

III
RIIGIKOGU PROTOKOLLIDE
LISAD.

VI ISTUNGJÄRK.

26. aprillist 1928. a. — 25. maini 1928. a.

Lisa nr. 1.

Rkl. O. Gustavson'i ettepanek.

RIIGIVANEMA, MINISTRITE JA RIIGIKONTROLÖRI TASUDE SEADUSE TÄIENDAMISE SEADUS.

Riigivanema, ministrite ja riigikontrolöri tasude seadus (R. T. nr. 38 — 1927) täiendatakse uue § 2¹-ga järgmises redaktsioonis:

§ 2¹. Riigivanemale, ministritele ja riigikontrolöridele, kes ühtlasi Riigikogu liikmed, makstakse käesoleva seaduse järgi palka ainult siis, kui nad loobuvad Riigikogu liikme tasust ja korterirahast.

SELETUSKIRI.

Mitmed Riigikogu liikmeist ministrid, samuti praegune riigikontrolör, on maksvat Riigivanema, ministrite ja riigikontrolöri tasude seadust tõlgitsenud nõnda, nagu oleks sellega kaotatud eelmise palgaseaduse põhjal maksnud keeld kahest kohast palgavõtmise suhtes, ja on endile peale oma pärispalga lasknud tagantjärele välja maksta ka Riigikogu liikme tasu ja korteriraha. Sarnane samm on leidnud üldist hukkamõistu. Et edaspidiseks teha võimatuks igasugused tõlgitsemised kahest kohast palgavõtmise kasuks, on osutunud paratamatuks endise palgaseaduse vastava keelu fikseerimine maksvas Riigivanema, ministrite ja riigikontrolöri tasude seaduses.

Lisa nr. 2.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Riigivanema, ministrite ja riigikontrolöri tasude seaduse täiendamise seadusele.

Käesoleva seaduseelnõu arutamisel Riigikogu üldkomisjonis osutusid motiivid sõltuvaiks küsimusest, mida tuleb mõista Riigikogu liikme tasu all. Üldkomisjoni enamus leidis, et Riigikogu liikme tasu ei saa lugeda palgaks selle sõna tavalises mõttes, vaid et see on arvatud nende kulude kätteks, mis igal Riigikogu liikmel tekkida võivad väga mitmesugustel põhjustel, nagu: kahe majapidamise tarvilikkus, kui Riigikogu liikme päriselukoht ja perekond väljaspool Tallinna, läbikäimine oma valijatega väljaspool pealinna, päriselukutse täieliku jätkamise takistus poliitiliste ülesannete täitmise tõttu, seltskondlik läbikäimine, erikirjanduse muretsemine, kongressidest osavõtmine j. n. e., tihtipeale kantsleijõudude

palkamine kas poliitilise töö jaoks või päriselukutse osalise jätkamise võimaldamiseks. Kuna Riigivanemale, riigikontrolöridele ja ministritele eelarve korras on määratud peale palga ka esindusekulud ja sõidukulude jaoks tasu, et nad nii kui oma ametipidamise tõttu kohustatud elama Tallinnas, et nende käsutada on tarvilikud kantsleijõud j. n. e., siis on loomulik, et just nende otstarvete jaoks, millisteks määratud Riigikogu liikme tasu, näib olema põhjendatava tähendatud ametikandjaile lubada võtta veel teistkordne tasu Riigikogu liikme tasu näol.

Üldkomisjoni vähemuse arvates on Riigikogu liikme tasu tavaline palk nii sisuliselt kui ka vormiliselt (maksvate maksuseaduste mõiste järgi). Riigikogu liikme tasu peab võimaldama Riigikogu liikmele pühendada oma täie tööjõu seaduseandlikule tööle parlamendis, kõrvalsissetulekuid otsimata. Valitsuse liikmete ja riigikontrolöri suhtes ei saa see palgasaamist õigustav alus paikapidav olla sel lihtsal põhjusel, et nad on kohustatud 100% tööjõust pühendada (selle nõude luges endastmõistetavaks ka üldkomisjoni enamus) oma pärisametile ning et nad seepärast ei suuda ühte teagu korralikult täita Riigikogu liikmete ülesandeid. Üks kahest peab paratamata osutama kohaks, mida täidetakse ainult nime pärast. Just sel põhjusel ei saagi lugeda lubatavaks võtta palka kahest kohast korraga.

Lisa nr. 3.

Rkl. O. Gustavson'i ettepanek.

RIIGIASUTUSTE KOOSSEISUDE JA RIIGITEENIJATE PALKADE SEADUSE TÄIENDAMISE SEADUS.

Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadust (R. T. nr. 27 — 1927) täiendatakse uue § 7¹ järgmises redaktsioonis:

§ 7¹. Riigikogu liikmetele, kes teenivad käesolevas seaduses ettenähtud kohtadel, makstakse vastava asutuse poolt käesoleva seaduse järgi palka ainult siis, kui nad loobuvad Riigikogu liikme tasust ja korterirahast.

SELETUSKIRI.

Maksvas riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduses on teatud määral lahtine küsimus, kas on riigiametnik, kes ühtlasi Riigikogu liige, õigustatud võtma palka kahest kohast korraga — ametikohast ja Riigikogust. Kuna üldiselt leitakse, et sarnane kahest kohast palgavõtmine moraalselt õigustamata, siis on igasuguste arusaamatuste ärahoidmiseks vajalik võtta vastav keeluparagrahv maksvasse palgaseadusse.

Lisa nr. 4.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse täiendamise seadusele.**

Riigikogu üldkomisjon, ühinedes eelnõu algataya motiividega, esitab käesoleva seaduse eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 5.

Rkl. O. Gustavson'i ettepanek.

MAASEADUSE TÄIENDAMISE JA MUUTMISE SEADUSE TÄIENDAMISE SEADUS.

Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse (R. T. nr. 95/96 — 1925) § 5 täiendatakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 5. Käesoleva seaduse § 4. ettenähtud korras vabastatakse võõrandamisest ja antakse lepingu põhjal omandajatele maatükid ja maaosad, mille kohta on sõlmitud võõrandamislepingud pärast 12. juulit 1917. a., kuid enne 25. oktoobr. 1919. a. ja kui lepingu põhjal omandajad on asunud nende maa-alade valdamisele enne 25. oktoobr. 1919. a. ja praegu tegelikult neid peavad, ning kui omandatud maatüki suurus ei ole üle 50 ha kõlblikku maad. On maatükk suurem, siis antakse temale tagasi kuni 50 ha kõlblikku maad. Ühiselt mitme nimel omandatud maatükkidest antakse tagasi iga kaasomaniku kohta kuni 50 ha kõlblikku maad.

Maaseaduse § 4. kaotab maksvuse. Tühistatakse kõik otsused, mis kuni käesoleva seaduse maksmahakkamiseni tehtud nende maatükkide ja maaosade kohta käivate võõrandamislepingute tunnustamise suhtes, kus lepingu põhjal omandaja ei ole asunud nende maa-alade valdamisele enne 25. oktoobr. 1919. a. ega neid praegu tegelikult ei pea.

Märkus: Alevite administratiiv-piirides kui ka maakonnavalitsuse ettepanekul siseministri poolt kinnitatavates alevikkude ehitusepiirkondades ei või maad tagasi anda ühele isikule üle ühe hektaari.

SELETUSKIRI.

Kui Riigikogus 1925. a. vastu võeti Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus, siis pidi tähendatud seaduse § 5. mõte olema see, et kaitsta okupatsiooniaegsete ostjate-vahetajate vastu okupatsioonialal võõrandatud maatükkide ja maaosade põliseid pidajaid. Sellest põhimõttest lähtudes tehti okupatsioonialal

sõlmitud võõrandamislepingute tunnustamine sõltuvaks mitte seaduslikust kreposteerimise loast, nagu see on Maaseaduse § 4. järgi, vaid sellest, kas lepingu põhjal omandaja on asunud maa-ala valdamisele ja seda praegu peab või mitte. Võõrandamislepingut lubati tunnustada ainult siis, kui on konstateeritav valdamisele asumise ja praeguse pidamise moment. § 5. konstruktsioon sai aga õnnetuseks sarnane, mis lubas hiljem hakata tõlgitsema § 5. risti vastupidises suunas. Põllutööministeerium leidis nimelt, et Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 5-ga ei ole tahetud kaotada Maaseaduse § 4., vaid otse vastupidi: sellega olla tahetud laiendada põllutööministeeriumi õigust — tunnustada ka neid okupatsiooniaegseid lepinguid, mis sõlmitud seadusliku kreposteerimise loata. Nii siis: mitte kaitsta neid põliseid maapidajaid, kelle kohad okupatsioonialal maha müüdi või vahetati, vaid teha nende seisukord veelgi halvemaks.

Selle seletuse konkreetseks tulemuseks osutus see, et näiteks Pärnumaal Uulu-Surjus terve rida riigirentnikke peab kaotama oma kohakesed, mis müüdüd või vahetatud okupatsioonialal. Et nende ja teiste okupatsioonialal toimetatud maadevõõrandamiste tagajärjel kannatanute õigusi jalule seada, on vajalik § 5. tekstis selgelt väljendada see põhimõte, mis omal ajal oli tähendatud paragrahvi konstrueerimisel lähtekohaks: okupatsiooniaegseist võõrandamislepinguist maatükkide ja maaosade kohta võib tunnustada ainult neid, mis sõlmitud sarnaste maa-alade kohta, kus lepingu põhjal omandaja on asunud nende valdamisele ja neid praegu peab, küsimata sellest, kas tal seaduslik kreposteerimise luba (Maaseaduse § 4) oli või mitte. Et see muudatus ei osutuks praktiliselt tühiseks, on tarvis tühistada kõik kuni käesoleva seaduse maksmahakkamiseni tehtud tunnustamisotsused nende võõrandamislepingute suhtes, mis sõlmitud maa-alade kohta, kus lepingu põhjal omandaja ei ole asunud nende valdamisele ega neid praegu ei pea.

Lisa nr. 6.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI**koolimajade ehitusfondi seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad,“ lisa nr. 23, veerg 247—248.)

Rahaasjanduse komisjon võttis vastu Vabariigi Valitsuse poolt esitatud muudatused koolimajade ehitusfondi seaduse kohta ühes nende

motiividega. Omalt poolt pidas komisjon tarvilikuks teha eelnõus veel järgmised muudatused ja täiendused:

1) täiendati § 1. p. 5-da juurdelisamisega, luues sellega aluse tarvilikul korral fondi täiendamisele eelarve korras;

2) jäeti välja § 4-st ilmaaegseks ja puht vormalseks osutunud nõudmine, et koolimajade ehitusfondist alevi- ja vallaomavalitsustele antud laenude eest peale laenusaja peaks vastutama ka vastav maavalitsus, ning täiendati sama paragrahvi nõudmisega, et laenu tuleb anda esimeses järjekorras algkoolimajade ehitamiseks;

3) vähendati § 7. ettenähtud laenuprotsenti 4 pealt 3 peale, kehtendades seega omavalitsustele laenuitingimusi. Alandatud protsendimäär hakkaks maksma 1. maist 1928 ka varemalt võetud laenude või nende kustutamata osade kohta. § 9. ettenähtud trahviprotsendis (1/2%) on laenuprotsent ühes arvatud.

Teised parandused on redaktsioonilise tähendusega.

Silmas pidades, et suurem osa paragrahvidest muudeti, leidis komisjon otstarbekohaseks koolimajade ehitusfondi seaduse uuendatud kujul tervena maksma panna, millele vastavalt on muudetud ka seaduse sissejuhatav osa.

Lisa nr. 7.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Rapla-Pae tee ehitamiseks maa sundvõõrandamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad,“ lisa nr. 32, veerg 291—292.)

Üldkomisjon on Vabariigi Valitsuse ettepanekus muutnud § 1. redaktsiooni. On välja jäetud plaani kokkuseadja maamõõtja nimi ja plaani kokkuseadmise tähtaeg. Ei ole tarvis sundvõõrandamise seaduses reklaamida üht ega teist maamõõtjat. Ei ole oluline, kes plaani valmistab ja millal, vaid kelle poolt esitatava või kinnitatava plaani järgi maa sundvõõrandatakse.

Lisa nr. 8.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

SISSEVEO ÜLD- JA MINIMAALTOLLITARIIFIDE MAKSMAPANEMISE SEADUS.

Ajutiselt, kuni uute üld- ja minimaaltollitariifide maksmapanemiseni tunnistatakse

sisseveo minimaaltollitariifiks senini maksev sisseveo tolli-põhitariif ühes juurdekuuluvate lepingtariifidega, mis tarvitusele võetakse kaubalepingutes ettenähtud alustel, kuna sisseveo üldtollitariifina maksma pannakse senini maksvad sisseveo tolli-põhitariifi määrad kõrgendusega 50% võrra.

Üldtariifi käsitatakse kõikide nende riikide maa- ja tööstussaaduste kohta, kellega Eestil kaubaleping puudub, või kellega sõlmitud lepingus ei ole Eesti maa- ja tööstussaadustele tollisoodustusi ette nähtud.

Käesolev seadus astub jõusse 4 kuud peale väljakuulutamist Riigi Teatajas.

SELETUSKIRI.

Vabariigi Valitsuse poolt 22. märtsil s. a. Riigikogule esitatud sisseveo üld- ja minimaaltollitariifi läbivaatamine Riigikogus võtab palju aega ja nõuab üksikasjalikku kaalutlemist.

Riigimajandusepoliitiliselt on aga tarvilikuks saanud lähemal ajal kahekordset, s. t. üld- ja minimaaltollitariifi kiires korras maksma panna. Sellele süsteemile on ka juba suurem osa välisriike asunud, ja arvatavasti uueks aastaks astub Lätis minimaal- ja üldtollitariif jõusse. 26. detsembril s. a. hakkab Poolas maksma 100% kõrgem maksimaaltariif riikide jaoks, kellel kaubanduslikud vahekorrad Poolaga normeerimata.

Meil on seni terve rea riikidega kaubalepingud sõlmitud, kuid siiski ligi 50% sisseveetavatest kaupadest tuleb riikidest, kellega meil kaubaleping puudub. (Väljaveost läheb neisse riikidesse umbes 30%.) Meie oleme alati valmis nende riikidega oma kaubanduslikke vahekordi reguleerima, kuid mõned neist ei tunne selleks huvi ja viivitavad võib olla sihilikult kaubanduslike suhete normeerimisega. Et võiksime nende riikide suhtes, kes meie kaubad üld- või maksimaaltollitariifide alla mahutanud, vastata samade üldtariifidega, peame viibimata üldtollitariifi maksma panema, mis 50% kõrgem praegustest põhitariifidest. Teised riigid, kellega meil kaubaleping olemas, kus tolliküsimused normeeritud, kasutaksid praegust põhitariifi ühes kaubalepingutes ettenähtud tollialandustega.

Majanduslike ringkondadega seda küsimust läbi arutades selgus, et niisugune tollide korraldamine meie majanduseelus erilisi raskusi esile ei too. Neid kaupu, mis riikidest tulevad, kellega meil kaubaleping puudub, võib suurema raskuseta ka mujalt sisse tuua. Väljaveoainetest on suurema tähtsusega või, millest eelmistel aastatel suurem osa Saksa-

maale läinud. Kuid Saksamaa osa meie võiekspordis on käesoleval aastal tunduvalt kahanenud, ja Inglise turul on meie või järele nii suur nõudmine, et meie erilise raskuseta oma või Inglise turule võime juhtida. Sellel arvamisel on ka meie või- ja pekonieksportöörid.

Peale selle tuleb arvata, et pärast üld- ja minimaaltollitariifi väljakuulutamist meil korda läheb kuni nende jõusseastumiseni (4 kuu jooksul) kaubanduslikke vahekordi riikidega, kellega meil kaubaleping puudub, normeerida. 4-kuuline maksmapaneku tähtaeg on tarvilik, esiteks selleks, et võimaldada selle aja jooksul kaubalepingute sõlmimist, ja teiseks, et mitte raskesse seisukorda asetada meie importööre, kellele kaubaostuks juba lepingud sõlmitud. Käesoleval korral ei ole kartust, et importöörid selle aja jooksul kaupu suurel arvul lattu ostaksid ja järgnevat tollikõrgendust võiksid kasutada, sest neil tuleb arvestada võimalusega, et riik, kust nad kauba ostnud, meiega kaubalepingu sõlmib ja selle põhjal meile edaspidi odavama minimaaltariifiga kaupa hakkab andma.

50%-line vahe üld- ja minimaaltollitariifis on sellepärast võetud, et Riigikogule esitatud üld- ja minimaaltollitariifis on keskmiselt samaprotsendiline vahe ette nähtud. Peale selle on ka Lätil minimaal- ja üldtollitariifi vahe 50%. On põhjust loota, et 50%-line kõrgendus ette nähtud sihi saavutamiseks küllaldane on. Väiksema protsendi juures võiks see mõju aga kaotsi minna.

Kõiki neid kaalutlusi arvesse võttes tuleb meie majandusepoliitilistes huvides kiire korras minimaal- ja üldtollitariif esitatud kujul maksma panna.

Lisa nr. 9.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

sisseveo üld- ja minimaaltollitariifide maksmapanemise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks muutmata.

Lisa nr. 10.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

põllumajandusliikude kutsekoolide ja katsejaamade riikliku toetuslaenu fondi seaduse muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 30, veerg 283—286.)

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduse muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 11.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

eesõigustatud merevõlgade ja merehüpeteekide kohta käivate määruste ühtlustamise rahvusvahelise konventsiooni kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 12, veerg 167—170.)

Ühinedes Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega, esitab üldkomisjon käesoleva seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 12.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

metsaseaduse § 793. muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 25, veerg 259—260.)

Üldkomisjon on Vabariigi Valitsuse ettepaneku vastu võtnud üksikute redaktsiooniliste parandustega.

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega.

Lisa nr. 13.

Rkl. A. Jõeääre ettepanek.

**SÕJAS TEADMATA KADUNUTE SUR-
NUKSTUNNISTAMISE TÄHTAJA LÜ-
HENDAMISE SEADUS.**

Balti eraseaduse § 524. täiendatakse märkus 2-sega järgmiselt:

Märkus 2. Isikuid, kes teadmata kadunud sõjaajal, võib kohus surnuks tunnistada pärast

viie aasta möödumist neilt viimaste teadete saamisest. Sarnasel korral loetakse teadmata kadunu surmapäevaks see päev, mil kohus teda surnuks tunnistas.

SELETUSKIRI.

Nii ilmasõjas kui ka vabadussõjas said paljud surma, ilma et võimalik oleks olnud nende surma fakti ametlikult tõendada. Need kõik loetakse teadmata kadunuks. Maksva seaduse järgi võib kohus teadmata kadunu surnuks tunnustada alles siis, kui viimase sündimise päevast 70 aastat möödunud. Selle ajani peab varandus hooldamisel olema, ning seaduslikud pärijad ei saa seda kasutada.

Ilmasõja lõpust on möödunud juba ligi 10 aastat, vabadusesõja lõpust 8 aastat. Kindel on, et teadmata kadunuks loetud isikud, kellel selle pika aja jooksul mingit teadet pole saadud, surma on saanud. Ei peaks mingit takistust olema selleks, et neist järelejäänud varandus seaduslikele pärijatele kätte antaks. See vabastaks ühtlasi kohtud hulga hooldamisesajadest, mis vastasel korral veel 30—40 aastat kestma peaksid.

Esitatav B. E. S. § 524. täiendus lühendab sõjas teadmata kadunute surnukstunnustamise tähtaega ja annab võimaluse sarnaseid isikuid surnuks tunnustada viie aasta möödumisel viimaste teadete saamisest. Selguse mõttes on märkusesse üles võetud ka § 526. märkuses sisalduv määrus, et äraolija surmapäevaks loetakse see päev, millal kohus viimase surnuks tunnustas.

Kui aga keegi teadmata kadunuist siiski ilmuma peaks pärast tema surnukstunnustamist, võimaldab B. E. S. § 527. niisugusel korral tagasitulijal oma varandust kätte saada.

Lisa nr. 14.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

sõjaoludes teadmata kadunute surnukstunnustamise tähtaja lühendamise seadusele.

Üldkomisjon ühineb eelnõu algataja rkl. A. Jõeääre ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Üldkomisjon kaalus lähemalt termini „sõjas teadmata kadunud“ ja võttis selle asemele „sõjaoludes teadmata kadunud“, mis on laiem kui „sõjas“ ja „lahingus“, kuid kitsam kui „sõjaajal“. Teiseks pikendas komisjon viieaastast tähtaega kümne aasta peale, et ühtlustada seda üldise iganemise tähtajaga.

Lisa nr. 15.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

TEMPELMAKSU SEADUS.

I jagu.

Tempelmaksu maksmise kohustus.

§ 1.

Tempelmaksu objektid.

Tempelmaksu alla riigi heaks kuuluvad juurdelisatud tariifis üksikasjalikult üles loetud: 1) riigi- ja omavalitsuseasutustele ja -ametnikele antavad ning nende poolt väljaantavad paberid; 2) Eestis kokkuseatavad ja väljaantavad iga liiki aktid ja dokumendid; 3) Eestis omavalitsuste ja igasuguste seltside ning ühingute poolt väljalastavad väärt- (protsent- ehk dividend-) paberid ja 4) väljaspool Eestit tehtud ja väljaantud aktid ja dokumendid ning välismaa väärtpaberid, selle seaduse § 2. ettenähtud alustel.

§ 2.

1. Väljaspool Eestit tehtud aktid ja dokumendid kuuluvad tempelmaksu alla: a) niipalju kui nad Eestis olevate objektide kohta käivad; b) objektide asukohast olenemata niipalju kui nende läbi tõestatud toimingud Eestis täita tulevad, olgugi ainult ühe lepinguosalise poolt. Täitmisel, mis maksmise läbi toimetatakse, loetakse maksukohusliku isiku elukoht täitmiskohaks. Kaubafirmade juures loetakse elukohaks firma ettevõtte asupaik; c) väljaspool Eestit olevate objektide kohta ettevõtetud juriidiliste toimingute juures, juhtumistel, mis lit. „b“ ei ole ette nähtud, tekib tempelmaksukohustus aga ainult siis, kui nende kohta tehtud dokumente tarvitatakse Eestis kohtusse nõude esitamiseks või kui nende alusel muul teel Eestis õigusi põhjendatakse.

2. Välismaa väärtpaberid (aktsiad, obligatsioonid j. n. e) kuuluvad maksustamisele, kui nad tulevad liikvele Eestis.

§ 3.

Aktide ja dokumentide tempelmaksustamise põhialused.

1. Tempelmaksu kohustus on aktide ehk dokumentide sisust, selle peale vaatamata kuidas nad nimetatud.

2. Tempelmaksu kohustus tekib aktide ehk dokumentide tegemise momendist, välja arvatud § 2 p. 1-c all ettenähtud juhtumised. Tingimiste juurdelisamine ei toimu tühis- tamine ega täitmata jätmine ei vabasta akti ehk dokumenti maksustamisest.

3. Leping-dokumendiga võrdselt kuulub tempelmaksu alla iga kiri, mis väljendab kokkuleppe (accepti) varandusliku toimingu kohta, kui ühe kuu jooksul pärast sarnase kirja väljandmist või ärasaatmist ei ole tehtud tempelmaksustatud leping-dokumenti. Niisama leping-dokumendiga võrdselt kuulub tempelmaksu alla täitmiseks vastuvõetud kirjalik tellimus või ettepanek. Kauba, mis on määratud edasimüümiseks või ümbertöötamiseks ehk otsekoheheseks äratarvitamiseks tööstuses, väärt-paberite ja valuuta hange- ja ostulepingutega võrdselt kuuluvad tempelmaksu alla ka igasugused ärilised kirjad, telegrammid, vahetalitajatetähed (sedelid), meelespidamistähed j. n. e. Nendest (eelmises lauses tähendatud) dokumentidest kuulub tempelmaksu alla lepinguvõrdselt ainult see dokument, pärast millist peab toimingut täitmine algama, kuna teised kirjad, telegrammid j. n. e. tempelmaksu alla ei kuulu kui nendega ei suurene tempelmakstud toimingu summa.

4. Aktid ehk dokumendid kuuluvad tempelmaksu alla kui nad väljaandja nimega ehk firmaga on alla kirjutatud.

Arved kuuluvad tempelmaksu alla ka siis, kui nad ei ole alla kirjutatud, kuid teisele poolele üle antud.

5. Tempelmaksu alla kuuluvate aktide ja dokumentide maksvuse uueks tähtjaks pikendamise ehk uuendamise (taastamise) tingimused, ühes uute maksetega (kuigi endisel määral) kuuluvad eraldi tempelmaksu alla, olgu nad tehtud eraldi dokumendina või pealekirjutusena endisel dokumendil, kui tariifis kergendust ei ole ette nähtud. Kuid sarnased tingimused ilma uute makseteta kuuluvad tempelmaksu alla ainult tariifis otsekohe ettenähtud juhtumistel.

§ 4.

Mõnesuguste aktide, dokumentide ja paberite tempelmaksust vabastamine.

Tempelmaksu alla ei kuulu:

1) Aktid ja dokumendid, mille objekti väärtus üle ühe tuhande (1.000) marga ei ulata, välja arvatud aktsiad, osatähed, seltside ja ühisuste liikmekaardid, -piletid, -kviitungid ja osamaksutähed.

2) Aktid, dokumendid ja paberid, mis riigiasutuste poolt välisriikide asutustega tehtud.

3) Aktid, dokumendid ja paberid, mis vabariigi välisesituste poolt välismaal tehtud ja täidetud ning siia saadetud lõendavate dokumentidena.

4) Aktid, dokumendid ja paberid, mis Riigikogu valimiste, rahvahääletamise ja rahvalgatamise asjus ning omavalitsuste valimiste asjus kokku seatakse.

5) Aktid, dokumendid ja paberid varanduse sundusliku võõrandamise asjus riigi või kogukonna heaks.

6) Kõik Eesti Panga ja selle osakondade poolt väljaantavad dokumendid riigikassa operatsioonide alal.

7) Kõik dokumendid ja paberid väeteanistusekohustuse asjus, kaitsevække, tagavara- või maakaitsevække teenistusse kutsumise ja sellest teenistusest vabastamise asjus.

8) Ühe ja sellesama asutuse või ettevõtte sisemise asjaajamise dokumendid ja paberid.

9) Kirjavahetus valla-, linna- või alevi vaestelaste kohtutes ja hoolekande kohtutes.

10) Kirjavahetus priisikohtutes.

11) Tempelmaksu alla kuuluvate aktide, dokumentide ja paberite hulgast tempelmaksust vabastatud üksikud aktid, dokumendid ja paberid, mis tariifis on üles loetud.

§ 5.

Tempelmaksu liigid.

Tempelmaks on kahte liiki: 1) lihtne, mis võetakse paberi, akti ehk dokumendi iga poogna või dokumendi pealt kindlal määral ja 2) proportsionaalne, mis võetakse teatud protsendi määral aktis ehk dokumendis väljendatud toimingut väärtuse (summa) järele.

Poognaks loetakse neljaküljeline paberileht, mille lehekülje suurus ei ole üle 37 sentimeetri pikuti ja 23 sentimeetri laiuti.

§ 6.

Toimingu objekti väärtuse äramääramine.

1. Toimingu objekti väärtuse määramisel tema tempelmaksustamise jaoks võetakse arvesse selle objekti kokkuleppehind toimingu sõlmimise ajal, kui tasu on määratud rahas; on aga tasu määratud produktides, siis võetakse arvesse nende produktide turuhind.

2. Kui kinnisvarade omandusõiguse ülemineku korral kokkuleppe hind vähem on kui järgmistes p. p. 3—6 ettenähtud seaduslik hind, siis arvatakse tempelmaksu viimase järele.

3. Põllumajanduse otstarbeks tarvitava varanduse (maapind väljaspool linna- või alevipiire, mis põllu, heinamaa, karjamaa, aiamaa, metsa j. n. e. all) seaduslikuks hinnaks loetakse:

a) pangahindamist maa pandiks võtmise juures pikaajalise laenu vastu;

b) hindamist maksude võtmiseks riigi või omavalitsuse heaks;

c) viimast ostuhinda, või

d) hinda iseäraliku tabeli järele, juurde lisades maa peal olevate hoonete tulekinnituse hindamist, — selle järele, missugune neist hindadest kõige kõrgem.

Maahindade tabel.

Tiinumaa hind
markades.

1) Harjumaa	2.400.—
2) Läänemaa:	
I raioon: Hiiu ja Vormsi saared, Nuke poolsaar ja Rikholdi vald ühes Odensholmi saarega	1.400.—
II „ ülejäänud maakonnaosad	2.000.—
3) Järvamaa	2.800.—
4) Virumaa:	
I raioon: maakonna osa põhja-lääne poole järgmist liini: Naroova jõesuu kuni raudteesillani Narvas, sealt raudteed mööda kuni Narva maantee ülekäiguni Vaeküla mõisa juures, edasi teed mööda kuni Vinni mõisani, sealt üle Kulina, Roela, Paastvere ja Venevere kuni Tartu maakonna piirini	2.800.—
II „ ülejäänud maakonna osad lõuna ja ida poole seda liini kuni Naroova jõeni	1.400.—
III „ maakonna külge liidetud osad idapoolse Naroova jõe	1.800.—
5) Tartumaa:	
I raioon: maakonna osa lõunapoolse järgmist liini: Emajõgi Restu mõisast kuni Pühajärveni, järve idapoolne kallas kuni Nustaku alevini, teed mööda üle Otepää, Neeroti, Tamme, Kaarli, Krüüdneri, Vissi, Mutiku, Prangli jaama, üle Konsu jõe kuni postiteeni; edasi teed mööda kuni Võru maakonna piirini. Peale selle maakonna lõuna-ida nurk Ahja jõe, Emajõe ja Võru maakonna piiri vahel	3.000.—
II „ ülejäänud maakonna osad	4.000.—
6) Võrumaa	3.000.—
7) Petserimaa:	
I raioon: maakohad lõuna poole raudteed	4.000.—
II „ maakohad põhja poole raudteed	1.800.—
8) Valga maakond	3.000.—
9) Viljandi maakond	3.800.—
10) Pärnu maakond:	
I raioon: Kihno saar ja maakonna osa põhja-lääne poole Pärnu jõe välja arvatud Vändra ja Tori kihelkonnad	2.600.—
II „ ülejäänud maakonna osad	3.200.—
11) Külgeliidetud Volmari maakonna osad	4.000.—
12) Saaremaa:	
I raioon: Muhu saar ja lõuna-idapoolne maakonna osa, — kuni maanteeni Kuresaarest Muhu saarele	1.800.—
II raioon: ülejäänud maakonna osad	1.400.—

4. p. 3. tähendatud hindamised kinnisvarade üleminekul arvatakse Eesti markadeks ümber, arvates ühe veneaegse rubla asemel nelikümmend Eesti marka. See ümberarvamine käib nende hindamiste kohta, mis rublades tehtud enne 1. jaanuari 1918. a.

5. Kõigi muude kinnisvarade (kinnisvarad linnades ja alevites, ning väljaspool linna- ja alevipiire olevad tööstuslikud ning ärilised ettevõtted, nagu vabrikud, poed, veskid, üürimajad j. n. e.) seaduslikuks hinnaks loetakse:

a) hindamist maksude võtmiseks riigi või omavalitsuse heaks;

b) viimast ostuhinda;

c) tulekinnituse hindamist, juurde lisades sellele $\frac{1}{5}$ krundi ja alusmüüri (vundamenti) eest;

d) panga hindamist, kui varandus pikaajalise laenu vastu panditud;

e) hinda, mis saadakse kasvatamise teel 16 $\frac{2}{3}$ peale varanduse kasutoovust hindamise

järele kinnisvaramaksu määramisel linnades ja alevites, — selle järele, missugune neist hindamistest kõrgem.

Märkus: Kui edasi antakse käesolevas §-is ettenähtud varandus ühes maaga, mille väärtus on kaks ehk rohkem korda suurem, kui tema peal olevate hoonete oma, siis tehakse eraldi hindamine kummagi jaoks p. p. 3.—6. põhjal.

6. Eelmises p. 5. tähendatud hindamised, mis on tehtud Vene rublades kuni 24. veebruarini 1918. a. loetakse Eesti markades ja kasvatatakse Tallinna linna VI politseijaoskonna piirkonnas 60-kordseks, Tallinna muudes osades, Tartu ja Pärnu linnas 50-kordseks, mujal 40-kordseks. Hindamised, mis on tehtud peale 24. veebruari 1918. a. kuni 2. maini 1919. a. Vene rublades, Ida ehk Saksa markades, kasvatatakse Tallinna linna VI politseijaoskonna piirkonnas 20-kordseks, Tallinna muudes osades 15-kordseks, mujal 10-kordseks. Hindamised, mis on tehtud Eesti markades peale 2. maid 1919. a. kuni 1. maini 1920. a., kasvatatakse Tallinna linna VI politseijaoskonna piirkonnas 3-kordseks, Tallinna muudes osades, Tartus ja Pärnu linnas 2-kordseks, mujal $1\frac{1}{2}$ -kordseks.

Märkus 1: Juhtumisel, kui seaduslik hindamine tõuseb maksja arvates üle tõeliku kinnisvara väärtuse, on maksja õigustatud nõudma kohaliku maksuinspektori ümberhindamist varanduse üleminekul; ümberhindamine sünnib selle nõudja kulul.

Märkus 2: Andmed hindamiseks kogub maksuinspektor linna arhitekti ja linna hindaja kaasabil. Nimetatud isikud saavad töötasuks $\frac{1}{4}\%$ edasikaevatud hindamisest. Tasu ei või olla mitte alla 1.000 mk. ega tõusta üle 5.000 marga ja tuleb enne hindamist maksta otsekoheste maksude peavalitsuse deposiiti.

Märkus 3: Saadud materjal esitatakse komisjonile, mille kosseis on liikumata varanduste maksuseaduses kindlaks määratud. Komisjoni poolt tehtud hindamine võetakse maksustamise aluseks.

Märkus 4: Kaebtused hindamise komisjoni otsuste vastu antakse sisse otsekoheste maksude peavalitsusele või Otsekoheste maksude peakomiteele rahaministeeriumi juures, alluvuse järele. Otsekoheste maksude peakomiteele alluvad asjad ainult sel juhtumisel, kui maksusumma tõuseb üle 50.000 marga.

Märkus 5: Otsekoheste maksude peavalitsus või Otsekoheste maksude peakomitee otsuse peale võib administratiiv-kohtu korras Riigi kohtusse edasi kaevata ühe kuu jooksul, otsuse kättesaamise päevast arvates, kusjuures kaeb-

tused edasikaevatava instantsi kaudu sisse antakse.

Märkus 6: Kui linnades või alevites asuvate kinnisvarade ehitused tule läbi hävitatud on, siis võetakse maksustamise aluseks kas aktis ülesantud hind või kohaliku omavalitsuse poolt tehtud krundi hindamine ja nimelt, missugune neist suurem on.

7. Kui toimingu sõlmimisel ühele kokku-leppivatest pooltest õigus on antud ära määrata teatud piirides seda või teist täitmise ulatust, siis arvatakse tempelmaks toimingu objekti kõige kõrgema võimaliku hinna pealt.

8. Rahaliste nõudmiste juures loetakse toimingu objekti hinnaks rahasumma, mis on ära tähendatud maksustatavas aktis ehk dokumendis, väärtpaberite juures aga hinnad, mis rahaministeeriumi poolt kindlaks on määratud ja Riigi Teatajas välja kuulutatud; mis sellesnimekirjas puudub, hinnatakse kursi-väärtuse ehk viimase puudusel, nimelise väärtuse järele.

9. Aktsiate, osatähtede, obligatsioonide ja muude väärtpaberite hinnaks nende väljalaskmisel loetakse nominaal- või väljalaskhind sedamööda, kumb neist suurem on, kusjuures väljalaskehinna sisse võetud väärtpaberite tempelmaksu summa arvesse ei võeta.

10. Välisvaluutas määratud rahasummade ümberarvamist Eesti rahaks toimetatakse börsi kursi järele.

11. Kasutamisoiguste üheaastane hind määratakse viie (5) protsendi suuruses kasutatava objekti hinnast, kui aktist ehk dokumendist teistsugust kasutamisoiguse väärtust ei või järeldada.

12. Alalise kasutamisoiguse, sunniste ja perioodiliste maksete juures loetakse hinnaks nende üheaastane hind kahekümnega kasvatatult, niisuguste kasutamiste, sunniste ja perioodiliste maksete juures, mille kestus on juhuslikkudest sündmustest, ehk on määramata, — kümnega kasvatatult, sedavõrt kui käesoleval juhtumisel ei tule tarvitusele võtta selle paragrahvi 13-d ja 14-da punkti määrused ehk ei ole ära tähendatud aktis või dokumendis eneses asjaolud, mis piiravad kasutamise, sunniste täitmise ja maksude maksmise kõige pikemat kestust.

13. Eluaegse kasutamisoiguse sunniste ja perioodiliste maksete hind arvatakse vanaduse järele, milles seisab kasutamise ehk sunniste täitmise ja maksude maksmise algul isik, kelle surmaga kasutamisoigus, sunnised ja maksud lõpevad. See hind arvatakse, kui tähendatud isik on:

15 aastat vana või vähem					17-kordses suuruses		
enam kui	15 aastat vana	kuni	20 aastani				
„	20	„	25	„	16½	„	„
„	25	„	30	„	16	„	„
„	30	„	35	„	15½	„	„
„	35	„	40	„	15	„	„
„	40	„	45	„	13½	„	„
„	45	„	50	„	13	„	„
„	50	„	55	„	12	„	„
„	55	„	60	„	11	„	„
„	60	„	65	„	9½	„	„
„	65	„	70	„	8½	„	„
„	70	„	75	„	7½	„	„
„	75	„	80	„	6½	„	„
„	80	„	85	„	5½	„	„
„	85	„	90	„	5	„	„
„	90	„	95	„	4½	„	„
„	95	„		„	4	„	„
					3	„	„

üheaastasest kasutamisoiguse, sunniste täitmise ja maksude hinnast.

14. Kui kasutamisoiguse ehk sunniste täitmise ja maksude maksmise kestus on niiviisi olenevaks tehtud mitme isiku elu kestusest, et esimese surija surmaga kasutamisoigus, sunniste täitmine ja maksud lõpevad, siis võetakse arvesse hinna väljaarvamisel käesoleva paragrahvi eelmise punkti järele kõige vanema isiku vanadus. Kui aga kasutamisoigus ehk sunniste täitmine ja maksude maksmine peab kestma kuni selle isiku surmani, kes viimasena sureb, siis võetakse hinna väljaarvamisel arvesse kõige noorema isiku vanadus.

§ 7.

Toimingu objekti hinna kindlusetus.

1. Kui sõlmitud toimingus objekti hind sedavõrt kindlusetu on, et võimata on teda kohe ära määrata ligikaudseltki, siis peab isik, kes on kohustatud tempelmaksu maksma, kuu aja jooksul toimingu kohta käiva akti või dokumendi ühes ära kirjaga vastavale maksuinspektorile ehk otsekoheste maksude peavalitsusele ette panema, kes tempelmaksu tasumise järele valvab. Lepingud, mille juures üheks pooleks on riigi- ehk omavalitsuseasutus, ei kuulu registreerimisele.

2. Tähenatud lepingud tempelmakstakse järgmises korras:

a) lepingute sõlmimisel, kus summa hoopis määramata, makstakse lihttempelmaksuna sada marka;

b) kui lepingu järele on võimalik ära määrata mingisugust lepingusumma osa või lepingusumma arvel antud käsiraha summat, siis makstakse lepingu sõlmimisel proportsionaalset tempelmaksu selle summa järgi, kumb suurem;

c) mitte hiljem ühte kuud pärast aasta möödumist lepingu sõlmimise päevast, lepingute juures aga, mille järgi arvete õiendamise kohta on määratud või jäänud vähemad tähtajad, — mitte hiljem ühte kuud pärast nende tähtaegade möödumist, makstakse täiendavat tempelmaksu proportsionaalselt mainitud tähtaegadeks selgunud maksete summadele, arvesse võttes kõike varem makstud tempelmaksu;

d) igal täiendaval tempelmaksu õiendamisel peab lepingu aktil märgitama, maksu maksja poole allkirjaga varustatult, missugusel määral lepingut täidetud (teostatud) kuni viimase täiendava tempelmaksu maksmise päevani.

3. Selle paragrahvi p. 2. tähendatud korras tempelmakstakse täiendavalt lepingud, kus peale nende summade täpsed äratähendamist sisalduvad tingimused kohustuste üle teha tarbekorral lisatöid, toimetada lisahanked j. n. e. lepingutes tähendatud hindadega, kui need lisatingimused tõelikult täide viiakse ja üldse kõik lepingud, mis täidetakse suurema summa peale kui nad on tehtud.

§ 8.

Tempelmaksu õieti võtmiseks tarvisminevate teadete ja seletuste andmise kohustus.

1. Tempelmaksu maksjad on kohustatud esitama maksuasutuste ehk teiste tempelmaksu võtmiseks kohustatud riigiasutuste ja ametnikkude poolt nõutavaid seletusi, teateid ja dokumente maksuobjekti hinna kohta, niisama ka ette panema oma raamatuid ja asjaajamist.

2. Ülaltähendatud nõudmiste mittetäitmise korral on Otsekoheste maksude peaa-

valitsus õigustatud lepingu- või toimingusumma kindlaksmääramist toimetama tehtud tööde, hangitud materjalide ja teiste lepingus või toimingus tähendatud toimuste või asjade kohalikkude kõrgemate hindade järele, aga tehtud tööde ulatust ehk määra või hangitud asjade hulka lepingu sihi järele kõrgemal määral. Niisama võib Otsekoheste maksude peavalitsus hindamist asjatundjate poolt toime panna lasta.

3. Kõik riigi- ja omavalitsuseasutused ja ametnikud on kohustatud andma maksuasutustele ja teistele tempelmaksu võtmiseks kohustatud riigiasutustele ja ametnikkudele teateid, mis tarvis lähevad tempelmaksu määra kindlakstegemisel.

§ 9.

Mitme ühe ja sellesama asja kohta tehtud akti ehk dokumendi tempelmaksmine.

1. Kui ühe ja sellesama asja kohta on tehtud mitu ühesuguse sisuga akti ehk dokumenti, siis võetakse tempelmaksu ainult ühe pealt nendest, nimelt selle akti ehk dokumendi pealt, mis peaksemplari nime kannab, teiste eksemplaride pealt võetakse tempelmaksu ära kirjade kohta käiva tariifiparagrahvi järele.

2. Kui aktis ehk dokumendis ei ole ära tähendatud, missugune eksemplar peaksemplariks on tunnustatud, siis loetakse selleks see eksemplar, mis on isiku käes, kes akti ehk dokumendi järele raha saab, või kellel õigus on kõige suurema summa saamise peale, kui mitu rahasaajat on.

3. Kauba ostu-müügi lepingute, maakle-rite sedelite, arvete ja laevarendilepingute (chartepartie) mitmes eksemplaris tegemise korral loetakse algkirjaks see eksemplar, mis on rahamaksja käes.

4. Kui üks toiminguosaline pool on välismaal siis igal juhtumisel loetakse algkirjaks see eksemplar, mis on selle poole käes, kes Eestis on.

5. Kui vabariigi piirides vekseld väljantakse või väljaspoolt piire siia saadetakse, mitmes eksemplaris, siis kuulub igaks neist tempelmaksu alla vastavalt vekslisummale. Vekslis eksemplar, mis on saadetud üksnes vastuvõtmiseks (aktsepteerimiseks), ei kuulu tempelmaksu alla sel juhul, kui tema tagukül on nõnda läbi kriipsutatud, et ei jää kohta pealkirjetele ja esiküljele on tehtud pealkirje selle üle, et ta on välja antud üksnes vastuvõtmiseks (aktsepteerimiseks).

§ 10.

Mitme, ühes ja sellesamas aktis ehk dokumendis sisalduva objekti tempelmaksustamine.

1. Kui akt ehk dokument sisaldab mitu toimingut, siis arvatakse tempelmaksu iga

toimingu pealt eraldi ja akt ehk dokument maksustatakse nende tempelmaksude kogusummaga. Või kui ühe poogna peal kirjutatakse mitu akti, dokumenti või ära kirja, siis tempelmakstakse iga akt, dokument või ära kiri eraldi.

2. Kui aga üksikud ühes aktis ehk dokumendis sisalduvad toimingud ainult ühe ja sellesama toimingu koosseisu osasid moodustavad, siis võetakse tempelmaksu ainult tariifis selle toimingu jaoks ettenähtud määral.

3. Kui toimingu sõlmimisel mitme asja kohta, millest igaks ise tempelmaksu määra alla käib, on kokku seatud üks akt ehk dokument, toimingu täitmise hinna kohta aga on kokku lepitud üleüldises summas, ilma iga üksiku asja hinda ära määramata, siis arvatakse tempelmaks välja kõige kõrgema määra järele. Akti ehk dokumendi kokkuseadjad võivad seda tagajärge ära hoida üksikute asjade hinna täiendava äratähendamisega aktis ehk dokumendis, mis kuu aja jooksul peab sündima.

§ 11.

Tempelmaksu alammäär.

Tempelmaksu alammääraks on viis marka. Maks tasutakse täites markades, kusjuures mittetäied margad täiteks markadeks ümber arvatakse. Proportsionaal-maksu arvutamisel, kui akt ehk dokument oma summa (alates 1.000 margast) järgi kuulub tempelmaksu alla, võetakse maksu mitte alla 5 marga.

§ 12.

Mõnesuguste asutuste tempelmaksu maksmisest vabastamine.

Tempelmaksu maksmisest on vabastatud:

1. Kõik riigi- ja omavalitsuseasutused ja ettevõtted, välja arvatud § 1. p. 3. all ettenähtud juhtumised, kus omavalitsuseasutused on kohustatud tempelmaksu maksma.

2. Kirikud, kellel on juriidilise isiku õigused.

3. Iga liiki avalikud koolid.

4. Eesti punase risti selts, vigastatud sõjameeste ühing ja tema osakonnad, tööliste haiguse vastu kinnitamise seaduse alusel tegutsevad haigekassad, tööliste ja teenijate õnnetusjuhtumise korral kindlustamise seaduse alusel tegutsevad kinnitusühisused, vabatahtlikud tuletõrjajate seltsid, niisama ka kõik seltsid, liidud, organisatsioonid ja asutused (sihtvarandused), mis töötavad ainult usulise, heategeva, teadusliku ehk haridusliku sihiga.

5. Ettevõtted ja asutused, mis üleval peetakse punktides 2.—4. nimetatud asutuste, seltside, liitude ja organisatsioonide poolt, kui nende ettevõtete ja asutuste sihiks ei ole tulu saamine.

§ 13.

Tempelmaksu maksmiseks otsekohe kohustatud isikud.

1. Riigi- ja omavalitsuseasutustele ja -ametnikkudele antavad ja nende asutuste ja ametnikkude poolt väljaantavad paberid tempelmakstakse isikute poolt, kelle nimel paberid antud või vastused saadud.

2. a) Aktid, dokumendid ja paberid, mis tehakse, välja antakse või vastu võetakse erasutuste ja isikute poolt, tempelmakstakse nende asutuste ja isikute vastastikusel kokkuleppel.

b) Paberid, aktid ja dokumendid, mis tehakse, välja antakse või vastu võetakse ühelt poolt tempelmaksu maksmisest vabastatud asutusega, seltsiga ehk organisatsiooniga, tempelmakstakse terves summas teise poole poolt, kes tempelmaksu maksmisest vabastatud ei ole. Lepingute juures aga, mis proportsionaalse tempelmaksu alla kuuluvad ja avaliku pakumise alusel tehtud ei ole, võib tempelmaksust vabastatud pool vastastikusel kokkuleppel võtta enda peale tempelmaksu tasumist osaliselt ehk täielikult.

3. Riigi piirides väljaantavad väärtpaberid tempelmaksustatakse neid väljaandvate asutuste poolt.

Välismaal väljalastud ja Eestisse saadetud väärtpaberid tempelmakstakse nende poolt, kes need paberid esimeseks kätte saavad.

4. Kui tempelmaksu maksmiseks on mitu asutust või isikut kohustatud, siis vastutab igaüks nendest täielikult kõigi teiste eest ühisvastutuse alusel.

§ 14.

Isikud ja asutused, kes tempelmaksu tasumise eest vastutavad.

1. Solidaarselt otsekohe kohustatud isikutega ja asutustega vastutavad tempelmaksu maksmise eest iga tempelmaksmata või puudulikult tempelmakstud akti ehk dokumendi pidaja või ettenäitaja, kui temal on õiguslik huvi selle akti ehk dokumendi kohta.

2. Erandina sellest p. 1-se määrusest vastutavad ainult:

a) Riigiasutustele ja -ametnikkudele antavate ja nende poolt väljaantavate paberite juures vastutavad ametnikud, kelle süü läbi tempelmaks sisse nõutud ei ole.

b) Aktide ja dokumentide juures, mis tehakse kinnistus- või notariaal või tõestamiseks avaldamise (ilmutamise) korras, ehk mille allkirjad tõestatakse notariuste poolt, vastutavad ametnikud, kes teevad või tõestavad niisuguseid akte ehk dokumente või allkirju.

c) Oksjonitel — oksjoni toimetavad isikud.

d) Aktide ja dokumentide juures, mis saadetakse Eestisse välismaalt, — nende aktide ja dokumentide Eestis elavad kontrahendid või nende esimesed saajad, samuti ka isikud ja asutused, kellele tähendatud aktid ja dokumendid on üle läinud edasiandmispealkirje ja muude toimingute põhjal.

e) Aktide ja dokumentide juures, milliste pealt teatud asutustele rahaminister on lubanud tempelmaksu maksta sularahas nende asutuste jaoks erikorra järele — tähendatud kergenduse saajad asutused.

f) Laeva-ärirde, transportühingute ja raudteede lastikirjade, kviitungite ja lastikirjade teisikute (duplikaatide) kui ka igasuguste kinnitusedokumentide juures — asutused ja isikud, kes neid dokumente välja annavad.

g) Eestis välja lastud väärtpaberite juures — asutused ja seltsid, kes need paberid välja andnud.

3. Kui koduse akti ehk dokumendi osalises on riigi- ehk omavalitsuseasutus ja võimata on tempelmaksu sisse nõuda nende asutuste kontrahentidelt, siis vastutavad tempelmaksu maksmise eest vastavad ametnikud. Niisugustel juhtumistel makstud tempelmaksu on ametnikkudel õigus sisse nõuda otsekohe kohustatud poolelt.

Kui aktid, dokumendid ja paberid, mille suhtes tempelmaksu seadus rikutud, on kinnitatud või alla kirjutatud ministrite või nende abide poolt, siis vastutavad tempelmaksu maksmise eest ametnikud, kes need aktid, dokumendid või paberid kinnitamiseks või allakirjutamiseks on esitanud.

II jagu.

Tempelmaksu kohustuse täitmise aeg ja kord

§ 15.

Tempelmaksu maksmise aeg eraisikute ja asutuste poolt ilma riigi ja omavalitsuseasutuste ja ametnikkude osavõtmiseta kokku seatud aktide, dokumentide ja paberite pealt.

Eraisikute ja asutuste poolt ilma riigi ja omavalitsuseasutuste ja ametnikkude osavõtmiseta kokkuseatud aktid, dokumendid ja paberid peavad tempelmakstud olema:

1. Palvekirjad — nende sisseandmisel. Eraisik või asutus, kes riigiasutuse või ametniku poole pöörab palvekirjaga, mis kirjalikku vastust nõuab, on kohustatud peale palvekirja enese ja tema lisade tempelmaksmiseks tarvitaminevate tempelmarkide juurde panema veel tempelmargid vastuse jaoks. Kui peale vastuse nõutakse veel riigiasutuse asjaajamises olevate aktide, dokumentide või ärakirjade

väljaandmist, siis on paluja kohustatud tarvilikus summas juurde panema tempelmarke tähendatud aktide, dokumentide või ärakirjade tempelmaksmiseks.

2. Arved ja kviiitongid — enne kui väljaandja nad käest annab.

3. Tempelmaks kodustelt testamentidelt, missugused nende tegemisel tempelmaksmata jäänud, või mitte täiel määral tempelmakstud, nõutakse nende testamentide seadusjõuliseks tunnustamisel.

4. Kodused aktid ja dokumendid — nende tegemisel, hiljemini aga ühe kuu jooksul pärast tegemist, kuid igatahes enne mingisugust täitmist või kuhugi esitamist, olgugi ainult allkirjade või ärakirjade tõestamiseks.

5. Välismaal tehtud aktid ja dokumendid:

a) välismaal väljaantud vekslid ja võladokumendid — enne kui esimene Eestis olev pidaja nemad käest annab, kõige hiljemini aga ühe nädala jooksul peale kättesaamist.

b) § 2 p. 1-a ja b ettenähtud juhtumistel kõige hiljemini ühe kuu jooksul pärast akti ehk dokumendi, olgugi ärakirjas, kättesaamist Eestis, kuid igatahes enne tarvitamist või mingisugust täitmist. Kui aga dokument on kokku seatud mõlema kontrahendi välismaal viibimise ajal (samuti kui Eesti firma esindaja viibib välismaal), siis teostatakse maksustamine ühe kuu kestel pärast isiku tagasitulekut, kelle käes on tähendatud dokument, või ühe kuu kestel pärast tähendatud dokumendi Eestisse saatmist, kui see dokument jõudis kohale enne asjaomase isiku tagasitulekut.

c) § 2 p. 1-c ettenähtud juhtumistel enne tarvitamist.

6. Akti ehk dokumendi pidaja või ettenäitaja, kellel on õiguslik huvi selle akti ehk dokumendi kohta, on kohustatud tempelmaksu ära maksuma ühe kuu jooksul tempelmaksmata akti ehk dokumendi vastuvõtmise päevast arvates, kuid igatahes enne akti ehk dokumendi edasiandmist.

7. Kinnituslepingud ja aktid ning dokumendid, mille pealt tempelmaksu makstakse rahaministri poolt lubatud erilise korra järele (§ 17 p. 19) järgmise kuu jooksul.

8. Aktide ja dokumentide juures, mis alles riigivõimu loaga seaduslikku jõusse astuvad, loetakse tempelmaksu maksmise tähtjad sellest päevast, millal tempelmaksu maksmiseks kohustatud isik loaandmisest teada sai.

9. Eestis väljaantavate väärtpaberite pealt — enne väärtpaberite või ajutiste kviiitongite ehk tunnistuste väljaandmist, kuid kõige hiljemini ühe kuu jooksul pärast tähtaega, mis aktsiaseltsi või osahäisuse põhikirja järele on määratud aktsiate ehk osatähtede hinna esimese osa sissemaksmiseks. Kui põhikirjas

aga niisugust tähtaega ette nähtud ei ole, siis nelja kuu jooksul pärast põhikirja või selle muudatuse registreerimist.

Niisama nelja kuu jooksul pärast loa saamist tegevuse avamiseks Eestis on välismaa kaubandus-tööstuslikud seltsid ja ühisused kohustatud tempelmaksu maksuma Eesti operatsioonide jaoks määratud aktsiate (kapitali) pealt.

10. Välismaalt saadud väärtpaberid — seitsme päeva jooksul pärast kättesaamist.

§ 16.

Tempelmaksu maksmise aeg riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnikkude poolt kokku seatud aktide, dokumentide ja paberite pealt.

1. Riigi- ja omavalitsuseasutused ja -ametnikud on kohustatud kõigi nende poolt vastu võetud, kokkuseatud ja nende poolt väljaantavate aktide, dokumentide, paberite, väljakirjutuste, ärakirjade ja muude tempelmaksu alla kuuluvate paberite pealt tempelmaksu võtma enne kätteandmist pooltele ja igatahes mitte hiljem, kui kuu aja jooksul pärast akti, dokumendi ehk paberi kättesaamist või kokkuseadmist. Kui selleks tähtajaks tempelmaks maksumkohuslike poolt ei ole ära tasutud, siis antakse asi ühe nädala jooksul üle otsekoheste maksude peavalitsusele maksu sissenõudmiseks. Kui aga tähendatud asutused ja ametnikud on ise õigustatud sunniviisil sissenõudmist toimetama, siis on nad kohustatud nädala jooksul ise maksmata jäänud tempelmaksu sissenõudmist korraldama.

2. Kui tempelmaksukohusliku isiku alaline elukoht on välismaal, siis on ametnikud kohustatud tempelmaksu võtma kohe aktide ja dokumentide tegemisel või tõestamisel.

§ 17.

Aktide, dokumentide ja paberite tempelmaksmise kord.

1. Aktid, dokumendid ja paberid tempelmakstakse:

- a) tempelmarkide tarvitamise teel,
- b) tempelpaberi tarvitamise teel,
- c) sularahas maksmise teel.

Missugustel tingimistel ja missuguses korras sel või teisel viisil aktid, dokumendid ja paberid tempelmaksta tulevad, see määratakse kindlaks § 27. alusel nii palju kui seda järgmistes punktides ette nähtud ei ole.

2. Riigiasutustele ja -ametnikkudele antavad ja nende poolt väljaantavad paberid tempelmakstakse tempelmarkidega.

Sisseandjal on õigus (kui ta seda soovib) tempelmarkide peal ära tähendada palvekirja kirjutamise aega (aasta ja kuupäev) ja oma nime.

Paranduste ja juurdekirjutuste tegemine või muus korras tempelmarkide kustutamine ei ole sisseandjale lubatud.

3. Administratiiv-asutustes ei pane tempelmaksu mittemaksmine palvekirja arutamist seisma ja asjale antakse seaduslik käik, kuid palvekirja ehk selle lisade või nõutava vastuse jaoks puuduv tempelmaks nõutakse sisse kahekordselt.

Kohtuasutustesse ilma tempelmaksuta ehk puudulikult tempelmakstud palvekirjade ja teiste paberite sisseandmise korral toimetavad need asutused Tsiiviilkohtupidamise seaduses ettenähtud korras (§§ 269, 270 ja 756).

4. Tempelmarkidega erasikute ja -asutuste omavahelisi koduseid akte ja dokumente tempelmakstes tulevad tempelmargid kleepida aktile ehk dokumendile enne allakirjutamist nii, et akti ehk dokumendi tekst või vähemalt akti ehk dokumendi ühe osalise allkiri (kuid mitte selle allkiri, kelle käes akt ehk dokument on) kõigest tempelmarkidest läbi ulatab.

5. Erandina eelmises punktis (4) tähendatud määrusest on lubatud ainult arvetel ja kviitungitel tempelmarke kustutada ka järgmises korras: iga margi peale kirjutatakse kustutamise aeg (päev, kuu, aasta) ja markidest kirjutatakse läbi arve või kviitungi väljaandja nimi ehk firma nii et kirjatähed ümberoleva paberi peale ulatavad. Allkirja asemel kui ka kuupäeva äratähendamiseks võib templit tarvitada.

6. Kui aktid ja dokumendid ei ole nende tegemise juures tempelmakstud p. 4. ettenähtud korras, või kui nad on puudulikult tempelmakstud, siis tuleb tempelmaksu maksmist tempelmarkidega toimetada järgmises korras:

a) aktid ehk dokumendid esitatakse nõutavas summas nende peale kleebitud (kustutamata) tempelmarkidega Eesti panga osakonnale, maksuinspektorile, notaariusele, või seal kus neid ei ole: rahukohtunikule, politseijaoskonna ülemale, või vallavalitsusele. Nimetatud ametnikud või asutused kustutavad tempelmargid seaduse § 27. põhjal kindlaksmääratud korras ja teevad igale aktile ehk dokumendile pealekirjutuse selle üle kui palju ja millal tempelmaksu makstud. Selle pealekirjutuse tegemise päev loetakse akti ehk dokumendi tempelmaksmise päevaks.

Akti ehk dokumendi esitamist toimetatakse ilma kirjaliku palve ehk teadaande andmiseta niihästi akti ehk dokumendi osaliste poolt kui ka igäühe poolt, kellele selleks otstarbeks akt ehk dokument on usaldatud, olgugi ilma kirjaliku volitusega.

b) Eelmises punktis (a) näidatud korras tempelmaksu maksmine peab õiendatud olema mitte hiljem kui ühe kuu jooksul pärast akti ehk dokumendi tegemist, kuid igal juhtumisel enne mingisugust täitmist ehk kuskile esitamist, olgugi ainult allkirjade või ära kirjade tõestamiseks (§ 15 p. 4).

c) Tempelmarkide kustutamise aja tõestamise juures (p.a) ametnikud ei ole kohustatud kontroleerima ega vastuta selle eest kas akt ehk dokument seatud tähtajal ja määral tempelmakstakse või mitte, välja arvatud maksuinspektorid, kes akti ehk dokumendi tempelmaksmise seadusepärast peavad kontroleerima.

d) Kui p. a ettenähtud korras tasutud tempelmaks ei ole makstud õigel ajal või täiel määral, siis see asjaolu, et tempelmargid olid kustutatud nimetatud ametnikkude juures, ei vabasta akti ehk dokumendi osalisi trahvist, välja arvatud maksuinspektori juures tempelmakstud aktid ja dokumendid.

7. Kui aktid ja dokumendid lõigatakse välja talongraamatutest ehk talongvihikutest nii et raamatusse või vihikusse jäävad talongid, dublikaadid või ära kirjad, siis tulevad tempelmargid, enne akti ehk dokumendi talongist äralõikamist kleepida joone kohta, mis akti ehk dokumendi talongist lahutab, niiviisi et väljaantava akti ehk dokumendi äralõikamise järele tempelmargi pahem pool talongi ja parem pool dokumendi peale jääb. Raamatud ehk vihikud peavad brosheeritud ja nende lehed järjekorras nummerdatud olema enne aktide ehk dokumentide väljaandmist.

8. Sularahas akti ehk dokumenti tempelmakstes tuleb akt ehk dokument esitada Eesti panga osakonnale. Viimane annab tempelmaksu maksjale üldises korras kviitungi ja teeb aktile ehk dokumendile märkuse selle üle kui palju, millal ja missuguse kviitungi vastu selle akti ehk dokumendi pealt tempelmaksu makstud. See märkus peab kahe ametniku poolt alla kirjutatud ja panga osakonna pitseriga varustatud olema. Ilma selle märkusega akti ehk dokumenti tempelmakstuks ei loeta.

Panga ametnikud ei ole kohustatud kontroleerima, kas dokument seatud määral ja tähtajal tempelmakstakse või mitte ega vastuta selle eest kui ta on ebaõigelt tempelmakstud.

9. Isikutel ehk asutustel, kellele tempelmaksmata ehk puudulikult tempelmakstud aktid ehk dokumendid edasi antud pealkirjaga ehk muu tomingu järele, on õigus neid akte ehk dokumente tempelmaksta p. p. 6. või 8. ettenähtud korras. Kuuajaline tähtaeg (§ 15 p. 6) loetakse siin edasiandmise päevast. Selles korras tempelmaksu maksja ega järgmised

akti ehk dokumendi omandajad trahvi alla ei lange, kuid eelmised akti ehk dokumendi osalised vastutavad üldisel alusel.

10. Eelmises punktis ettenähtud korras tulevad tempelmaksta välismaalt saadud aktid ja dokumendid, silmas pidades § 15. p. 5. ettenähtud tähtaegu.

11. Niisama p. p. 6. või 8. ettenähtud korras tuleb maksta täiendav tempelmaks § 7. ettenähtud aktide ja dokumentide pealt.

12. Kui tempelmaksu maksjal ei ole võimalik esitada dokumenti tempelmaksmiseks p. p. 6. või 8. ettenähtud asutustele või ametnikkudele, siis võib ta dokumendi asemel esitada teadaande kahes eksemplaris, selles täpselt ära näidates missuguse dokumendi pealt tempelmaksu makstakse (missuguse sisulise, missuguse objekti — asja — kohta, kelle vahel, milal, kus, kui suure summa peale j.n.e. tehtud dokumendi pealt). Selle teadaande ühel eksemplaril kustutatakse tempelmargid p. 6. ettenähtud korras, või tehakse sellele eksemplarile p. 8. ettenähtud märkus, kui tempelmaksu sularahas makstakse, ja see tempelmakstud eksemplar antakse maksjale tagasi. Teine eksemplar jääb asutuse või ametniku asjaajamise juurde.

13. Eestis väljaantavad vekslid tempelmakstakse üksnes vastavale vekslile tempelpaberile kirjutamise teel.

14. Tempelmaksu maksmist tempelmarkidega arvete ja kviitungite ning muude koduste aktide ja dokumentide pealt, mille osalisteks on riigi- ehk omavalitsuseasutused, võib toimetada p. p. 4., 5. ja 7. ettenähtud korras, kui ka pärast arve ehk kviitungi käestandmist või pärast akti ehk dokumendi allakirjutamist tingimustel, et tempelmaks makstud oleks § 16. ettenähtud tähtajal ja et tempelmargid kustutatud ja nende kustutamise aeg tõestatud oleks § 27. järele kindlaks määratud korras.

15. Eelmises punktis tähendatud aktide ja dokumentide tempelmaksmist sularahas võib toimetada p. 8. ettenähtud korras, kui ka sel viisil, et akti ehk dokumenti ei esitata Eesti panga osakonnale, vaid tempelmaks makstakse viimasesse riigi- ehk omavalitsuseasutuse maksutähe juures ja p. 8. ettenähtud märkus tehakse aktile ehk dokumendile selle asutuse poolt.

16. Notaariused võtavad tempelmaksu nende juures tehtavate või tõestatavate aktide ja dokumentide pealt tempelmarkide kustutamise teel või sularahas § 27. järele määratud korras.

17. Kinnituslepingud tempelmakstakse ainult sularahas § 27. järele kindlaks määratud korras.

18. Eestis väljaantavad kui ka välismaalt saadavad väärtpaberid (aktsiad, ajutised tunnistused, uuendatavad kupongilehed j.n.e.) tempelmakstakse sularahas terve väljaande summa pealt korraga ja igale väärtpaberile lüüakse otsekoheste maksude peavalitsuse poolt vastav tempel peale.

19. Asutustele ja isikutele, kellel korralik raamatupidamine, võib rahaminister nende soovil lubada, iga üksiku akti ehk dokumendi tempelmaksmise asemel, teatud liiki aktide ehk dokumentide tempelmaksmist toimetada sularahas üks kord kuus. Selles korras tempelmakstud aktidel ja dokumentidel peab peal olema märkus selle üle, et nad niisuguses korras tempelmakstud. Rahaministri korraldused avaldatakse Riigi Teatajas.

20. Rahaministril on õigus kohustada teatud asutusi, ettevõtteid või isikuid tempelmaksma teatud akte ehk dokumente p. 7. ettenähtud korras.

21. Käesolevas paragrahvis ja selle juhatuskirjas mitte ettenähtud korras tempelmakstud aktid, dokumendid ja paberid loetakse tempelmaksmatuteks. Muu seas ei ole eraisikutel ja asutustel õigust tempelmarke kustutada katkitemgemise teel peale p. 7. ettenähtud korra.

Ebaõigelt kustutatud tempelmargid võetakse tempelmaksu sissenõudmisel arvesse, välja arvatud p. 7. reeglivastaselt kustutatud tempelmargid.

III jagu.

Tempelmaksu seaduse nõudmiste täitmise järelevalve.

§ 18.

1. Riigiasutused ja niisama ka omavalitsuseasutused ning riigi- ja omavalitsuseametnikud on järelevalve korras kohustatud selle järele valvama, et neile alluvad asutused ja isikud täpselt täidaksid tempelmaksu seaduse ettekirjutusi.

2. Järelevalve tempelmaksu seaduse määruste täitmise üle omavalitsuseasutuste ja nende ametnikkude poolt kuulub siseministeriumile.

3. Asjaajamise revideerimist tempelmaksu seaduse määruste täitmise suhtes kõigis era- ja omavalitsuste kaubandus-tööstuslikkudes ettevõtetes, nagu: kauplustes, vabrikutes, tehastes, igasugustes pankades, igasugustes krediit-hoiu- ja laenuühisustes, pandimajades, laenukassades, oksjonisaalides, panga-, transpordi-, komisjoni- ja muudes kontorites, kinnitus-, raudtee-, ja laevaühisustes ning muudes sarnastes seltsides ja ettevõtetes, iga liiki aktsiaseltsides ning ühisustes ja muudes seltsides ja ettevõtetes ja ka börsi ja laevamaaklerite juures

toimetatakse otsekoheste maksude peavalit-
suse poolt komandeeritud maksuinspektorite,
nende abide ehk selleks eriti volitatud amet-
nikkude kaudu.

4. Eelmises punktis nimetatud asutused
on kohustatud nende asjaajamist revideeri-
vatele isikutele ette näitama kõik kirjad, aktid
ja dokumendid, mis tempelmaksustamisele
kuuluvad, samuti ka asjatoimetused ning sea-
duses ettenähtud raamatud, millest on või-
malik tempelmaksustamisele kuuluvaid kirju,
akte ning dokumente kindlaks teha, mis revideeritava asutuse poolt tehtud, välja antud
või vastu võetud.

5. Revideerimisel ilmsiks tulnud tempel-
maksu seaduse rikkumiste üle seatakse revideeri-
ja poolt kokku protokoll. Niisama sea-
takse kokku protokoll sel juhtumisel, kui revideeritava asutuse ehk ettevõtte raamatute
järele kindlaks tehtud tempelmaksustamisele
kuuluvate aktide ehk dokumentide kohta ei
leidu neid akte ehk dokumente ega tõendus-
nende tempelmaksustamise üle, või kui revideeritava asutuse ehk ettevõtte asjaajamises
leitud ära kirjadel puuduvad tõendused selle
üle, et nende algkirjad seatud tähtjaks ning
seatud määral on tempelmakstud.

6. Protokoll seatakse kokku asutuse või
ettevõtte peremehe ehk viimase asetäitja või
voliniku juuresolekul; viimaste puudumisel
kutsutakse juurde tunnismehed. Need kirjad,
aktid ja dokumendid, mis olid protokollis
kokkuseadmise aluseks, lisatakse protokollis
juurde. Juhtumisel, kui algkirjad on tarvili-
kud isikule või asutusele, kelle juures nad
leiti, lisatakse protokollis juurde ära kirjad. Kui
protokoll on tehtud raamatute järele kindlaks
tehtud aktide ehk dokumentide ja nende tem-
pelmaksu tõenduste puudumise üle, siis
lisatakse protokollile juurde väljavõtted ra-
amatutest niisuguste dokumentide kohta. Ära-
kirjadest, millel puuduvad tõendused alg-
kirjade tempelmaksu üle, lisatakse niisama
protokollile ära kirjad juurde. Ära kirjad ja
väljavõtted tõestatakse revideeritava ja revideeri-
ja poolt. Ära kirjade ja väljavõtete val-
mistamine protokollis juurde sünnib revideeri-
tava isiku ehk asutuse arvel. Palve, et algkir-
jade asemel saaksid protokollis juurde ära kir-
jad lisatud, võib protokollis väljendatud saada
paluja allkirjaga. Kui revideeritav ära kirju
ja väljavõtteid tõestada ei taha, siis jääb revideeri-
jal õigus algdokumente ja raamatuid kaasa
võtta.

7. Juhtumisel kui 3-as punktis nimetatud
asutuste revideerimisel leitakse ära kirjad ehk
väljavõtted aktidest ja dokumentidest, millel
puuduvad tõendused nende algkirjade tem-
pelmaksu üle, või kui niisugused ära kirjad

tulevad sisse otsekoheste maksude peavalit-
suse ehk maksuinspektoritele muul teel, siis
on maksuasutustel õigus nõuda igäühelt akti
ehk dokumendi osaliselt tõenduste esitamist
akti ehk dokumendi algkirja tempelmaksu
üle. Tõenduste esitamiseks antakse aega
mitte üle ühe kuu.

8. Kui kohtuasutusse tulevad sisse ära-
kirjad ning väljavõtted aktidest ning dokumen-
tidest, millel puuduvad tõendused nende alg-
kirjade tempelmaksu üle seatud tähtjaks
ning määratud summas, siis nimetatud asutu-
sed asjaajamist mitte katkestades ses asjas,
milles ära kiri ehk väljavõte sisse tuli, on õigusa-
jutatud nõudma asutuselt või isikult, kelle käes
peab olema algdokument, tõenduste esitamist
tempelmaksu üle, kui see asutus või isik
võtab osa toimivast asjast. Tõenduste esil-
damiseks antakse aega mitte üle ühe kuu.

9. Kolmandas punktis nimetatud asutused
on kohustatud hoidma oma asjaajamises tõen-
dusi (p. 11) lepingute ning toimingute tem-
pelmaksustamise üle, milles need asutused
poolena osa võtavad.

10. Kui täitmise akti ehk dokumendi järgi
on lõpetatud, siis võib tõendusi tema pealt
kuuluvat tempelmaksu tasumise üle nõuda
ainult sel juhul, kui kõigi aktijärgsete arvete
lõpetamise päevast ei ole möödunud üle kolme
aasta.

11. Tõendusena tempelmaksu tasumise üle
seatud tähtjaks, seatud korras ning määratud
summas võivad olla: 1) algeksemplar aktist
ehk dokumendist, 2) ära kiri viimases, mille
peal on kohtuasutuse, notaariuse või maksuins-
pektori tunnistus selle üle, missuguses sum-
mas on algakt ehk dokument tempelmakstud,
kui see akt ehk dokument on tehtud eraasu-
tuste või isikute vahel, 3) riigi- või omavalit-
suseasutuse poolt tõestatud ära kiri selle asu-
tusega tehtud aktist ehk dokumendist, 4) eri-
line tunnistus akti või dokumendi pealt tem-
pelmaksu tasumise üle, mis on välja antud selle
riigi- ehk omavalitsuseasutuse poolt, kelle
asjaajamises leidub tõendus tempelmaksu tasu-
mise üle akti ehk dokumendi pealt.

12. Tempelmaksu alla kuuluvate aktide
ehk dokumentide ära kirjade tõestamisel on
notaariused, kohtu- ja teised riigi- ja omavalit-
suseasutused ja -ametnikud kohustatud peale
muude teadete tõendamata ka seda, missuguses
summas on tempelmakstud akti ehk doku-
mendi algeksemplar.

13. Vannutatud advokaadid, võistekirjade
ning teiste paberite ära kirjade üleandmisel,
tsiviil kohtupidamise korra § 308. põhjal,
teevad nendel paberitel märkused tempel-
maksu tasumise üle tarvilikus määras.

IV jagu.

Trahvid tempelmaksu seaduse rikkumise pärast ja nende määramise kord.

§ 19.

Trahvimised tempelmaksu seaduse rikkumise pärast.

1. Tempelmaksu maksmise kohta käivate määruste rikkumises süüdlased eraisikud, kelle peal lasub vastutus tempelmaksu maksmise eest, langevad trahvi alla maksmata jäetud, või mitteseatud tähtajal ehk mitteseatud korras makstud tempelmaksu kümnekordses suuruses, kuid igapäev mitte rohkem kui 5% summast, mille järele akt ehk dokument tempelmaksu alla kuulub. Seejuures nõutakse trahv poolt, mitte aga igalt selle või teise poole hulka kuuluvalt isikult.

Poole hulka kuuluvad isikud vastutavad koosvastutavalt (solidaarselt).

Kui seadus on rikutud ühingu, seltside ja asutuste (sihtvaranduste) poolt, siis tulevad trahvid määrata eestseisuse ehk juhatuse liikmetele, ei ole aga ühingul ehk seltsil eestseisust, siis ühingu ehk seltsi liikmetele, piiratud ühisuste juures aga täieõiguslikkudele osanikkudele. Kümnekordne trahv määratakse kõigile liikmetele kokku, mitte aga igale liikmele eraldi. Trahvitud vastutavad koosvastutavalt (solidaarselt).

Erand: täitmiseks vastuvõetud tellimise järele langeb trahvi alla ainult see pool, kes tellimise täitmiseks vastu võtnud.

Maksmata jäetud tempelmaks tuleb trahvist olenemata järele maksta.

2. Neilsamadel alustel (p. 1) nõutakse trahvi kui ei esitata tõendusi allkirjade tempelmaksu kohta § 18. p. p. 7. ja 8. ettenähtud nõudmistele peale, või kui ei ole esitatud tõendusi kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete raamatute järele kindlaks tehtud aktide ehk dokumentide tempelmaksu kohta (§ 18 p. 5).

3. Riigiasutustele ja -ametnikkudele antavate ja nende poolt väljaantavate paberite pealt tempelmaksu mittevõtmise pärast langevad ametnikud, kelle süü läbi tempelmaksu eraisikutelt tähendatud asjatoimetusslikkude paberite pealt nõudmata jäänud, trahvi alla maksmata tempelmaksu neljakordses suuruses. Ühes sellega on ametnik kohustatud ka maksmata tempelmaksu ära maksuma.

Samal alusel langevad trahvi alla riigi- ja omavalitsuseasutuste ametnikud, kes tõestavad ärakirju ilma vastava tempelmaksuta.

4. Trahvi alla samal, s. o. neljakordsel määral langevad riigi- ja omavalitsuseasutuste ametnikud tempelmaksu määruste rikkumise eest koduste aktide juures, mis nende poolt

tehtud riigi- või omavalitsuseasutuste nimel. Kuid see trahvisumma ei või olla suurem kui 2% summast, mille järele akt ehk dokument tempelmaksu alla kuulub. Mitu ametnikku vastutavad solidaarselt.

Riigi äriliste ettevõtete ametnikud langevad trahvi alla samal alusel kui teisedki ametnikud.

Riigi- ja omavalitsuseasutuste kontrahendid — eraisikud langevad, ametnikkude trahvist olenemata, trahvi alla üldisel alusel (p. 1).

Maksmata tempelmaksu eest vastutavad aga ametnikud siis, kui riigi- ehk omavalitsuseasutuste kontrahentidelt võimata on seda maksu sisse nõuda.

5. Ametnikud, kes tempelmaksu seadust rikuvad kinnistus- või notariaal-, või tõestamiseks avaldamise (ilmutamise) korras tehtavate aktide ehk dokumentide tegemise või tõestamise juures, langevad trahvi alla maksmata tempelmaksu neljakordses suuruses.

Notaariused, kes tõestavad allkirju koduste aktide ehk dokumentide peal, mis on tempelmaksuta, ehk seadusevastaselt tempelmaksutud, või notaariused, kes tõestavad ärakirju niisuguste tempelmaksuta või seadusevastaselt tempelmaksutud aktidest ehk dokumentidest, langevad trahvi alla tähendatud dokumentide pealt maksmata või seadusevastaselt makstud tempelmaksu neljakordses suuruses.

Käesolevas punktis tähendatud trahvisumma ei või olla suurem kui 2% summast, mille järele akt ehk dokument tempelmaksu alla kuulub.

Maksmata tempelmaksu eest vastutavad ametnikud siis, kui maksukohuslaselt võimata on seda maksu sisse nõuda.

6. Kui asutused ja ettevõtted, mis on kohustatud sularahas tempelmaksu maksuma või millistele rahaministri poolt on lubatud erilises korras õiendada tempelmaksu sularahas (§ 17 p. p. 17 ja 19), õigel ajal või täiel määral Eesti panga osakonda edasi ei anna tempelmaksu summasid nende poolt tehtavate dokumentide pealt, siis nõutakse neilt viivitusraha üks protsent kuus edasiandmata summa pealt, lugedes pooliku kuu terveks.

Kui aga tähendatud asutused ja ettevõtted ei näita oma aruannetes (olgu eksituse tõttu) nende poolt tehtud, väljaantud või vastuvõetud dokumentide pealt kuuluvat tempelmaksu, siis kahe kuu pärast peale aruandeaasta nõutakse trahvi käesoleva paragrahvi p. 1. alustel — näitamata tempelmaksu summa kümnekordses suuruses.

7. Tempelmaksu seaduse rikkumise korral voliniku poolt määratakse trahvi volitajale. Viimasele jäetakse õigus volinikult nõude korras

tagasi nõuda kõiki tähendatud rikkumise pärast makstud summasid (peale akti või dokumendi pealt kuuluva tempelmaksu) kui rikkumine on sündinud ilma volitaja teadmata ja voliniku käes oli volitaja raha tempelmaksu õigel ajal tasumiseks.

8. Kui asutused ehk isikud, kes § 17. p. 20. põhjal on kohustatud teatud liiki akte ja dokumente tempelmaksma § 17. p. 7. ettenähtud korras, seda kohustust ei täida, või kui ei näidata ette ettevõtete poolt peetud ja peetavaid raamatuid § 18. p. 4. ettenähtud juhtumisel, siis langevad süüdlased trahvi alla mitte üle 3.000 marga.

§ 20.

Trahvist vabastamine.

1. § 19. ülesloetud trahve ei panda peale kui tempelmaksu maksmine sündis maksuasutuste kirjalikkude näpunäidete järele;

2. Tempelmaksu määruste rikkumised katuvad aegumusega: 1) riigi- ja omavalitsuseasutuste ametnikkude suhtes — kui rikkumuse toimumise ajast on möödunud kümme aastat ja 2) eraisikute ja -asutuste suhtes, kui tempelmaksu määruste rikkumisega tehtud paberid, aktid ja dokumendid on aegumuse tagajärjel kaotanud oma maksvuse, tähtajata lepingute juures aga — kui rikkumuse toimumisest on möödunud kümme aastat.

3. Seaduserikkuja surma puhul nõutakse tema pärijatelt ainult tasumata jäänud tempelmaks.

§ 21.

Tempelmaksu seaduse rikkumisesse puutuvate asjade ajamine.

1. Eraisikud, kes esitavad riigiasutustele või -ametnikkudele pabereid, akte ja dokumente, mis tempelmaksuta või puudulikult tempelmakstud, on kohustatud kohe nende paberite ja dokumentide esitamise juures õiendama nende pealt § 19. p. 1. põhjal kuuluva tempelmaksu ja trahvi, mille kohta ametnikud pärast tempelmaksu ja trahvi riigikassasse äramaksmist aktile ehk dokumendile vastava pealkirja teevad. Vastasel juhul toimetatakse trahvi nõudmist järgmistes punktides ettenähtud korras.

Ka neil juhtumistel kui seaduserikkumine tuleb ilmsiks asjatoimetuse juures pärastpoole ja riigiasutuse vastava ettepaneku järele rikkujad kuuluvat tempelmaksu ega trahvi ära ei tasu, siis toimetatakse ka niisama järgmistes punktides ettenähtud korras.

2. Kui aktid, dokumendid või paberid, mille suhtes tempelmaksu seadus on rikutud,

kohtuasutustele ette pannakse ehk on juurde lisatud asjadele, mis kohtutes arutatakse, siis teevad kohtuasutused määrused trahvi nõudmise üle, summa peale vaatamata, kõigilt, kes tempelmaksu maksmise eest vastutavad, riigi- ja omavalitsuseametnikud ühes arvatud (§§ 13 ja 14).

3. Kohtumäärused tehakse asja igasuguse olukorra juures ja olenemata sellest, missuguses korras ta kuulub läbivaatamisele kohtu alla andmise, juurdluse lõpetamise, kriminaal-, distsiplinaar-, tsiviil-, administratiiv-, era-, hoiu-, konkurs- j.n.e. korras) ja millega ta ka ei lõppeks (lõpetamisega, sobinguga, sisulise või era korras otsustamisega j.n.e.).

4. Tähendatud määrused tehakse kohtu poolt ilma trahvitavaid isikuid välja kutsumata. Neil isikutel on õigus esitada omi seletusi. Ainult neil kordadel, kui esilolevate dokumentide põhjal ei ole võimalik toimingusummat ära määrata, võib kohus trahvitavaid isikuid ka välja kutsuda. Samuti on kohtul õigus sel korral koguda arutamiseks tarvilikke teateid otsekoheste maksude peavalitsuse läbi.

Kui tempelmaksu määruste rikkumises süüdlased kõrvale põikleavad esitamast andmeid tempelmakstava lepingu-, või toimingusumma kindlaksmääramiseks, siis toimetatakse tehtud tööde, hangitud materjalide ja teiste lepingus või toimingus tähendatud toimuste või asjade hindamist kohalikkude kõrgemate hindade järgi; tehtud tööde ulatus aga, või hangitud asjade hulk, seatakse kindlaks lepingu sihi järgi kõrgemal määral.

5. Kui see määrus lõplikul kujul on valmistatud, kirjutab kohtuasutus viibimata ette politseile ehk mõnele teisele asutusele või ametnikule, kes on volitatud riigimaksude sissenõudmiseks, seda määrust täide saata ja teatab ühtlasi otsekoheste maksude peavalitsusele väljavõtte oma otsusest, ära tähendades tempeltrahvi summa suuruse ja selle määramisel arvesse võetud alused, kui ka teateid trahvitute elukoha üle, või kui see teadmata, isikute üle, kelle poolt esildatud või kelle käes olid dokumendid, mis põhjustasid trahvimist.

6. Tähendatud määruse peale võivad niihästi trahvitud kui ka otsekoheste maksude peavalitsus erakaebusi sisse anda sellesamas kohtupidamise korras, milles trahvi määramiseks põhjust andev asi arutati ja nendemade tähtaegade jooksul, mis on ette nähtud tähendatud kaebuste jaoks. Asjaosalised võivad niisama määruse peale edasi kaevata kaja, apellatsioon- või kassatsioonikaebustes.

7. Kaebuste sisseandmine ei pane trahvi sissenõudmist seisma, kui selles asjas kõrgema instantsi ettekirjutus ei järgne.

8. Kohtuotsused tempeltrahvi pealepanemise asjus tempelmaksu seaduse rikkumise eest saadetakse täide otsekoheste maksude peavalitsuse järelevale all, riigile maksmata jäänud maksude sissenõudmise korras.

9. Trahvitud isikule ei anta täitmislehte välja tema asjas toimunud otsuse või määruse täidesaatmiseks muidu kui temalt kuuluva trahvi ja maksmata tempelmaksu esialgse maksmise järele.

10. Administratiiv-asutused ja -ametnikud ning omavalitsuseasutused ja -ametnikud, kui nende poolt ilmsiks tehakse ehk neile ette pannakse tempelmaksu seadust rikkudes tehtud aktid ja dokumendid ja paberid, saadavad viibimata otsekoheste maksude peavalitsusele ärakirjad nendest, kui dokument tarvilik on asja otsustamise juures, vastasel korral — algkirjad, ära tähendades isiku elukohta, kellelt trahvi sisse nõuda tuleb, ehk kui viimane teadmata on, siis nende isikute elukohti, kes dokumendid ette panid ehk kelle käes nad olid. Niisama teatavad nad otsekoheste maksude peavalitsusele ärakirjade üle, mille juures puuduvad tõendused algkirjade tempelmaksu kohta.

11. Otsekoheste maksude peavalitsus arwab temale teatatud ehk tema poolt ilmsiks tehtud aktide ja dokumentide järele, mille suhtes tempelmaksu seadus on rikutud, kuuluva tempeltrahvi välja ja määrab tema sissenõudmisele, ära tähendades väljarvamisel arvesse võetud aluseid. Sellest määrusest teatatakse viibimata isikutele, kellele trahv on peale pandud. Viimastel on õigus kahe nädala jooksul otsekoheste maksude peavalitsusele oma vastulauseid esitada.

12. Sellesamas (p. 11) korras määratakse trahvi ka riigi- ja omavalitsuseasutuste ametnikkudele, kes tempelmaksu seadust rikkunud. Kui asjatoimetusest ei ole näha, kes nimelt just ametnikkudest seadust rikkunud, s. o., kes akti ehk dokumendi ehk paberi alla kirjutanud, siis teatakse niisugusest rikkumisest vastava asutuse juhatajale või ülemale ja kui kuu aja jooksul otsekoheste maksude peavalitsusele ei teatata kuuluva trahvi äramaksmisest või sellest, kes asutuse ametnikkudest seaduserikkujaks loetakse, siis määratakse üldises korras trahv asutuse juhatajale, kes selleks olnud seaduse rikkumise ajal.

13. Kui p. 11-das mainitud tähtaja kestes trahvi määramise kohta mitte üle 3.000 marga vastulauseid ei ole antud, siis loetakse otsekoheste maksude peavalitsuse otsus lõplikuks ja pööratakse tema korraldusel täitmisele vastu-

vaidlemata korras. Kui vastulause antakse ja otsekoheste maksude peavalitsus tunnustab selle põhjendatuks, siis on temal õigus tühjata oma otsus või vähendada määratud trahvi. Sel juhul loetakse teistkordne otsus lõplikuks ja mingisuguseid uusi vastulauseid enam vastu ei võeta.

14. Otsekoheste maksude peavalitsuse määrused tempeltrahvi pealepanemise asjus üle 3.000 marga saadetakse täide ainult niisugusel korral, kui isikud, kellele trahv on peale pandud, otsekoheste maksude peavalitsusele oma vastulauseid ei esita kahe nädala jooksul, arvates määruse kuulutamise päevast. Kui need vastulauseid tähtjaks sisse antakse ja otsekoheste maksude peavalitsus nad kaaluvateks tunnustab, siis on temal õigus pealepandud trahvi ära muuta (tühjata), või tema määra vähendada. Uus määrus kuulutatakse vastulause andjale. Kui uue määruse järele trahvi summa üle 3.000 marga ulatab, siis on trahvitul õigus, kahe nädala jooksul teistkordse määruse kuulutamise päevast arvates, edasi kaevata rahukogule administratiiv-kohtu korras. Kaebus antakse sisse otsekoheste maksude peavalitsuse kaudu.

15. Otsekoheste maksude peavalitsus saadab antud kaebuse ühes oma otsusega ja asjaomaste dokumentidega rahukogu administratiiv-osakonnale trahvitute või ühe trahvitu, kui nad elavad mitmes kohturingkonnas, elukoha järgi.

Viimaseks instantsiks on Riigikohtu administratiiv-osakond.

16. Pärast tempelmaksutrahvi määruste täidesaatmist teevad otsekoheste maksude peavalitsus ja kohtuasutused aktidel ja dokumentidel, mille pealt trahvid määratud, nende tagasiandmisel vastavad pealkirjed.

V. jagu.

Täiendavad määrused.

§ 22.

Ülemäära makstud tempelmaksu tagasimaksmine.

Isikud ja asutused, kes tempelmaksu ülemäära maksnud, võivad otsekoheste maksude peavalitsusele aasta jooksul, maksu äramaksmise päevast arvates, palve anda ülemäära makstud summa tagasimaksmise kohta. Nende palvete kaaluvateks tunnustamise korral rahuldatakse nad otsekoheste maksude peavalitsuse poolt arveseaduse korras. Kui aga tem-

pelmaks ja trahv on sisse nõutud kohtuasutuste või otsekoheste maksude peavalitsuse määruste täitmiseks ja järgmiste instantside poolt vähendatud, siis loetakse aastane tähtaeg lõpliku otsuse ehk määruse tegemise päevast.

§ 23.

Aegumine tempelmaksu seaduse järele.

Tempelmaksu maksmise kohustuse suhtes aegumist ei ole. (Aegumised trahvi suhtes v. § 20 ja aegumine tagasimaksmise suhtes v. § 22).

§ 24.

Rikutud tempelmarkide hinna tagasitasumine.

Kui tempelpaber või tempelmargid, mis ei ole veel antud müümiseks, ettevaatamatuse tõttu rikutakse, siis nõutakse asjaomastelt isikutelt sisse hind, mis riigikassal nende valmistamine tuli maksuma; paberi või markide kaotamise puhul aga nõutakse süüdlastelt sisse müügihind.

§ 25.

Tähtaegade väljaarvamine.

Käesolevas seaduses ja tariifis äratähendatud tähtaegade väljaarvamisel võetakse tarvitusele tähtaegade kohta käivad määrused tsiviil-kohtupidamise seadustikus (Sead. kogu XVI köide).

§ 26.

Tempelmaksuasjade valitsemine.

Tempelmaksuasjade valitsemist teostab rahaministri juhatusel otsekoheste maksude peavalitsus.

§ 27.

Rahaministri õigused.

Rahaministrile jääb õigus:

- a) tempelmarkide ja tempelpaberi liikide ja kujude kindlaksmääramiseks,
- b) tempelmarkide valmistamise, hoidmise, müümise, ümbervahetamise ja hävitamise korra kindlaksmääramiseks ja
- c) välja anda kokkuleppel kohtuministriga juhtnööre selle seaduse arenduseks, seal hulgas ka juhtnööre tempelmaksu maksmise korra kohta (§ 17).

§ 28.

Ülemineku määrus.

1. Aktid ja dokumendid, mis on kokku seatud enne käesoleva seaduse maksmapanemist, käivad endise tempelmaksu seaduse määruste alla, välja arvatud kinnituslepingud ja üüri- ja

rendilepingud, mille pealt tempelmaksu maksakse uue seaduse järele selle nende maksvuse aja eest, mis selle seaduse jõusseastumise ajaks veel ei ole mööda läinud, kui maks selle aja eest juba enne ei olnud ära tasutud.

2. Isikutel ja asutustel, kes rikkunud endist tempelmaksu seadust, on õigus kolme kuu jooksul pärast selle seaduse väljakuulutamist Riigi Teatajas, ära maksta ilma trahvita tempelmaksu aktide, dokumentide ja paberite pealt, mille tempelmaksustamise suhtes veel ei ole alustatud trahvimise toimetust riigiasutuste ja ametnike poolt. Tempelmaksu niisuguste aktide, dokumentide ja paberite pealt tuleb ära maksta kas endise või selle seaduse tariifi järele, seda mööda kumba järele tempelmaksu määr suurem, ning käesoleva seaduse § 17. p. 6. või p. 8. ettenähtud korras, kusjuures § 17. p. 6-a ettenähtud ametnikud ja asutused kustutavad tempelmargid oma ametipitseriga ja tähendavad aktile ehk dokumendile teatavas pealekirjures ära numברי, mille all akti ehk dokumendi tempelmarkide kustutamine registris või lauajuhendis sisse kirjutatud.

3. Vene ajal tempelmaksmata jäänud aktide ja dokumentide pealt tempelmaksu ega trahvi ei nõuta.

4. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotavad maksvuse: poslinide seaduse §§ 1—200 (Seaduste kogu V köide), 24. 6. 1918. a. tempelmaksu seadus (Verordnungsblatt nr. 28 — 1918. a.), seadus nr. 126 tempelmaksu nõudmise kohta läbikäimises tolliasutustega (R. T. nr. 68 — 1919. a.), seadus nr. 72 tempeltariifi muutmise kohta (R. T. nr. 14/15 — 1920. a.), seadus nr. 137 tempelmaksu muutmise kohta (R. T. nr. 53/54 — 1920. a.), seadus nr. 282 tempelmaksu muutmise kohta (R. T. nr. 141/142 — 1920. a.), seadus nr. 61 tempelmaksu muutmise kohta (Riigi Teataja nr. 88 — 1922. a.), kohtumaksude ja -kulude seadus nr. 47 (R. T. nr. 81/82 — 1924. a.) ja selle seaduse muutmise ja täiendamise seadus nr. 24 (R. T. nr. 57/58 — 1925. a.) nii palju kui palju nad puutuvad tempelmaksusse ning tempelmaksust vabastamised, mis teistes seadustes ette nähtud, kuid käesolevas seaduses nimetatud ei ole.

Riigi Teatajas nr. 88 — 1922. a. avaldatud tempelmaksu muutmise nr. 61 seaduse § 1. teine lõige: „Ühes selle seadusega astub uuesti jõusse täies ulatuses 27. mai 1902. a. veksliseadus tempelpaberi suhtes“ jääb maksvaks.

5. Käesolev seadus hakkab maksuma .....

Tempelmaksu tariif.

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	I osa.		
	Kirjavahetus riigi- ja omavalitsuseasutustega ja -ametnikkudega.		
1.	<p>Palvekirjad, teadaanded, ettekanded, kaebused, vastused, seletused, vastulaused, kajad ja muud paberid (niihästi kirjalikud kui ka protokoleeritud suusõnalised), mis erasjus sisse antakse riigi administratiiv- ja kohtuasutustele ja -ametnikkudele ning omavalitsuseasutustele ja -ametnikkudele, niisama ka nimetatud asutuste ja ametnikkude poolt väljaantavad lahendavad paberid (olgu pealkirje või resolutsiooni näol), mis sisaldavad vastused asja sisu kohta:</p> <p>a) rahukohtunikud juures, rahukogudes, kui teiseastme kohtutes, omavalitsuseasutustes ja -ametnikkude juures . . . . .</p> <p>b) teistes kohtuasutustes ja -ametnikkude juures ning kõigis administratiiv-asutustes ja -ametnikkude juures (riigikontroll ja tema ametnikud ühes arvatud) . . . . .</p>	<p>30 mk.</p> <p>60 „</p>	<p>iga poogna pealt</p>
	Tempelmaksu alla ei kuulu:		
	1. Kirjavahetus, milleks eraisikud ja -asutused üldiste seaduste või eriliste määruste või jälle riigi ja omavalitsuseasutuste korralduste ja sundmääruste alusel on kohustatud läbikäimisele riigi- ja omavalitsuseasutustega ja ametnikkudega.		
	Märkus: Selle p. 1. järele tempelmaksust vabastamiseks on tarvilik, et kirjavahetus riigi- ja omavalitsuseasutustega ja ametnikkudega oleks eraisikutele ja -asutustele tingimata sunduslik, kuid mitte ainult sunduslik selles olukorras, millesse eraisik või -asutus ennast vabatahtlikult seab, näit. tõstes nõudmist, soovides tööstust avada j. n. e., missugusel juhtumisel kirjavahetus kuulub tempelmaksu alla üldisel alusel.		
	2. Kirjavahetus, mis toimub ainult riigi- ja omavalitsuseasutuste huvides.		
	3. Teatused riigi või üldsuse huve kahjustavate toimuste üle.		
	4. Kutsekirjad, teadaanded j. n. e., mis riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnikkude poolt saaja soovist hoolimata saadetud.		
	5. Kõik paberid, mis käivad kuri- ja väärtegude, karistusekandmise, väljasaatmise ja vabaduse võtmise kohta, välja arvatud kriminaal-kohtupidamise seaduses § 984. ettenähtud juhtumised.		

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	<p>6. Kaebused riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnikkude ebaõigete toimuste, otsuste ja korralduste kohta, või nimetatud asutuste ja ametnikkude minetuse kohta, kui need kaebused sisaldavad ainult süüdistusi ametlikkudes kuri- ja väärtegedes, kuid mitte taotlusi eraasjus.</p> <p>7. Kaebused kaebraamatutesse raudteel, postil j. n. e.</p> <p>8. Teadaanded surma- ja sündimisejuhtumiste üle.</p> <p>9. Teadaanded koosolekute kokkukutsumise üle.</p> <p>10. Kirjavahetus töökaitse alal töökaitse komissaride juures.</p> <p>11. Kirjavahetus tööliste ja teenijate haiguse vastu kindlustamise asjus (tööstusseadustik §§ 257—371), nende kinnitamise asjus õnnetusejuhtumiste vastu (sealsamas §§ 372—491), tasumaksamise asjus õnnetusejuhtumistel kannatanud töölistele ja teenijatele, niisama ka nende perekonnaliikmetele (sealsamas §§ 541—657 ja 674—721).</p> <p>12. Kirjavahetus riigi- ja omavalitsuseteenijate ja tööliste haiguse vastu kindlustamise asjus.</p> <p>13. Kirjavahetus riigi- ja omavalitsuseteenijate ja tööliste perekonnaliikmetele abiraha andmise asjus.</p> <p>14. Kirjavahetus teenitud palga väljaandmise, pensioni ja toetuse asjus.</p> <p>15. Palved vaesusetunnistuse väljaandmise üle ja vaesusetunnistused (tariifi nr. 10 p. 6).</p> <p>16. Isikute kirjavahetus, kellele kohtu poolt vaesuseõigus tunnustatud, — nendes asjades, mille jaoks neile vaesuseõigus tunnustatud.</p> <p>17. Kirjavahetus abiandmise üle vaesuse tõttu või õnnetuse korral (tulekahju, veeupütuse, viljakalduse j. n. e.), samuti ka paluja vaesuse pärast kogukonna või riigi hoolekande alla võtmise ehk varjupaikadesse paigutamise üle.</p> <p>18. Kirjavahetus hariduse- ja õppeasutuste, kursuste, tehnika ja käsitöö õppetöökodade avamise üle, niisama ka kirjavahetus, mis puutub kasvandikkudesse, mitte aga asutuste, kursuste ja õppetöökodade majanduslikkudesse küsimustesse ja isikkonda.</p> <p>19. Ettekanded riiklikkudele teaduseasutustele, nende tegevuspiirkonda kuuluvate küsimuste kohta.</p> <p>20. Ettekanded, mis puutuvad uurimistesse ja ülesleidustesse teaduse ja tehnika vallas, kui nendel ettekannetel ei ole mingisugust materjalset huvi ega nendega ei küsita rahalist tasu.</p>		

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	<p>21. Kirjavahetus seaduse § 12. p.p. 2.—4. ettenähtud seltside, ühisuste ja organisatsioonide asutamise ja registreerimise asjus, niisama ka kirjavahetus-tariifi nr. 41 p. 3-a all ettenähtud seltside asutamise ja registreerimise asjus.</p> <p>22. Kirjavahetus seaduse § 12. ettenähtud asutuste, seltside ja organisatsioonide heaks tehtavate kingituste ja annetuste suhtes.</p> <p>23. Kaubandus-tööstuskoja kirjavahetus ja tariifi nr. 41. p. 3-a all tähendatud seltside ja ühingute kirjavahetus.</p> <p>24. Vastulaused riigimaksude maksujaoskondade komisjonidele, riigi liikumata varanduste maksuametile ja omavalitsuseasutustele riigi- ja omavalitsusemaksude maksjate poolt nendele määratud maksude ja trahvide asjus, ning vastused vastulausetele. Tulumaksu seaduse §§ 45. ja 50. põhjal sisseantavad avaldused, sama seaduse § 65. täh. 2. ettenähtud palved ja tunnistused ning palved kahekordse tulumaksu alla panemise või maksuvabade isikute ja asutuste tulumaksu alla panemise asjus.</p> <p>25. Teadaanded ja maksulehed, mille põhjal ehk mille juures eraisikud ja -asutused riigi- või omavalitsusekassasse raha maksavad.</p> <p>26. Palvekirjad riigi- või omavalitsusekassasse ülemäära või tarbetult makstud maksude tagasimaksimise või teiste maksude arvele ülekandmise üle ja vastused nende peale (Edasikaebused kuuluvad tempelmaksu alla üldisel alusel).</p> <p>27. Seletused, mis politseile antakse sunduslikkude nõudmiste täitmise juures.</p> <p>28. Kirjavahetus üleajateenijaks rahvaväelaseks või piirivalvuriks võtmise üle ja aja- ja üleajateenijate sõdurite ja piirivalvurite kirjavahetus oma ülemusega.</p> <p>29. Kirjavahetus vabadussõjast osavõtnud rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni ja abiraha asjus, niisama hariduse andmise asjus nende rahvaväelaste perekonnaliikmetele, kes vabadussõjas surma saanud või oma töövõime kaotanud.</p> <p>30. Kirjavahetus rekvireerimise asjus ja vabadussõja läbi tekkinud kahjude hindamise asjus.</p> <p>31. Kirjavahetus endiste muustrite või ribedate riigikassatähtede ümbervahetamise üle.</p> <p>32. Välismaa diplomaatiliste esitajate ja konsulite kirjavahetus ametiasjus (palvekirjad nende erasjus ja nende läbi saadetud eraisikute palvekirjad kuuluvad tempelmaksu alla üldisel alusel).</p>		

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
33.	Kirjavahetus isikutunnistuste väljaandmise üle Eesti kodanikkudele vabariigi piirides elamiseks, välja arvatud juhtumised, kus uue isikutunnistuse väljaandmine sünnib ennem väljaantud tunnistuse ärakaotamise tagajärjel.		
34.	Kirjavahetus legitimatsioonipiletite või kaartide väljaandmise üle.		
35.	Kirjavahetus tunnistuste ja ärakirjade, mis tulevad juurde lisada tempelmaksust vabadele palvekirjadele, väljaandmise üle.		
36.	Kirjavahetus riigi- ja omavalitsuse kaubandus-tööstuslike ettevõtete nende kasutamise suhtes (näit. nende poolt materjalide omandamise, kaubatehiste ja saaduste müügi-, eratellimiste täitmise j. n. e. asjus).		
37.	Kirjavahetus kirjade ja telegrammide korratu kättesaamise üle ja telefoni korratu tegevuse kohta.		
38.	Riigi- ja omavalitsuseasutustele ja -ametnikkudele saadetud telegrammid ja nende poolt vastuseks saadetud telegrammid.		
2.	Palvekirjade lisad.		
	Igasugused lisad palvekirjade ja teiste nr. 1. all tähendatud kirjade juurde, mis neid kirju täiendavad ja arendavad ning eraisikute ja -asutuste soovil või seaduse nõudmisel nendele juurde lisatakse, nagu: ärakirjad neist kirjadest enestest, seletuskirjad, joonistused, plaanid, nimekirjad, projektid, raamatud, tunnistused, õiendused, ärakirjad, lisadest või muudest dokumentidest ehk paberitest j. n. e.:		
	a) rahukohtunikku juures, rahukogudes, kui teiseastme kohtutes ja omavalitsuseasutustes ja -ametnikkude juures	30 mk.	iga poogna pealt.
	b) teistes kohtuasutustes ja -ametnikkude juures ning kõigis administratiiv-asutustes ja ametnikkude juures	60 „	iga poogna pealt.
	Märkus 1: Kui üks lisa on üle 4 poogna, siis võetakse iga järgmise poogna pealt, mis üle 4 poogna on, tempelmaksu 10 marka, p. a all ettenähtud asutustes ja ametnikkude juures aga 5 mk.		
	Märkus 2: Raamatupidamise raamatute juures võivad leheküljed suuremad olla seaduse § 5. ettenähtud suurusest.		
	Tempelmaksu alla lisana ei kuulu:		
	1. Lisad palvekirjade juurde, mis ise tempelmaksu alla ei kuulu.		

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	<p>2. Aktide, dokumentide ja paberite algkirjad, mis nende tegemise, väljaandmise või tõestamise juures tempelmaksu alla kuuluvad, niisama ka ära kirjad, mis nende tegemise väljaandmise või tõestamise juures tempelmaksu alla kuuluvad.</p> <p>Märkus: Kui palvekirjadele j. n. e. (nr. 1) lisatakse juurde aktid, dokumendid, paberid ja ära kirjad, mis nende tegemisel, väljaandmisel või tõestamisel tempelmaksu alla kuuluvad, kuid tempelmaksuta jäetud või puudulikult tempelmakstud, siis nõutakse puuduv tempelmaks ühes trahviga sisse seaduse § 21. ettenähtud korras.</p> <p>3. Järgmised aktid, dokumendid ja paberid (algkirjad), ükskõik missuguste palvekirjadele nad juurde lisatud:</p> <p>a) seaduse § 4. p.p. 1.—7. all tähendatud aktid, dokumendid ja paberid,</p> <p>b) tariifi nr. 10. p.p. 1.—10. all tähendatud tunnistused ja</p> <p>c) tariifi teises osas ettenähtud tempelmaksust vabad aktid ja dokumendid.</p> <p>Märkus: Muud dokumendid ja paberid, mis nende tegemisel või väljaandmisel tempelmaksu alla ei kuulunud, tulevad tempelmaksta üldise alusel, kui nad esitatakse tempelmaksu alla kuuluvate kirjade lisadena.</p> <p>4. Ära kirjad vastaspoole jaoks.</p> <p>3. Esitised.</p> <p>Riigi- ja omavalitsuseametnikkude (ühes arvatud kaitseväge ametnikkude ja ohvitseride) esitised (raapordid):</p> <p>1) millel on palvekirjade tähtsus ja mis ametnikkude erahuvides antakse . . . . .</p> <p>Märkus: Muu seas kuuluvad tempelmaksu alla esitised, mis sisaldavad palveid: puhkusele laskmise, teenistusest vabastamise, puhkuse tähtaja pikenduse, teenistuskirjade ära kirja väljaandmise, palga ettemaksmise, ühest kohast teise üleviimise või ühest ametist teise ümberpaigutamise üle j. n. e.</p> <p>2) Mis antakse ametnikkude poolt kohustuste täitmise puhul ja üldse teenistuse huvides, näiteks: teenistusse mitteilmumise üle antud käsundi täitmise mittelõpetamise pärast, haiguse pärast teenistusse mitteilmumise üle j. n. e.</p>		<p>kuuluvad tempelmaksu alla tariifi nr. 1. järele.</p> <p>tempelmaksu alla ei kuulu.</p>

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
4.	<p>Atestaadid.</p> <p>Riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnike poolt eraisikutele ja -asutustele välja antavad igasugused atestaadid . . . . .</p>		kuuluvad tempelmaksu alla nagu tunnistused tariifi nr. 10. järele.
5.	<p>Diplomid.</p> <p>Riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnike poolt eraisikutele ja -asutustele väljaantavad diplomid. . . . .</p>		kuuluvad tempelmaksu alla nagu tunnistused nr. 10. järele.
6.	<p>Dispash.</p> <p>Dispashid (avarii arved) . . . . .</p>	60 mk.	iga poogna pealt.
7.	<p>Piletid.</p> <p>a) Igasugused piletid, mis riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnike poolt eraasjus välja antakse . . . . .</p> <p>b) Riigimetsade kõrvalkasutamise piletid (seente, marjade, pähklite, tammetõrude, lehtede, samb-la j. n. e.) korjamiseks. . . . .</p> <p>Tempelmaksu alla ei kuulu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Metsaraie piletid teetegemise kohustuse täitmiseks. 2. Puhkusele laskmise piletid riigi- ja omavalitsuse teenistuses seisvatele isikutele. 3. Posti- ja telegraafipiletid kirjavahetust volinike läbi kätte saada soovijatele. 4. Piletid läbisõiduks ja ajutiseks elamiseks teenistuse asjus komandeeritud isikutele (Sõidupiletid v. nr. 52, liikmepiletid v. nr. 41). 	5 mk.	nagu tunnistused tariifi nr. 10. järele. iga pileti pealt.
8.	<p>Protestid.</p> <p>Riigiasutuste ja -ametnike poolt kokku seatud:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Avarii protestid ja mereselgituse aktid. 2. Protestid igasuguste kohustuste (väljaarvatud vekslite) mittetäitmise pärast (Vekslite protestid kuuluvad tempelmaksu alla nr. 54. p. 1. järele). 	60 mk.	iga dokumendi pealt.
9.	<p>Protokollid ja aktid.</p> <p>Riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnike poolt eraisikute ja -asutuste eraasjus kokkuseatud protokollid ja aktid, olgugi eraisikute poolt allakirjutamata, mis tõendavad mõnesuguseid asjaolusid ja sündmusi (kuid mitte varanduslikku laadi, millised kuuluvad tempelmaksu alla, nagu tariifi teises osas ettenähtud lepingud, kui nad neid asendavad). . . . .</p>		Kuuluvad tempelmaksu alla nagu tunnistused nr. 10. järele.

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	Tempelmaksu alla ei kuulu:		
	1. Protokollid, mis käivad kuri- ja väärtegade, karistuse kandmise, väljasaatmise ja vabaduse võtmise kohta.		
	2. Politsei-meditsiinilised protokollid haavamiste ja vigastuste üle töö juures või teenistusekohuste täitmisel.		
10.	Tunnistused ja load.		
	Riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnike, niisama ka eraarstide poolt eraisikutele ja asutustele nende eraasjus väljaantavad tunnistused ja load:		
	a) rahukohtunikkude, rahukogude, kui teise astme kohtute ja omavalitsuseasutuste ja -ametnike ja eraarstide poolt väljaantavad	30 mk.	} iga poogna pealt.
	b) teiste kohtuasutuste ja -ametnike ning kõigi administratiiv-asutuste ja -ametnike poolt väljaantavad	60 „	
	Tempelmaksu alla ei kuulu:		
	1. Isikutunnistused.		
	2. Elukombe tunnistused, s. o. tunnistused tunnistusesaaja moraalse ülespidamise, usinuse j. n. e. üle tema teenistuses olemise ajal.		
	3. Surma- ja matmisetunnistused.		
	4. Karantiinitunnistused.		
	5. Rõugepanemise tunnistused.		
	6. Vaesusetunnistused.		
	7. Tunnistused, mille pealt riigi heaks teiste seaduste põhjal erimaksu võetakse.		
	8. Legitiimsioonipiletid ja -kaardid ning sarnased tunnistused, mis antakse piiriäärsetele elanikkudele, kui ka nende riikide elanikkudele, kellega selles asjas konventsioonid sõlmitud.		
	9. Koolitunnistused, mis kooliõpilastele välja antud õppeasjus: näit. eksamite sooritamise, kursuse lõpetamise j. n. e. üle. Niisama ka diplomid teadusliku aukraadi ja kutse peale.		
	10. Hobuste passid ja pealkirjad nende peal.		
	11. Tunnistused nendes asjades, mille suhtes vastused tempelmaksust vabad on (tariifi nr. 1. ja sead. § 4).		
	12. Tunnistused, mis on antud teiste, tempelmaksu alla kuuluvate, eritunnistuste, eritõenduste, või isikutunnistuste saamiseks.		
	13. Ristimise-, sündimise-, laulatamise- ja surmatunnistused ning muud sarnased dokumendid, mis antakse välisriikide valitsustele diplomaatilisel teel nõudmise järele.		

Järjekorra nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
<p>14. Ristimise- ja sündimisetunnistused, mis välja antakse:</p> <p>a) koolidele sisseandmiseks;</p> <p>b) alaealistele vabrikutesse tööle astumiseks ja</p> <p>c) pensioni ja abirahade asjus või muude hoolekande alal antavatele palvekirjadele juurdelisamiseks.</p> <p>15. Arstitunnistused koolidesse astujatele nende ter- visliku seisukorra üle.</p> <p>16. Arstitunnistused kooliõpilastele, et nad haiguse tõttu ei saanud ilmuda õppusele või eksamitele.</p> <p>17. Arstitunnistused haiguse kohta isikutele, kes kohtusse kutsutud asjatundjana või tunnistajana.</p> <p>18. Usaldusarstide tunnistused selle üle, et ametnik ehk teenija haiguse tõttu ei või teenistusse ilmu- da või et ta tarvitab ravitsemist.</p> <p>19. Arstitunnistused vigastuste üle, mis töölised saanud tehastes, vabrikutes, kaevandustes, raud- teel ja laevadel teenistusekohustuste täitmise juures.</p> <p>20. Arstitunnistused, mis välja antakse süüdistatavatele, kohtualustele, kannatanutele ja teistele isikutele esitamiseks kriminaalasjus.</p> <p>Märkus: p. p. 11—20 all tähendatud tunnistuste väljaandmisel tuleb enne allkirja ära tähenda tempelmaksu mittevõtmise alused.</p>			
11.	<p>Tõestamised.</p> <p>Riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnikkude poolt tehtavad tõestamised erasjus:</p> <p>A. Allkirjade tõestamised . . . . .</p> <p>Tempelmaksu alla ei kuulu:</p> <p>1. Allkirjade tõestamine posti kutsekirjadel posti- saadetiste ja kirjade kättesaamiseks.</p> <p>2. Isikute allkirjade tõestamine, kellele vaesuseõi- gus on antud.</p> <p>3. Aktidel ja dokumentidel, mis tempelmaksu alla ei kuulu.</p> <p>B. Ärakirjade tõestamised.</p> <p>a) rahukohtunikkude, rahukogude kui teise ast- me kohtute ja omavalitsuseasutuste ja -ametnikkude poolt . . . . .</p> <p>b) teiste kohtuasutuste ja -ametnikkude ning kõi- gi administratiiv-asutuste ja ametnikkude poolt . . . . .</p> <p>Märkus 1: Kui p. „b“ all tähendatud asutuste ja ametnikkude poolt tõestatav ärakiri on määratud ainult esitamiseks p. „a“ all tähendatud asutustele või ametnikku- dele, siis tempelmakstakse niisugune ärakiri p. „a“ all ettenähtud määral. Niisuguse tempelmaksustamise põhjus peab enne tõestamise allkirja äratähenda- datud olema.</p>	<p>10. mk.</p> <p>30 mk.</p> <p>60 mk.</p>	<p>iga tõestamise pealt.</p> <p>iga poogna pealt.</p>

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	<p>Märkus 2: Tariifi II osas ettenähtud aktide ja dokumentide ära kirjade tõestamised kuuluvad tempelmaksu alla tariifi nr. 55. järele.</p> <p>Tempelmaksu alla ei kuulu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Seaduse § 4. p. p. 1.—7. all tähendatud aktide ja dokumentide ära kirjade tõestamised. 2. Tariifi nr. 10. p. p. 1.—10. all tähendatud tunnistuste ära kirjade tõestamised. 3. Ära kirjad, mis tõestatakse ainult juurdelisamiseks niisugusele palvekirjale, mis tempelmaksu alla ei kuulu. <p>Märkus: Niisugusel korral (p. 3) on asutus või ametnik, kes ära kirja tõestab, kohustatud enne tõestamise allkirja tegema pealkirje selle üle, missuguses asja palvekirjale juurdelisamiseks ära kiri tõestatud.</p> <p>C. Tõlgete tõestamised võõrastest keeltest Eesti keelde ja ümberpöörduvalt:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) rahukohtunikkude, rahukogude kui teise astme kohtute ja omavalitsuseasutuste ja -ametnikkude poolt b) teiste kohtuasutuste ja ametnikkude ning kõigi administratiiv-asutuste ja -ametnikkude poolt. <p>Märkus: Käesoleva p. „b“ kohta on ka vastavalt maksev nr. 11 B p. „b“ juurde kuuluv märkus 1.</p> <p>Tempelmaksu alla ei kuulu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tõlked, mis on määratud ainult juurdelisamiseks niisugusele palvekirjale, mis tempelmaksu alla ei kuulu. <p>Märkus: Käesoleva numbri B osa p. 3 juurde kuuluv märkus on ka siin vastavalt maksev.</p>		
12.	<p>Ära kirjad, äratõmbed, väljavõtted või väljakirjutused. Ära kirjad, äratõmbed, väljavõtted või väljakirjutused otsustest, määrustest, raamatutest, registritest ja iga sugustest asjaajamise paberitest, mis riigi- ja omavalitsuseasutuste või -ametnikkude poolt eraisikutele ja -asutustele välja antakse:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) rahukohtunikkude, rahukogude, kui teise astme kohtute ja omavalitsuseasutuste ja -ametnikkude poolt b) teiste kohtuasutuste ja -ametnikkude ning kõigi administratiiv-asutuste ja -ametnikkude poolt <p>Märkus 1: Notariuse aktiraamatust väljaantud esimene väljakirjutus notariaalakti kohta tempelmakstakse kui algkiri vastava akti tempelmaksuga, järgnevad väljakirjutused tariifi selle numbri all ettenähtud tempelmaksuga.</p>	<p>30 mk.</p> <p>60 „</p> <p>30 mk.</p> <p>60 „</p>	<p>iga poogna pealt.</p> <p>iga poogna pealt.</p>

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	Märkus 2: Tariifi nr. 11, B. p. b juurde kuuluv märkus 1 on ka vastavalt käesoleva nr. 12 p. „b“ kohta maksev.		
	Tempelmaksu alla ei kuulu: ärakirjad, äratõmbed või väljavõtted: 1) mis riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnikkude poolt sunduslikult eraisikutele või -asutustele nende soovist hoolimata saadetakse; 2) mis riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnikkude poolt välja antakse ainult juurdelisamiseks niisugusele palvekirjale, mis tempelmaksu alla ei kuulu.		
	Märkus: Niisugusel korral on asutus või ametnik, kes ära kirja välja annab, kohustatud enne ära kirja tõestamise allkirja tegema peal kirje selle üle, missuguses asjas palvekirjale juurdelisamiseks ära kiri välja antakse.		
	II osa.		
	Varanduslikud aktid ja dokumendid.		
13.	Abielu. Abielulepingud ja abieluvaranduse lahuramise lepingud.	1%	lepingu summast. Kui aga lepingu summa on vähem kui seaduse § 6. ettenähtud seaduslik hind, siis seaduslikust hinnast.
	Vähemalt Akkreditiivid v. nr. 54 p. 7. Aktsiad v. nr. 57. Aktsiaseltsid v. nr. 41.	1.000 mk.	iga lepingu pealt.
14.	Arved. 1. Igasugused ja iganimelised arved, ühes arvatud: a) välismaalt saadud ehk välismaale saadetavad arved, b) ostja poolt müüjale antud arved, c) kviitungid, milles peale teatud rahasumma kättesaamise tõenduse on üles loetud kaubad, varandused, tehtud tööd j. n. e., mille eest raha makstud, d) saatekirjad (faktuurad), mille juures kaup ehk muud asjad müüja poolt ostjale saadetakse ja mis peale kauba ehk asjade üleslugemise sisaldavad ka andmed kauba ehk asjade hinna kohta 2. Erandina sellest p. 1. ettenähtud üldisest määrusest kuuluvad tempelnaksu alla arved, mis on antud tempelmaksustatud lepingute täitmise üle ja niisama ka arved, mis on antud pärast p. 1-d all ettenähtud tempelmakstud saatekirjade (faktuurade) väljaandmist.	$\frac{2}{10}\%$	arve summast.
		5 mk.	iga arve pealt.

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	<p>Märkus: Selle p. 2. järele tempelmakstud arve pidajal ehk ettenäitajal peavad olema ette näidata tõendused lepingu või saatekirja tempelmaksustamise üle (seaduse § 18 p. 11).</p> <p>3. Arved, mille järele kaup müüjale tagasi saadetakse</p> <p>4. Protsentpaberite ja valuuta ostu-müügi kohta väljaantud arved:</p> <p>a) kui tempelmakstud lepingut ei ole tehtud</p> <p>b) kui arve on antud tempelmakstud lepingu täitmise kohta</p> <p>Tempelmaksu alla ei kuulu:</p> <p>a) arved, mis esitatud teenijate poolt teenistuseandjate arvel tehtud kulude üle;</p> <p>b) arved ühe ja sellesama ettevõtte sisemises asjaajamises;</p> <p>c) arved ühe ja sellesama isiku või asutuse päralt olevate ettevõtete vahel, kui nad kauplevad selle isiku või asutuse arvel ja riisikol;</p> <p>d) riigi ja omavalitsuse poolt ülevalpeetavate: hoolekande asutuste, haigemajade ja alaealiste kasvatus- ja parandusasutuste arved;</p> <p>e) seaduse § 12. p. p. 2.—5. ettenähtud seltside ja asutuste poolt väljaantud arved;</p> <p>f) telefoni arved;</p> <p>g) kassatähed, mille järele ostmise juures raha kohe kaupluse kassasse makstakse.</p> <p>Avalikud enampakkumised v. nr. 37.</p>	<p>5 mk.</p> <p>$\frac{1}{20}\%$</p> <p>5 mk.</p>	<p>iga arve pealt.</p> <p>arve summast.</p> <p>iga arve pealt.</p>
15.	Bodmerii. Bodmerii (merelaenu) lepingud	$\frac{2}{10}\%$	laenu summast.
16.	Edasiandmine. Õiguste ja nõudmiste edasiandmine (cessio). Lepingud õiguste ja nõudmiste edasiandmise asjus:		
	a) kui edasi antakse õigus kinnisvara peale mitte hiljem kui kaks kuud pärast õiguse omandamist	$\frac{4}{5}\%$	tasusummast, mis on määratud õiguse ehk nõudmise edasiandmise eest. Kui aga tasu suurus dokumendis ei ole ära tähendatud, siis edasiantava õiguse ehk nõudmise hinnast.
	b) kui edasi antakse õigus kinnisvara peale hiljem p. „a“ all ettenähtud tähtaega	2%	
	c) muil kordadel (kuid mitte üle esialgse lepingu tempelmaksu summa)	$\frac{2}{5}\%$	
	d) kui edasiantav õigus ehk nõudmine hinnatav ei ole	30 mk.	iga lepingu pealt.
	e) pealkirjad nimeliste aktsiate, osatähtede, obligatsioonide, pantlehtede, pantkirjade ja muude väärtpaberite edasiandmise kohta ettenäitajale ehk überpöördult või ühe nimelt teise nimele	30 mk.	iga pealkirja pealt.
	Vabastatud on: vekslite (ka peale protesti ja sunnitäite otsust), võlakohustuste, transfertide, tšekkide, arvete ja makskäskude talongide edasiandmise pealkirjed.		

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määät.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
17.	Eelarved. Eelarvea igasuguste toimingute kohta: kui nad viiakse täide lepinguid asendades		sellel määral, mille järelle käib tempelmaksu alla vastav leping. vabad.
18.	Kui nad ühendatakse tempelmaksustatud lepinguga Eelleping. Eellepingud		$\frac{1}{5}$ lõpliku lepingu tempelmaksu summast.
	Kui lõpliku lepingu summa ei ole ära määratud:		
	a) vaid on ära määratud tagandis ehk käsiraha	$\frac{2}{10}\%$	tagandise ehk käsiraha summast.
	b) kui millegagi ei ole kindlustatud	100 mk.	iga cellepingu pealt.
	Märkus: Kui eelleping viiakse täide ilma lõpliku lepingu tegemiseta, siis tuleb eelleping täiendavalt tempelmaksustada nagu lõplik leping mitte hiljem, kui kuu aja jooksul pärast lepingu täitmise algust.		
19.	Eluaegne rent. Eluaegse rendi-, pensioni-, ülespidamise- ja maksete lepingud	1%	eluaegse rendi-, pensioni-, ülespidamise j. n. e. summast, arvatud § 6. p.p. 13. ja 14. alustel.
20.	Hange. Hankelepingud:		
	1. vallasvara üle	1%	hanke summast.
	2. kauba üle, mis on määratud edasimüümiseks või ümbertöötamiseks ehk otsekoheksks tarvita-miseks tööstuses	$\frac{2}{10}\%$	„
21.	Hoiuleandmine (poklaasha).		
	Hoiuleandmise lepingud, piletid, kviitungid, arved, tunnistused j.n.e.:		
	1. kui nendes dokumentides on ära näidatud hoiule antava varanduse väärtus	$\frac{2}{10}\%$	hoiule antud varanduse väärtusest.
	2. kui varanduse väärtus ära tähendatud ei ole	100 mk.	iga dokumendi pealt.
	Tempelmaksu alla ei kuulu: dokumendid käsipagasi hoiuleandmise üle raudtee-jaamades ja laevade peatuskohtades (Raha pankadesse hoiule maksmise v. nr. 54 p.5 ja ladutähed v. nr. 31).		
	Hüpoteek v. nr. 23 p.p. 2—5.		
22.	Jagamine ja osastamine.		
	1. Jagamise ja osastamise lepingud	1%	jagatava varanduse, või väljaosastava osa ehk osade väärtusest, mis alla seadusliku hinna ei või olla (§ 6), võlad maha arvatud.

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
23.	<p>Jooksev arve v. nr. 54 p. 6. Kautsjon v. nr. 23 p. 1.</p> <p>Kindlustus. Õiguste ja nõudmiste kindlustus. Lepingud: 1. Vastutuse (käemeheks olemise), tagandise maksmise, pantimise, kautsjoni ja käsiraha kohta Märkus 1: Kui tähendatud lepingud on üles tähendatud kindlustatud lepinguga ehk kohustusega ühte dokumenti, või kui nad on tehtud kindlustatud lepingute ehk kohustuste pealekirjutustena, siis nende pealt eraldi tempelmaksu ei maksta. Märkus 2: Igasugu käsiraha vastuvõtmise kviitungite (ostu-müügi, üürimisel j. n. e.) mis peale käsiraha tingimuste teisi tingimusi ei sisalda, makstakse tempelmaksu nagu hariliku kviitungi pealt. Märkus 3: Vastutuse tähtaja pikendus kuulub tempelmaksu alla nagu uus vastutus. 2. Hüpotekide kohta (kinnisvarade peale tehtavad obligatsioonid ehk pantkirjad) . . . . . 3. Hüpotekide kohta, mis tehtud Eesti hüpotekbankade nimele . . . . . 4. Laevahüpotek . . . . . 5. Kui kindlustatud õigus või nõudmine hinnatav ei ole. (Kaubaladude panditunnistused (varrandid) kuuluvad tempelmaksu alla nr. 31 järele).</p>	2/10%	kindlustuse summast.
		1%	hüpoteeği summast.
		1 1/2% 2/10%	iga lepingu pealt.
		100 mk.	
24.	<p>Kinkimine. Kingituslepingud ja aktid (ühes arvatud kinklepingud surma puhuks) kui nad puutuvad: a) kinnisvaradesse . . . . . b) vallasvaradesse . . . . .</p>	2% 1%	kingitava varanduse hinnast. Kui see hind on vähem seaduslikust hinnast (§ 6), siis seaduslikust hinnast. Kingituse hinnast arvatakse maha varanduse peal lasuvad võlad, kui nad olid tehtud mitte hiljem kui kolm aastat enne kingituslepingu tegemist. Niisama ei võeta arvesse lepingusse ülesvõetud kinkija kasuks maksetava elatise väärtust.
	Tempelmaksust on vabad kingituslepingud seaduse § 12. nimetatud asutuste ja seltside kasuks.		

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
25.	<p>Kinnitus.</p> <p>1. Kinnis- ja vallasvarade kinnituslepingud, poliiside j. n. e. näol tule, plahvatuse ja pikse vastu kinnitamisel aastase kinnituse ehk kinnituse samaajalise pikenduse juures . . . . .</p> <p>Poolikaastase kinnituse ehk kinnituse pikenduse juures arvatakse tempelmaksu kuude viisi.</p> <p>2. Elu- ja sissetuleku kinnituslepingud, niisama ka kinnituslepingud mitmesuguste elujuhuste vastu (kaasavara, vanaduse, haiguse, lesepõlve j.n.e.) . . . . .</p> <p>3. Kinnituslepingud õnnetusjuhtumiste vastukinnitamisel ja õnnetusjuhtumistel maksta tuleva tasu eest vastutuse kinnitamisel . . . . .</p> <p>4. Transportkinnitus maal ja merel (maa- ja mere- teel veetava kauba ja asjade ning seal tarvitusel olevate transportabinõude kinnitus, ühes arvarud „kasko“ kinnitus . . . . .</p> <p>5. Klaasikinnitus . . . . .</p> <p>6. Murdvarguse vastu kinnitus . . . . .</p> <p>7. Väärtpaberite kinnitus . . . . .</p> <p>Vähemalt võetakse iga kinnituslepingu pealt . . . . .</p> <p>Tempelmaksu alla ei kuulu:</p> <p>a) edasikinnituslepingud;</p> <p>b) põllumajanduslike koduloomade kinnitus üleüldse (tule, suremise j. n. e. vastu);</p> <p>c) külvide rahe vastu kinnitus;</p> <p>d) krediidi kinnitus;</p> <p>e) posti- ja raudteesaadetiste kinnitus postipeal ja raudteel;</p> <p>f) tööliste ja teenijate kinnitus õnnetusjuhtumise korral kindlustamise seaduse alusel tegutsevates kinnitusühisustes.</p>	<p>$\frac{1}{20}\%$</p> <p>$\frac{2}{10}\%$</p> <p>2%</p> <p>$\frac{2}{0}\%$</p> <p>$\frac{2}{0}\%$</p> <p>$\frac{2}{0}\%$</p> <p>$\frac{2}{0}\%$</p> <p>10 mk.</p>	<p>kinnitussummast, kuid mitte üle 20% kinnituspreemiast. Kui preemiat ei ole, siis see asjaolu lepingut tempelmaksust ei vabasta, vaid tempelmaksu võetakse kinnitussumma järele.</p> <p>kinnitussummast.</p> <p>kinnituspreemiast.</p> <p>kinnituspreemiast.</p> <p>„</p> <p>„</p> <p>„</p>
26.	<p>Kirjastus.</p> <p>Kirjastuse ja omanduseõiguse lepingud kirjanduse-, kunsti-, taide ja teaduse toodete kohta . . . . .</p>	1%	lepingu summast.
27.	<p>Kohustused.</p> <p>Kohustused, mis ühisustele ja seltsidele antakse nende liikmete poolt seltsi ehk ühisuse võlgade eest vastutamise kohta . . . . .</p>	$\frac{2}{10}\%$	vastutuse summast või igale liikmele avatud krediidi summast.

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
28.	<p>Kokkuleppetoiimingud (sobingud). Aktid ja dokumendid kokkuleppetoiimingute üle.</p> <p>Kui kokkuleppeobjekti väärtus hinnatav ei ole . . . . . Vabastatud on: Kokkulepped, mis kohtuprotsessi juures protokollid on üles võetud, niisama mis töökaitsekomissari-de poolt kinnitatud.</p>	<p>1%</p> <p>100 mk.</p>	<p>kokkuleppe teel lahendatud nõudmise hinna kõrgemast määrast.</p> <p>iga dokumendi pealt.</p>
29.	<p>Komisjonis. Komisjoni (vahendluse) leping . . . . .</p> <p>Vähemalt . . . . . Konossemendid v. nr. 52 p. 3. Kontokorrent väljavõtted v. nr. 54 p. 8.</p>	<p>$\frac{2}{10}\%$</p> <p>100 mk.</p>	<p>komisjonil müüdüd või komisjoni alusel ostetud kauba väärtusest, tasudes tempelmaksu § 7. ettenähtud korras.</p> <p>iga lepingu pealt.</p>
30.	<p>Kviitungid.</p> <p>Kviitungid 1.000 mk. kuni 10.000 marka . . . . . üle 10.000 marga . . . . . Riigi ja omavalitsuseasutuste ja ametnike poolt väljaantavad kviitungid palvekirjade ja dokumentide vastuvõtmise üle . . . . .</p> <p>Märkus 1: Kviitungid, milles peale teatud rahasumma kättesaamise tõenduse on üles loetud kaubad, varandused, tehtud tööd j. n. e., mille eest raha makstud, kuuluvad tempelmaksu alla arvete tariifi järele (nr. 14). Ühistegeliste ettevõtete arveraamatutes liikmete poolt antavad allkirjad raha kättesaamise üle materjali eest, mis ühiseks ümbertöötamiseks liikmete poolt toodud, kuuluvad tempelmaksu alla käesoleva numbri järele.</p> <p>Märkus 2: Kviitungid seltside, ühisuste ja liitude liikmeraha või osamaksude vastuvõtmise üle kuuluvad tempelmaksu alla tariifi nr. 41 p. 4. järele, (kuid kaitsjoni-deks määratud summade vastuvõtmise kviitungid kuuluvad tempelmaksu alla käesoleva numbri järele).</p> <p>Tempelmaksu alla ei kuulu: a) Kviitungid riigi-, linna- ja muude kogukondlikkude maksude tasumise asjas, ühes arvatud ka kviitungid sadamamaksude vastuvõtmise üle. Nii-</p>	<p>5 mk. 10 „ 10 mk.</p>	<p>iga kviitungi pealt.</p>

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	<p>sama ka muud kviitungid, mis riigi- ja omavalitsuseasutuste ja -ametnike poolt sunduslikult eraisikutelt ehk -asutustelt, nende soovist hoolimata, võetakse või neile välja antakse.</p> <p>Märkus: Selle reegli alla ei kuulu riigiasutuste ja -ametnike (välja arvatud Eesti panga ja selle osakondade) poolt, seal hulgas ka riigi tööstuslike ja kaubanduslike ettevõtete poolt ja omavalitsuseasutuste ja -ametnike poolt väljaantavad kviitungid maksete vastuvõtmise üle nende poolt kasutamiseks antud varanduste eest, müüdud asjade ehk kaupade eest j. n. e., s. o. kviitungid, mis antakse juriidiliste toimingute täitmise kohta.</p> <p>b) kviitungid ühe ja sellesama ettevõtte või asutuse sisemises asjaajamises;</p> <p>c) kviitungid teenitud palga ja isikliku töötasu kättesaamise üle, niisama ka pensioni ja abiraha kättesaamise üle;</p> <p>d) posti-, telegraafi- ja telefonikviitungid;</p> <p>e) seaduse § 12 p. p. 2.—5. all tähendatud asutuste ja seltside poolt väljaantavad kviitungid;</p> <p>f) riigiasutuste ja -ametnike poolt väljaantavad kviitungid võltsraha ja muude võltsmärkide vastuvõtmise üle;</p> <p>g) riigi ja omavalitsuste poolt ülevalpeetavate hoolekandeaasutuste, haigemajade ja alaealiste kasvatus- ja parandusasutuste poolt väljaantud kviitungid;</p> <p>h) kviitungid riigi- ja omavalitsuseasutuste ja ametnike maksukäskude pealt, seal hulgas ka riigi ettevõtete maksukäskude pealt;</p> <p>i) kviitungid, mis tehakse pealekirjutustena tempelmakstud aktide ja dokumentide või nende ära kirjade peal, mille põhjal maksimi toimetatakse;</p> <p>k) kviitungid tööliste haigekassadest ja kinnitusseltsidest abirahade kättesaamise üle. Käemeheks olemine v. nr. 23 p. 1. Käsiraha v. nr. 23 p. 1.</p>		
31.	<p>Laotähed.</p> <p>Kaubaladude laotähed ja panditunnistused (varrandid) ja nende edasiandmise pealkirjad . . . . .</p>	30 mk.	iga dokumendi või edasiandmise pealkirja pealt.

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
32.	<p>Laen (tasuta valdamine ja kasutamine).</p> <p>1. Lepingud kinnisvara tasuta valdamise ja kasutamise kohta:</p> <p>a) kui varandus sissetulekut võib anda . . . . .</p> <p>b) kui varandus mingisugust sissetulekut ei või anda . . . . .</p> <p>2. a) Vallasvara tasuta valdamine ja kasutamine . . . . .</p> <p>b) kui asi hinnatav ei ole . . . . .</p>	<p>1%</p> <p>100 mk.</p> <p>$\frac{2}{10}\%$</p> <p>100 mk.</p>	<p>sissetuleku summast, arvatud kõige aja eest, mille peale varandusi kasutada antakse. Sissetuleku summa arvatakse välja seaduse § 6. p. 11. alustel.</p> <p>lepingu pealt.</p> <p>asja väärtusest.</p> <p>iga lepingu pealt.</p>
33.	<p>Laeva ehitamine ja omandamine.</p> <p>Lepingud laeva ehitamise ehk laeva või selle osade ostu-müügi üle . . . . .</p> <p>Niisama kuuluvad tempelmaksu alla pealkirjad laevatunnistuse (laeva kreposti) peal laeva üleandmise üle ostjale, kui eraldi akti laeva ostu-müügi kohta tehtud ei ole.</p> <p>Laeva ehitustunnistused . . . . .</p> <p>Laevahüpoteek v. nr. 23 p. 4.</p> <p>Laevarendileping v. nr. 52 p. 2.</p> <p>Lastikirjad v. nr. 52 p. 3.</p>	<p>1%</p> <p>100 mk.</p>	<p>lepingu summast.</p> <p>iga dokumendi pealt.</p>
34.	<p>Lepingust loobumine.</p> <p>Lepingud lepingust loobumise või lepingu tühistamise üle eraldi lepinguga . . . . .</p> <p>Märkus: Lepingust loobumise või lepingu tühistamise leping, mis on tehtud pealekirjutusena tempelmaksustatud lepingu peale, millest loobutakse ehk mis tühistatakse, tempelmaksu alla ei kuulu.</p> <p>Liikmepiletid, -kaardid j. n. e. seltside ja ühisuste tegevusest osavõtmiseks v. nr. 41 p. 4.</p>		<p>loobutava või tühistatava lepingu täitmata summast, selle määra järele, mille järele kuulus tempelmaksu alla loobutud või tühistatud leping.</p>
35.	<p>Maaklerite tähed (sedelid).</p> <p>1. Kaubanduslikud üksikasjalikud:</p> <p>a) eksemplar, mis ostjale antakse . . . . .</p> <p>b) „ „ müüjale „ . . . . .</p> <p>2. Lühikesed kursitoimingute ja lastiraha kohta . . . . .</p>	<p>$\frac{2}{10}\%$</p> <p>60 mk.</p>	<p>ostuhinnast.</p> <p>nagu ärakiri.</p> <p>iga tähe pealt.</p>
36.	<p>Maapõue läbitöötamine.</p> <p>Lepingud maapõue väljaandmise üle väljakaevatiste läbitöötamiseks . . . . .</p>	<p>1%</p>	<p>lepingu summast.</p>

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
37.	Oksjonid, igasugu avalikud enampakkumised ja kohtulikud müügid. Oksjonide, avalikkude enampakkumiste ja kohtulikkude, niihästi sunduslikkude kui ka vabatahtlikkude, müükide protokollid, kui nad puutuvad:	2%	ostuhinnast, kui aga ostuhind on vähem § 6. ettenähtud seaduslikust hinnast, siis sellest seaduslikust hinnast.
	a) kinnisvaradesse	1%	
	b) vallasvaradesse		
	Vabastatud on: Politsei protokollid riigi ja omavalitsuste maksuvõlgade sissenõudmisel vastuvaidlemata korras. Orjese (servitauði) leping v. nr. 51.		
38.	Ost ja müük. Ostulepingud:		
	1. kinnisvarade ja sarnaste õiguste üle	2%	ostuhinnast, ühes lisatingimuste väärtusega. Kui aga ostuhind on vähem seaduse § 6. ettenähtud seaduslikust hinnast, siis sellest seaduslikust hinnast ühes lisatingimuste väärtusega.
	2. vallasvara üle	1%	
	3. kauba üle, mis on määratud edasimüümiseks või ümbertöötamiseks ehk otsekoheks äratarvitamiseks tööstuses	$\frac{2}{10}\%$	
	4. väärtpaberite ja valuuta üle	$\frac{1}{20}\%$	ostuhinnast, kui aga ostuhind on vähem seaduse § 6. ettenähtud hinnast, siis sellest viimasest hinnast.
	Märkus: Ostu-müügi lepingud, mis tehakse oksjoni või avaliku pakkumise alusel, tempelmaksustatakse tariifi nr. 37 järele.		
	Komisjoni ostu-müügi lepingud v. nr. 29. Palgaraamatud (sunduslikud) v. nr. 43. Pantimine v. nr. 23 p. 1. Pantlehed v. nr. 57.		
39.	Pärimine.		
	1. Pärijaks nimetamise leping	} 200 mk.	iga dokumendi pealt.
	2. Pärimise leping abikaasade vahel		
	3. Pärimisest loobumise leping (B. E. S. § 2763)		
	Põhikirjad v. nr. 41.		

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
40.	Põline tarvitamine. Põlise rendi, põlise kruntrendi (obrok) ja sarnased kinnisvarade põlise tarvitamise lepingud	2%	rendi (obroki) kahekümne aasta summast, ühekordne sissemaks ühes arvatud. Kui aga see summa on vähem kui kinnisvara seaduslik hind (seaduse § 6), siis seaduslikust hinnast.
	Rahasaatmise piletid (transferdid) v. nr. 54 p.p. 3. ja 4 Rentimine v. nr. 56. Saatekirjad v. nr. 52.		
41.	Seltsid ja ühisused. 1. Aktsiaseltsid ja osatühisused. Lepingud nende seltside ja ühisuste asutamise, niisama ka nende põhikapitali suurendamise kohta põhikirjade ehk põhikirjade muudatuste ja täienduste näol	1.000 mk.	iga põhikirja või selle muudatuse pealt.
	Märkus: Aktsiad ja osatähed v nr 57.		
	2. Täis- ja sega- (kommandiit) ühisused:		
	Ühisuste lepingud:		
	a) kui nende tegevuspiirkonda kuulub krediitoperatsioonide toimetamine.	4%	kokkupandava varanduse väärtusest ja osanikkude ning talletajate pärastistest sissemaksetest.
	b) kui nende tegevuspiirkonda krediitoperatsioonide toimetamine ei kuulu.	2%	
	Märkus: Kui ühisuse lepingu sõlmimise juures kokkupandav kapital ära määratud ei ole, siis makstakse lepingu tegemisel tempelmaksu 500.000 marga pealt. Pärastiste sissemaksete pealt maksetakse tempelmaksu tegelikult makstud summa järele, arvesse võttes lepingu tegemisel makstud tempelmaksu.		
	3. Seltsid ja ühisused peale nende, mis p. p. 1. ja 2. all nimetatud.		
	Nende seltside ja ühisuste asutamislepingud ja põhikirjad ehk nende muudatused	500 mk.	iga lepingu ehk põhikirja või selle muudatuse pealt.
	Tempelmaksu alla ei kuulu:		
	a) Seltside, ühisuste ja liitude lepingud ja põhikirjad, mille asutamine või millest osavõtmine sunduslik on.		
	b) Seaduse § 12 p.p. 2.—4. all nimetatud seltside, ühisuste ja liitude põhikirjad.		

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
4. a)	Liikmepiletid, -kaardid, -kviitungid ehk -tunnistused ja osamaksutähed, mis välja antakse eelmises punktis (3) tähendatud seltside ja ühisuste ja liitude poolt nende tegevusest osavõtmise tõenduseks	1%	dokumendi järele sissemakstud summast, välja arvates sissemakstud, mis määratud kautsjonide moodustamiseks ja täiendamiseks.
b)	kui seltsi, ühisuse ehk liidu osakapital ulatab üle 500.000 marga, siis makstakse tempelmaksu	2%	
Märkus:	Kui liidu, mille osakapital üle 500.000 marga ulatab, liikmeks astus selts ehk ühisus, mille kapital alla 500.000 marga, siis makstakse liidu osamaksutähe pealt 1% tempelmaksu. On aga liidu liikmeks astuja ühisuse ehk seltsi kapital üle 500.000 marga, siis liidu osamaksutähe pealt tempelmaksu ei võeta.		
Vähemalt	makstakse aga	5 mk.	iga dokumendi pealt, sellest olenemata, kui suur summa dokumendi järele vastu võetud, ehk kas raha üldse vastu võetud või mitte.
	Kui liikme- ja osamaksu vastuvõtmiseks on tarvitusel raamatukesed, siis tempelmakstakse iga sissekanne raamatukesse.		
	Tempelmaksu alla ei kuulu:		
	a) Seltside, ühisuste ja liitude liikmepiletid, -kaardid, -kviitungid ehk -tunnistused ja osamaksutähed mille asutamine ehk millest osavõtmine seaduse järele on sunduslik.		
	b) Seaduse § 12. p.p. 2.—4. all tähendatud seltside ja ühisuste liikme-piletid, -kaardid, -kviitungid ehk tunnistused ja osamaksutähed (liikmete kohustused seltsi võlgade eest vastutamise kohta v. nr. 27).		
	Servituudi leping v. nr. 51.		
	Tagandis v. nr. 23 p. 1.		
	Tasuta valdamine ja kasutamine v. nr. 32.		
42.	Tedaanded ja avaldused, mis eraisikute või asutuste poolt antakse riigi- ja omavalitsuseasutustele või ametnikkudele:		
	1) tellimise saamise ja täitmiseks vastuvõtmise üle:		
	a) mis lepinguid asendavad		nagu vastavad lepingud.
	b) mis lepinguid ei asenda		nagu palvekirjad tariifi nr. 1. järele.

Järjekorra nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	<p>2) mis sisaldavad vastuseid riigi- ja omavalitsuseasutuste küsimistele hindade ja teiste tingimuste üle, millistel järeleküsitavad isikud võivad võtta enese peale töövõtte või hanke:</p> <p>a) esialgsed, mis ei asenda lepinguid. . . . .</p> <p>b) mis asendavad lepinguid . . . . .</p> <p>3) mis sisaldavad vastuseid riigi- ja omavalitsuseasutuste küsimistele väljakuulutamise (publikatsiooni) läbi:</p> <p>a) esialgsed, mis lepinguid ei asenda . . . . .</p> <p>b) mis lepinguid asendavad . . . . .</p>		<p>tempelmaksu alla ei kuulu.</p> <p>nagu vastavad lepingud.</p> <p>nagu palvekirjad tariifi nr. 1. järele.</p> <p>nagu vastavad lepingud.</p>
43.	<p>Teenistus (isiklik).</p> <p>Lepingud isiklikult ametisse, töösse, teenistusse j.n.e. võtmise asjus . . . . .</p> <p>Märkus: Isiklike teenistuslepingute pealt, mis on tehtud kindla aja peale, arvatakse tempelmaksu terve lepingu kestuse aja eest; lepingute juures, mis on tehtud määramata aja peale, arvatakse tempelmaksu aastase tasu summa pealt ja tasutakse ühe kuu jooksul iga lepinguaasta algul.</p> <p>Tempelmaksust vabastatakse:</p> <p>a) töö- ja teenistuslepingud, kui nendes ettenähtud aastase tasu määr üle 60.000 marga ei ulata, või kui kuutasu määr ei ulata üle 5.000 marga, või päevas üle 300 marga;</p> <p>b) sunduslikud palgaraamatud;</p> <p>c) lepingud artellidega, kes töötavad neilsamadel tingimustel, mille alusel töötavad üksikud töölised, kelle sunduslikud palgaraamatud vabad on;</p> <p>d) riigiasutustes ja omavalitsuseasutustes eraisikutega tehtavad teenistuslepingud vaba kokkuleppe alusel.</p>	1%	kokkulepitud tasu summast.
44.	<p>Tellimised.</p> <p>Tellimised, s. o. kirjalikud ettepanekud (nõudmised, teatused) täita töövõtte või hange või täita teised varalist laadi käsundid:</p> <p>1) kui nad on täitmiseks vastu võetud ja asendavad lepinguid. . . . .</p> <p>2) kui nad antakse tempelmakstud lepingute täitmiseks, siis . . . . .</p> <p>Märkus 1: Tempelmaks täitmiseks vastuvõetud tellimise pealt tasutakse § 17. p. 6. või p. 8. ettenähtud korras. Kui täitmiseks vastuvõetud tellimiste täitmise üle</p>		<p>nagu vastavad lepingud.</p> <p>tempelmaksu alla ei kuulu.</p>

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksusmäär.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	<p>antakse välja arve mitte hiljem kui kuu aja jooksul pärast tellimise vastuvõtmist, siis võib tellimise tempelmaksu ka arve peal tasuda (tariifi nr. 14. p. 2). Ühes sellega tuleb aga ka arve tempelmaks ära maksta.</p> <p>Märkus 2: Kui täitmiseks vastuvõetud kirjalik tellimine on tempelmakstud nagu leping, aga pärast seda tellimise tingimised väljendatakse lepingu kujul, siis see leping tempelmakstakse:</p> <p>a) nagu ära kiri, kui ta on tehtud sama summa peale;</p> <p>b) täiendava summa järele, kui ta on tehtud suurema summa peale.</p>		
45.	<p>Testamendid.</p> <p>Testamendid ja koditsillid . . . . .</p> <p>Tempelmaksust on vabad:</p> <p>a) testamendid, mis on tehtud sõjaväelaste poolt tegevas sõjaväes sõjaajal;</p> <p>b) testamendid, mille järele pärandus jäetakse: seaduse § 12. nimetatud asutustele ja seltsidele (kinkeleping surma puhuks v. nr. 24, pärijaks nimetamise leping ja abikaasade vaheline pärimise leping v. nr. 39).</p> <p>Transport kviitungid v. nr. 52 p. 3.</p> <p>Tshek v. nr. 54 p. 6.</p>	200 mk.	iga dokument.
46.	<p>Tähtaja pikendused lepingute täitmiseks.</p> <p>1. Lepingute täitmise tähtaja pikendused:</p> <p>a) eraldi lepinguna . . . . .</p> <p>b) pealkirjena lepingu pealt. . . . .</p> <p>2. Maksete tähtaja pikendused vekslite ja võlakohustuste järele . . . . .</p> <p>3. Kinnisvaradega kindlustatud võlgade maksimise tähtaja pikendused:</p> <p>a) pealkirjega lepingu peal:</p> <p>aa) kui lepingu summa ei suurene . . . . .</p> <p>bb) kui lepingu summa suureneb (olgugi ainult protsentide juurdearvamise läbi)</p> <p>b) eraldi lepinguga:</p> <p>aa) kui lepingu summa ei suurene . . . . .</p> <p>bb) kui lepingu summa suureneb (olgugi ainult protsentide juurdearvamise läbi)</p>	100 mk.	<p>iga lepingu pealt nagu täiendava lepingu pealt nr. 47. p. 1. järele. tempelmaksu alla ei kuulu.</p> <p>— kuuluvad tempelmaksu alla nr. 54. p. 2. märkus 2. järele.</p> <p>tempelmaksu alla ei kuulu.</p> <p>kuulub tempelmaksu alla nr. 23. p. p. 2.—4. järele.</p> <p>iga lepingu pealt.</p> <p>kuulub tempelmaksu alla nr. 23. p. p. 2.—4. järele.</p>

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
47.	<p>Täiendavad lepingud.</p> <p>1. Mis pealepingu täitmise üksikasju (siin hulgas täitmise tähtaja edasilükkamine) selgitavad, arendavad ja muudavad, kuid alal hoides tema (pealepingu) jõudu:</p> <p>a) kui lepingu summa ei suurene . . . . .</p> <p>Märkus: Kui selle p. „a“ all tähendatud täiendav leping on tehtud pealekirjutusena pealepingu peal, siis ta tempelmaksu alla ei kuulu.</p> <p>b) kui lepingu summa suureneb . . . . .</p> <p>2. Mis sisaldavad tempelmaksu alla kuuluvate aktide ja dokumentide maksvuse uueks tähtjaks pikendamise ehk uuendamise (taastamise) tingimusi, ühes uute maksetega (kuigi endisel määral) olgu nad tehtud eraldi dokumendina või pealkirjena endise lepingu peal . . . . .</p>	<p>100 mk.</p> <p>—</p> <p>—</p>	<p>iga lepingu pealt.</p> <p>täiendavast summast sellel määral, mille järele kuulub tempelmaksu alla pealeping.</p> <p>täiendavast summast selle määra järele, mille järele kuulub tempelmaksu alla esialgne leping.</p>
48.	<p>Töövõtte.</p> <p>1. Lepingud ehitustöö kohta . . . . .</p> <p>2. Muud töövõtte lepingud . . . . .</p> <p>Märkus: Kui lepingu objektiks on liikuvate asjade valmistamine töövõtja materjalist . . . . .</p>	<p>$\frac{5}{10}\%$</p> <p>1%</p>	<p>töövõtte summast.</p> <p>nagu aktide ja dokumentide pealt ostu ja müügi asjus (tariifi nr. 38).</p>
49.	<p>Vahetus.</p> <p>Vahetuslepingute pealt võetakse tempelmaksu ühesugustel alustel ostu- ja müügilepingutega (nr. 38), kusjuures maksustamise aluseks on kallima vahetusobjekti hind ja suurema määra järele tempelmaksu alla käiva objekti tempelmaksu määr.</p>		
50.	<p>Vahekohtu-kiri.</p> <p>Vahekohtu-kiri (-leping), mis sisaldab ainult tsiviilkohtupidamise seaduse § 1371 ettenähtud andmeid . . . . .</p> <p>Märkus: Vahekohtu otsus ja selle lisad ning vahekohtule antavad kirjad on tempelmaksust vabad.</p>	<p>1.000 mk.</p>	<p>iga lepingu pealt.</p>
51.	<p>Varanduslikud lepingud, mis tariifis ei ole eraldi ette nähtud, seal hulgas: kinnispandi (Pfandbesitz, sastavnoe vladenie), orjese (servituudi), soodustuse (precarium), kihlveo j. n. e. lepingud . . . . .</p> <p>Kui lepinguobjekt ei ole hinnatav . . . . .</p> <p>Tempelmaksust on vabad:</p> <p>Õppelepingud.</p> <p>Varrandid v. nr. 31.</p> <p>Vastutus v. nr. 23 p. 1.</p>	<p>1%</p> <p>100 mk.</p>	<p>lepingu summast.</p> <p>iga lepingu pealt.</p>

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
52.	<p>Vedu.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Veolepingud iga liiki, välja arvatud järgmiste punktide all näidatud veolepingud . . . . . 2. Laeva rendilepingud (charterpartie) lastiveoks ehk pukseerimiseks . . . . . 3. a) konossementid meresaadetiste kohta ühest sadamast teise ehk välismaale ja b) lastikirjad ja transportkviitungid kaupade ja lastide veo kohta maa- või veeteedel . . . . . 4. Saatekirjad, mille juures kaup müüjalt ostjale saadetakse ja milles peale kauba kirjelduse on ära tähendatud kauba eest maksetav rahasumma <p>Märkus: Kui pärast niisugust $\frac{2}{10}\%$ tempelmaksitud saatekirja saadetakse ostjale veel arve, siis tempelmaksustatakse arve 5 mk. määral (tariifi nr. 14 p. 2).</p> <p>Tempelmaksu alla ei kuulu:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) saatekirjad raudteel. b) riigi- ja omavalitsuseasutuste poolt väljaantavad saatekirjad. c) reisijate sõidupiletid raudteel, laevadel, aero- ja maanteedel, tänavraudteel, omnibustel j. n. e. <p>Vekslid v. nr. 54 p. 1.</p>	<p>1%</p> <p>$\frac{2}{10}\%$</p> <p>30 mk.</p> <p>$\frac{2}{10}\%$</p>	<p>veotasust.</p> <p>veotasust.</p> <p>iga dokumendi pealt.</p> <p>summast (tariifi nr. 14. järele).</p>
53.	<p>Volitused.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eri volitused üheksainsaks tegevuseks, üheksainsaks toimetuseks, või ühe asja ajamiseks . . . . . 2. Volitused ühe asja ajamiseks rahukohtutes (rahukohtutes ja rahukogu teises astmes) . . . . . 3. Volitused teistes kohtutes ja ametiasutustes ühe asja ajamiseks . . . . . 4. Koguvolitused teatava liigi asjade ajamiseks ja volitused kõigi asjade ajamiseks kohtu- ja ametiasutustes . . . . . 5. Üldvolitused piiramata ulatuses esinemiseks (universaal-volitused). . . . . <p>Tempelmaksu alla ei kuulu:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) volitused postisaadetiste ja korrespondentsi vastuvõtmiseks; b) volitused palga, kingise (gratifikatsiooni), trükitöötasu, abiraha ja pensioni kättesaamiseks, kui volituse järele väljamakstav summa ei ulata üle 10.000 mk.; c) pensionäride volitused pensioniraamatukeste või neid asendavate dokumentide vastuvõtmiseks; d) volitused hoiusummade kättesaamiseks hoiu- ja pensionikassadest; e) volitused seaduse § 12. tähendatud asutuste, seltside ja ühisuste poolt nende teenistuses seisvatele isikutele; f) sõdurite ja piirivalvurite volitused palga ja varustuse vastuvõtmiseks; 	<p>60 mk.</p> <p>30 mk.</p> <p>60 mk.</p> <p>100 mk.</p> <p>200 mk.</p>	

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
54.	<p>g) volitused, mis on tehtud pealekirjutustena saatekirjade, arvete (faktuurade) ja maksukäskude talongide, saatekirjade duplikaatide ja konossementide peal;</p> <p>h) volitused asjaajamiseks valla, alevi ja linna vaestelaste kohtutes ja hoolekande kohtutes;</p> <p>k) seltside ja ühisuste peakoosolekute protokollides tähendatud volitused.</p>		
	Võladokumendid.		
	1. Vekslid (igat liiki: lihtvekslid, käskvekslid, transiitvekslid, ainuvekslid, siirdevekslid j. n. e.) . . .	2 mk.	iga tuhande marga pealt, kusjuures poolik tuhat täieks loetakse.
	Veksliprotестid . . . . . (Maksu alla kuuluvad ainult protestid mittemaksmiseks, kuna teised protestid on vabastatud).	2 mk.	
	2. Võlakohustused (lepingud, võlakirjad, piletid, kviitungid, teadaanded ja muud paberid, millel võlakohustuste tähendus on)	$\frac{2}{10}\%$	võla summast.
	Märkus 1: Pantkirjaga (hüpoteegiga) ja laevahüpoteegiga kindlustatud võlakohustused tempelmakstakse ainult tariifi nr. 23 p. 2., 3. ja 4. järele.		
	Märkus 2: Vekslite ja võlakohustuste tähtaja pikendused pealekirjutustena algdokumendi peal tempelmaksu alla ei kuulu, eraldi dokumentidel kuuluvad aga nad tempelmaksu alla, nagu uued vekslid ja võlakohustused.		
	Märkus 3: Tempelmaksu alla ei kuulu: a) Riigikassa vekslid ja võlakohustused; b) vekslite ja võlakohustuste edasiandmise peal kirjed (nr. 16).		
	3. Rahasaatmise piletid (transferdid) ja neid asendavad allkirjad, kviitungid, kassaorderid ja muud sarnased dokumendid, mis krediitastutuste poolt välja antakse selle tõenduseks, et raha on saatmiseks vastu võetud:		
	a) kui vastuvõetud summa üle 10.000 mk. ei ulata . . . . . b) kui vastuvõetud summa on üle 10.000 mk.	5 mk. 10 mk.	iga dokumendi pealt.
	Märkus: Peale rahasaatmise pileti väljaantav kviitung kuulub tempelmaksu alla üldisel alusel.		
	Tempelmaksu alla ei kuulu: a) rahasaatmise piletid, mille järele väljamaksmine on määratud mitte hiljem kui 5 päeva pärast ettenäitamist, b) posti rahasaatmise piletid (transferdid), kaardid ja tšekid.		

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	4. Rahasaatmise (siirde) dokumendid või kirjad, millega üks isik või asutus palub või käsundab teist asutust või isikut tema järel võlgu olevat või temalt laenavat rahasumma maksmakolmandale asutusele või isikule arve õien-damiseks mingisuguse toimingu järele, s. o. dokumendid, mis vastavad käsk- ehk siirdeveks-litele või mis neid veksleid asendavad	$\frac{2}{10}\%$	makstaolevast sum-mast.
	5. Hoiulemaksmise piletid, allkirjad, tunnistused ja neid asendavad muud dokumendid, mis väl-ja antakse tähtajaliste või tähtajata raha hoiu-summade vastuvõtmise kohta (peale jooksvale arvele maksmist v. allpool p. 6)	$\frac{2}{10}\%$	hoiulemakstud sum-mast.
	Märkus: Kui tähendatud piletid või neid asenda-vad dokumendid antakse välja raamatukeste kujul, siis tempelmakstakse iga sis-sekanne nendesse raamatukestesse.		
	6. Jooksev arve krediitoperatsioonide toimetatava-tes asutustes ja kontorites.		
	A. Kviiitungid ja allkirjad raha vastuvõtmise üle iga liiki jooksvale (harilik-, eri-, tinge-) ar-vele, niisama ka iga sissekirjutus jooksva arve raamatukesse:		
	a) kui vastuvõetud summa üle 10 .000 mar-ga ei ulata	5 mk.	} iga dokumendi või iga sissekirjutuse pealt.
	b) kui vastuvõetud summa ulatab üle 10.000 marga	10 mk.	
	B. Eri jooksva arve avamise või krediidi suu-rendamise leping	100 mk.	iga leping.
	C. Tshekk (kirjalik käsk pangale toimetada maksmist tšeki ettenäitajale summadest, mis pangas tšeki väljaandja jooksva arvel on) tempelmaksu alla ei kuulu.		
	7. Akkreditiivid, välja antud pankade poolt väärt-paberite või teiste väärtuste kindlustusel, kui selle juures ei ole tehtud erilist tempelmakstud dokumenti	$\frac{2}{10}\%$	avatud krediidi sum-mast.
	Tempelmaksu alla ei kuulu:		
	akkreditiivid, mis on välja antud sularaha eest.		
	8. Väljavõtted kontokorrent arvest, jooksvast ar-vest, hoiusummade arvest, või kaubaraamatutest	60 mk.	iga väljavõtte.
	Märkus 1: Kontokorrent väljavõtted kuuluvad tempelmaksu alla dokumentide, mille põhjal sissekanded kontokorrent ar-vesse tehtud, tempelmaksust olenemata.		
	Märkus 2: Kontokorrent väljavõtted, mis võlgniku poolt alla kirjutatud ja tagasi saadetud väljavõtte väljaandjale, kuuluvad tem-pelmaksu alla nagu võlakohustused käesoleva numbri p. 2. järele.		

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.																		
55.	<p>Ärakerjad.</p> <p>Ärakerjad, duplikaadid või teised ja järgmised eksemplarid käesoleva tariifi teises osas ettenähtud tempelmaksu alla kuuluvatest aktidest ja dokumentidest, ükskõik kelle poolt need ärakerjad on tõestatud ja välja antud . . . . .</p> <p>Kuid mitte rohkem kui alguskirja pealt.</p> <p>Märkus: Siin tähendatud ärakerjade pealt tõestamise tempelmaksu (nr. 11) eraldi ei võeta.</p> <p>Tempelmaksu alla ei kuulu :</p> <p>1) notaariuste poolt tehtud aktide tõestamata ärakerjad, mis nad krepostijaoskonda saadavad ;</p> <p>2) ärakerjad aktidest ja dokumentidest, mis notaariuste asjaajamises alal hoitakse ;</p> <p>3) ärakerjad aktidest ja dokumentidest, mis tempelmaksu seaduse rikkumise protokollide juurde lisatakse ja mis seaduse § 7 järele registreerimise korral esitatakse.</p>	60 mk.	iga poogna pealt.																		
56.	<p>Üürimine ja rentimine.</p> <p>1. Kinnisvarade üüri- ja rendilepingud, niisama nende lepingute pikendused — kui aastane üür või rent on:</p> <table data-bbox="194 1074 764 1256"> <tr> <td>5001 kuni 20.000 margani . . . . .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>20.001 „ 40.000 „ . . . . .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>40.001 „ 80.000 „ . . . . .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>80.001 „ 100.000 „ . . . . .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>100.001 „ 240.000 „ . . . . .</td> <td></td> </tr> <tr> <td>üle 240.000 marga . . . . .</td> <td></td> </tr> </table> <p>Märkus 1: Kui rendi- või üürileping on tehtud rohkem kui kahekümne aasta peale, siis kuulub leping tempelmaksu alla ka siis, kui aastane rendi- või üüri-summa on vähem kui 5.000 marka.</p> <p>Märkus 2: Korteriraamatud, milles üüritingimised on ära tähendatud, loetakse tempelmaksu asjus ühetaolisteks üüri- ehk rendilepingutega, välja arvatud juhtumised, kui peale korteriraamatute on olemas iseseisev üüri- ehk rendileping, mille pealt tempelmaks on tasutud.</p>	5001 kuni 20.000 margani		20.001 „ 40.000 „		40.001 „ 80.000 „		80.001 „ 100.000 „		100.001 „ 240.000 „		üle 240.000 marga		<table data-bbox="817 1074 905 1256"> <tr> <td>$\frac{4}{10}\%$</td> </tr> <tr> <td>$\frac{6}{10}\%$</td> </tr> <tr> <td>$\frac{8}{10}\%$</td> </tr> <tr> <td>$\frac{12}{10}\%$</td> </tr> <tr> <td>$\frac{16}{10}\%$</td> </tr> <tr> <td>$\frac{2}{0}\%$</td> </tr> </table>	$\frac{4}{10}\%$	$\frac{6}{10}\%$	$\frac{8}{10}\%$	$\frac{12}{10}\%$	$\frac{16}{10}\%$	$\frac{2}{0}\%$	<p>üüri- ehk rendimaksu summast terve lepingu kestuse aja eest, ühes arvatud lisatingimuste väärtused. Kui lisatingimustes on ette nähtud ühekordne tasu remondi eest j. n. e., siis arvatakse see summa esimese aasta üüri- ehk rendisumma hulka.</p> <p>Kinnisvarade riigi- ja omavalitsuste maksud, mis rentnik ehk üürnik enda kanda võtnud, lisatingimuste hulka ei arvata.</p> <p>Lepingute juures, mis tehtud teatud seosoni peale, loetakse aastaseks üüriks seosoni tasu, kui oma iseloomu tõttu üüriobjekti võib üürile anda</p>
5001 kuni 20.000 margani																					
20.001 „ 40.000 „																					
40.001 „ 80.000 „																					
80.001 „ 100.000 „																					
100.001 „ 240.000 „																					
üle 240.000 marga																					
$\frac{4}{10}\%$																					
$\frac{6}{10}\%$																					
$\frac{8}{10}\%$																					
$\frac{12}{10}\%$																					
$\frac{16}{10}\%$																					
$\frac{2}{0}\%$																					

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	Märkus 3: Määramata aja peale tehtud lepingute juures arvatakse tempelmaks ühe aasta eest osuva üüri- või rendimaksu pealt ja tasutakse kuu aja jooksul iga lepinguaasta algul.		ainult teatavaks ajaks (suvila, liuväli j.n.e.). Üürilepingute juures, mis on tehtud vähem kui aasta peale, loetakse lepingusummaks selle aja eest maksetav üüri- ehk rendisumma, kuid tempelmaksu protsendi määr võetakse selle summa järelle välja arvatud aastase üüri- ehk rendisumma kohaselt.
	2. Vallasvarade üüri- ja rendilepingud: aastase üüri ehk rendi juures üle 1.000 marga	1%	üüri- või rendisummast.
	III osa. Väärtpaberid.		
57.	<p>Väärtpaberid.</p> <p>1. Aktsiad, osatähed ja ajutised kviitungid ehk tunnistused, mis tõendavad seltside ja ühisuste tegevusest ja kasudest osavõtmise õigust:</p> <p>A. Kui seltside ja ühisuste tegevuspiirkonda kuulub krediitoperatsioonide toimetamine .</p> <p>B. Kui seltside ja ühisuste tegevuspiirkonda krediitoperatsioonide toimetamine ei kuulu</p> <p>2. Seltside ja ühisuste poolt väljaantavad obligatsioonid ja pantlehed . . . . .</p> <p>3. Välismaa aktsiad, osatähed ja ajutised kviitungid ehk tunnistused:</p> <p>a) krediitasutuste . . . . .</p> <p>b) teiste asutuste . . . . .</p> <p>4. Välismaa obligatsioonid, fondid, pantlehed ja muud nimelised protsentpaberid . . . . .</p>	<p>4%</p> <p>2%</p> <p>1%</p> <p>4%</p> <p>2%</p> <p>1%</p>	<p>väljalaske või nimelisest (nominaal) hinnast, seda mööda kumb hind on suurem.</p> <p>väljalaske või nimelisest (nominaal) hinnast, seda mööda kumb neist suurem on.</p> <p>nimelisest (nominaal) hinnast.</p> <p>nimelisest (nominaal) hinnast.</p>
	Märkus 1: Kui aktsiate osatähtede, obligatsioonide ja muu nimetusega väärtpaberite tellimise juures antakse välja ajutised kviitungid ehk tunnistused, siis võetakse tempelmaksu nende ajutiste kviitungite ehk tunnistuste pealt, kuna pärast ajutiste kviitungite ehk tunnistuste ümbervahetamise juures väärtpaberite vastu viimaste pealt tempelmaksu ei võeta.		
	Märkus 2: Väärtpaberite edasiandmise pealkirjad kuuluvad tempelmaksu alla.	30 mk.	iga pealkiri (v. nr. 16 p. „d“).

Järjekorra nr.nr.	Maksustamise objektid.	Maksu-määr.	Tempelmaksu väljaarvamise alused.
	Tempelmaksu ei võeta: a) Vabariigi Valitsuse poolt väljaantavate väärt-paberite pealt. b) Rikutud ja ribedate protsentpaberite ümber-vahetamise korral uute vastu ja niisama protsentpa-berite ümbervahetamise korral uute kupongileh-tede väljaandmise puhul. 5. Uuendatavad kupongilehed väärt-paberite juur-de	1%	väärt-paberi nimelisest (nominaal) hinnast, mille lisana kupongi-leht välja antakse.
	Märkus 1: Tempelmaks võetakse iga 10 aasta eest, mille peale kupongileht on välja antud, kusjuures mittetäied aastakümned täi-teks loetakse.		
	Märkus. 2: Protsentpaberite esialgse väljaandmise juures väljaantavad kupongilehed tem-pelmaksu alla ei käi esimese aastaküm-ne eest.		

SELETUSKIRI.

Praeguse tempelmaksustamise korra eba-loomulikuks küljeks on, et ühteaegu on maks-vad kaks seadust: okupatsiooni- ja veneaegne, viimane subsidiaarseadusena. Eesti vabariigi ajal antud seadusemäärused on laiali Riigi Tea-taja numbrites. Kõik see kokku loob säärase olukorra, et mitte ainult harilikule kodanikule — maksnikule, vaid ka eriteadlasele tekitab seaduse kohaldamine raskusi.

Praegumaksuva Tempelmaksu seaduse kui ka Riigikogule esitatud ja temalt tagasiantud eelnõu ebarahuldavus põhjustas rahaminis-teriumi asuma käesoleva seaduseelnõu välja-töötamisele. Uue seaduseelnõu aluseks on pandud teatavad põhimõtted, mis selles järjekindlalt läbi viidud. Eelnõu allikateks olid peaausjalikult: Preisi seadus, praegumaksev okupatsiooniaegne seadus, Vene seadus, eriti need Vene seaduse artiklid, mis praegusel ajal maksvad (Läti seadus, mille aluseks Vene sea-dus tähtsussete muudatustega, ja mitte alati asja kasuks, ei andnud eelnõu valmistajatele midagi). Seaduseelnõus leidub terve rida novelle, mis tingitud meie riikliku elu vajadus-test. Nõnda on teistsugustele alustele rajatud ametlikkude isikute vastutus tempelmaksu alal, on ette nähtud ametlikkude isikute üksi-kute gruppide vastutus ja kompetents, on

muudetud administratiiv-korras tekkivate as-jade arutamise korda, trahvid on asetatud tea-tud piiridesse, olenevalt toimingu summast (teatud protsent), on ette nähtud maksniku vabastamine trahvist maksuasutustest ekslik-kude juhatusete saamise juhul, on ümber töö-tatud maksuõitendamise kord ja aeg, samuti ka järelevalve. Üldse on võimalust mööda püü-tud seadust lihtsustada, silmas pidades aastate jooksul praktikast kogunud näpunäiteid.

Kogu seaduseelnõu koosneb 27 paragrah-vist, kui mitte lugeda § 28-dat, mis sisaldab üleminevaid reegleid. Paragrahvide pikkus ei ole muidugi kaugeltki ühesugune: on para-grahve, mis sisaldavad paljuid punkte, ja jälle, mis seisavad koos 2—3 reast. Eelnõu on konstrueeritud nõnda, et oleks kergem prak-tikas leida vastust küsimusele. Selles suhtes on Vene seaduses tunduvaid raskusi, mispärast siin sunnitud oldi tarvitama kõigepealt täht-nimestikku, mis aga nimestiku pikkuse juures ka kerge ei olnud.

Esimeseks kardinaalseks küsimuseks on side tempelmaksustamise aluste (seadus kit-samas mõttes) ja tariifi vahel, kus maksustamis-objektid on üksikasjalikult tähendatud. See küsimus lahendati nõnda, et eraldati tariif, lähtudes alljärgnevatest kaalutlustest: eral-datud tariifi juures on seadus paenduvam, sest tariifi peale mõjuvad kõigepealt puht finants-

laadi kaalutlused, riigi rahanduslik seisukord, ja jaolt, mis kahjuks tempelmaksu seaduses raskesti läbiviidav, sotsiaal-politilised kaalutlused. Eraldatud tariif lubab teha selles vastavaid muudatusi, ilma et seda tarvis teha oleks seadusega selle kogu ulatuses. Teiseks on tariifi eraldamine tarvilik maksnikkude huvides. Maksnik on õigustatud nõudma, et seaduses oleksid selgelt loetletud maksustamisobjektid põhimõtte järgi, et mida tariifis ei ole, see on maksust vaba ka sel korral, kui vabastamise juhud on seaduses üksikasjalikult ette nähtud. Tähendatakse, et end. Vene tempelmaksu seaduses oli väga lihtne n. n. proportsionaalmaks. Kuid sellele peab vastama, et see lihtsus oli vaid näilik. Kui vaadelda art. 51. sisu, siis on see lihtne sellele, kes on põhjalikult tuttav S. K. X kõitega, meil B. E. S.-ga, harilikule kodanikule aga, milliseid enamik maksnikke, on ta terra incognita. Mis puutub lihtmaksu, siis oli ka see väga keeruline. Vene seaduseandja mõistis neid raskusi ja jättis rahaministrile õiguse kokkuleppel teiste ministritega kokku seada n. n. tähtnimestiku. See nimestik pidi senati seletuse järgi olema kokku seatud täpselt seaduse alusel (üldk. 1904. a. nr. 4). On selge, kuivõrt raske on harilikul kodanikul leida vastuoksusi tähtnimestiku ja seaduse vahel ja põhjendada oma arvamist. Elu löi sellepärast Venes niisuguse praktika, et mitte ainult harilikud kodanikud, vaid ka praktiseerivad juristid otsisid vastust tähtnimestikust. Lõppude-lõpuks tähendatakse sagedasti sellele, et tempelmaksu seadus on kasuistlik. Tempelmaksu seadus ei kuulu kerge seaduste hulka, ega ole ükski tuntud tempelmaksu seadustest kerge. Kuid kasuistikasse võib kergesti langeda, kui maksustamisobjektid on seaduses tähendatud üldjoontes, ja sellele alusele on rajatud tähtnimestik. Sel juhul on võimalik üksikute objektide maksustamise kunstlik tõlgitsemine. Sellepärast tuleb kasuistikast hoidumiseks anda tariifile iseseisev koht, hoidudes samuti igast tahemõttelikkusest.

Ülalöeldust ja Vene senati praktikast välja minnes arvab rahaministeerium, et maksuseadused, käesoleval juhul tempelmaksu seadus, peavad sisaldama võimalikult täpseid määrusi, millal ja missugustel tingimustel kodanikud on kohustatud andma osa oma varandusest riigikassale. Seda laadi seadusemäärused ei kannata laiendavat tõlgitsemist, ei luba nende kohaldamist väljaspool neis näidatud piire. Samuti vaatab sellele küsimusele Lääne-Euroopa seaduseandlus. Tariifi küsimus on seaduseandlikku laadi küsimus, ja siin peab väljenduma seaduseandja, mitte aga ametiasutuste tahe.

Teine tähtis küsimus on asutuste organiseerimine, kes maksustamist juhivad ja teostavad ning lahendavad maksustamisel tekkivaid tülküsimusi. Juhtimine kuulub muidugi rahaministeeriumile otsekoheste maksude peavalitsuse alal, mis puutub aga tülküsimuste lahendamisse, siis loobutakse senisest korrast, kus apellatsioon instantsina esines rahaminister. Olles koormatud tööga ministeeriumi juhtimisel ei leidu ministril küllalt aega, et süveneda tülküsimuste lahendamisse. Seejuures tuleb tähendada, et need küsimused on puht juriidilist laadi, kui arusaamatused otsekoheste maksude peavalitsuse ja maksniku vahel aritmeetikasse ei puutu, millised muidugi kerged lahendada. Loomulik on seepärast anda kodanikule õigus pöörata kohtu. Et kohus peab olema kättesaadav, arvab rahaministeerium otstarbekohaseks järgmise organisatsiooni: otsekoheste maksude peavalitsus on esimene instants. Kaebused tema otsuste peale antakse administratiiv — korras rahukokku. Viimseks instantsiks on Riigikohtu administratiiv-osakond. Tempelmaksu asjus, mis tekivad kohtuasutustes, on otsekoheste maksude peavalitsusel erakaebuse õigus. Administratiiv-korras tekkivad väikesed asjad otsustatakse otsekoheste maksude peavalitsuse poolt ökonoomiat silmas pidades lõplikult.

Mis puutub ametlike isikute vastutamisega, siis on siin ette võetud olulised muudatused. Tuleb tähendada, et Riigikohtu otsust mööda vastutavad ametlikud isikud Vene tempelmaksu seaduse alusel. Selle korra peab tunnustama mitterahuldavaks. Tõepoolest oleneb trahvimiste küsimus ülemusest. Vene ajal, kus kubermangu-asutused kartsid pealinna ja keskasutusi, võis sel puht administratiivsel vastutuse korral veel oma tähendus olla. Otsekoheste maksude departemangu näpunäiteid peeti kohtadel silmas. Praegusel ajal, kus kubermangu-asutused kartsid pealinna ja keskasutusi, võis sel puht administratiivsel vastutuse korral veel oma tähendus olla. Otsekoheste maksude departemangu näpunäiteid peeti kohtadel silmas. Praegusel ajal, kus otsekoheste maksude peavalitsus kujutab endast samasugust peavalitsust kui kõik teisedki, on mõjuavaldus ametliku isiku ülemusele, ja praktika on seda tõendanud, väga kahtlane ja tagajärjetu. Ministeerium arvab, et iga seaduserikkumise eest peavad kõik kodanikud, ka ametnikud kaasa arvatud, vastutama üldisel alusel, nagu see väljendub põhiseaduses. Sellel alusel otsustatakse vastutavus järgmisel viisil: kohtuasutustes otsustab iga kohus ametnikkude trahvimise küsimuse üldisel alusel (nagu eraisikutegi). Administratiiv-korras vastutusele võtmisel on trahvimise küsimust otsustavaks esimeseks instantsiks otsekoheste maksude peavalitsus ja ametnikule jäetakse kohtulik kindlustus võimaluse näol otsekoheste maksude peavalitsuse otsuse peale administratiiv-korras kohtu edasi kaevata.

Isepäinis on ette nähtud ministrite ja nende abide vastutus tempelmaksu alal, kuna tähendatud isikud üksi ei sõlmi riigi nimel mingisuguseid lepinguid, ja lepingutel on ka teiste ametlike isikute allkirjad, siis peavad need viimased kuuluva tempelmaksu tasumise eest vastutama, sest valitsusväime kõrgematel esindajatel on tähtsamaid ülesandeid täita, kui tempelmaksu tasumise üle valvata, missugune valve peab olema neile alluvate ametnikkude kohuseks, sest sõlmitakse ju ka lepingud üksikute peavalitsuste alal.

Eraldi pangaametnikud ei ole kohustatud kontrollima, kas dokument seatud määral ja tähtajal tempelmakstakse või mitte, ega vastuta selle eest, kui see ebaõigesti tempelmakstud (§ 17. p. 8), kuna pangaametnikud ei ole ühel poolt tempelmaksu küsimustes kompetentsed, teiselt poolt aga on fiskuse huvides kõigepealt teatud summa sissetulemine. Üldse on ametnikkude vastutus määratud kõige täpsemis raames.

Mis puutub dokumentide tempelmaksamise korda, siis oli siin maksev okupatsiooniaegne seadus väga raskendav. Seaduses olid täpselt näidatud need dokumendid, milliseid võis valmistada koduses korras. Mis puutub lepingutesse, siis eraisikutel ei olnud õigust vastavaid tempelmarke ise tarvitada ja kustutada. See reegel oli nii raske, et praktikas ametiasutuste poolt seda tähele ei pandud, ja kontrahendid trahvi alla ei langenud sel juhul, kui tempelmaksamine kahtlust ei äratanud. Soovides mitte piirata poolte vabadust lepingute sõlmimisel koduses korras ja teiselt poolt kaitstes fiskuse huve, on otsustatud seada koduste aktide tempelmaksamiseks täpne kord.

Mis puutub dokumentide tempelmaksamise aega, siis on see määratud täpsemalt kui enne, olenevalt dokumendi iseloomust, eraldi on ette nähtud protsentpaberite tempelmaksamine maksmise aja täpse äratähendamise, mida ei leidunud ei Vene ega okupatsiooni seaduses.

Trahvimäär üldise reegli järgi on eraisikutelt kümnekordne, mis aset leiab neil korradel, kus võetakse võrdlemisi väikest lihttempelmaksu, kuid aktide kohta, millistelt nõutakse proportsionaalset tempelmaksu, ei tõuse trahvimäär üle 5% summast, mille järgi akt või dokument kuulub tempelmaksu alla. Selle trahvi alla langeb iga seaduserikkuja. Suurte summade ja kõrge protsendimaksustamise juures on trahv niivõrt tunduv, et seaduserikkujad otsivad teisi teid tülikäsimuste lahendamiseks, et aga mitte kõrge trahvi alla sattuda.

Ametnikkude kohta on trahv määratud neljakordne ja samuti ei või olla suurem kui

2% summast, mille järgi akt või dokument kuulub tempelmaksu alla. Seaduses eriti ettenähtud korradel on lubatud erandina korraldusetrahv summas mitte üle 3.000 marga.

Maksev seadus, mis ei vabasta maksnikku trahvist ka sel juhul, kui aktid on tehtud notari kaasabil, on loonud ühtlusetu kohtupraktika: ühed ja samad kohtud ühel juhul trahvivad eraisikuid, teisel aga mitte. Eelnõu järgi ei kuulu eraisikud, kui nad dokumendid notari juures teinud, mingil juhtumisel trahvi alla. Trahve ei määrata ka, kui tempelmaksu maksamine sündis maksuasutuste kirjalikkude näpunäidete järgi.

Tunnustades praeguse seaduse mitterahuldavaks arvab rahaministeerium ratsionaalseks, anda kergendust, trahvi alla mitte heites, neile praeguse seaduse rikkujatele, kes kolme kuu jooksul pärast uue seaduse avaldamist vabatahtlikult õiendavad neilt kuuluva tempelmaksu. Aktid ja dokumendid, mis tehtud Vene valuutas, vabastatakse tempelmaksust kuuluvate summade tühisuse pärast.

Tariif on nõnda kokku seatud, et tabada võimalikult kõiki objekte, millistest fiskusel huvi. Rahaministeerium rõhutab seega, et tariif ei ole oma sisalduse poolest täielik: on võimalikud uued maksustamisobjektid, kuid küsimus nende kohta tõuseb tulevikus ainult siis, kui need fiskusele tegelikult huvi pakuvad. Kirjalikud lepingud, mis maksustamise mõttes väärtuslikumad, kuuluvad kõik erandita tempelmaksu alla, nagu tariif nr. 51. ette nähtud, mille järgi maksustamisele kuuluvad kõik varanduslikud lepingud, mis tariifis ei ole eraldi ette nähtud, ja sellepärast kuigi elu looks uusi majanduslikke vahetuid ja lepinguid, ei libiseks need uue kuju ja sisuga lepingud maksu alt ära.

Konstruksioon. Tariifis on tempelmaksu alla kuuluvad dokumendid jaotatud kolme ossa, vastavalt seaduse § 1. jaotusele, nimelt: 1) kirjavahetus ametiasutustega ja ametnikkudega, 2) varanduslikud aktid ja dokumendid ja 3) väärtpaberid. Dokumendid on tähestikulise järjekorra järgi üles loetud. Vormi poolest on tariif, nagu praegunegi, nelja lahtrisse jaotatud, nimelt: 1) järjekorra number, 2) maksustamise objekt, 3) tempelmaksu määr ja 4) maksu väljaarvamise alused. Iga liigi dokumentide juures on loetletud, missugused üksikud dokumendid sellest liigist tempelmaksu alla ei kuulu. Nii on maksu maksjal kergem leida, missugusel määral teatud dokument tempelmaksu alla kuulub, ja missugusel alustel see maks välja arvata tuleb, või kas teatud dokumendid tempelmaksust vabad on.

I osas (kirjavahetus riigi- ja omavalitsuse-asutustega ja -ametnikkudega) on esimesele kohale (nr. 1) paigutatud palvekirjad ja igasugused muud ametiasutustele ja ametnikkudele antavad ning nende poolt väljaantavad kirjad. Teisel kohal (nr. 2) on palvekirjade lisad ja kolmandal (nr. 3) esitised. Nii ei ole siin kirjad oma nimetuste järgi (palvekirjad, lisad, esitised) tähestikulises järjekorras. See on järgmistel põhjustel nii tehtud. Palvekirjad ja vastused nende peale on peaosas kirjavahetusest ametiasutustega ja ametnikkudega, sest juba ainult palvekirjade ja nende peale antavate vastuste äratähendamise läbi on peaaegu öeldud, et muud paberid nagu atestaadid, diplomid, piletid, tunnistused, väljakirjutused j.n.e. tempelmaksu alla kuuluvad, sest ei ole ju need viimased muud kui vastused palvekirjadele. Sellepärast on ka palvekirjad ja muud sisse- ja väljaantavad kirjad esimesele kohale paigutatud. Lisad on lahutatud osad palvekirjadest. Esitised (nr. 3) on sisuliselt palvekirjad ja need kuuluvad ka tempelmaksu alla eraldi tähendamata, kuid silmas pidades, et nende tempelmaksu alla kuuluvuse kohta ametiasutuste poolt palju järelepärimisi olnud ja et käesoleva seaduse maksmahakkamise korral see ei korduks, siis asja selguse pärast on tarvilik esitised eraldi tähendada ja kohe palvekirjade järele. „Atestaatidest“ (nr. 4) alates on teised paberid tariifi I osas tähestikulises järjekorras.

II osas on dokumendid enam toimingute nimetuste kui dokumentide eneste nimede järgi tähestikulises järjekorras, sest peaaeglikult on tempelmaksu võtmise aluseks toimingute materjalne külg, s. o. toiming, objekti väärtus, kuna dokument, mis väljaandja poolt alla kirjutatud (arved allkirjata), vormilise küljena esineb.

Tempelmaksu määrad. Ametiasutustega ja ametnikkudega peetava kirjavahetuse pealt võetakse tempelmaksu kindlal määral poognate arvu järgi või dokumendi pealt nii kuidas iga üksiku dokumendi kohta ette nähtud. Varanduslikkude aktide ja dokumentide pealt võetakse maksu proportsionaalselt dokumendis väljendatud toimingute objekti väärtusele ja mõnel juhul kindlal määral lihtsa tempelmaksu näol. Üüri- ja rendilepingute pealt võetakse tempelmaksu — progressiivset tempelmaksu. Progressiivse tempelmaksu kohta on mõtteid avaldatud, et niisugune tempelmaks õiglane ei ole. Kuid selle kohta tuleb tähendada, et praeguse aja maksustamise üldine põhimõte on see, et igasugust maksu, ühes arvatud ka tempelmaksu, võetakse maksja jõukuse järgi. Üldiselt on suurema üüri või rendi maksja ka jõukam, olgugi et meil prae-

gusel ajal Üüriseaduse tõttu selles asjas erandeid ette tuleb. Kuid Üüriseadus on möödunud. Progressiivne tempelmaks ei ole mingisugune uudis. Öhtu-Euroopa riikides võetakse progressiivset tempelmaksu mitte ainult üürilepingute pealt, vaid ka mitmesuguste teiste dokumentide pealt. Inglismaal võetakse üürilepingute pealt tempelmaksu koguni, niiöelda, kahest küljest progressiivselt, esiteks aastase üüri suuruse järgi ja teiseks lepingute kestuse aja järgi.

Tempelmaksu määrade suurus. Ametiasutustega ja ametnikkudega peetava kirjavahetuse kohta ettenähtud määr on kaheksugune: nimelt 30 mk. ja 60 mk. poogna pealt, nagu see juba kohtutes maksev ja nagu ka Vabariigi Valitsuse poolt oli kavatsatud administratiivasutuste kohta laiendada. Omavalitsuseasutused on tempelmaksu võtmise suhtes asendatud rahukohtutega ühele astmele, kuna nad seni riigi administratiivasutustega ühesugusel määral tempelmaksu võtsid. Kuid selle tõttu, et omavalitsuse maksude seaduse järgi omavalitsuseasutustes peale tempelmaksu veel kantseleimaksu võetakse, oli seni kodanikule kirjavahetus omavalitsuseasutustega kallim kui riigiasutustega, mis ebaõiglane näib. Nüüd aga, kui omavalitsuseasutustes võetakse tempelmaksu poole vähemal määral, kaob see nähtus.

Tariifi teises ja kolmandas osas tähendatud dokumentide proportsionaalsed tempelmaksu määrad on näidatud samad, mis praeguse tariifi järgi maksvad on. Alandatud on ainult hüpoteekpankade nimele tehtavate hüpoteekide (nr. 23 p. 3), seltside ja ühingute poolt väljaantavate obligatsioonide (nr. 57 p. 2) ja uuendatavate kupongilehtede (nr. 57 p. 5) tempelmaksu määrad, nagu juba oli ette nähtud 1923. a. esitatud seaduseelnõus. Proportsionaalse tempelmaksu võtmiseks on ette nähtud järgmised määrad: 2%, 1%, 8/10%, 5/10%, 4/10%, 2/10% ja 1/20% ning üürilepingute kohta eraldi: 4/10%, 6/10%, 8/10%, 12/10%, 16/10% ja 2%. On avaldatud arvamisi, et mitmesuguste määrade tõttu tariifi tarvitamine on raskendatud. Kuigi sellel omajagu põhjust, siiski ei saa seda kaaluvaks pidada selle vastu, et mida mitmekesised on tempelmaksu määrad, seda õiglasem tundub seadus.

Praeguse tariifi määrade kohta on tähendatud, et need olevat liiga kõrged võrreldes Vene seaduse määradega, kuid seejuures unustatakse teades või teadmata Not. sead. art. art. 201 ja 203, mille järgi kõigilt kohustustelt ja lepingutelt, mis notarite juures tehtud kui ka neile esitatud tõestamiseks või protestamiseks, võeti erilist maksu selle linna, alevi või valla

heaks, kus dokument tehtud või esitatud. Selle maksu määr võrdus tähendatud kohustustelt või lepingutelt võetavale tempelmaksule. Seda asjaolu silmas pidades peab tunnustama, et faktiliselt maksis kodanik lõivu kahekordselt neil juhtudel, kus ta pööras notari poole, ja enesest mõista on maksumaksjal ükskõik, mis nime all ja kelle heaks ta maksab. Õeldust järgneb, et meil maksvad määrad ei olegi nii kõrged, kui püütakse väita. Teha kergendusi isikutele, kes akte kokku seavad notari abita, ei loe rahaministerium ratsionaalseks, kuna fiskuse ja sagedasti ka kodanikkude huvides on soovitatav, et kodanikud sagedamini notari abi tarvitaksid: riik saab maksu, ja kodanikud paremini kindlustavad oma õigusi.

Vastupidi, kõrgendades üldse lihtmaksu, mis muutunud kursi tõttu on jäänud naeruväärselt väikseks, rahaministerium arvab, et siin ei või juttu olla palvekirjade, nende lisade, volikirjade j.n.e. pealt võetava maksu pariteedist, sest 1) Venemaal rahukohtutes tempelmaksu ei võetud ja 2) võtta vastavalt kursile palvekirjalt 200 — 300 marka tähendaks teiste sõnadega sulgeda kehvematele rahvakihtidele ligipääs kohtu- ja valitsuseasutusse, mis täiesti lubamatu õiguslikus riigis, kus ka kehvemad on õigustatud nõudma oma rikutud huvidele õiguslikku kaitset.

Märkused mõne üksiku numbri kohta.

Nr. nr. 1 — 12 all ettenähtud kirjavahe- tuse pealt tempelmaksu võtmiseks on ameti- asutused ja ametnikud jaotatud kahte liiki, nimelt: a) rahukohtunikud, rahukogud, kui teise astme kohtud ja omavalitsuseasutused ning b) teised kohtuasutused ja -ametnikud ja kõik administratiivasutused. Selles liigituses ei ole eraldi tähendatud kreposti- (kinnistuse-) jaoskonnad ja notarid. Kuid silmas pidades, et Riigikohtu Üldkogu seletuse järgi 8. detsembrist 1924. a. nr. 12 peavad Notariaalseaduse alusel tegutsevad asutused ja ametnikud tempelmaksu võtma nagu administratiivasutused ja ametnikud, siis on selge, et kinnistusejaoskonnad ja notarid peavad tempelmaksu võtma 60 mk. määral.

Nr. 10 all tähendatud tunnistuste hulgas on ka ette nähtud eraarstide poolt väljaantavad tunnistused. Põhjendatud on see sellega, et arstitunnistused kõik üheõiguslikkudeks loetakse selle peale vaatamata, kas need on eraarstide või teenistuses seisvate arstide poolt välja antud.

Nr. 13 all tähendatud lepingute maksu alammäär on 1.000 mk. Põhjendatud on see sellega, et ühelt poolt mõnel korral ei ole võimalik niisuguseid lepinguid hinnata ja tei-

selt poolt, et alla 100.000-margalise varanduse kohta keegi abielulepingut tegema ei hakka.

Nr. 14 järgi kuuluvad arved proportsionaalse tempelmaksu alla ainult siis, kui toimingu kohta, mille üle arve antud, ei ole tehtud tempelmakstud lepingut, kuna aga tempelmakstud lepingu täitmise kohta antud arve tempelmakstakse 5 mk. määral. Nii kuulub iga teatav toiming proportsionaalse tempelmaksu alla ainult kord, kuid mitte kahes järgus, nagu praegumaksva tariifi järgi teha tuleb (leping omakord ja arve omakord). Tempelmaksu alla ühesugusel määral arvetega on arvatud: arved, mis ostja poolt müüjale antud, kviitungid, milles peale rahasumma kättesaamise tõenduse on loetletud kaubad, varandused, tehtud tööd j.n.e., mille eest raha makstud, ja saatekirjad, mille juures kaup müüja poolt ostjale saadetakse, sest need dokumendid on arvetega ühesisulised ja ühesuguse tähtsusega. Kui mõnda neist oleks õigus tempelmaksta vähemal määral kui arvet, siis sünnitaks see raskusi niihästi maksumaksjatele kui ka maksu tasumise järele valvavatele asutustele ja ametnikkudele ja kutsuks välja alalisi lahkarvamisi, sest puuduvad seaduslikud normid, mille abil oleks võimalik määrata, et teatud dokument on saatekiri või kviitung, kuid mitte arve, või ümberpöördult.

Nr. 16 järgi võetakse kinnisvaradesse puutuvate lepingute edasiandmiste pealt tempelmaksu samal määral kui alglepingu pealt, kui edasiandmine sünnib hiljem kui kaks kuud pärast lepingu tegemist, sest nagu tegelik elu näitab, püütakse sel teel maksudest kõrvale hoida, et varandusi uue omaniku nimele ei kinnistata, vaid need edasiandmise näol edasi müüakse.

Nr. 29 järgi on ette nähtud, et komisjoni lepingute pealt võetakse tempelmaksu ainult selle summa järgi, mis on komisjoni alusel müüdüd või ostetud kauba eest saadud, kuid mitte nagu hariliku ostulepingu juures, kauba tervest summast, sest komisjoni peale antud kaup võib ka müümata jääda ja kauba omanikule tagasi antud saada, ning sellepärast ei oleks õiglane maksu võtta lepingu tegemise juures komisjonile antava kauba summast, vaid tuleb võtta ainult kauba selle osa hinna järgi, milline osa on müüdüd.

Nr. 38 järgi on ostulepingud jaotatud 4 liiki, nimelt: 1) kinnisvarade ja sarnaste õiguste ostulepingud; 2) vallasvarade ostulepingud üldse; 3) teatud liiki vallasvara, s. o. kauba, mis on määratud edasimüümiseks, või ümbertöötamiseks ehk otsekoheseks äratarvitamiseks tööstuses, ostulepingud ja 4) väärtpaberite ja valuuta ostulepingud. Tegelikus elus tõuseb küsimusi p. 3. all tähend-

datud määra tarvitamise juures; kuid silmas pidades, et p. 3. on erand p. 2. all ettenähtud määrusest, siis võib ka 3-at tarvitada ainult niisugusel juhul, milliseks see ette nähtud, nimelt ainult sel korral, kui ostulepingu objektiks on kaup ja kui see kaup on määratud: 1) kas edasimüümiseks või 2) ümbertöötamiseks tööstuses või 3) otsekoheseks äratavitamiseks tööstuses. Ostulepingud vallasvara kohta üldse ja eraldi kauba kohta, mis ei ole määratud tähendatud otstarbeks, tulevad tempelmaksta p. 2. järgi.

Nr. nr. 42, 44, 46 ja 47 ei sisalda iseseisvaid toiminguid, kuid silmas pidades, et nende numbrite all tähendatud juhtude juures tegelikult tihti eksitakse, siis asja selguse pärast on need eraldi üles loetud.

Muus osas on tariif enam-vähem ehitatud endistele alustele, mis peajoontes tuttavad ja selle tõttu erilist seletust ei vaja.

Lisa nr. 16.

Üldkomisjoni

ETTEPANEK.

Valida „Tempelmaksu seaduse“ läbivaatamiseks erikomisjon.

Erikomisjoni valida viis liiget.

SELETUSKIRI.

Tempelmaksu seaduse eelnõu on arutatud mitu aastat. See oli arutamisel: I Riigikogu rahaasjanduse komisjonis, II Riigikogu rahaasjanduse ja üldkomisjonis. II Riigikogu üldkomisjoni alamkomisjon jõudis eelnõu II lugemisega peaaegu lõpule, siis aga lõppesid II Riigikogu volitused, ja eelnõu jäi seisma.

III Riigikogus on tempelmaksu seaduse eelnõu läbivaatamisel üldkomisjonis. Üldkomisjon on eelnõu läbivaatamiseks moodustanud viieliikmelise alamkomisjoni. See alamkomisjon on eelnõu II lugemisega lõpukorral. Alamkomisjonist peaks eelnõu läbivaatamisele tulema üldkomisjoni. Siin aga võib eelnõu arutamine pikale venida ning on karta, et see lähemal ajal Riigikogu päevakorda ei jõua. Uue tempelmaksu seaduse järele on aga äärmiselt tungiv vajadus.

Neil põhjustel kaalus üldkomisjon küsimust, kuidas saab uue tempelmaksu seaduse kiiremini maksma panna. Komisjon tuli otsusele, et töö kiirustamise mõttes võiks tempelmaksu seaduse läbivaatamiseks moodustada viieliikmelise erikomisjoni. Eeldades muidugi,

et erikomisjoni valitakse üldkomisjoni alamkomisjoni liikmed härrad V. Hasselblatt, A. Jõeäär, J. Holberg, O. Gustavson ja H. Kiiver, kes senise tööga tuttavad. Selles koosseisus võiks erikomisjon omaks võtta üldkomisjoni alamkomisjoni töö tulemused ja siis võiks loota, et tempelmaksu seadus lähemal ajal Riigikogu päevakorda jõuab.

Võidakse küsida, kas on otstarbekohane anda suuri eelnõusid väiksesse komisjoni. Kui Riigikogu andis kriminaalseadustiku, mis oma kaustalt ja sisu ulatuselt märksa suurem kui tempelmaksu seadus, viieliikmelisse erikomisjoni, siis ei võiks tempelmaksu seaduse jaoks väikse komisjoni moodustamine takistatud olla.

Neil põhjustel esineb üldkomisjon Riigikogule ettepanekuga — valida tempelmaksu seaduse läbivaatamiseks viieliikmeline komisjon.

Lisa nr. 17.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

TEMPELMAKSU TARIIFI EELNÕU MUUDATUSTE EELNÕU.

1.

Tariifi nr. 14 all tempelmaksust vabade arvete nimekirja täiendada: „Välismaa arved valuuta ostu-müügi kohta.“

2.

„ nr. 38 täiendada: „Tempelmaksustamisele ei kuulu: a) lepingud välisvaluuta ostu-müügi üle teise välisvaluuta eest ja b) välisvaluuta ostu-müügi lepingud akkrediitivi puhul.“

3.

„ nr. 16 p. e all ettenähtud väärtpaberite edasiandmise pealkirjade tempelmaksu määr 30 mk. iga pealkirja pealt muuta järgmiselt: „ $\frac{1}{20}\%$ väärtpaberi nominaal hinnast, vähemalt 5 marka iga pealkirja pealt.“

4.

„ nr. 54 p. 3 all ettenähtud tempelmaksust vabade pankade transfertide tähtaeg „5“ päeva asetada „14“ päevaga.

5.

„ nr. 54 p. 4 täiendada: „Tempelmaksustamisele ei kuulu: pankadele antavad rahaasaatmise dokumendid.“

6.

Tariifi nr. 54 p. 6 täiendada: „Tempelmaksustamisele ei kuulu: kviitungid ja sissekanded kuni 5000 mk.“

7.

„ nr. 41 p. 2 lit. a ja nr. 57 p. 1 A all ettenähtud tempelmaksu määr krediit-asutuste lepingute ja väärtpaberite kohta alandada 4% pealt 2% peale.

SELETUSKIRI.

Tempelmaksu seaduse eelnõu on esitatud Riigikogule juba 1925. a. Vahepeal võttis Riigikogu vastu Tshekiseaduse, mille juures tshekid tempelmaksust vabastati. Sellega tunustas seaduseandja rahaliikumise tähtsust ilma rahamärkideta ja andis teatavad soodustused. Krediidipuudus annab end ka teravalt tunda. Välisvaluuta operatsioonide koormamine maksudega mõjub meie väliskaubandusele ja rahakursile. Igaviisi tuleb aidata hoisummade suurendamist ka hoiukassade väikeste klientide poolt. Praegune tempelmaks 4% määral krediit-asutuste aktsiatelt mõjub takistavalt pangategevusele.

Eriti peatudes esitatud tariifide muudatuste juures peab tähendama järgmist:

1) Tariifi nr. 14. muudatuse kohta: seaduseelnõus on ette nähtud välisvaluuta ost. Selle operatsiooni juures on võimalik kahekordne maksustamine. Ostetakse välisvaluutat välismaal ja pärastpoole müüakse kodustele ettevõtetele. Et ära hoida kõrget maksustamist, mis enesega kaasa toob välisvaluuta kursi kõrgenemise ja vastavalt sellele Eesti raha kursi langemise, on esitatud eelnõus tempelmaksust vabad välismaa arved valuuta ostu-müügi kohta.

2) Samast seisukohast välja minnes tuleb vabastada maksust ühe välisvaluuta müüke teise välisvaluuta eest, missugust operatsiooni toimetatakse enamjagu välismaaga vahetatavate telegrammide kaudu. Vastav kergendus on ette nähtud tariifi nr. 38.

3) Väärtpaberite edasiandmise pealkirju ei tohi kõigepealt maksustada rohkem kui nende samade paberite ostu, teisest küljest on olemas väärtpabereid väikse nominaalhinnaga. Lihtne maks 300 mk. pealkirjalt tundub liiga kõrgena viimaste, s. o. väiksehinnaliste paberite jaoks. Eelnõus on ette nähtud proportsionaalne maks $\frac{1}{20}\%$, mis võrdub maksule, mida võetakse paberite ostu juures. Vastav muudatus on ette nähtud tariifi nr. 16. p. e.

4) Tariifi nr. 54. p. 3. all pankade transfertide tähtaeg 5 päeva asemel 14 päeva muudetakse kokkukõlas Tshekiseadusega.

5) Tariifi nr. 54. p. 4. täiendus on sidemes juba Riigikogu poolt vastuvõetud Tshekiseadusega, mis soodustab vaba rahaliikumist. Vastavalt sellele tuleks vabastada maksust rahasaatmine pankade kaudu.

6) Tariifi nr. 54. p. 6. muudatus kaitseb väikeste pankade klientide huve ja soodustab rahahoidu pankades tähendatud isikute poolt. Seda asjaolu arvesse võttes tulevad kviitungid ja sissekanded kuni 5000 mk. maksust vabastada.

7) Tariifi nr. 41. p. 2. ja nr. 57. p. 1. ettenähtud 4% maksustamise alandamine 2% peale on tingitud asjaoludest. Pankade dividendid langevad. Rahasummade mahutamise pankade aktsiate ja osatähtede ostu peale on seotud teatava riigikoga, ja kõrge maksustamine (4%) mõjub takistavalt pangategevuse laienemisele, kuna krediidipuudus nõuab tungivalt pankade tegevuse suurenemist.

Lisa nr. 18.

Tempelmaksu seaduse komisjoni

SELETUSKIRI tempelmaksu seadusele.

(Komisjoni ettepanek vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“ nr. 51, veerg 407—486).

Tempelmaksu seaduse alal töötasid Riigikogu komisjonid alates 1923. aastast: algul rahaasjanduse komisjon (1923./1924. a.), hiljem üldkomisjon (1925./1926. a.) ja lõpuks tempelmaksu seaduse erikomisjon (veebuarist 1927. a.), kusjuures osa erikomisjoni liikmetest osa võttis seaduse läbivaatamise tööst juba 1924. a. saadik.

Meie riigi büdshetis on tempelmaks üks suurematest tuluallikatest ning selle kaudu on viimastel aastatel läbistikku 300 miljonit marka (3 milj. krooni) tulu saadud. Tempelmaksuga tuleb igal kodanikul tegemist teha, kõige rohkem aga muidugi neil isikutel, kes tihti juriidilisi toiminguid sõlmivad, s. t. kaupmeestel ja tööstusritel.

Saksa okupatsioonijani oli meil maksev Vene tempelmaksu seadus, mis 200 paragrahvi sisaldas ning mille kohta terve rida senati seletusi oli.

24. juunil 1918. aastal andsid Saksa okupatsioonivõimud iseäraliku uue tempelmaksu määruse välja. See määrus oli konspektitaoline lühike väljavõte Preisi 30. juuni 1909. a. tempelmaksu seadusest. See sisaldab ainult 23 paragrahvi ja selle eesmärk oli puht fiskaalne. Saksa võimud vaatasid ise sellele seadusele kui ajutisele abinõule lühikesel ajal võimalikult suuremaid summasid kätte saada, sest

kaudsete ja tulumaksude läbi ei olnud võimalust tuluallikaid luua. Maksumäärad olid kaunis kõrged ja trahvid palju valjumad, kui Preisi seaduse ettenähtud.

Praegu võetakse meil tempelmaksu selle okupatsiooniaege määruse järgi. Määrus on täiendatud ainult mõnede täiendavate seaduste läbi, mis Eesti vabariigi alguse ajajärgul välja antud, ja missuguste iseloom samasugune puht fiskaalne kui Saksa ajal väljaantud määrustel.

Okupatsiooniaege tempelmaksu määruste puudused äratasid juba mitme aasta eest niihästi kohtu- ja rahaministeeriumis, kui ka seadusandlikus kogus tähelepanu, ning otsustati see seadus ümber töötada ja puudused kõrvaldada. Esialgne Vabariigi Valitsuse eelnõu oli okupatsiooniaege määruse alusel välja töötatud ning Preisi 1909. aasta seaduse üksikute määrustega ja peale selle veel üksikute endise Vene seaduse põhimõtetega täiendatud. Eelnõu kokkuseadjad olid arvamisel, et rahvas juba okupatsiooniaege seadusega harjunud, ja et nimetatud seadust peale kõigi suuremate puuduste kõrvaldamist meie oludes vastuvõetavaks tuleb lugeda. Nad arvasid, et Vene seadus liiga kasuistlik on ja lootsid, et eelnõus see viga kõrvaldatakse. Kui meie aga esialgse seaduseelnõu § 1. poole pöörame, siis leiame, et selle maksuobjektiks on „seaduse juures olevas tariifis nimetatud aktid ja dokumendid“. Sellest oli juba näha, et see seaduseelnõu oli veel kasuistlikum kui veneaegne, sest veneaegsed toimingud maksustati teatavate põhimõtete alusel, eelnõus oli aga tegemist ainult tariifiga, s. t. kasuistliku aktide ja toimingute üleslugemisega. Kuid tariifis aga torkas kõigepealt silma, et see mingisuguse süsteemita kokku seatud oli, ja et selles terve rida toiminguid puudus.

Neil ja mõnedel teistel põhjustel tunnustasid rahaasjanduse komisjon ja riigi majandusnõukogu seaduseelnõu vastuvõtmatuks, ja rahaministeerium asus rahaasjanduse komisjoni näpunäidete kohaselt eelnõu ümbertöötamisele. Ümbertöötamisel täiendati eelnõu kahes sihis: üldosa, s. o. maksustamise põhilause te laiendamise ja tariifi täiendamise sihis.

Käesolev seaduseelnõu esitati Vabariigi Valitsuselt II Riigikogule aprillikuul 1925, kus seda arutati üldkomisjonis. Üldkomisjon ei suutnud eelnõu arutamist lõpetada uuteks valimisteks, sellepärast esitas Vabariigi Valitsus sama eelnõu muutmata III Riigikogule juulikuul 1926. a.

Riigikogu üldkomisjoni alamkomisjon, ja hiljem arutamise korra lühendamiseks Riigikogu poolt valitud tempelmaksu seaduse erikomisjon (mis isiklikus koosseisus oli sama

alamkomisjon) jätkasid II Riigikogus pooleli jäänud tööd.

Erikomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks märksa muudetud kujul, kuid muudatused on suuremal määral redaktsioonilised, mis tingitud mõnede osade ebatäpsest tõlkimisest Vene keelest, või süstemaatilised — tariifi korraldamine — või keelised. Suurem osa täiendusi on tingitud sellest, et tuli arvesse võtta terve rida seadusi, mis Riigikogu poolt 1925. a. saadiks, s. o. hiljem seaduse esitamist, vastu võeti. Erikomisjon on pööranud tähelepanu ka sellele, et juriidilised põhilauseid, mis võetud suuremal määral Vene tempelmaksu seadusest, leiaksid selgema ja meie juriidilisele keelele rohkem vastava väljenduse.

On tehtud ka sisulisi muudatusi, millistest olgu tähendatud alljärgnevad, rohkem tähtsamad.

Üldosas.

§ 3. Komisjon leidis, et eelnõu § 3. p. 3 tähendatud lepingdokumendiga võrdseid kirju, sedeleid j. n. e. tuleb tempelmaksustada ainult siis, kui need väljendavad kokkulepet (accepti) äritoimingu kohta (pro varanduslik toiming), kui pärast nende väljaandmist peab algama äritoimingu täitmine.

§ 3. p. 4. täiendati põhimõttega, et dokument, millel tarvilikud on mitme isiku (poolte) allkirjad, ja kui mõni neist alla pole kirjutanud, siis niisugune dokument tempelmaksustamisele ei kuulu. Allakirjutamata arvete kohta käiv põhimõte (§ 3. p. 4.) täiendati selles, et need arved kuuluvad tempelmaksustamisele ka sel korral, kui need teisele poolele maksmiseks üle antud. Arve mõistet komisjon ei muutnud, ja see jääb samaks, mis praegu maksva tempelmaksu seaduse artikkel 21. väljendatud.

§ 4. See paragrahv loetleb dokumente, mis tempelmaksustamisele ei kuulu. Erikomisjon tõstis p. 1. nimetatud maksuvaba maksimumi 1000 margast 5000 marga (50 krooni) peale. Paragrahvi on mitme punkti võrra täiendatud, silmas pidades eestiaegset seaduseandlust, eriti maakorraldamise ja rahareformi alal.

§ 6. Punkt 1. võeti kokkulepitud tasus, mis määratud „produktides“ asemele, ainetes või teos, et täpsemalt määrata naturaaltasu.

P. 4. määrati täpsemalt väärtpaberite väärtuse kindlaksmääramine.

P. p. 3.—6. valitsuse eelnõust kustutati: 1) kuna need kordavad Pärandusemaksu seaduse eeskirju ja 2), et ühtlustada maksustamise aluseid Pärandusemaksu seadusega.

§ 10. Pikemad vaidlused keerlesid § 10. p. 2. redaktsiooni ümber. Leiti, et praegune redaktsioon on täpsem kui esialgne. Ühtlasi

otsustati (prot. nr. 9, 4. maist 1927) seletuskirjas tähendava, et komisjoni arvates selle uue redaktsiooniga on muu seas välja öeldud, et võlg ja pantimine ühes dokumendis loetakse üheks ja samaks toiminguks ja ei või kuuluda tempelmaksustamisele kahekordselt — võlg eraldi ja pantimine eraldi.

§ 12. Mõnesuguste asutuste tempelmaksu maksmisest vabastamise küsimuse arutamisel läksid komisjonis hääled p. 1-se suhtes pooleks, ning komisjon esineb kahe variandiga. Esimese variandi järgi kuuluvad omavalitsuseasutused tempelmaksu maksmise kohustuse alla ainult väärtpaberite väljaandmise korral (§ 1. p. 3), riigiasutused aga oleksid igal juhul vabad; teise variandi järgi kuuluksid need riiklikud ettevõtted tempelmaksu alla, kes tegutsesid eripõhikirjade alusel, ilma et nad teostaksid riiklikku monopoli.

Vabastatud asutuste loetlus täiendati kaitseleidiiduga ja karskusliikude ühingutega.

P. 2. kustutati valitsuse eelnõust, milles maksuvabadena nimetatud kirikud, kellel on juriidilise isiku õigused, kuna kirikud kui usuühingute liidud mahuvad sama paragrahvi p. 3. alla.

§ 13. p. 3. täiendati: Eestisse saadetud välismaa väärtpaberid tempelmakstakse nende poolt, kes neid esimesena kasutavad juriidilise toimingu objektina (pro: kes neid esimeseks kätte saavad).

Samasugusel sihil muudeti § 14. p. 2. alljaotusi: vastutavad mitte esimesed saajad, vaid kontrahendid, kelle korraldusel või huvides dokumendid Eestisse saadetud.

§ 14. juures vaieldi selle üle, kas tuleks vastutavaks lugeda fiskuse ees ka dokumentide pidajaid, kellel puudub iseseisev õiguslik huvi dokumendi vastu, nagu advokaadid ja mõnel juhul (näit. inkasso) ka pangasutused oma klientide dokumentide suhtes, ja otsustati eitavalt, silmas pidades, et vastasel korral satuks seadus vastollu tsiviilseaduse eeskirjadega volikirjade ja võõraste asjade ajamise asjus. Kuid erand tehti välismaa firmade esindajate suhtes (§ 14 p. 1. teine lõige). Samasihiline erand võeti ka § 19. p. 7. (esindaja solidaarne vastutus välismaa firmaga).

§ 18. kustutati kui ülealuse p. 13, mis käsitas advokaatide kohustust tsiviilkohtupidamise korra § 308. ettenähtud ära kirjadel tegema märkusi tempelmaksu tasumise üle, arvesse võttes, et selletagi tuleb ära kirjadel sarnaseid märkusi teha selleks, et ära kirjast vastaks algkirjale.

§ 19. p. 1. viiendas lõikes oli väljendatud nõudmine, et maksmata jäetud tempelmaks tuleb trahvist olenemata järele maksta. Erikomisjon pidas õiglasemaks seda nõudmist

pehmendada: „Ebaõigel tähtajal või ebaõiges korras makstud tempelmaks arvatakse trahvisummast maha.“

P. 7. oli ette nähtud voliniku eriline vastutuse ulatus voliandja ees tempelmaksu seaduse rikkumise kordadel. Erikomisjon jättis selle välja, asendades vastava lause saatega maksivate seaduste ja nende aluste peale.

§ 21. p. 9. Kohtulikkude täitmislehtede kinnipidamine fiskuse kasuks tempelmaksutrahvi kindlustamiseks muudeti erikomisjoni poolt selles mõttes, et täitmislehe väljaandmata jätmise asemel tuleb täitmisleht varustada vastava märkusega, et sissenõutud summast tuleb kinni pidada maksmatajäänud tempelmaks ja trahvi.

Trahvimääruste ja -otsuste kohta käivate vastulausete ja kaebuste suhtes tegi valitsuse eelnõu (§ 21. p.p. 13. ja 14.) vahet trahvide vahel, mis alla 3000 mk. (30 kr.) ja mis üle selle; viimasel juhul anti võimalus kohtu poole pöörata, esimesel juhul — kui alla 3000 mk. — aga mitte. Erikomisjon leidis õiglasema, selle vahe kaotada ja kustutada § 21. p. 13.

Silmas pidades kohtu protsessilisi tarvidusi muudeti § 21. p. 14. järgmises mõttes: Otsukooste maksude peavalitsuse otsuste peale võib edasi kaevata rahukogu administratiiv-osakonnale trahvitu või trahvitute elukoha järgi. Elavad kaebajad mitmes rahukogu ringkonnas, saadetakse esitatud kaebused Tallinna-Haapsalu rahukogule, kuigi need sihitud elukohajärgsetele rahukogudele.

Tempelmaksu tariif.

Tariifis on komisjon võrreldes valitsuse eelnõuga teinud järgmised üldmuudatused:

1) Rahaseaduse alusel on võetud markade asemele kroonid ja sendid; 2) praktilisema käsitamise mõttes on maksumäärades võetud liht murdarvude asemele kümnendikmurrud ja 3) tariifi parema käsitamise ja tsiteerimise mõttes on iga tariifinumbri positiivse osa alljaotused (punktid) märgitud tähtedega, negatiivse osa (erandid) alljaotused (punktid) araabia numbritega.

Sisuliselt on komisjon tariifi maksumäärade alal vastu võtnud terve rea tähtsaid muudatusi, mis suuremalt osalt tingitud sotsiaalpoliitilistest põhjustest ning vastutulekust rahva laiematele ja kehvematele kihtidele. Selle sihi kohaselt on — võrreldes veneaegsete maksumääradega — lihtne (ühikordne, mitteprotsentuaalne) tempelmaks mitmekordselt vähem ja protsentuaalne, eriti aga progressiivne tempelmaks — mitmekordselt (vähemalt kahekordselt) suurem. Võib juurde lisada, et sarnane tendents algas juba okupatsiooniajast peale.

Valitsuse eelnõus oli kavatsatud avalduste ja palvekirjade pealt maksu võtta (tariif nr. 1): a) rahukohtutes ja omavalitsuseasutustes 30 mk. (30 senti) ja b) teistes kohtutes ja kõigis riigi administratiiv-asutustes 60 mk. (60 senti) iga poogna pealt. Erikomisjon pidas tarvilikuks — selle tariifi numbri juures ja järgnevais — neid maksumääru ühtlustada, kaotades vahe ja pidas õiglasemaks maksumäära alandada kuni 25 sendini, nii et avaldus või palvekiri ühes vastusega läheks kodanikule maksma 50 senti endise 60 ja 120 marga asemel. Silmas pidades, et see maks siiski kõrgem kui praegune, arvab erikomisjon, et valitsuse ettepaneku alandamine peaks ka fiskuse huvides vastuvõetav olema.

Erikomisjon pidas põhimõttelikult tarvilikuks tariifi arutamisel liht tempelmaksude määrade kohta maksuma panna järgmise progressiooni: 5 senti, 10 s., 25. s., 50. s., 1 kroon, 2 kr. ja 5 kr.

Tariifi nr. 1. erandi nr. 1. märkus valitsuse eelnõust (eraisikute sundslik kirjavahetus riigi- ja omavalitsuseasutustega) kustutati, kuna see kandis puht kommenteerivat iseloomu. Sarnaseid parandusi on tehtud ka teistes tariifi numbrites, ilma et oleks tahetud sellega sisulisi muudatusi vastu võtta, näiteks tariifi nr. 1. erand 10. (Tööstusseadustiku §§ 257—371, 541—657 ja 674—721 tsiteerimine), 16. j. n. e.

Tariifi nr. 1. erand 34 (valitsuse eelnõus 36) on ümber redigeeritud. Erikomisjon asus seisukohal, et kirjavahetus (mitte lepingud) riigi- ja omavalitsuseasutustega peaks tempelmaksust vaba olema, kui nende poole pööratakse asjades, mis pole seotud riigivõimu avaldamisega või teostamisega, vaid kannavad äri-ist iseloomu, nagu: küttepude ostmise, eratellimiste täitmise j. n. e. kirjavahetus.

Tariifi nr. 1. täiendati erand 39.: Korduvad palvekirjad ja avaldused, mis esitatakse otsustamata asjade kiirustamiseks riigi- ja omavalitsuse asutustele — välja arvatud sellekohane kirjavahetus kohtutega — on tempelmaksust vaba.

Tariifi nr. 2. — avalduste ja palvekirjade lisad — ühtlustati ja lühendati, kusjuures maksumääraks võeti alandatud määr, nimelt 10 senti pro 30 või 60 mk.

Tariifi nr. 10. — tunnistused. Erikomisjon vabastas tempelmaksust kokkukõlas Perekonnaseisu seaduse mõttega mitte ainult surma- ja matusetunnistused (valitsuse eelnõu erand 3) ja üksikute otstarvete jaoks väljaantavad ristimise- ja sündimisetunnistused (valitsuse eelnõu erand 14), vaid kõik sünni-, abielu-, surmaning perekonnaseisu tunnistused (erand 1). Samasugune muudatus on läbi viidud protokollide juures (tariif nr. 9, erand 3).

Tariifi nr. 11. — tõestamised. Allkirjade tõestamise puhul võetav tempelmaks — valitsuse eelnõus 30 mk. — alandati 10 sendi peale; tõlgete tõestamisel — 25 sendi peale pro 30 või 60 mk.

Tariifi nr. 13. — abielulepingud ja abieluvaranduse lahutamise lepingud — tõsteti ettepanud maksumäär 1% pealt 2% peale.

Tariifi nr. 14. — arved. Maksumäär (0,2%) jäi muutmata, kuid peeti õiglasemaks arved alla 10 krooni jätta maksuvabaks, samuti vabastada tempelmaksimisest arvetaoline kirjavahetus ülekandmistele kohta pankade kaudu ühest valuutast teise (erand 3), juurde arvatud muidugi ka Eesti valuuta, samuti laevade välis-sadamates tehtud kulude arved (erand 9).

Tariifi nr. 16 — edasiandmine (cessio) täiendati kahes suunas. Arvestades, et tihti praktiseeritaval riigimaade rendiõiguse või põlise tarvitamise õiguse edasiandmisel (enne esimest kinnistamist) on toimingul juriidiline sisu ja iseloom tume, ning et erikomisjon ei pidanud õigeks neid leping-toiminguid maksustada kinnisvarade müügi määr järgi (2%), siis määrati nende toimingute maksuks 1% ning paigutati need edasiandmise toimingud tariifi nr. 16-dasse. Sama tariifi numbrit täiendati p. g., mille järgi kuuluvad pealkirjad igasuguste kinnitusepoliiside edasiandmise kohta mitte protsentuaalse, vaid liht tempelmaksu alla — nimelt 10 senti iga pealkirja pealt. Erandite alla arvati ka pandimajade kviitungite edasiandmise pealkirjad.

Tariifi nr. 19. — eluaegne rent. Valitsuse eelnõus oli maksumääraks 1% rendi-, pensioni-, ülespidamise j. n. e. summast; erikomisjon vähendas 0,5% peale.

Tariifi nr. 23. — kindlustus. Erikomisjon ei pidanud põhjendatuks valitsuse eelnõus väljendatud seisukohta, et 0,2%-line maks tuleks võtta kindlustusesummast, mis tihti, — eriti pandiobjekti nominaalhinna, summa järgi mitu korda suurem kui kindlustatud kohustus. Vastavalt muudeti maksu väljaarvamise alus, kusjuures komisjon leidis, et kui näiteks 1.000 krooni suuruse võla kindlustuseks võlauskujal ei lähe korda võlgnikult suuremat kindlustust saada kui näiteks 500 krooni, siis maks tuleb võtta viimaselt summalt, ilma et sellest tsiviilõiguslikult järgneks, et poole võla tasumaksmise korral kindlustus ei vastutaks enam ülejäänud võla eest. Maksumäärade vahe (½% pro 1%) eraturule ja hüpoteekpankade jaoks valmistatavate hüpoteekide vahel kaotati kui põhjendamatu, määrates maksumääraks siin üldiselt 1%.

Tariifi nr. 24. — kinkimislepingute maksumise suhtes — läksid hääled kinnisvara

kohta pooleks; Riigikogule esitatakse kaks varianti: 2% (nagu ostu-müügi lepingutel) ja 1%.

Tariifi nr. 25. — kinnitus. Erikomisjon pidas otstarbekohasemaks transportkinnitust (2% preemiast) eraldada transportabinõude kinnitusest (ühes arvatud „kasko“ kinnitus) ja määrata tempelmaksu määraks viimasele 0,5% pro 2% preemiast. Üldpoliisid (Generalpolicen) kuuluvad tempelmaksustamisele üldosa § 7. korras — mida tähendati ka tariifis.

Tariifi nr. 36. — oskjonid — muudeti maksu väljaarvamise alus selles mõttes, et kinnisvara sundoksjonitel võetakse 2%-line tempelmaks ostuhinnast ka sel korral, kui seaduslik hind (v. üldosa § 6) peaks sellest suurem olema. Selle muudatuse aluseks oli erikomisjoni arvamine, et sundoksjonite hindade juures vaevalt võib oletada, et need fiktiivselt madalamad näidatakse, kui tegelik pakutud või makstud hind.

Vastavalt põhimõttele arvete suhtes (v. seletuskiri tariifi nr. 14. kohta), võeti vastu ka tariifi nr. 37. (ost ja müük) juures erand, mille põhjal pankade kirjavahetus ülekanndiste kohta arvete kaudu ühest valuutast teise on tempelmaksust vaba.

Tariifi nr. 39. — põline tarvitamine — varustati Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse § 22. ja Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 8. kohaselt erandiga, mille põhjal nimetatud paragrahvides ettenähtud lepingud tempelmaksust vabad.

Tariifi nr. 40., — seltsid ja ühingud — (valitsuse eelnõus tariifi nr. 41) ettenähtud maksumäära vahe krediit- (2%) ja teiste seltside (1%) vahel kaotati kui põhjendamata. Sama tariifi p. B-d ühtlustati terminoloogiliselt Äride registreerimise seaduse § 5. (R. T. nr. 36 — 1927).

Tariifi nr. 42. (eelnõus 43) — teenistuselepingute suhtes otsustas erikomisjon olude kohaselt maksuvaba palgamaksimumi erand 1. tõsta 60.000 mk. 1.200 krooni peale (aastapalk), 5.000 mk. — 100 krooni peale (kuupalk) ja 300 mk. — 6 kr. peale (päevapalk).

Vahekohtkirjade tempelmaksus — (tariifi nr. 49) alandati maksu määra 1000 mk. — 5 krooni peale, silmas pidades kommertskohtu puudumist ja vahekohtu suuremat tarvidust.

Laeva rendilepingutelt (charter-party) — tariifi nr. 52 — alandati maksumäära $\frac{2}{10}\%$ — $\frac{1}{10}\%$ peale veotasust ning jäeti sama tariifi numbris tempelmaksust vabaks konossementid j. n. e. kaupade kohta Eesti sadamate vahel (erand 1).

Volituste (üheks asjaks) pealt võetav tempelmaks alandati — (tariifi nr. 52) 60 marga pealt 25 sendi peale.

Tariifi nr. 53. (end. 54) — võladokumendid — võeti vastu erand (nr. 53 E. erand), mille järgi pankadele antavad rahasaatmise dokumendid tempelmaksust vabad. Nende dokumentide maksustamine takistaks tunduvalt raha ringvoolu pankade kaudu. Valitsuse eelnõus selle kohta puudus korraldus. Hoiulemaksmise piletitelt võetav tempelmaks alandati 0,2%—0,1% peale.

Ärakerjad (duplikaadid) — tariifi nr. 54 — alandati 60 mk. — 25 sendi peale.

Üüri- ja rendilepingutelt (tariifi nr. 56) võetav tempelmaksu proportsionaalne ja progressiivne astmestik muudeti maksu alanevas sihis: 0,2% (pro 0,4) 0,4% (0,6), 0,6% (0,8), 0,8% (1,2), 1% (1,6—2). Samuti vähendati vallasvarade üüri- ja rendilepingute maksumäära — 0,5% pro 1%.

Sisemaa aktsiate liigitamine (tariifi nr. 56) maksumääras ühtlustati — 2% peale väljalaske hinnast (pro 2% või 4%; vaata seletuskiri tariifi nr. 40. kohta).

Tempelmaksu seaduse erikomisjon esitab tempelmaksu seaduse muudetud kujul Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 19.

Vabariigi Valitsuse

SELETUSKIRI

tempelmaksu seaduseelnõu kohta esitatud muudatus-ettepanekuile.

(Ettepanekud vaata III Rk. 6. istungi. pr. nr. 152 (5) veerg 76—83, 84—99 ja pr. nr. 153 (6) veerg 103—107).

1.

Sõnad „või Eestisse saadetud“ on tarvilikud sisse võtta, sest muidu tekib kahtlus, kas tempelmaksu seaduse § 2. alusel sel kujul, nagu see Riigikogule esitatud, on õigus tempelmaksu nõuda dokumentide pealt, millised välisfirmadega tehtud neilt kaupade ostmise kohta ja millistes on täitmiskohtadeks välisfirmade asukohad määratud. Kui sarnaste dokumentide pealt õigust ei oleks tempelmaksu nõuda, siis oleks kodumaa tööstus seatud raskemasse seisukorda kui välismaa tööstus, sest kodumaa tööstuselt selle saadusi ostes tuleb kahtlemata tempelmaksu maksta § 1. pkt. 2. põhjal. Tähendatud kahtluse ära hoidmiseks ja selleks, et kodumaa tööstus ei oleks tempelmaksustamise suhtes halvemas seisukorras kui välismaa tööstus, on tarvilik tähendatud sõnad § 2. p. 1-a sisse võtta.

2.

§ 7. p. 2-d on tarvilik täiendada sõnadega „või muul teel tõendama“ selles mõttes, et igakord ei ole võimalik lepingule märkust teha ja et siis oleks lepinguosalistel ka võimalus lepingu summa suurust muul teel tõendada.

3.

Lause „loetakse selleks proportsionaalselt tempelmakstud eksemplar“ puudus Vabariigi Valitsuse eelnõus. Kui see lause § 9. pkt. 2. jääks, siis oleksid kohtud § 18. p. 8. ettenähtud juhtudel, kus nad on kohustatud nõudma peaksemplari esitamist, seatud väljapääsemata seisukorda, sest neil ei oleks ju teada, kelle käes tempelmakstud eksemplar võiks olla ja kellelt seda nõuda.

4.

Riiklikud ettevõtted (riigi trükikoda, riigi põlevkivitööstus) on juba nende põhikirjade muudatuste järgi maksustamise suhtes seatud eraettevõtete ühesugustesse tingimustesse (RT nr. 1 — 113 — 1927).

5.

Sõnad „korraldusel või“ tekitaksid arusaamatusi, sest need annaksid võimaluse välisfirma kontrahendil välismaalt saadud dokumentide tempelmaksustamisest loobuda, põhjendades sellega, et tema ei ole palunud saata sarnaseid dokumente, näiteks arvet, vekslit j. n. e.

6.

Tempelmaksu seaduse rikkumised nii ühiste ja seltside kui ka eraisikute poolt ei tarvitse pahatahtlikud olla, mille eest ühiste või seltside juhatuste liikmeid isiklikult trahvima peab. Ebaõige tempelmaksustamine võib juhtuda seaduse ekslikult tõlgitsemisest ja sellepärast kuuluvad eksimise tagajärjel tekkinud trahvid seltsi kahjude liiki nagu teisedki kaotused ärialal.

7.

Mõnikord võiks juhtuda, et tempelmaksutrahvi sissenõudmise läbi tuleks hävitada terve majapidamine, mis aga soovitav ei ole. Selle ärahoidmiseks on soovitav, et § 26. täiendataks esitatud kujul.

8, 9, 10, 11 ja 12.

Tariifi nr. nr. 1, 10, 11 p. B, 11 p. C ja 12 all ettenähtud dokumentide (riigi- ja omavalitsuseasutustega ja nende ametnikkudega peetava kirj vahetuse) tempelmaksu määrad olid Vabariigi Valitsuse eelnõus ette nähtud 30 mk. iga poogna pealt rahukohtunnikkude juures, rahukogudes kui teise astme kohtutes ja omavalitsuseasutustes ja nende ametnikkude juures ja 60 mk. iga poogna pealt

teistes asutustes. Riigikogu erikomisjon ühtlustas need maksumäärad 25 senti peale kõigis asutustes. Seda ei saa aga õiglaseks pidada, sest see oleks üldkohtutes praegu vastava tempelmaksu määra, 60 senti poogna pealt, alandamine 25 senti peale ilma põhjuseta. Ka oleks riigiasutustega peetava kirj vahetuse tempelmaks 25 senti poogna pealt liiga väike.

13, 14, 20 ja 21.

Välismaale saadetavate arvete, hangete, ostu-müügi- ja töövõtete lepingute, mis välismaale meie tööstussaaduste hankimise suhtes tehakse, tempelmaksu määr tuleks poole võrra alandada, et meie tööstus suudaks võistelda välismaa tööstusega, sest tööstussaaduste välismaale hankimise korral tuleb ka välismaal tempelmaksu maksta. Käesoleval korral muidugi hanke- ja töövõtjad on kohustatud vastavad tõendused esitama tempelmaksu välismaal maksmise üle.

15.

Hüpoteekide, mis Eesti hüpoteekpankade nimel tehakse, tempelmaksu määr oli Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõus 0,5% ette nähtud; kuid erikomisjon on selle ühtlustanud teiste hüpoteekide tempelmaksu määraga 1%. Seda ei saa aga õiglaseks lugeda, sest hüpoteekpangad ei anna laene rahas, vaid pantlehtedega, ja need pantlehed kuuluvad omakorda tempelmaksustamisele.

16 ja 17.

Tule vastu kinnitusel ja transportkinnitusel tuleksid tempelmaksu määrad alandada, et kinnitusekulud ei tõuseks suuremaks kui välismaal.

18.

Õiglasem on võtta tempelmaksu kokkuleppe summast kui summast, mille peale ühe või teise poole poolt nõudmine tõstetud.

19.

Tariifi nr. 35 puudutab peajaslikult põlevkivitööstust. Et see tööstus on alles algastmes, siis ei oleks soovitav seda tööstust kõrge maksuga koormata.

22.

Laevarendilepingute proportsionaalne tempelmaksustamine tuleks ära jätta, silmas pidades, et välismaadel mitmel pool sarnast maksu ei võeta.

23.

Välismaalt saadud käskvekslid, mis aksepteerimata, ei peaks tempelmaksustamisele kuuluma, sest need ei väljenda veel mingisugust võladokumenti.

24.

Et akkreditiivid, mis kindlustatud jooksva

arvega või kontokorrent arvega, sarnanevad sularaha vastu antud akkreditiivile, siis peaksid need ka tempelmaksust vabad olema.

25.

Uuendatavad kupongilehed tuleksid proportsionaalsest maksust vabastada, sest väärt-paberid ise kuuluvad juba proportsionaalse maksu alla.

Lisa nr. 20.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

TULITIKKUDE VALMISTAMISE JA MÜÜGI SEADUS.

I. Tulitikkude valmistamise ja müügi ainuõigus.

§ 1. Tulitikkude ja nende poolfabrikaatide, nagu tulitikutraadi valmistamine ja müük tunnustatakse riigi ainuõiguseks, selleks, et Vabariigi Valitsus annaks selle ainuõiguse kasutamise Eesti eraseltsile käesoleva seaduse §§ 2.—19. ettenähtud tingimustel.

II. Ainuõiguse kasutamisele andmise tingimused.

§ 2. Ainuõiguse tulitikkude ja nende poolfabrikaatide valmistamiseks kui ka müümiseks sisemaal ja välismaale annab Vabariigi Valitsus seltsile kasutamiseks kahekümne kaheksa aasta peale, arvates kolmanda kuu esimesest päevast, pärast käesoleva seaduse maksamahakkamist.

§ 3. Selts, millele ainuõigus kasutamiseks antakse, peab olema moodustatud kahe kuu jooksul pärast käesoleva seaduse maksamahakkamist järgmistest Eestis töötavatest tulitikuvabrikutest: a/s. Jul. Trumm ja Ko, a/s. Ed. Pohl, a/s. Lendra, a/s. Paul Eiche ja a/s. Baltika.

Selts peab olema asutatud põhikapitaliga nelja miljoni krooni suuruses, mis peab olema investeeritud Eestis ja jaotatud aktsiateks, nimihinnaga sada krooni igauks.

Seltsi vabrikute normaalseks kustutuseks peab loetama: kinnisvarade juures — 3%, sisseadete juures — 10% aastas arvates nende alghinnast.

§ 4. Ühekordse tasuna ainuõiguse kasutamise eest peab selts riigile maksuma kolm miljonit krooni.

§ 5. Peale § 4. ettenähtud ühekordse tasu peab ainuõiguse kasutamise eest riigile kindlustatama välislaen riigi või riigi poolt garanteeritavate kuueprotsendiliste väärtpaberite vastu, mille üleandmise kursid ei või olla 1928. aastal alla 87%, 1929. aastal — alla

90%, 1930. aastal ja hiljem — alla 92% neil aastatel väljalastavate paberite nimisummast.

Laenuandja peab väärtpaberid ostma nelja kuu jooksul, arvates sellekohase nõudmise esitamise päevast.

Vabariigi Valitsusele jääb õigus laenuandjaga kokku leppida väärtpaberite ostukohustuse kestuse kohta, mis aga vähemalt kuni 31. detsembrini 1931. aastani peab kestma.

Laenu kustutus võib algada kuuendal aastal pärast vastava laenusumma kättesaamist ja peab sündima iga-aastastes ühesuurustes osades, nii et kogusumma tasutud oleks laenu lõputähtajaks, mis ei või olla lühem, kui käesoleva seaduse § 2. tähendatud ainuõiguse kasutamise tähtaeg.

Vabariigi Valitsusel jääb õigus kokku leppida laenuandjaga kustutussumma ja intresside tasumise korra ja intresside tasumise viisi kohta.

Ostetud väärtpaberite turule mahutamise kulud, maksud ja komisjoni tasud peab kandma laenuandja.

§ 6. Selts peab täielikult rahuldama sisemaal tulitikkude tarviduse, lastes müügile vastava arvu toose.

Sisemaal müüdavad tikud peavad olema valmistatud Eestis.

Need tikud peavad olema head. Üks toos peab sisaldama 45—75 tikku. Seltsile jäetakse õigus toreduskaupa ka teistsugustes toosides valmistada ja sisemaal müüa.

§ 7. Sisemaal müüdavate tulitikkude headuse kohta tekkivad vaidlused lahendab lõplikult vahekohus, mis koosneb ühest Vabariigi Valitsuse poolt ja ühest seltsi poolt määratavast liikmest, nende liikmete poolt ühiselt valitava esimehe eesistumisel.

§ 8. Selts peab aastatel 1928.—1930. igal aastal vähemalt üheksakümmend miljonit toosi tulitikke Eestist välja vedama. Pärast seda peab selts iga viie aasta jooksul välja vedama samapalju tulitikke, nagu aastatel 1922.—1926. Eestist on välja veetud, kusjuures iga aasta jooksul nende viie aasta kestel peab välja veetama sama palju, nagu aastatel 1922—1926. keskmiselt on välja veetud. Kui väljavedu selle normini ei ulata, siis peab selts riigile maksuma trahvi üks kroon iga tuhande vähem väljaveetud toosi pealt.

Vabariigi Valitsusel jääb õigus kokku leppida seltsiga trahvisummade tasumise korra kohta.

Kui selts valmistab tikkusid toosides, mis sisaldavad rohkem § 6. ettenähtud normist, siis loetakse iga 50 tikku terveks toosiks, kusjuures ülejääv murdosa terveks toosiks loetakse.

§ 9. Tulitiku toosi müügihind sisemaal peab kindlaks määratama iga kuue kuu kohta ette erilise komisjoni poolt, mille koosseisu

peab kuuluma neli liiget; kaks liiget nende seast peab määrama Vabariigi Valitsus. Komisjoni eesistujaks peab olema üks Vabariigi Valitsuse poolt määratud liikmetest.

Komisjoni koosolekute kokkukutsujaks peab olema komisjoni eesistuja.

Kui küsimuste otsustamisel komisjoni hääled pooleks langevad peab otsustama eesistuja hääel. Komisjon võib olla otsusevõimeline ainult siis, kui koosolekust osa võtavad mõlemad Vabariigi Valitsuse poolt määratud liikmed.

§ 10. Tulitiku siseturu müügihinna kindlaksmääramine peab sündima seltsi omahinna alusel, millele võib juurde arvata: 1) § 4. ettenähtud tasusumma kustutuseks ja intressideks kuni nelja ja poole kroonini iga tuhande toosi pealt; 2) aktsiisimaksu arvel kuni kahe ja poole kroonini iga tuhande toosi pealt; 3) kulud, mis tekivad seadusega ja põhikirjaga pealepandud kohustustest; 4) summa, mis võimaldaks igal aastal maksuvaba dividendi maksmist 10% suuruses, ja 5) komisjoni poolt vastavaks tunnustatud protsent suur- ja väikekaupmeeste kasuks.

§ 11. Seltsi tulitikkude omahinna kindlaksmääramisel peab toodangu hulgak arvata siseturu tarvidus viimasel aastal, juurde arvates selle normi, mis selts käesoleva seaduse § 8. kohaselt kohustub välja vedama; kui aga väljavedu viimase viie aasta jooksul, arvates 1936. aastast, suurem on kui § 8. tähendatud norm, siis nende aastate keskmine väljaveo arv. Sel kombel arvatud toodangu kohta määratakse kindlaks omahind, mis võib koos seista produktioonikuludest, juurde arvates üldkulusid, vabrikute amortisatsiooni ja kapitali protsentidest, samuti veokuludest kuni ostja vastuvõtugaamani sisemaal või väljaveetava kauba juures — saatekuludest kuni sadamani.

§ 12. Hindade kindlaksmääramisel peab võetama vastavalt arvesse tooresmaterjalide hindade, palkade, maksude, veokulude ja muude sarnaste valmistuskulude muudatused, kuid ei või võtta arvesse valmistus- või müügiikulude muudatusi, mis võivad tekkida seltsi sisemise ümberorganiseerimise tagajärjel. Kui uute tööstusmeetodite käsitamise tagajärjel valmistuskulud tunduvalt vähenevad, peab müügihindu vastavalt vähendatama.

Hindade kindlaksmääramisel ei või võtta arvesse käesoleva seaduse § 8. ettenähtud trahvisummasid, ega kahjusid, mida selts selle läbi võib kannatada, et ta tulitikke välja veab odavamalt kui omahind, millisest maha arvatud maksud ja sotsiaalsed koormatused. Väljaveost saadavad kasud peab aga hindade kindlaksmääramisel arvesse võetama.

§ 13. Vabariigi Valitsusele jääb õigus kokkuleppel seltsiga ära määrata esimese kuue kuu jaoks tulitikkude siseturu müügihinna väljaspool §§ 9.—12. ettenähtud korda ja aluseid, kusjuures tulitiku toosi väikemüügi hind ei või tõusta üle kolme sendi.

§ 14. Selts peab kandma hoolt tema vabrikutes töötavate tööliste elutingimuste parandamise eest. Selts peab ainuõiguse kasutamisele asudes kohe tõstma töötasusid kümne protsendi võrra.

§ 15. Vabariigi Valitsus võib seltsiga kokku leppida, et kui ettenägemata vääramata jõudude tõttu selts ei suuda §§ 6. ja 8. ettenähtud siseturu tarviduse rahuldamise või väljaveo kohustust täita, need kohustused ära langevad.

§ 16. Ainuõiguse kasutamine seltsi poolt ei või takistada Eesti-Läti vahelise tolliliidu lepingu teostamist ega Eesti-Läti ühise tollitariifi maksamahakkamist.

Samuti ei või ainuõiguse kasutamine seltsi poolt takistada rahva tulitikkudega varustamiseks tarvilikkude abinõude käsitamist vastavate seaduste põhjal, kui § 15. tähendatud olukorrad tingivad sarnaseid abinõusid.

§ 17. Kahjutasu, mis riik tulitikkude ja nende poolvabrikaatide valmistamise ja ainuõiguse maksmapaneku tõttu tulitiku või tulitikutraadi vabrikantidele on kohustatud maksma, peab selts tasuma, kusjuures seltsil on õigus esineda vastavates kohtutes ja asutustes kolmanda isikuna oma huvide kaitseks.

§ 18. Vabariigi Valitsus võib seltsiga kokku leppida, et ainuõiguse kasutamine, kui seda kaks aastat enne § 2. ettenähtud tähtaega üles ei öelda, veel viis aastat edasi kestab.

§ 19. Ainuõiguse kasutamise lõppemise korral peab Vabariigi Valitsusel õigus jääma oma valiku järele omandada ühe seltsile kuuluva vabriku ühes päraldistega, kusjuures seltsile tasu võib maksta ainult amortiseerimata väärtuste eest nende raamatute-järeelse maksuse alusel.

III. Ainuõiguse maksmapanek ja sellest tingitud kahjude tasumine.

§ 20. Sellest päevast arvates, millal käesoleva seaduse § 3. tähendatud selts ainuõiguse kasutamisele asub, on kõigile teistele isikutele keelatud tulitikke või nende poolvabrikaate valmistada, ehk müügilie saata.

Selle tähtpäeva avaldab rahaminister Riigi Teatajas.

§ 21. Tulitikkude sissevedu välismaalt on keelatud.

Vabariigi Valitsus võib käesoleva seaduse § 15. tähendatud juhustel lubada tulitikkude sissevedu. Sel korral sisseveetavate tulitikkude pealt võetakse aktsiisi-maksu eriseaduse põhjal.

§ 22. Tultitiku ja tultitikutraadi vabrikute omanikkudele — välja arvatud vabrikud, mis käesoleva seaduse § 3. loetletud või mis samas paragrahvis tähendatud seltsiga kokkuleppel ühinevad, — tasutakse kahjud, mis riikliku tultitikkude ja nende poolvabrikatide valmistamise ja müümise ainuõiguse maksmapanekust nendele võivad tekkida, tingimusel kui nende vabrikud enne 29. veebruari 1928. a. on vastavate sisseseadetege varustatud olnud.

Muudele isikutele riik kahjutasu ei maksa.

§ 23. Tasumaksimise aluseks võetakse summa, mille võrra vabriku all olevate kinnisvarade ja vabriku sisseseadete ning muude päraldiste väärtus riikliku tultitikkude ja tultitikutraadi valmistamise ainuõiguse maksmapaneku tagajärjel on vähenenud, võrreldes nende asjade harilikku hinnaga, kusjuures see summa ei või olla suurem kui 50% nende asjade hinnast.

Tasu maksimise juures ei võeta arvesse võimalikkude kasude ärajäämist.

§ 24. Kahjutasunõudmisi võib esitada ühe aasta jooksul, peale seda kui käesoleva seaduse § 3. tähendatud selts ainuõiguse kasutamisele on asunud.

IV. Aktsiisimaks ja tultitikkude valmistus ning müük.

§ 25. Tultitiku aktsiisi maksab käesoleva seaduse § 3. tähendatud selts, kes ainuõigust kasutab, sadakakskümmend tuhat krooni aastas, kui tema poolt sisemaal müügilelastud tultitikkude tooside arv üle viiekümne miljoni ei ulata ja sadaviiskümmend tuhat krooni aastas, kui see arv ulatab üle viiekümne miljoni, kuid mitte üle kuuekümne miljoni toosi.

Kui tultitikkude müük sisemaal tõuseb üle kuuekümne miljoni toosi aastas, siis maksab selts enamarvu tooside pealt lisaaktsiisi nelja krooni suuruses iga tuhande toosi pealt. Poollikud tuhanded arvatakse terveteks.

Kui selts käesoleva seaduse § 6. kohaselt laseb sisemaal müügile tultitikkusid toosides, mis sisaldavad tikkusid üle samas paragrahvis kindlaksmääratud normi, siis loetakse iga 50 tikku terveks toosiks, kui ka ülejääv mürdarv omaette — terveks toosiks.

§ 26. Aktsiisimaksu sajakahelikümne tuhande krooni suuruses maksab selts osakaupa ette: 10. jaanuariks, 10. aprilliks, 10. juuliks ja 10. oktoobriks, kolmkümmend tuhat krooni iga kord. Täiendavad aktsiisimaksu summad maksab selts peale aasta möödumist ühe kuu jooksul.

Ettemakstav aktsiisimaks 1928. aasta nende kuude eest, mille jooksul selts ainuõigust kasutab, tasutakse proportsionaalses suuruses.

§ 27. Kui käesoleva seaduse § 3. tähendatud selts ainuõiguse kasutamisele asub, võe-

takse vabrikutest väljalastavate tultitikkude pealt täiendavat aktsiisimaksu seitse krooni iga 1000 toosi pealt sisaldusega kuni 75 tikku, neliteist krooni — 1000 toosi pealt sisaldusega 76—150 tikku, kakskümmend üks krooni 1000 toosi pealt sisaldusega 151—225 toosini, kakskümmend kaheksa krooni 1000 toosi pealt sisaldusega 226—300 tikku.

Selle täiendava aktsiisimaksu võtmise korra määrab kindlaks rahaminister.

§ 28. Välismaale veetavad tultitikud ja tultitikutraat on aktsiisi- ja tollimaksust vabad.

§ 29. Tultitikke lubatakse valmistada ainult neis seltsi vabrikutes, mille avamisest selts on teatanud aktsiisi peavalitsusele vähemalt seitse päeva enne avamist.

Selle eeskirja täitmata jätmise eest karistatakse seltsi juhataste liikmeid rahatrahviga kuni tuhande kroonini.

§ 30. Valmistada ja müüa on lubatud ainult tultitikke, mille valmistamise juures valget vosvorit ei tarvitata. Valget vosvorit tultitiku vabrikutes hoida on keelatud. Selle eeskirja rikkumise eest karistatakse süüdlasi rahatrahviga kuni 1.000 krooni. Peale selle konfiskeeritakse riigi kasuks valge vosvor ja seadusevastaselt valmistatud tultitikud.

§ 31. Seltsi tultitiku vabrikutes peetakse tikkude valmistamise ja müügi kontrollimiseks aktsiisi peavalitsuse poolt väljaantud vormi järgi nõorraamatuid. Ärakirjad raamatutest esitatakse iga kuu eest aktsiisivalitsusele.

§ 32. Siseturule müügile saadetavatel tikkutoosidel peab seltsi vabriku nimetus ja asukoht ära tähendatud olema. Rahaministril on õigus eeskirjadega korraldada tikkude pakkimise viisi.

§ 33. Väljaveoks valmistatud etikettidega toosides ei ole lubatud tultitikke siseturule müügile saata. Sarnastes toosides võib tultitikke seltsi vabrikus hoida ainult sellekohastes ruumides, väljaspool vabrikut aga ainult aktsiisi peavalitsuse kaaskirja juures.

§ 34. Käesoleva seaduse § 31. ettenähtud raamatute korratu pidamise ja ärakirjade tähtajaks ettepanemata jätmise eest kui ka tarvilikkude tõendavate dokumentide mitteesitamise eest, samuti ka § 32. ja § 33. rikkumise eest karistatakse süüdlasi rahtarhviga kuni 100 kroonini.

§ 35. Omavolilise tultitikkude valmistamise eest karistatakse süüdlasi rahatrahviga kuni 10.000 kroonini ja vangistusega kuni 12 kuuni. Valmistamise riistad, materjalid ja tooted konfiskeeritakse riigi kasuks.

§ 36. Aktsiisi- või politsei ametnikkude takistamise eest tultitikkude valmistamise ja müügi järelevalve teostamisel karistatakse süüd-

lasi vangistusega kuni kuue kuuni või arestiga kuni kolme kuuni või rahatrahviga kuni 1.000 kroonini.

§ 37. Käesolevas seaduses ettenähtud rahatrahvid ja konfiskeerimised määratakse eraldi iga süüteo eest, ilma karistuste koostamiseta.

§ 38. Käesolevas seaduses ettenähtud süütegudes, mille eest on ette nähtud ainult rahatrahv, ja mis on toime pandud vabrikutes, vastutavad järgmised isikud: 1) juhatuse liikmed kõigil kordadel, kui süütegu on toime pandud nende eneste poolt või kellegi teise poolt, kuid nende nõusolekul või teadmisel; 2) vabriku juhataja neil kordadel, kui süütegu on toime pandud tema enese poolt või kellegi teise poolt, kuid tema nõusolekul või teadmisel ilma juhatuse liikmete nõusolekuta ja teadmisetä; 3) teised vabrikuteenijad ja -töölised, kui süütegu on korda saadetud nende eneste poolt või nende kaastegevusel kõrvaliste isikute poolt, ilma juhatuse liikmete või vabriku juhataja nõusolekuta ja teadmisetä; 4) tulitikkudega kaupleja — kui süütegu on tema enese poolt toime pandud või kellegi teise poolt tema nõusolekul või teadmisel; 5) tulitikkudega kauplejad — äriteenijad ja abilised — kui süütegu on toime pandud nende eneste poolt või kellegi teise poolt nende kaastegevusel, ilma kaupleja nõusolekuta ja teadmisetä.

§ 39. Kui kahe nädala jooksul peale kohtuotsuse seadusjõusse astumist eelmise paragrahvi p. p. 2., 3. ja 5. nimetatud isikud neile määratud rahatrahvi ei ole ära tasunud, siis nõutakse $\frac{3}{4}$ trahvisummast juhatuse liikmetelt või kauplejal sisse, kuna $\frac{1}{4}$ süüdlaselt sisse nõutakse või nende maksujõuetusel isiklikuks kinnipidamiseks arvatakse.

§ 40. Otsekohestelt süüdlaselt — juhatuse liikmetelt ja kauplejatelt määratud rahatrahvid, kui nad eelmises paragrahvis ettenähtud tähtajaks makstud ei ole, nõutakse sisse tähendatud isikute varandusest. Kui varandust selleks ei jätku, arvatakse trahv isiklikuks kinnipidamiseks.

V. Lõppreeglid.

§ 41. AINUÕIGUSE elluviimiseks ja tulitikkude ning nende poolvabrikkatide valmistuse ja müügi kohta annab määrusi ja juhtnööre rahaminister kokkuleppel kaubandus-tööstusministriaga.

§ 42. Käesoleva seaduse § 27. hakkab maksma selle seaduse avaldamisega.

Muud käesoleva seaduse paragrahvid hakkavad maksma sellest päevast arvates, kunas § 3. ettenähtud selts ainuõiguse kasutamisele asub, millest rahaminister Riigi Teatajas kuulutab.

§ 43. Käesoleva seaduse kõikide osade maksamahakkamisega kaotab maksvuse Tulitiku maksu seadus (sead. nr. 91 — RT nr.107 — 1923. a.)

Seletuskiri.

I.

Rootsi tikutrusti poolt tehti juba paar aastat tagasi valitsusele ettepanek, tuletikkude valmistamise ja müügi ainuõigus trusti kätte anda. Tol ajal ei andnud läbirääkimised reaalseid tagajärgi. 1927. a. pööras Rootsi tikutrust korduvalt sama ettepanekuga valitsuse poole. Eelmine valitsus võttis selle küsimuse tõsisema kaalumise alla. Selles asjas leidis aset terve rida nõupidamisi rahaministeeriumis, kuid puudus võimalus tööd lõpule viia valitsuse kriisi tõttu.

Pärast käesoleva valitsuse ametisse astumist jätkati alatud tööd, ning selle tulemuseks oli, et viimaks siiski korda läks Vabariigi Valitsuse poolt antud direktiividel läbirääkimisi Svenska Tändsticks Aktiebolaget'iga lõpule viia ning alla kirjutada eellepingu, mille järgi luuakse konsortsium, kes kasutab ainuõigust tikkude valmistamiseks ja müügiks Eestis.

Viie tikuvabrikust töötavad meil praegu kolm. Kaks vabrikut seisavad juba teist aastat välisturu puudusel. Kolme eelpoolnimetatud tikuvabriku toodang 8-tunnilise töötamise juures on umbkaudu kaks ja pool korda nii suur, kui siseturg tarvitab. Tuleb paratamata konstateerida, et tikueksport on võimalik ainult koostöötamise juures Rootsi tikustrustiga.

Riikliku monopoliseerimise korral oleks meie tikutööstus piiratud ainult siseturu tarvitusega, viimast suudab meil rahuldada üksainus vabrik, seega oleks meil veel 2 vabrikut seisma jäänud, suurendades meie töörajaliste arvu. Samuti ei võiks riikliku monopoliseerimise korral juttugi olla tikueksportidest, mida täiel määral terves ilmas Rootsi tikustrust valdab. Selle kahe, turupuuduse tõttu seisva, vabriku sisseseade (Eiche ja Lendra) on niivõrt vananenud, et neis eksportkauba valmistamine sootu võimatuks osutub, siseturgu nende jaoks aga ei jätku.

Mis puutub sellesse, kas meil Rootsi tikustrustile monopoli andmine otstarbekohane on, siis tuleb paratamata tunnustada, et see on ainuke tee, mille tõttu: 1) meil tegutsevad tikuvabrikud peale tarviliku moderniseerimise sisseseadetes edasi töötama saaksid, ekspordeerides kodumaa tarvidusest ülejääki välismaale, 2) fiskus saaks kindla sissetuleku suurendatud aktsiisi näol ja peale seda igasugused riigimaksud ja sissetulekud uue seltsi tegevusest, mis 4 miljoni krooni suuruse põhikapitali

juures ka väikesed pole, 3) poleks karta põhjendamata hindade tõusu, sest valitsusel on võimalus kontrollida tikuhindu erilise komisjoni kaudu.

Peab veel tähendama, et eksportkauba valmistamiseks läheb meil kodumaa aineid 75% ümber, mille eest meie välisvaluutat tagasi saame.

II.

§ 29. Seaduseelnõu § 29. on muudetult võetud Riigikogu poolt 4. augustil 1923. vastuvõetud Tulitikumaksu seaduse §§ 13. ja 30. põhjal rahaministri poolt väljaantud määruste § 1-st (RT. nr. 2 — 1924).

§ 30. § 30. on muudetult võetud Tulitikumaksu seaduse § 10-st (RT. nr. 107 — 1923).

§ 31. § 31. on muudetult võetud Tulitikumaksu seaduse § 12-st.

§ 32. § 32. on muudetult võetud Tulitikumaksu seaduse § 13-st.

§ 33. § 33. on muudetult võetud Tulitikumaksu seaduse § 14-st.

§ 34. § 34. on muudetult võetud Tulitikumaksu seaduse § 17-st.

§ 36. § 36. on muudetult võetud Tulitikumaksu seaduse § 20-st.

§ 37. § 37. on muudetult võetud Tulitikumaksu seaduse § 21-st.

§ 38. § 38. on muudetult võetud Tulitikumaksu seaduse § 22-st.

§ 39. § 39. on muudetult võetud Tulitikumaksu seaduse § 23-st.

§ 40. § 40. on muudetult võetud Tulitikumaksu seaduse § 24-st.

Lisa nr. 21.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

tuletikkude valmistamise ja müügi seadusele.

Rahaasjanduse komisjon ühines Vabariigi Valitsuse ettepanekuga ja esitab tuletikkude valmistamise ja müügi seaduse Riigikogule vastuvõtmiseks. Komisjoni poolt seaduseelnõus tehtud parandused on suuremalt osalt redaktsioonilise iseloomuga või jälle tingitud täpsema väljenduseviisi tarbest. Viimastest on tähtsam seaduseelnõu § 22. tehtud parandus kahjutasu maksmise asjus vabrikutele, kelle huvid käesoleva seaduse makspanemise eest võiksid puudutatud saada. Peeti õiglaseks neile kahjutasu maksmine tingimusel, kui nende vabrikud olid varustatud 29. veebruaril 1928 töökõlblikkude sisseseadetega.

§ 23. ettenähtud kitsendus 50%-lise kahju tasumise asjas jäeti välja, nõnda et siin maksma jääks üldine kord.

Lisa nr. 22.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

koolinõunikkude tasude seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 28, veerg 271—272.)

Vabariigi Valitsuse poolt esitatud maa-konna- ja linnakoolinõunikkude määruse muutmise seaduse, mis ette näeb koolinõunikkude palkade korraldamist, esitab rahaasjanduse komisjon Riigikogule vastuvõtmiseks järgmiste muudatustega:

Pealkirjaks on võetud „Koolinõunikkude tasude seadus“, arvesse võttes, et käesolev seadus ei lahenda muud kui koolinõunikkude tasude küsimust, ja silmas pidades, et riigiteenijate ja ka õppejõudude tasud lahendatakse eriseadustega, nende kohustused aga eriseadustega kindlaks määratakse.

§ 1. jäeti välja koolinõunikkude hariduslik tsensus, asudes seisukohale, et ei ole otsustarbekohane ja õiglane teha palgas vahet koolinõunikkude vahel, kellel ülikooli haridus ja kellel seda ei ole, kui viimasel on tarvilik teenistuse staash ja praktika koolitöös.

Senimaksnud seaduste järgi tasus riik 50% koolinõunikkude palgast ning maksis palgalisa 25% kogu palgast arvates. Peale selle maksis riik maakoolinõunikkudele 50% nende palgast omavalitsustele õpetajate palkadeks toetusena määratud summast. Kogusummana maksis riik koolinõunikkude palkadeks seni 66.699 krooni aastas. Käesoleva seaduseelnõu maksamahakkamisel maksaks aga riik: $260 \times 27 \times 12 \times 90 \times 100 = 75.816$ krooni aastas.

Seega suureneksid käesoleva seaduse maksamahakkamisel riigi kulud koolinõunikkude palkade alal 9.117 krooni võrra aastas. 1928./1929. a. eelarves on aga koolinõunikkude palkadeks ette nähtud 90.720 krooni, arvestades varesesitatud õpetuseandmise riikliku ülevälve ja instrueerimise seaduseelnõuga, mille järgi kavatseti võtta riigi kanda terve palk.

Rahaasjanduse komisjon jagas Vabariigi Valitsuse poolt esitatud § 1. kolmeks paragrahviks, nii et § 1. räägib palgast, § 2. — sõidu- ja põevarahadest ja § 3. — arstiabist, rahalisest toetusest ja abirahast sünnitamise ja surma puhul.

§ 4. (end. 5. märkus) on muudatusena sisse viidud, et omavalitsus annab koolinõunikule võimaluse korral korteri ühes kütte ja valgustusega, kuna senine seadus selle omavalitsusele kohuseks tegi ja isegi ette nägi, et korter pidi olema 3-toaline. Samuti nägi senine seadus ette, et omavalitsus võis korteri eest nõuda kuni 20% palgast, nüüd esineb siin 10% palgast, kokkukõlastades õppejõudude tasude seaduse § 29.

§ 5. ettenähtud muudatus, kus riik oma kanda võtab 90%, ja omavalitsuse kanda jääb 10%, on Vabariigi Valitsuse muudatus-ettepanek, millega komisjon ühines.

Lisa nr. 23.

Redaktsiooni komisjoni

SELETUSKIRI

koolinõunikkude tasude seaduse lõplikule redaktsioonile.

Koolinõunikkude tasude seaduse muudatus nr. 2. kohta § 6-das loeb redaktsiooni komisjon tarvilikuks tähendada järgmist:

Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud § 6. tekst oli järgmine:

„§ 6. Käesolev seadus hakkab maksma 1. aprillist 1928. a. Sest ajast kaotavad maksvuse: 1) Määruse maakonna- ja linnakoolinõunikkude kohta (R.T. nr. 39/40 — 1920) §§ 5., 6. ja 7.; 2) Määrus Asutava Kogu Seadusandliku Delegatsiooni poolt 5. märtsil 1920. a. vastuvõetud määruse maakonna- ja linnakoolinõunikkude kohta §§ 5., 6., 7. muutmiseks (R.T. nr. 118 — 1921); 3) Maakonna- ja linnakoolinõunikkude määruse muutmise seadus (R.T. nr. 26 — 1923) ja 4) Koolinõunikkude ja avalikkude koolide õpetajate ajutise palgalisa seadus (R.T. nr. 52 — 1927) koolinõunikkude suhtes“.

1920. a. määruse §§ 5., 6. ja 7. on juba kaotanud oma maksvuse 1921. a. määruse §§ 5., 6. ja 7.-ga, millistega need asendatud. 1921. a. määruse §§ 5., 6. ja 7. on omakord jälle tühistatud määruse 1923. a. muutmiseadusega. Seepärast ei ole mingit tarvet enam öelda, et 1920. a. ja 1921. a. määruse §§ 5., 6. ja 7. oma maksvuse kaotanud — need on selle juba kaotanud. § 6. tuleb mainida ainult seda, et kaotab maksvuse määruse 1923. a. muutmiseadus, mis praegu maksab ja millega on asendatud 1920. a. ja 1921. a. määruse §§ 5., 6. ja 7.

Lisa nr. 24.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Tshehoslovakkia vahelise kaubalepingu ja selle lõpp-protokolli kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 13, veerg 171—174.)

Rahaasjanduse komisjon ühines Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva eelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 25.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

MAANTEEDE SEADUS.

(Teine jagu — Erateed — vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 24, veerg 251—258.)

I. Teede liigitus ja nende all olev maa-ala.

§ 1. Maanteed jagunevad kahte liiki: avalikud ja erateed. Avalikud teed teenivad üldhuvisid, on kõigile avatud ja peetakse sunduslikult korras.

Erateed teenivad üksikute isikute ja nende majapidamiste huvisid, näiteks teed põllule, karja- ja heinamaale, samuti ka avaliku tee pealt üksikute talude, elamute või ettevõtete juurde viivad teed j. n. e., mis üldhuvidega seotud pole.

Erateed ei käi käesoleva seaduse alla.

§ 2. Avalikud teed jagunevad nende ehitamise ja korrashoidmise suhtes kahte jakku: a) üldkulul ja b) erakulul ehitatavad ja korraspeetavad teed.

§ 3. Üldkulul ehitatavad ja korraspeetavad, n. n. klassiteed, jagunevad kolme klassi:

I klass — suurema liikumisega ja tähtsusega teed.

II klass — vähema liikumisega ja tähtsusega teed.

III klass — külateed.

§ 4. Erakulul ehitatavateks ja korraspeetavateks avalikkudeks teedeks loetakse teed, mis üldkulul korraspeetavate teede pealt talude, elamute või ettevõtete juurde viivad ja üldhuvides tarvilikud on. Neid teid peavad kinnisvarapidajad, kelle talude, elamute või ettevõtete juurde nad viivad, üldhuvides käimiseks ja sõitmiseks lahti hoidma.

§ 5. I klassi teed määrab ära Vabariigi Valitsus teedeministri ettepanekul.

II klassi teed määrab ära teedeminister, ära kuulates vastavate maavolikogude arvamisi ja ettepanekuid.

III klassi teed määrab ära maavolikogu, ära kuulates vastavate valdade arvamisi ja ettepanekuid, kusjuures maavolikogul on õigus teid jagada kruusa- ja mullateedeks. Läheb III klassi tee mitmest maakonnast läbi ja tekivad tema klassi määramise juures lahkarmised maavolikogude vahel, siis otsustab küsimuse lõplikult teedeminister.

Avalikud erakulul ehitavad ja korraspeetavad teed määrab ära vallandukogu vallavalitsuse ettepanekul.

§ 6. Teede laiuseks määratakse, arvates tee pealispinda kaldast kaldani, ilma nõlvadeta ja kraavideta:

I klassi teedel vähemalt 8 meetrit,

II klassi teedel vähemalt 6 meetrit,

III klassi teedel vähemalt 4 meetrit.

§ 7. Mägede ja kungaste läbikaevamisel, samuti teetammide täitmisel määratakse tee maa-ala laius vastavalt tehnilistele nõuetele.

§ 8. Teede piirkonda kuuluvad peale tee pealispinna veel nõlvad, kraavid ja 0,5 mtr. laiused ribad väljaspool kraavide kaldaid; nõlvade ja kraavide puudumisel kuuluvad teede piirkonda poole mtr. laiused ribad kummalgi poolt pealispinda.

§ 9. Tee päraldusteks loetakse peale tee oluliste osade kõik tee kasutamiseks ja korrashoidmiseks tarvilikud sisseeaded, nagu käsi- puud, kaitsemärgid, kaitsetamid, kaitsemüürid, puudeistandikud, kilomeetripüstid, teejuhatajad, hoiatustahvlid, vahimajad, töövalitsuse ja tööliste hooned, avalikud kruusaugud, kraavid tee kõrval, samuti kraavid vee ärakuhtimiseks j.n.e.

§ 10. Olemasolevaid teid võib laiendada, kui nende laius ei vasta §§ 6., 7. ja 8. ettenähtud nõuetele, samuti kitsendada mõjuvatel põhjustel nende asutuste otsusega, kellele alub teede klassi määramine. Samad asutused otsustavad ka tee telje ja tee sihi muutmise ja õiendamise üle.

§ 11. Tee alla ja vee ärakuhtimise kraavidele tarvisminev maa-ala võõrandatakse sundlikult Vabariigi Valitsuse otsusega, ära kuulates maavolikogu arvamist.

Nimetatud otsuse põhjal on maavalitsusel õigus võõrandatud maad otsekohe oma valdamisele võtta.

Tasumaksmine sünnib teedekapitalist üldistel alustel. (Seaduste kogu I köide, I jagu, § 577 ja järgmised). Riigimaad võõrandatakse tasuta.

Ajutiste teede ja loaplatside alla maa võtmine ehitusmaterjalide paigutamiseks teede ja sildade ehitamise ning parandamise ajal ja selle eest tasu määramine sünnib maavalitsuse otsusega.

§ 12. Tee alt vabanenud maa langeb maaomavalitsuse omanduseks. Maaomanikul, kelle krundist tee läbi läks, on õigus nõuda ühe aasta jooksul pärast maa vabanemist, et maavalitsus temale maa ära müüks.

Maamüügist saadud summad lähevad maaomavalitsuse teedekapitali suurendamiseks.

Juhtumisel, kus maad on tee alla võetud ja ka tee alt vabastatud ühe ja sama krundiomaniku piirides, arvatakse maa vahetatuks ja omanikul on õigus tasu nõuda ainult selle maa-ala eest, mille võrra tee alla võetud osa vabanenud osast väärtuslikum on.

Riigimaadest läbimineva teeluse maa vabanemisel jääb see tasuta riigile.

§ 13. Riigi maad võib vastav ministerrium tarviduse korral eraisikutele, seltsidele ja ühisustele tasuta tarvitada anda erateede ehitamiseks, tingimisega, et ehitajad neid ise korras hoiaksid ja maksuta üldiseks tarvitamiseks avaksid.

Teede sulgumisel langeb maa riigile tagasi.

II. Teede ehitamine ja korrashoid.

§ 14. Uute teede ehitamise ja vanade ärakuutamise üle otsustavad:

I klassi teede juures Vabariigi Valitsus, teedeministri ettepanekul;

II klassi teede juures — teedeminister, vastavate maavolikogude arvamisi ära kuulates;

III klassi teede juures — maavolikogud, ära kuulates vastavate valdade arvamisi ja ettepanekuid. Tekivad maavolikogude vahel lahkarmised, siis otsustab küsimuse lõplikult teedeminister.

§ 15. I ja II klassi uute teede ehitamine ühes tarvilikkude sildade ja teiste päraldustega, kui ka nende sihi ja laiuse muutmine sünnib kohaliku maavalitsuse teedekapitali kulul.

Samuti sünnib maavalitsuse teedekapitali kulul: kivi, betoon, asfalt ja teiste kunst- kui ka I kl. kruusateede korrashoid ja parandamine ühes kõigi nendel olevate sildade ja teiste päraldustega; kõigil II klassi teedel olevate sildade ümberehitamine ja korrashoid ja samade teede kapitaalparandus ja ümberehitamine, kui ka sildade ehitamine III klassi teedel avausega 3 mtr. ja üle selle ja vähemate sildade jaoks ehitusmaterjalide muretsemine.

Märkus: I kl. kruusateede korrashoid ja parandamine võetakse teedekapitali arvele järkjärgult nelja aasta kestel käesoleva seaduse maksamahakkamisest arvates, vastavalt riigi eelarves selleks ettenähtud toetus-krediitidele.

§ 16. I klassi teede ehitamist, mis mitmest maakonnast läbi lähevad, võib teedeministerrium oma korraldusse võtta ja selleks erikrediiti nõutada.

Suurematel jõgedel ja muudel tähtsamatel kohtadel sildade ehitamine, kui see erelist suurt kulu nõuab, sünnib riigi kulul eriti selleks määratavatest summadest.

Riikliku tähtsusega sildade ehitamiseks linnade piirkonnas määratakse riigi eelarve järele riigi poolt eralist toetust.

§ 17. Alevite omavalitsuse piirkonnast läbiminevad I ja II klassi teed ehitatakse alevi piirkonna ulatuses maavalitsuse korraldusel ja linna piirideni ulatuvad I klassi teed linna administratiiv-piirist kuni linna ehitusraioonini linnavalitsuse korraldusel riigi poolt eriti selleks määratavatest summadest.

Ülemaltähendatud teede korrashoid ja teiste avalikkude teede ehitamine ja korrashoid linna või alevi piirkonnas sünnib linna või alevi kulul ja korraldusel.

§ 18. Kõigi klassiteede hulka kuuluvate kruusateede, peale § 15. ettenähtud juhtumiste, korrashoid, parandamine ja ehitamine ühes tarvilikkude sildade ja teiste päraldustega ja selleks tarviliku kruusa ja muu materjali juurdevedu teostatakse naturaalkohustuse alusel. Teedeministri nõusolekul võib maavolikogu III klassi teede ehitamist ja kapitaalparandamist tervelt või osaliselt maavalitsuse teedekapitali kanda võtta.

Teede ülesõidukohad ja teede sillad üle raudtee ehitab ja hoiab korras raudteevalitsus, vastavalt raudteed läbistava maantee profiilide ja ehitustehnilistele nõuetele. Kõik teised teed ja sillad raudtee maa-ala piirkonnas ehitatakse ja parandatakse üldise korra järgi.

§ 19. Kolmanda klassi mullateed peetakse korras maavalitsuse juhtnõride järgi kohalikkude vallavalitsuste poolt, kas tasuta küüdi korras, või valla kassa arvel vallanõukogu määramist mööda.

§ 20. Teedekapitalide heaks antakse riigi poolt iga aasta toetust. Osa antud toetusest määratakse teedeministri poolt teedeministeriumi juures asuva teedekapitali heaks ja ülejäänud osa jagatakse maavalitsuste vahel teedeministri korraldusel, arvesse võttes teede ehitamise, parandamise ja korrashoiu tarvidust ning raskust igas üksikus maakonnas.

Teedeministeriumi teedekapitali arvel murestatakse suuremad maantee ehituse ja korrashoiu masinad ja abinõud ning antakse erakorralist toetust maa- ja linnavalitsustele; tehnilised abinõud antakse omavalitsustele tasuta tarvitada.

§ 21. Klassiteede hulka mittekuluvate avalikkude teede (§ 4) ehitamine, parandamine ja korrashoid on nende kohuseks, kelle talu, elamu või ettevõtte juurde nad viivad. Kui selle täitmiseks kohuslaste vahel kokkulepet ei saavutata, siis jaotab selle kohustuse nende

vahel kohalik vallavalitsus, arvesse võttes talu, elamu või ettevõtte väärtust ning tulu-kust.

§ 22. Kilomeetripostide, teenäitajate ja muude märkide ning kaitsetõkete ülesseadmine I ja II klassi teedel on maavalitsustele sunduslik ja teostatakse maakonna teedekapitali arvel. Naturaalkohustuste alusel korraspeetavate teede osade vahemärkide ülesseadmine on valdadele kohuseks ja teostatakse nende arvel.

Tarvilikkude teenäitajate ja kaitsetõkete ülesseadmine III klassi teedel on valdadele kohustav. Sellest tekkivad kulud kaetakse valla eelarve-summadest.

Kilomeetripostide ülesseadmist III klassi teedel võib valdadele sunduslikuks teha maavolikogu otsusega.

§ 23. Teedel, mis maaomavalitsuste korraldusel naturaalkohustuste alusel korras peetakse, määravad maavolikogud kindlaks teeüksuste hindamise alused ja selle põhjal teeüksuste arvu kogu maa piirides. Teeüksuste hindamisel võetakse arvesse teede laius, teede aluspinna omadused, kruusa ja muu materjali asukoha kaugus ning naturaalkohustuste hulka kuuluvad ja teedel olevad sillad, truubid ja teised asjaolud, mis teede korrashoiu raskuse peale mõju avaldavad.

§ 24. Teeüksuste koguarv maa piirides jagatakse proportsionaalselt põllumajanduslikult kasutatavate maade ja metsade peale langetavate kinnisvara maksuüksustele järgmiselt: maavolikogu maavalitsuse ettepanekul eraldab üldisest teeüksuse arvust § 31. korras maavalitsuse teedekapitali arvel korraspeetavad teosed ja jaotab ülejäägi valdade vahel ära, arvesse võttes ainult naturaalkohustuse alla käivate maade maksuüksusi.

Valdade teosed tulevad võimalikult viimaste piirides või nende asukoha läheduses määrata.

Sillad ja truubid, mis valdade korraspidamisele kuuluvad, on selle valla korras pidada, kelle teosa piirkonda nad kuuluvad.

Märkus: Põllumajanduslikult kasutatavad maa-alad maksuüksustega alla 10 puhtakasu rbl. ei käi naturaalkohustuste alla ja kuuluvad maksustamisele § 30. alusel.

§ 25. Eelmises paragrahvis tähendatud proportsionaalse põhimõtte järgi ja maavolikogu poolt kindlaks määratud teeüksuse hindamise alusel jagab vallavolikogu vallale eraldatud teosed üksikute naturaalkohuslaste vahel ära.

Naturaalkohuslastel on õigus vallanõukogu mitte õige jagamise otsuse peale kohalikkude maavalitsusele kaevata.

§ 26. Teeüksuste arvu kindlaksmääramist ja teede jagamist valdade ja teekohuslaste vahel

võib ette võtta mitte sagedamini kui iga 5 aasta tagant. Erilistel juhtumistel võib seda teha sagedamini, kuid ainult teedeministri loaga.

Juhustel, kui teesoad, mis seni naturaalkohustuse alusel korras hoiti, ümber ehitatakse kunstteedeks, siis viiakse naturaalkohustus vastavas kohas, kui võimalik pole kokkuleppe alusel uut teosa asemele anda, käesoleva seaduse § 31. järgi rahalise kohustuse peale üle.

§ 27. Riigi metsad on kohustatud andma turuhinna eest metsamaterjali kõigi avalikkude teede, sildade, trummide, parvede ja nende päralduste, kui ka üldtarvitavate talveteede ja nende sildade ehitamiseks ja parandamiseks, kilomeetripistide, teenäitajate ning käsipuude jaoks ja muudeks teede ehitamisega ja korrahoidmisega ühenduses olevateks otstarveteks.

Materjalide lähema andmise korra määrab ära teedeminister kokkuleppel põllutöministriaga.

§ 28. Kivid, kruus, liiv, savi j.n.e. teede ja sildade ehitus- ja parandustöödeks antakse tasuta lähemast riigi ja omavalitsuse maast.

Ei leidu kive, kruusa, liiva, savi j.n.e. teede ehitamiseks ja korrahoiuks riigi või omavalitsuse maadelt, või on need maad liiga kaugel, siis avatakse eramaadel kruusaaugud kivide, kruusa, liiva, savi j.n.e. võtmiseks tasu eest, maavalitsuse otsusega, milles ka tasusumma kindlaks määratakse. Kruusaaukude vabanemisel langeb nende all olev maa endiste omanikkude valdamisele tagasi.

Lähemad üldised määrused kruusaaukude avamise ja tarvitamise, samuti ka kivide, liiva, kruusa, savi j.n.e. võtmise kohta annab teedeminister kokkuleppel põllutöministriaga.

§ 29. Tööstus- ja kaubanduslikud ettevõtted, riigi metsad ja muud varandused peale põllumajanduslikult kasutatavate maade (maad, hooned, mets) võtavad teetegemise kohustustest osa iga-aastase maksuga teedekapitali heaks.

Maksustamise kava kinnitab maavolikogude ettepanekul teedeminister kokkuleppel rahaministriaga.

Maks võetakse nende varanduste pealt: kinnisvarade pealt § 24. tähendatud maksuüksuste alustel, kusjuures maksu suurus kindlaks määratakse nende kinnisvarade vastavate teeuksuste parandamise ja korrahoiu kulude kohaselt ja peale selle kaubandus- ja tööstusettevõtete suhtes nendelt nõutava ärimaksu suuruses.

Kinnitatud kava alusel arvab maksu suuruse iga maksuobjekti kohta välja maavalitsus.

§ 30. Maavolikogul on õigus võtta maksu maavalitsuse teedekapitali heaks isikutelt, kes muudest teede korrahoiu kohustustest vabad

on, kuid isikumaksu alla kuuluvad. See maks ei või tõusta üle 5 kuldkroni isiku pealt aastas.

§ 31. Maavalitsustel on õigus teetegemise naturaalkohustusest osalt ehk tervelt vabastada valdu kui ka üksikuid naturaalkohuslasi ja nendelt maksu võtta maavalitsuse teedekapitali heaks § 29. ettenähtud alustel. Vabastamise korral peetakse vastavad teeuksused korras maavalitsuse teedekapitali arvel maavalitsuse korraldusel, kas otsekohe või vallavalitsuse kaudu. Samuti peetakse korras teedekapitali arvel käesoleva seaduse § 24. kohaselt riigi metsade peale jaotatud teeuksused.

Märkus: Naturaalkohustuste üleminekul rahaliste kohustuste peale on maksvad ka kõigi järgnevat maaomanikkude kohta.

§ 32. Naturaalkohustusest vabaneda soovivad peavad hiljemalt kolm kuud enne uut teede ümberjaotamist esinema sellekohase teadaandega kohalikule vallavalitsusele.

Vallavalitsused saavad naturaalkohuslaste nimekirja, kes seda kohustust rahalise tasu peale üle viia soovivad, ühe kuu jooksul kohalikule maavalitsusele.

Teede ümberjaotamisest annavad maavalitsused avalikult teada hiljemalt 6 kuud enne ümberjaotamiseks määratud tähtpäeva.

§ 33. Maavalitsuse teedekapitali heaks võetavad maksud nõutakse sisse üldises riigimaksude sissenõudmise korras.

§ 34. Sillad, mis omavalitsuste ehitada ja korras hoida ja mis asuvad kahe omavalitsuse administratiiv-piiril, ehitatakse ja hoitakse korras ühe omavalitsuse poolt kokkuleppe alusel. Lahkarvamise korral otsustab küsimuse lõplikult teedeminister.

§ 35. Teede ja sildade projekteerimist ja ehitamist toimetatakse teedeministeeriumi poolt antud tehniliste juhtnööride järgi.

§ 36. Projektid ja eelarved uute ehituste ja põhjalikkude paranduste kohta, mis riigi kulul, toetusel või maavalitsuse teedekapitali arvel teostatakse, vajavad teedeministeeriumi kinnitamist.

Kui silla ehitust teostatakse teedeministeeriumi poolt väljaantud tüübilise projekti järgi, siis ei vaja projekt erilist kinnitamist. Erakordsetel juhtumistel, kui ehitus või parandus möödapääsemata tarvilik katkestatud liikumise jaluseadmiseks või liikumise katkestamise ärahoidmiseks, on maavalitsus kohustatud töödega, niipalju kui see liikumise jaluseadmiseks tarvilik, viibimata algama, ära ootamata projekti kinnitamist, teedeministeeriumile sellejuures tööde algusest teatades.

§ 37. Kui ehitustööde vältusel ilmub vajadus teedeministeeriumi poolt kinnitatud projektides, samuti ka eelarvetes muudatusi teha,

mis tingitud on kohalikkudest ehk muudest oludest, siis võib ehitust teostaja omavalitsus, algprojektist kinni pidades, osaliselt muudatusti teha kinnitatud eelarve piirides, millest teedeministeeriumile teatab.

§ 38. Riigi kulul, toetusel, või teedekapitali arvel ettevõetavate teede ja sildade ehituse ja parandustööde tarviduse ja rohkuse teevad kindlaks vastavad maa- ja linnaomavalitsused ning seavad kokku tarviliikud tegevuskavad, mis esitatakse teedeministeeriumile kinnitamiseks.

§ 39. Riigi kulul, toetusel, või teedekapitali arvel teostatud tööde lõplikuks vastuvõtmiseks määratakse maa- ja linnavalitsuste poolt kindlaks komisjon teedeministeeriumi esitaja osavõttel. Kutsed komisjoni liikmetele saadetakse välja vähemalt 5 päeva enne komisjoni kokkuastumist. Teedeministeeriumi esitaja mitteilumumine ei takista komisjoni töid.

§ 40. Klassiteede ümbruses olevate maade omanikkudel on keelatud veejuhtimine maantee kraavidesse ja maanteest läbi ilma asutuse, maa- või vallavalitsuse loata, kelle korraspidamisele vastav klassitee kuulub.

§ 41. Ehitusi ja sisseseadeid avalikkudel klassiteedel võib ette võtta ainult asutuse nõusolekul, kes teede korrashoidmist teostab.

Nende ehituste ja sisseseadete tagajärjel tekkivad lisakulud teede ja sildade ehitamisel ja korrashoidmisel kannab ehituste ja sisseseadete omanik. See määrus on maksev ka juba olemasolevate sisseseadete ja ehituste kohta.

§ 42. Sillad ei tohi sõidutee laiuselt kitsamad olla. Erandid sellest võib teha teedeministeerium.

§ 43. Naturaalkohustuse alusel korrashoitavate kruusateede jooksvat parandamist teostatakse tarviduse järele vähemalt kord aastas maavalitsuse määramisel.

§ 44. Kardetataval kohtadel peab tee kaitseabinõudega varustatud olema.

§ 45. Teetähiste ülesseadmine ja tee sõidukõlblikuks hoidmine kõigil teedel talvel sünnib maavalitsuse juhtnõõride järgi valla või alevivalitsuse korraldusel ja kulul, nende teesade piirides kas küüdi korras või kokkuleppe alusel.

Maavalitsusel on õigus samas korras teedekapitali arvel korraspeetavate teede sõidukõlblikuks hoidmist talvel teha vastavalt valla- või alevivalitsuse kohuseks nende administratiivpiirides, andes neile selleks otstarbeks tarviliikl korral ka toetust maavalitsuse teedekapitalist.

§ 46. Tehnilisi juhtnõõre teede ehitamiseks, parandamiseks ja korrashoidmiseks annab vastava määrusega teedeminister.

III. Teede ümbrus ja teede tarvitamine.

§ 47. Uued ehitused klassiteedel peavad klassiteede piirkonnast eemal seisma vähemalt 8 meetrit.

§ 48. Puud ja põõsad tee ääres võivad kasvada I kl. tee piirkonnas vähemalt 4 meetri, II klassi piirkonnas vähemalt 3 meetri ja III klassi piirkonnas vähemalt 2 meetri kaugusel tee maa-ala piirist.

Maaomanikud on kohustatud maha raiuma lähemal kasvavad puud ja põõsad, mis üle kahe meetri kõrguse ulatavad.

Käesolevas paragrahvis ettenähtud kauguse nõue ei ole maksev puisteede, sõõrde, ilupuude ja aedade ning teede korraspidajate asutuste poolt kindlaksmääratud teede ääres olevate kaitsemetsade (liiva ja lumetuiskude vastu j.n.e.) ja parkide kohta. Pargid, puisteed ja aiad tulevad harvendada, et nad tee kuivamist ei takista.

§ 49. Paragrahvides 47. ja 48. kindlaksmääratud kaugusi võib maavalitsus eristel juhtumistel muuta.

§ 50. Juhtumistel, kui tee ääres ettevõetataval ehitustel ja kaevamistel karta on tee maa-ala sissevajumist või liikumisele hädaohtu, on maavalitsused kohustatud tööd seisma panema ja kaevajate või ehitajate arvel kindlustusi tegema, kui kaevajad maavalitsuse poolt antud tähtajal seda ise ei tee. Kulud nõutakse sisse vastuvaidlemata korras.

§ 51. Avalikkude teede tarvitamist ei tohi maaomanik või maapidaja, kelle piiridest tee läbi läheb, takistada, lõpetada, vaatamata selle peale, kas nad kinnistusraamatutes ja nende juurde kuuluvates dokumentides või kaartides märgitud on või mitte.

§ 52. Avalikkude teede tarvitamine on igaühele vaba ja maksuta, kui seaduses ja määrustes selleks kitsendusi ette ei ole nähtud.

§ 53. Avalikke teid ei ole lubatud materjalide laokohaks tarvitada, välja arvatud materjalid tee ehitamiseks ja parandamiseks; viimased tulevad nii paigutada, et nad liikumist ei takistaks.

Telefoni, telegrahi, kilomeetri- ja teenäitajate postide püstitamisel tulevad viimased võimalikult asetada väljaspoole teekraavi.

§ 54. Teede, sildade ja parvede ajutine sulgumine tarviliikude paranduste tegemiseks sünnib selle omavalitsuse korraldusel, kelle korraspidamisele tee kuulub, kusjuures liikumist kõrvalteede kaudu tuleb võimaldada.

Liikumise ajutise sulgumise õigus on ka politseil, kui tee, sild või parv läbikäimisele hädaohlikuks on muutunud, samuti ka taudide korral. Esimesel juhtumisel on politsei

kohustatud viibimata pöörama asutuse poole, kellest tee, silla või parve kordaseadmine oleneb.

§ 55. Tee ja selle päralduste rikkumine on keelatud.

§ 56. Teedeministril on õigus teede tarvitamise ning liikumisvahendite kohta tarvilikke määrusi välja anda.

IV. Teede kulude katmise allikad.

§ 57. Teedeministeeriumi ja iga maavalitsuse juurde asutatakse teedekapital, mille summasid tuleb tarvitada ainult käesolevas seaduses lähemalt tähendatud otstarveteks.

§ 58. Teedeministeeriumi teedekapitali kuuluvad § 20. korras riigi poolt antud ja teedeministri poolt määratud summad.

Maavalitsuse teedekapital luuakse:

- 1) riiklikust toetusest;
- 2) maavalitsuse eelarve summadest;
- 3) sellekohastest maksudest või olevate maksude osadest, mis määratud maavalitsuse teedekapitali heaks isikute ja varanduste pealt;
- 4) jõuvankrite maksudest;
- 5) maksudest ujuvate sildade ja parvede tarvitamise eest;
- 6) § 13. ettenähtud maade müügist saadud summadest;
- 7) juhuslikkudest sissetulekutest.

V. Teede, sildade ja parvede tarvitamise eest võetavad maksud.

§ 59. Maavolikogul on õigus teedeministri nõusolekul maavalitsuse teedekapitali heaks maksu võtta:

1) ujuvate sildade ja parvede tarvitamise eest, kusjuures tariif maksuvõtmise kohal välja pannakse;

2) sildade ja parvede avamise eest veesõiduriistade ja parvede läbilaskmiseks;

3) selle omavalitsuse juures registreeritud jõuvankrite pealt.

§ 60. Eelmises (§ 59) paragrahvis tähendatud maksudest on vabastatud riigi veod, veod teede ehitamiseks ja korrashoidmiseks, post, igasugused sõjaväe liikumised ja veod. Vabastamise alla ei kuulu riigi päralt ehk riigi kasutada olevad ärilise iseloomuga ettevõtete veod.

Märkus: Jalakäijatelt võib maksu võtta ainult parvedel.

VI. Tehniline organisatsioon ja järelevalve.

§ 61. Ülem järelevalve kõikide avalikkude teede üle kuulub teedeministeeriumile.

Teedeministeeriumil on õigus maanteede ehitamise ja korrashoiu alal omavalitsustes revideerimisi toime panna, rahalisi ja tehnilisi andmeid, eelarveid ja aruandeid nõuda, nende esitamiseks, samuti tööde väljaandmise lepingute sõlmimise ja nende täitmise üle tarvilikke määrusi välja anda.

§ 62. Maa- ja linnavalitsuste käes on kõikide teede, sildade ja parvede ehitamise ja korrashoiu korraldus ja otsekohene tehniline järelevalve. Maavalitsuse teedekapitali arvel tehtavate tööde alalise organisatsiooni ja koosseisu määrab kindlaks, samuti selle koosseisu tehnilise peajõu kinnitab ametisse teedeminister maavalitsuse ettepanekul.

§ 63. Maavalitsuste kohustuseks on eriti:

1) pidada maa piirides olevate klassiteede nimekirju, samuti ka teede kaarte teedeministeeriumi nõuete kohaselt;

2) ehitada ja korras hoida maapiirides teid sildu ja parvi ühes päraldustega, mille kulud maa teedekapitalist või riigi poolt eriti selleks määratavatest summadest kaetakse;

3) muretseda ehitusmaterjale eelmises (2.) punktis ettenähtud ehitus- ja parandustöödeks;

4) valmistada ehitusprojekte, eelarveid ja aruandeid;

5) välja anda ehitus- ja parandustööd, summa suuruse peale vaatamata, ja teha sellekohaseid lepinguid;

6) jagada naturaalkohustuste alusel parandusele võetavaid teid käesolevale seadusele vastavalt valdade ja alevite vahel;

7) teha tarvilikke korraldusi ja välja anda määrusi teede, sildade ja parvede korrashoiu kohta, kokkukõlas käesoleva seadusega ja teedeministeeriumi määrustega.

§ 64. Järjekorralist teede revideerimist ja vastuvõtmist toimetab maavalitsus või tema poolt määratud teede revidentid.

Maavalitsustel on õigus III klassi teede revideerimist ja vastuvõtmist teha valdade ülesandeks, kes seda teostavad vallavanema, nende abide või vallavalitsuse poolt määratud teederevidentide läbi.

Teede revideerimiseks tarvisminevad juhtnöörid annavad vastavad maavalitsused.

Väljaspool klassi olevate avalikkude teede korrashoiu ja uute avalikkude teede sihi määramise kohta võivad valla omavalitsused vastavaid nõudmisi üles seada ja teede tarvitajatel nende täitmist nõuda.

§ 65. Järelevalvet maanteede seaduse korraliku täitmise ja avalikkude teede seaduslikus korras hoidmise üle teostab ka politsei.

§ 66. Teetegemise kohuslased, kes ei täida teede ja nende päralduste parandamist ja korrashoidu käesoleva seaduse nõuete ja tema põhjal antud määruste kohaselt või neid puu dulikult täidavad, võetakse vastutusele vastava seaduste alusel. Tegemata jäetud tööd või määruste vastaselt ehk puudulikult tehtud tööd lastakse maavalitsuse nõudmisel

valla- või alevivalitsuse poolt teetegemise kohuslaste kulul ära teha, missugune kulu neilt vastuvaidlemata korras sisse nõutakse.

§ 67. Käesoleva seaduse maksamahakkamisega kaotavad maksvuse kõik seni maksvusel olevad seaduse määrused, mis käivad maanteede ehitamise, parandamise ja korrashoiu ning järelevalve kohta.

SELETUSKIRI.

Teede ja sildade ehitamise ja korrashoiu alal puudusid meie oludele vastavad seadused ja määrused; maanteid hoiti korras peajasjalikult Vene riigi maanteede seaduse ja maanõunikude kolleegiumi määruste järgi naturaalkohustuste korras, mis peajasjalikult talumaadel lasusid ja viimastele rasked ning ülekohtusid tundusid. Olgu siin tähendatud, et ainult üksikud tähtsamad sillad ja maanteed linnade ja alevite juures ehitati maanõunikude kolleegiumi summade arvel.

Iseäranis tundsid vajadust maanteede seaduse järele maanteid korrashoidvad ja järelevalvet teostavad asutused. 7. septembril 1920. a. kinnitas Vabariigi Valitsus määruse teede korraspidamise kohta, mis kuni maanteede seaduse maksmapanekuni seisukorda pidi lahendama. Samal ajal algatati Asutava Kogu poolt vastuvõtmata jäänud maanteede seaduse eelnõu läbivaatamist ja ümbertöötamist teedeministeriumis, mis kestis kuni 1923. a. 18. juunil 1923 esitati maanteede seaduse eelnõu Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule. Omavalitsuse komisjonis vaadati seaduseelnõu läbi, küsiti ka rahaasjanduse komisjoni seisukohta; ülesseatud põhimõtetele vastavalt muudeti seaduseelnõu pooles osas põhjalikult. Muudetud kujul esitas omavalitsuse komisjon seaduseelnõu 21. novembril 1924. Selle lükkas Riigikogu tagasi. 7. mail 1925 esitati Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule riigi metsaaluste maade teede tegemise kohustuste seadus, mis omavalitsuse komisjoni anti. Omavalitsuse komisjon arvas tarvilikuks selle seaduseelnõu ühendada maanteede seaduse eelnõuga ja esitas selle täiendatult 15. mail 1925. Selle võttis Vabariigi Valitsus läbivaatamisele.

Seaduse ümbertöötamisel on teedeministerium üldaluseks võtnud endise Riigikogule esitatud seaduseelnõu, seda ministeriumide vahelises komisjonis igakülgelt läbi arutanud ja vastavalt meie oludele ja praeguse aja nõuetele parandanud.

Seaduse käsitamise lihtsustamise mõttes on see kuude ossa jagatud.

Käesoleva seaduseelnõu järgi jagunevad teed kahte liiki: avalikud teed, mis kõigi koda-

nikkude huve teenivad ja üldkulul korras peetakse, ning erateed, mis üksikute isikute huve teenivad ja viimaste poolt üldtarvitamiseks korras hoitakse.

Üldkulul korraspeetavad avalikud teed jagunevad nende tähtsuse ja liikumise suuruse järgi klassidesse (3 klassi). Teede klassidesse määramine sünnib vastavalt nende tähtsusele mitmesuguste asutuste poolt seaduses ettenähtud korras (§ 5). Vastavalt teede tähtsusele ehk klassidele on ka ette nähtud nende laius (§ 6), mille muutmine võib sündida teede klassi määrava isiku või asutuse otsusega (§ 10). Teede laius on arvatud kaldast kaldani, mille juures kindlustatud pealispind kunstteede juures on vastavalt väiksem.

Teede ja nende päralduste alla maavõõrandamise viisi on katsutud võimalikult lihtsustada, silmas pidades sellejuures maaomanikkude huve; sunduslik maa-alade võõrandamine viiakse läbi Vabariigi Valitsuse otsusega (§ 11). Tasumaksimine sünnib üldalusel teedekapitalist. Ka on õiglane kord ette nähtud maa-alade tagasiandmisel endistele omanikkudele (§ 12).

Selgesti on väljendatud uute teede ehitamise ja vanade sulgemise kord (§ 14). Siin antakse III kl. teede juures maavolikogudele täielik voli. Seaduseelnõu järgi kõigi I ja II kl. uute teede ehitamine ühes sildadega teostatakse maavalitsuste teedekapitali arvel; samuti teostatakse maavalitsuste teedekapitali arvel kunstteede korrashoid nende peal asuvate sildadega, kui ka II kl. teedel olevate sildade ümberehitamine ja korrashoid ja III kl. teedel kõigi sildade ehitamine avaga 3 mtr. ja üle selle; ette nähtud on ka kõigi vähemate kui 3 mtr. sildade jaoks materjalide andmine teedekapitali arvel. Silmas pidades naturaalkohustuse kaotamise tarvidust, näeb seaduseelnõu ette I kl. teede juures naturaalkohustuse kaotamise nelja aasta jooksul, mille juures rahalise kohustuse peale üleminek sünnib järk-järgult selleks riigi poolt eriti määratud krediitide kohaselt (§ 15).

Seaduseelnõu näeb ka ette erilise toetuse linnadele ja alevitele teede ehitamiseks (§ 17). Olgugi et suur osa teid ehitatakse ja korras peetakse teedekapitali arvel, siiski on naturaalkohustus kruusateedel osalt maksev; sellest vabastamine on ette nähtud §§ 18. ja 31. Seaduseelnõu näeb ette, et riigi poolt antakse iga aasta toetust teedekapitali heaks (§ 20.)

Eriti on rõhku pandud õiglase teede naturaalkohustuse jagamise peale (§§ 23, 24, 25).

Seaduseelnõus on läbi viidud põhimõte, et teedekohustust peavad kandma kõik maa piirides asuvad tööstus- ja kaubanduslikud ettevõtted, riigi metsad ja muud varandused,

peale põllumajanduslikult kasutatavate, ja iga-aastase maksuga teedekapitali heaks ka kõik isikud, kes juba muud moodi kohustusi ei kanna (§§ 29, 30).

Naturaalkohustuse ja teedekapitali heaks makstava maksu suuruse määrab kindlaks maavolikogu seaduses ettenähtud korras (§§ 23, 24 ja 29). Riigi metsad vabastatakse teede, sildade j.n.e. ehitamiseks ja korrashoidmiseks tarvismineva materjali maksuta andmisest (§ 27), kuna need üldises korras teedekohustuse alla on viidud. Ka on ette nähtud, nagu juba öeldud, naturaalkohustuse pealt ülemineku võimalus rahalise tasu peale (§ 32).

Teede, sildade j.n.e. ehitamise ja korrashoiu otstarbeks asutatakse teedeministeeriumi ja maavalitsuste juurde teedekapital. Maavalitsuste teedekapital koosneb teedeministeeriumi kaudu antavast riiklikust toetusest, maa piirides olevate kinnisvarade ja teistest § 58. ettenähtud iga-aastastest maksudest.

Osa maanteede ehitamiseks ja korrashoidmiseks antavast riiklikust toetusest jääb esialgselt teedeministeeriumi poolt omavalitsustele välja andmata ja moodustab nõndanimeetatud „teedeministeeriumi teedekapitali“, mille arvel teede korrashoidmiseks tehnilised abinõud muretsetakse ja omavalitsustele erakorralisi ja täiendavaid toetusi antakse. Teedekapitali arvel muretsetud tehnilised teede korrashoidmise abinõud jäävad ministeeriumi omanduseks ja antakse omavalitsustele vajadust mööda maksuta tarvitamiseks.

Teede korrashoiu kergendamise ja tulevikus nende kõrgematesse klassidesse üleviimise mõttes on käesolevas seaduseelnõus ette nähtud nende kõrval asuvate ehituste ja istanduste j.n.e. kaugus.

Teed on liikumiseks kõigile vabad ja maksuta, kui selleks seadustes ja määrustes eraldi kitsendusi ette nähtud ei ole. Ei ole lubatud omavoliliselt tee sihti muuta ja teel mingisuguseid ehitusi ette võtta, mis liikumist takistaksid või hädaohtlikud oleksid.

Teid ajutiselt sulgeda võivad neid korrashoidavad asutused ja politsei (§ 54), kuna aga määrused neil liikuvate vahendite kohta antakse välja teedeministri poolt.

Teede, sildade ja parvede tarvitamise eest maksude võtmine on ette nähtud niisugustel juhtumistel, kui neil alaline valveteenistus nõutav, ja niisuguste liikumisvahendite pealt, mis teid enam-vähem rikuvad.

Kõrgem tehniline järelevalve teede, sildade, parvede j.n.e. üle, tehniliste ja rahaliste aruannete revideerimine ja nende kõigi kohta vastavate määruste väljaandmine kuulub reedeministeeriumile. Otsekohest järelevalvet

nende korrashoiu ja ehitamise üle, peale mõne erandi, teostavad kohalikud omavalitsused kas otse või selleks määratud isikute kaudu, teedeministrilt väljaantud määruste järgi. Seda mõtet väljendab ka maanteede ja siseviste veeteede valitsuse likvideerimise seadus (23. okt. 1924.), mis teeb maanteede ja sildade korrashoiu maavalitsuste ja kõrgema tehnilise järelevalve teedeministeeriumi ülesandeks.

Teedekapitali arvel või toetusel tehtavate tööde korraldamiseks on ette nähtud maavalitsuse juures alaline organisatsioon, kelle arvuline koosseis ja tehniline juht teedeministri poolt ametisse kinnitatakse. Väga tähtis on seaduse täitmise nõue eraldi teede korrashoiu suhtes; seaduse järgi süüdlased võetakse vastutusele ja puudulikult tehtud tööd tehakse kohuslaste kulul ära, mille juurde tekkinud kulu neilt vastuvaidlemata korras sisse nõutakse (§ 66).

Selge on, et uus maanteede seadus paneb riigi ja omavalitsuste peale suuri rahalisi kohustusi, mille suurust praegusel momendil täpselt võimalik pole kindlaks teha.

Seaduseelnõu on aga sedavõrt painduv, et ehitustööde läbiviimine, mis seotud maanteede olukorra tõstmisega ja muude asjaoludega, on võimaldatud vastavalt riigimajanduslikule seisukorrale; kuid sellejuures on siiski osa väljaminekuid, mis seaduse elluviimisest tingitud, tingimata tarvilikud.

Seaduseelnõu näeb ette, et väljaminekud, mis tingitud seaduse elluviimisest, kaetakse § 58. ettenähtud tuluallikatest; sealjuures langeb suurem osa väljaminekutest muidugi riigi kanda, eraldi aga puudujääk, mis maanteede seaduse täitmisega seotud.

Riigi eelarve korras on maanteede ehitamise peale kulutatud 1924. a. 76.000.000 mk. 1925. a. samuti 76.000.000 mk.; 1-sest jaanuarist 1926 kuni 1. aprillini 1926 — 17.010.420 mk. 1-sest aprillist 1926 kuni 1. aprillini 1927 ehk 1926./27. a. eelarve-aasta järgi — 130.000.000 mk.

Tööde iseloomu järgi 1926./27. a. summa jaguneb järgmiselt:

a) uute teede ehitus . . .	11.960.000 mk.
b) uute sildade ehitus . . .	18.680.000 „
c) sildade kap. ümberehitus	1.770.000 „
d) maanteede kap. „	92.340.000 „
e) kunstteede aastane par. .	5.250.000 „

Seega kokku 130.000.000 mk.

Ülaltähendatud esimesed neli summat on maanteede olukorra tõstmiseks, kuna viimane on iga-aastane hädatarvilik parandusekulu, mis seaduseelnõus ettenähtud väljaminekute hulka kuulub.

Seega olukorra tõstmisele langeb 124.750.000 mk. ja kunstteede korrashoiule ainult 5.250.000 mk., mis liiga vähe ja mis põhjuseks võib olla kunstteede lagunemisele. Kui soovitakse, et meie teede olukorra tõstmine praeguses tempos edasi kestaks, siis on tarvilik, et iga aasta selleks otstarbeks antaks vähemalt 125.000.000 mk.

Olgu siin tähendatud, et peale riikliku toetuse ka omavalitsused on igaüks oma jõudu mööda maanteede heaks oma eelarve korras summased ohverdanud. Need summad, mis umbes 15.000.000 mk. välja teevad, on tarvitatud peasjalikult tehnilise personali ülespidamiseks, vähemate parandusetööde tegemiseks, kruusaukude võõrandamiseks j.n.e. Ka need summad tulevad lugeda hädatarvilikkude väljaminekute hulka.

Käesolev seadus näeb ette, et riigi metsad peavad osa võtma teede tegemisest rahalise kohustuse näol, mis umbes 100 miljonit mk. välja teeb ja mille võrra riigi toetus suureneb. Praegu riigi metsad ei ole maanteede korrashoiu kohustusest osa võtnud, olgugi et need maksvate seaduste järgi seda peaksid tegema; siiani on need andnud ainult maksuta metsamaterjale sildade ehitamiseks, mis umbes 10 miljonit marka välja teeb.

Maanteede seaduse jõusseastumisel peaks kaetama teedekapitalist järgmised hädatarvilikud väljaminekud:

1) I kl. kunstteede korrashoid

a) sillutusteed $198 \times 87.000 = 17.226.000$ mk.

b) killustikteed $228 \times 97.000 = 22.116.000$ „

Kokku 39.342.000 mk.

2) II kl. kunstteede korrashoid.

a) sillutusteed $70 \times 80.000 = 5.600.000$ mk.

b) killustikteed $40 \times 90.000 = 3.600.000$ „

Kokku 9.200.000 mk.

3) Sildade ja truupide korrashoid.

I kl. teedel $3.209 \times 5.500 = 17.649.500$ mk.

4) Sildade ja truupide korrashoid.

II kl. teedel $9.325 \times 4.500 = 41.962.500$ mk.

5) Kilomeetripostide ja teenäitajate korrashoid I ja II kl. teedel.

I ja II klassi teid on kokku 12.645 klm. ja oletades, et igal kilomeetril on üks kilomeetripost ja $\frac{1}{2}$ teenäitajat, ja et posti eluiga on kuus aastat, saame väljaminekuid aastas

$\frac{18.000}{6} \times 1.000 = 3.000.000$ mk., kus posti hinnaks on arvatud 1.000 marka.

6) Muud vähemad väljaminekud ümmarguselt 846.000 marka.

Seega kokku hädatarvilikke väljaminekuid 112.000.000 marka.

Kui arvesse võtta, et esimesel aastal pärast maanteede seaduse elluviimist üks neljandik I kl. teid viiakse üle teedekapitali arvele, siis rahaline kohustus tõuseb

$2.783 \times 60.000 = 41.745.000$ marga võrra.

Teisel, kolmandal ja neljandal aastal tõuseb kohustus sama võrra, nii et kogu iga-aastane rahaline kohustus neljandast aastast pärast seaduse jõusseastumist arvates on:

$112.000.000 + (41.745.000 + 4) \times 278.980.000$ mk.

Kui edasi oletada, et maanteede olukorra tõstmine peab kestma senises suunas, siis kogu rahaline kohustus, mis teedekapitali kanda, oleks:

$124.750.000 + 278.980.000 = 403.730.000$ mk.

Seaduseelnõu § 58-das on ette nähtud allikad, millest teedekapital luuakse.

Praegu on raske öelda, kuipalju suudavad omavalitsused maanteede kapitali heaks aidata, kuid siiski mõnede andmete järgi võib oletada, et see summa oleks praegu umbes 65.000.000 marka, mille sisse on arvatud kõik sissetulekud § 58 p.p. 2—7. järgi.

Seega oleks riigi kohustus teedekapitali heaks neljandal aastal $403.730.000 - 65.000.000 = 338.730.000$ marka.

Praegune kohustus suureneb: $338.730.000 - 130.000.000 = 208.730.000$ mk.

Siia juurde tuleb veel arvata kohustus riigi metsade arvel $208.730.000 + 100.000.000 = 308.730.000$ mk.

Ilma I kl. teede teedekapitali arvele üleviimiseta suureneks praegune riigi kohustus— $308.730.000 - 166.980.000 = 141.750.000$ mk.

I kl. teede üleviimisega suureneks riigi kohustus teedekapitali heaks:

a) esimesel aastal $141.750.000 + 41.745.000 = 183.495.000$ mk.;

b) teisel aastal $141.750.000 + (41.745.000 \times 2) = 225.240.000$ mk.;

c) kolmandal aastal $141.750.000 + (41.745.000 \times 3) = 266.985.000$ mk.;

d) neljandal aastal $141.750.000 + (41.745.000 \times 4) = 308.730.000$ mk.

Neid suurendatud kohustusi loodab Vabariigi Valitsus katta loodetatavatest ülejääkidest eeltulevates riigi eelarvetes.

Lisa nr. 26.

Omavalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

maanteede seadusele.

Käesolev maanteede seaduse eelnõu esitati Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule 30. märtsil 1927, mille arutamisele asus omavalitsuse komisjon 26. aprillil 1927.

Maanteede seadus on põhjaneva tähtsusega ja sellega on seletatav ka selle pikk arenemisega. Juba Asutavas Kogus arutati maanteede seadust ning II Riigikogus jõuti isegi nii kaugemale, et omavalitsuse komisjon esitas maanteede seaduse Riigikogule, kus komisjoni esimene ettepanek tagasi lükati, teine ettepanek aga ei tulnud hilise aja tõttu arutamisele.

Käesolevat maanteede seadust on omavalitsuse komisjon arutanud ümmarguselt üks aasta. Komisjoni algatusel täiendati seadust erateede osaga. Erateede osa sissevõtmine on tingitud asjaolust, et seni puudub võimalus üldse erateid korraldada ja selle tagajärjel tekib hulk ilmaaegseid kohtuprotsesse.

Maanteede seaduse arutamisel komisjonis keerlesid suuremad vaidlused peaaesjalikult naturaalkohustuse kaotamise ulatuse ja aja ümber. Valitsuse eelnõus oli ette nähtud, et naturaalkohustus kaob nelja aasta jooksul seaduse maksmahakkamisest ainult I klassi teedel, kuna aga teistel klassiteedel oleks jäänud naturaalkohustus maksma. Komisjon leidis, et naturaalkohustus kui orjaaja jätis ja kui ülekohtune meie maapidajatele, tuleb kaotada kõigil klassiteedel, kuna selle kaudu pole lootagi meie teid vastavalt suurenevale liikumisele ja eriti autoliikumise tarviduse kohaselt korras hoida. Et naturaalkohustuse kaotamine suuri rahalisi kohustusi riigikassa peale paneb, siis tekkisid komisjonis elavad mõtteavaldused selle üle, kui ruttu suudab riigikassa naturaalkohustust enda kanda võtta. Jõuti otsusele, et naturaalkohustuse kaotamise tähtaega pole otstarbekohane seaduses kindlaks määrata, kuna pole võimalik praktiliste kogemuste puudusel saada täpseid kalkulasioone: kuipalju teede korrashoid üldse maksma läheb ja kas suudab riigikassa neid kanda. Sel põhjusel arvati otstarbekohasemaks seaduses kindlaks määrata summad, mis peab riigikassa esimestel aastatel vähemalt kandma teede korrashoiuks ja naturaalkohustuse kaotamiseks. Ühtlasi avaldati arvamisi naturaalkohustuse kaotamise viisi üle, nimelt: kas kaotada naturaalkohustus teedel teetüki kaupa või tööliikide järgi, kuid kindlat otsust selles asjas ei tehtud, ainult otsustati, et naturaalkohustus tuleb kaotada eeskätt esimese klassi teedel. Üksikasjalikke parandusi tegi komisjon alljärgnevatel paragrahvides:

I. Teede liigitus.

§ 1. Kuna maanteede seadust täiendati erateede osaga, siis muudeti vastavalt § 1. Nimelt jäeti välja lause, et erateed ei käi käesoleva seaduse alla.

II. Avalikud teed.

1. Liigitus ja nende all olev maa-ala.

§ 3. täiendati talve- ja jalgteedega. Esitatud eelnõu järgi olid talve- ja jalgteed üldse korraldamata jäetud. Tegelikus elus on need teed liikumise hõlbustamise ja tee lühendamise mõttes hädatarvilikud.

§ 5. I klassi teede määramisel arvati tarvilikuks, et Vabariigi Valitsus kuulaks ära vastavate maavolikogude arvamisid. Kustutati valitsuse ettepanekus ettenähtud võimalus III klassi teid jagada kruusa- ja mullateedeks, et ära hoida ülearust teede liigitamist, kuna raske on vahet teha kruusa- ja mullateede vahel. Valitsuse eelnõus ei olnud ette nähtud, mis sünnib nende olevate avalikkude teedega, mida maanteede seaduse põhjal ühtegi klassi ega liiki ei võeta, ja mullateede liigi kaotamise tõttu on põhjust karta, et nende teede hulk väike ei ole, siis pidas komisjon tarvilikuks eelnõu täiendada uue paragrahvi, mis tähendatud puuduse lahendaks (§ 6.).

§ 9. Komisjon tegi jalgteede suhtes erandi selles, et jalgteedel peale pealispinna mingisugust teist piirkonda enam tarvis ei ole.

§ 11. Valitsuse ettepanekus (§ 10) oli ette nähtud, et teed kitsendada ja laiendada, samuti teetelge või sihti võis muuta või õiendada selle asutuse otsusega, kellele allus teede võrgu määramine. Komisjon leidis, et selle korralduse tõttu tekivad raskused teede sihi või telje õiendamise juures, samuti koormatakse Vabariigi Valitsust liiga väikeste asjadega, mispärast arvati otstarbekohasemaks anda teede sihi ja telje õiendamine I ja II klassi teedel teedeministri — ja teistel teedel — vastava maavalitsuse kätte. Sõna „õiendamise“ all ei mõelnud komisjon ainult õgvendamist, vaid ka vähemaid teetelje ja -sihi muutmisi tee otstarbekohasuse seisukohalt.

§ 12. Tee alla maa võõrandamise asjus oli valitsuse ettepanekus ette nähtud, et maa võõrandatakse Vabariigi Valitsuse otsusega ja riigimaa igal tingimusel tasuta. Komisjon leidis, et on liiga tülikas ja takistav tee alla maavõõrandamist kõigil teedel Vabariigi Valitsuse peale panna, mispärast peeti otstarbekohaseks maa võõrandamine anda nende asutuste või isiku kätte, kellele allub teede klassi määramine, kusjuures aga maa võõrandamine § 4. ettenähtud teede, jalgteede ja talveteede alla sünnib vastava maavolikogu otsusega maavalitsuse ettepanekul. Samuti pidas komisjon õiglaseks riigimaad tasuta võõrandada ainult siis, kui maa on riigi valdamisel, vastasel korral aga tasu eest üldistel alustel, põhjusel, et kui maa ei ole riigi valdamisel, võib võõrandamise puhul vastavatel riigiasutustel tekkida lisakulusid ja sekeldusi.

Võõrandamistasu väljamaksmisel selle riigimaa eest, mis pole riigi valdamisel, vaid on põlise pidamise alusel või õigusega välja antud, leidis komisjon tarvilikuks tasu välja maksta otsekohe põlise pidamise õiguse alusel valdajale, sest on ju põlise pidamise alusel või õigustega kasutaja sisulikult maa omanik. Komisjon leidis õiglase olema, et § 4. ettenähtud teede alla maa võõrandamine peab sündima nende kulul, kelle kasuks maa võõrandatakse.

§ 13. Komisjonil ei olnud vastuvõetav valitsuse ettepanek, et tee alt vabanev maa-alalaheeb maavalitsuse omanduseks, sest et paljudes kohtades ei ole tee alt vabanev maa krun-dist eraldatud, vaid kasutatakse servituudi õiguse alusel, mispärast siis ei saa vabanev maa minna maavalitsuse omanduseks, vaid võib ainult minna valdamisele, ja sellepärast tegi komisjon vastava muudatuse. Samuti pidas komisjon tarvilikuks lähemalt ära määrata vastava maa tagasiandmise tingimused, et ära hoida õigustamatute vahekasude võtmist.

2. Teede ehitamine ja korrashoid.

§ 15. täiendati komisjoni poolt I lõiget uute teede avamise võimalusega, sest muidu oleks uute teede avamise küsimus esitatud eelnõu järgi üldse selgusetuks jäänud.

§ 16. muudeti selles mõttes, et võeti kõigi uute klassiteede ehitus teedekapitali kanda, arvates, et uute klassiteede ehitamine ei ole teisiti mõeldav. Samuti täiendati paragrahvi selles, et kõigi klassidesse kuuluvate kruusateede korrashoid võetakse teedekapitali kanda seletuskirja üldosas ettetoodud põhjustel.

§ 18. Valitsuse ettepanekut täiendati selles, et võeti I ja II klassi teede asemele lihtsalt klassiteed, sest alevi või linna piiridesse võib sattuda ka III kl. teid; samuti määrati kindlaks, et toetuse saamine alevi või linna piirides olevate teede ehitamiseks võib sündida teedeministeriumi teedekapitalist, kuna komisjon ei pidanud otstarbekohaseks, et teede ehituste krediteerimine, kui teedekapital asutatud, võiks sündida veel mingisugustest teistest riigi summadest väljaspool teedekapitali.

§ 19. Valitsuse ettepaneku I lõige muudeti komisjoni poolt vastavalt § 16., ja II lõige muudeti selles mõttes, et teede ehitamist ja parandamist raudtee piirkonnas teostatakse üldistel alustel kuni jaamaplatsini, kuna jaamaplatsi korraldamine peeti otstarbekohasemaks jätta raudteevalitsuse hoolde.

§ 21. Et maanteede seadus ei jääks paberile, pidas komisjon tarvilikuks maanteede seaduses määrata summad, mis riik peaks kulutama teede kordaseadmiseks ja korrashoiuks.

Kuna praktiliste kogemuste puudumisel on võimata saada täpseid kalkulatsioone teede korrashoiu, samuti kordaseadmise kohta ühelt poolt ja teiselt poolt võimata on ette kindlaks määrata riigikassa kandejõukust pikema aja peale, määrati kindlad summad ainult esimese viie aasta peale eeldusega, et järgnevatel aastatel tuleb neid summasid kuni naturaalkohustuse lõpliku kaotamiseni klassiteedel suurendada teedekapitali heaks sissetulevate erimaksude summadega ja lisaks veel riigi kandejõu kohaselt riigikassa toetustega. Komisjon pidas tarvilikuks § 21. sisse võtta maakondade teedekapitalide vahel krediitide ärajaotuse aluse, et ära hoida krediitide kuhjumist üksikutesse maakondadesse.

§ 24. Teeüksuste hindamiste alustest jäeti välja kategoorilise nõudena tee ehitusmaterjalide saamise kaugus, sest kaugused on tihti muutuvad ja sunniksid sagedasti ette võtma uusi teeüksuste hindamisi ning ka teosade jaotusi. Arvati, et ehitusmaterjalide saamise kaugust tuleb arvesse võtta ainult võimaluse korral.

§ 25. Valitsuse ettepaneku (§ 24.) märkus kustutati, sest alla 10 puhtakasurubla kohtade pidajad on enamjagu kehvad inimesed ja neil on rahalise kohustuse kandmine koormavam kui naturaalkohustuse täitmine.

§ 27. esimeses lõikes valitsuse ettepanekus oli ette nähtud, et teede jaotamist võib ette võtta enne 5 aastat ainult teedeministri loaga. Juba praegu on ette näha, et üksikute naturaalkohuslaste vahel valdades võib tekkida tarvidus sagedama teede jaotamise järele ja sarnasel juhul teedeministrilt loakisimine oleks takistav. Kuna seda loandmist võib väga hästi teostada vastav maavalitsus, otsustas komisjon loandmise jätta valdade piirides maavalitsuse hooleks.

§ 27. viimne lõige redigeeriti selguse mõttes nõnda, et naturaalkohuslased, kelle teosad on ümber ehitatud kunstteeks ja kellele pole võimalik uut osa asemele anda, maksavad maksu teedekapitali heaks kuni uue teejaotuseni.

§ 28. Valitsuse ettepanekus lihtsalt nähtud, et metsamaterjali antakse teede ehitamiseks turuhindadega. Kuna turuhinnad muutlikud, leidis komisjon, et hind kindlaks määratakse Vabariigi Valitsuse poolt.

§ 29. Valitsuse ettepanekut täiendati selles mõttes, et viidi sisse sama põhimõte, mis kruusaaukude alla maa võõrandamisel (§ 12), nimelt et riigi või omavalitsuse maa võõrandatakse ainult siis tasuta, kui see riigi või omavalitsuse valdamisel, ja et tasu riigi- või omavalitsuse maa võõrandamise eest, mis põlise

pidamise alusel või õigusega välja antud, maksetakse põlise pidamise õigusega või alusel valdajale.

§ 30. Komisjonis selgus, et valitsuse ettepanekus oli ärimaksu all mõeldud põhiärimaks, ja komisjon tegi sellele vastava paranduse.

§ 31. kohta läksid komisjonis hääled pooleks, ja komisjon esitab käesoleva paragrahvi Riigikogule kahes variandis.

§ 32. Valitsuse ettepaneku viimses lõikes võttis komisjon sõna „maaomanikkude“ asemel „krundikasutajate“, sest riigirentnikud, samuti põlised pidajad pole omanikud, vaid kasutajad.

§ 33. Komisjon leidis, et valitsuse ettepanek naturaalkohustuselt rahalise kohustuse alusele ülemineku asjas ei ole küllalt paindub ja vastav praegusele olukorrale, kus puuduvad kalkulatsioonid, palju naturaalkohustusi õieti maksab, ja muutis valitsuse ettepaneku selles mõttes, et naturaalkohuslane võib iga aasta üle minna rahalise kohustuse alusele ja ümberpöördult.

§ 40. Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõust kustutas komisjon § 40., leides, et ei ole rahvamajanduse seisukohalt õige igalpool takistusi teha vee teekraavi juhtimiseks.

§ 41. Valitsuse ettepanekut täiendas komisjon kustutatud § 40. selle osaga, mis käsitas teest kraavi läbikaevamise küsimust.

§ 42. Komisjon täiendas valitsuse ettepanekut truupeid ehituse laiuse äranäitamisega ja nimelt: komisjon arvas, et truupeid ei või tee pealispinnast kitsamad olla, sest neil puuduvad sagedasti käsipuud ja muud hoiatusemärgid, mille tõttu võib õnnetusi juhtuda.

§ 43. valitsuse ettepanekust muutis komisjon selles mõttes, et määras kindlaks, et teede parandus sünnib üks kord aastas ja võimalikult pärast kevadist külviaega. Tähen- datud muudatuse põhjenduseks toodi ette, et maakondades, kus teede jooksev parandus sünnib üks kord aastas, ei ole teed halvemad kui neis maakondades, kus teed parandatakse kaks korda aastas.

3. Teede ümbrus ja teede tarvitamine.

§ 50. Kuna komisjon kustutas Vabariigi Valitsuse ettepanekus § 40, mis keelas vee juhtimise teekraavi, leidis komisjon tarvilikuks täiendada käesolevat paragrahvi nõnda, et oleks võimalik takistada sarnase veehulga juhtimist teekraavi, mille tagajärjel karta tee uhtumist.

4. Teede kulude katmise allikad.

§ 58. kustutas komisjon jõuvankrite maksu, sest see maks korrallatakse lähemal ajal eriseadusega.

5. Tehniline organisatsioon ja järelevalve.

§ 61. Kuna käesolevasse seadusse on sisse võetud ka erateed, siis otsustas komisjon käesolevat paragrahvi muuta selles, et ülem järelevalve kuulub teedeministriumile, mitte ainult avalikkude, vaid ka kõigi maanteede üle.

§ 63. Komisjon ei pooldanud, et maavalitsuse teedekapitali arvel tehtavate tööde alalise organisatsiooni ja koosseisu määrab kindlaks, samuti selle koosseisu tehnilise peajõu kinnitab ametisse teedeminister, sest see on omavalitsuste õiguste rikkumine ja teisest küljest ka mitteotstarbekohane asja enese huvides, kuna omavalitsuste poolt moodustatud organisatsioonid on tihti palju odavamad ja painduvamad. Ühtlasi pidas komisjon tarvilikuks, et ära hoida asjatundmatute jõudude teekorraldust juhtivate organisatsioonide etteotsa sattumist, paragrahvis tähendada, et maavalitsuse teedekapitali arvel tehtavate tööde korraldava alalise organisatsiooni tehniliseks peajõuks võib olla ainult vastava kõrgema tehnilise haridusega isik.

§ 65 valitsuse ettepanekus kustutati kui üleaarne, sest seniste seaduste järgi on juba politseil need õigused.

III. Erateed.

Erateede osa asus komisjon arutama enne, kui Vabariigi Valitsuse poolt esitati vastav eelnõu. Komisjonil oli kasutada kaks kava ja nimelt: Riigikohtu esimehe härra K. Partsi ja eraviisil saadud teedeministriumi kava. Arutamise aluseks otsustati võtta eraviisil saadud teedeministriumi kava. Hiljem esitas valitsus oma ettepaneku, mille komisjon liitis üldise maanteede seadusega.

Komisjon esitab käesoleva seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 27.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

laevasõidu ameti likvideerimise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 38, veerg 319—322.)

Rahaasjanduse komisjon ühines Vabariigi Valitsuse motiividega ja ettepanekuga, muutes vaid § 1. tähendatud laevasõidumeti ärilise tegevuse lõpetamise tähtaega 30. aprilli asemel 30. juuniks, arvesse võttes, et valitsuse eelnõus tähendatud tähtaeg juba möödus on.

Lisa nr. 28.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

sõjaministeeriumile sundvõõrandatud maade kinnistamise korra seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 27, veerg 267—268.)

Üldkomisjon esitab käesoleva seaduseelnõu üksikute redaktsiooniliste parandustega Riigikogule vastuvõtmiseks, ühinedes Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega.

Lisa nr. 29.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

välismaalastele kinnisvarade omandamise, valdamise ning kasutamise kitsendamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 34, veerg 299—302.)

Vabariigi Valitsuse poolt esitati 7. märtsil 1928 (prot. nr. 20 p. V — 1) Riigikogule välismaalaste poolt kinnisvarade omandamise, valdamise ning kasutamise kitsendamise seaduseelnõu järgmise seletuskirjaga:

„Kitsendused, mis välismaalaste kohta kinnisvarade peale õiguste omandamisel olid Vene ajal maksuma pandud Seisuste seaduse § 830. märkus 2. lisadena, olid meie oludes vananenud ja ebaloomulikkudeks takistusteks muutunud, ja sellepärast esitas kohtuminister mõni aasta tagasi Vabariigi Valitsuse kaudu Riigikogule seaduseelnõu nende kitsenduste kaotamise kohta, kuid see eelnõu ei leidnud täielikku poolehoidu Riigikogus, kuna seal leiti, et vanadest kitsendustest tuleb küll loobuda, kuid tunnustati tarvilikuks uued el'u kutsuda mandri ja Peipsijärve 20-verstalises piiräärses maaribas, mille tagajärjena ilmus RT nr. 199/200 — 1925 avaldatud — Välismaalaste kinnisvarade omandamise ja kasutamise keelu osalise kaotamise seadus.

Seda seadust aga ei saa õnnestunuks tunnustada järgmistel põhjustel:

1) Seisuste seaduse § 830. märkus 2. paneb oma lisaga maksuma erilised kitsendused välismaalastele kinnisvarade suhtes, mis väljaspool sadama- ja teisi linnu asuvad, kuna lisa uus redaktsioon ei ole nii laias ulatuses maksuma pandud (ainult 20-verstalises piiräärses maaribas ja Petserimaal), ja teiselt poolt ei räägi

see uus lisa sõnagi sellest, et temas sisalduvad kitsendused oleksid maksvad ainult maal, ja kuna teada on, et neid maksuma pandi ka piiräärsete linnade suhtes, on seisukohale asutud, et need on maksvad ka linnades, sellele vaatamata, et § 830. märkus 2. on lausa öeldud, et kitsendused väljaspool sadama- ja teisi linnu on tähendatud selle märkuse lisas;

2) seaduse vastuvõtmisel oldi arvamisel, et Narva linn ei kuulu 20-verstalise maariba hulka, see on, et Narvataguste valdade maa-ala on lai üle 20 versta, kuid tegelikult kuulub ta sinna, kuna see maa-ala ei ole nii lai, mis pärast välismaalaste tööstuslik tegevus selles linnas on takistatud;

3) seaduse redaktsioon on üldse puudulik, kuna vaidlust tekitab ka küsimus, kas neis kohtades, kus piiri ääres Petserimaa on kitsam kui 20 versta, tuleb ka arvesse võtta 20-verstaline maariba, kas Valgas või Narvas näiteks on võimalik välismaalasel võõrastemajas numbrit saada j.n.e.

Kõigi nende arusaamatuste ärahoidmiseks ja suurema selguse saamiseks välismaalaste kohta maksvate kitsenduste üle kinnisvarade suhtes on kokku seatud käesolev seaduseelnõu.

Seaduseelnõu pole seotud Seisuste seadusega kahel põhjusel: 1) Seisuste seadused on meil nähtavasti kõik juba maksvusetuks muutunud peale mõne paragrahvi, mis välismaalaste õigusi normeerivad, ja 2) sidudes eelnõu Seisuste seadusega, oleks tarvis sama seaduse § 830. märkus 2. muuta, välja heites sõnad „väljaspool sadama- ja teisi linnu“. Peaaegu täielikult maksvuse kaotanud seaduse muutmise aga oleks vaevalt soovitav.

Tekstis on selgemalt väljendatud, et kitsendused on maksvad Peipsijärve ja mandri piiräärses 20-kilomeetrilises maaribas igalpool ja ka Petserimaa muudes osades, välja arvatud Narva linna lääne pool Narvajõe asuv osa. Ida pool Narvajõe aga on õigus antud Vabariigi Valitsusele erandeid teha üksikutel juhtudel, kui ta leiab selle riigi majanduslikkudes huvides tarviliku olevat.

Peale selle on eelnõusse võetud ka klausel rahvusvahelistes lepingutes teisiti ettenähtud välismaalaste õiguste suhtes, silmas pidades Lätiga juba sõlmitud kokkuleppeid ja teisi võimalikke juhte.

Muidu on eelnõu rajatud maksva seaduse alusele.“

Riigikogu juhatause otsusega 23. märtsil 1928 anti see eelnõu läbivaatamiseks üldkomisjoni.

Üldkomisjon vaatas eelnõu läbi kolmel lugemisel ja tegi selles järgmised sisulised muudatused:

§ 1-s tähendati need kogukonnad, kus välismaalaste suhtes kitsendused tulevad maksma panna, kuna valitsuse eelnõus ettenähtud 20-kiomeetria riba piirkonda üksikutel juhtudel raske oleks kindlaks määrata. Selle juures jäeti vaidlusteta kitsenduste piirkonnast välja paljud kogukonnad. Lahkarvamised tekkisid Narva linna ja Narva-Jõesuu alevi suhtes, mis kolmandal lugemisel hääleteenamusega kitsenduste piirkonnast välja jäeti.

Samasse paragrahvi mahutati ka vastav tekst. Seadusest liikumata varanduse võõrandamise kohta (R.T. nr. 4 — 1921), milles ette olid nähtud kitsendused Tallinna suhtes.

§ 3-s otsustati p. 1-s Vene seadusest võetud tähtaeg — 14. märts 1887 — asendada 1. augustiga 1914, kuna see meie oludele rohkem vastav leiti.

§ 4. valitsuse eelnõust otsustati välja jätta kui liiga üksikasjalik ja praktilise tähtsuset.

§§ 6. ja 7. otsustati ühendada redaktsioonilistes huvides, kuna valitsuse eelnõu § 6. liigne leiti.

Valitsuse eelnõu II osa otsustati välja jätta. Nimelt leiti, et kuna käesolev seadus peab lahendama küsimuse terves ulatuses, otstarbekohane on kõik endised vastavad eeskirjad kaotada, erandit tegemata Balti Eraseaduse suhtes. Uue tsiviilseaduse kokkuseadmisel, mis praegu teoksil, on võimalik arvestada käesoleva seadusega ja vastavad eeskirjad sinna võtta. Saateparagrahvi konstrueerimine Balti Eraseadusse neil oludel leiti liigne.

II osas (valitsuse eelnõu III osa) on väljendatud eelpool põhjendatud seisukoht ja üksikasjalikumalt loetletud seadused, mis käesoleva seaduse läbi maksvuse peavad kaotama.

Üldkomisjon otsustas 4. mail 1928 käesoleva eelnõu kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul esitada Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 30.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Kuresaare kinnistusejaoskonnas 1917. a. ärahävitatud kinnistuseraamatute ja registrite jalule seadmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 10, veerg 155—160.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud põhjendustega. Peale redaktsiooniliste paranduste võttis üldkomisjon eelnõus vastu järgmised muudatused ning täiendused:

§ 3-as võeti selguse mõttes sõnade „otsekohene ja kaudne omanik“ asemele „pärisomanik (dominus directus), omaniku õigustega kasutaja (dominus utilis)“, samuti § 4. p. 3-as sõnade „ja teade, millel see õigus põhjeneb“ asemele „ühes vastavate põhjendustega“.

§ 4-dat täiendati määrusega, et Notariaalseaduse §§ 340¹ ja 371 p. 2. ettenähtud maa- ja põldalaanide esitamine sunduslik ei ole. Seda järgmistel kaalutlustel:

Saaremaal on käsil maakorralduse tööd, mis põhjalikult muudavad praegu kümnetes ja sadades lapikestes laialipillatud talude ja nende maaplaanide kuju. Paljudel taludel on maaplaanid kaotsi läinud. Nende uuendamine läheks igale üksikule taluomanikule mõnisada krooni maksma. Mõne aasta pärast ei oleks aga neil plaanidel enam mingit tähendust.

Edasi leidis üldkomisjon tarvilikuks asjastuhvitatud isikute kuulutuste võimalikult kättesaadavaks tegemiseks need avaldada peale Riigi Teataja kõigis Saaremaal ilmuvates eestikeelsetes ajalehtedes, Kuresaare linnas asuvate kinnisvarade kohta peale selle kohalikus saksakeelses ajalehes. Vastavalt täiendati § 7.

§ 11-as ettenähtud keeldu asjaosaliste abikaasade ja vanemate tunnistajatena ülekuulamise kohta laiendas komisjon kõigi Tsiviilkohtupidamise seaduse § 373. loetletud isikute peale, keda erikomisjon tagandama peab, ilma et asjaosalised nende vastu tagandust oleksid ette toonud. Silmas pidades suurt tähtsust, mille omavad kinnistuseraamatud, ei ole soovitatav võimaldada neid jalule seada asjastuhvitatud isikute lähemate sugulaste tõenduste põhjal. Seda enam, et raskust ei peaks sünnitama tarbekorral ümberkaudsete elanikkude hulgast erapooletuid tunnistajaid leida.

§ 12-t täiendas üldkomisjon uue lõikega, millega erikomisjonile õigus antakse andmeid korjata Maaseadusega riigi omanduseks võõrandatud maid koormavate hüpotekaarvõlgade kohta ja kanda need kinnistusregistrisse ka niisugustel juhtudel, kui võlausaldajad sellekohaste teadaannetega ei esine.

See arvati tarvilikuks riigi huvides, kuna võõrandatud maid koormavad võlad maha arvatakse endistele omanikkudele maksetavast tassist. Ühenduses sellega täiendati § 15. vastava saatega § 12. ettenähtud erandile.

Lõpuks täiendas üldkomisjon eelnõu uue § 19-ga, mis sisaldab vastavalt Notariaalseaduse § 368. määrust, mille järgi erikomisjon kohustatud otsuste tegemisel asetleidnud eksitusi parandama ka ilma, et asjastuhvitatud isikud oleksid sellekohase kaebusega esinenud.

Lisa nr. 31.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI**rannasadamate arendamise ja selleks
krediidi määramise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 20, veerg 215—236.)

Rannasadamate arendamise ja selleks krediidi määramise seadus on rahaasjanduse komisjoni poolt läbi vaadatud, kusjuures rahaasjanduse komisjon asus üldiselt Vabariigi Valitsuse seisukohtadele selle küsimuse lahendamisel. Kuna praegu päevakorral on uute raudteede ehitamise küsimus, siis täiendas komisjon teedeministri ettepanekul § 1. Virtsu sadama kordaseadmise kavasse sissevõtmisega mis teostamisele tuleks ainult sel juhul, kui raudtee Virtsuni ehitatakse.

§ 1.-est jättis komisjon välja Tõstamaale sadama ehitamise, mille asukoht mittekohane ja millel puudub tarvilik tagamaa.

Rannasadamate ehitamiskorraldus sünnib Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seletuskirja järjekorras.

Lisa nr. 32.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

**TSIVIILKOHTUPIDAMISE SEADUSE
TÄIENDAMISE SEADUS VAHEKOHTU
ASJUS.**

Tsiviilkohtupidamise seaduse 4. jao 2. peatükk täiendatakse §§ 1371¹ ja 1371² järgmises redaktsioonis:

§ 1371¹. Asjus, mis lepingpoolte soovil vahekohtule alluvad vabariigi poolt sõlmitud rahvusvahelise konventsiooni põhjal, täidab vahekohtu kirja aset poolte vahel sõlmitud lepingu klausel, mille järgi lepingust tekkida võivad tüliküsimused vahekohtu lahendada antakse.

§ 1371². Lepingu klausel vahekohtu kohta (§ 1371¹) ei tarvitse lepingust lahus olevat erilist allakirjutamist poolte poolt ega ka erilist tõestamist, kuid selles peab ära tähendatud olema vahekohtunikkude nimed ja perekonnanimed ning tüliküsimused, mis vahekohtu lahendada antakse.

Lepingu klauseli maksvuseks on vajalik vahekohtunikkudeks valitud isikute kirjalik ja vastava ametivõimu poolt tõestatud nõusolek tüliküsimuste lahendamise kohuseid oma peale võtta.

SELETUSKIRI.

Tarvidus maksvat tsiviilprotsessi vahekohtu asjus täiendada on tingitud vabariigi ühine misest protokolliga vahekohtu klauselite kohta.

Nimelt võivad praeguse korra järgi lepingu pooled vahekohtu kohta kokku leppida ikka ainult siis, kui tüli lepingu pärast on nende vahel juba tõusnud, s. o. alati pärast lepingu sõlmimist. Nimetatud rahvusvahelise konventsiooni järgi võidakse vahekohtu kohta kokku leppida ka juba lepingus eneses selle sõlmimise ajal. Käesolev seadus ongi mõeldud selle konventsiooni tegeliku täitmise võimaldamiseks maksmata panna. Selle järgi täidaks käesoleval juhul vahekohtu kirja (третьейская запись) aset lepingu klausel. Et see klausel lepingus eneses sees, siis oleks ülearune nõuda veel selle erilist allakirjutamist rippumata lepingu allakirjutamisest, samuti ka klauseli erilist tõestamist. Vahekohtunikkudeks valitud isikute nõusolek peaks klauseli enese maksvuseks tarvilik olema ja see peaks tõestatud olema, kuid ei oleks vaja, et see nõusolek peaks tingimata lepingus väljendatud olema, vaid see võiks ka eripaberil antud saada ja ka pärast lepingu allakirjutamist.

Lisa nr. 33.

Üldkomisjoni ettepanek.

**VAHEKOHTU ASJUS TSIVIILKOHTU-
PIDAMISE SEADUSE TÄIENDAMISE
SEADUS.**

Tsiviilkohtupidamise seadus täiendatakse §§ 1371¹ ja 1371² järgmises redaktsioonis:

§ 1371¹. Asjus, mis lepingpoolte soovil vahekohtule alluvad vabariigi poolt sõlmitud rahvusvahelise konventsiooni põhjal, täidab vahekohtu kirja aset poolte vahel sõlmitud lepingu klausel, mille järgi lepingust tekkida võivad tüliküsimused vahekohtu lahendada antakse.

§ 1371². Lepingu klausel vahekohtu kohta (§ 1371¹) ei tarvitse lepingust lahus olevat erilist allakirjutamist poolte poolt ega ka erilist tõestamist, kuid selles peavad tähendatud olema vahekohtunikkude nimed ja perekonnanimed ning tüliküsimused, mis vahekohtu lahendada antakse.

Lepingu klauseli maksvuseks on vajalik vahekohtunikkudeks valitud isikute kirjalik ja vastava ametivõimu poolt tõestatud nõusolek tüliküsimuste lahendamise kohuseid oma peale võtta.

SELETUSKIRI.

Üldkomisjon on Vabariigi Valitsuse ettepanekus teinud järgmised redaktsioonilised parandused:

1. Pealkirjaks on võtnud „Vahekohtu asjus tsiviilkohtupidamise seaduse täiendamise seadus“ pro „Tsiviilkohtupidamise seaduse täiendamise seadus vahekohtu asjus“;

2. Sissejuhatavast osast kustutanud „4. jao 2. peatükk“ kui ülearune;

3. § 1371² 2. lõikes võtnud „kuid selles peavad tähendatud olema“ pro „kuid selles peab ära tähendatud olema“, kui redaktsiooniliselt õigemana.

Üldkomisjon ühineb valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega ja esitab eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 34.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

vahekohtu asjus tsiviilkohtupidamise seaduse täiendamise seadusele.

Käesolev eelnõu on tingitud Eesti ühinemisest Genfi protokolliga vahekohtu klauselite asjus (R. T. nr. 30 — 1928). Selle järgi võivad protokolliga ühinenud riikide kodanikud omavahel sõlmitud lepingusse võtta klauseli, et kõik tüliküsimused, mis sellest lepingust ka tulevikus tekkida võivad, antakse vahekohtu lahendada. Praegumaksva seaduse järgi ei ole see võimalik, sest et pooled võivad kokku leppida vahekohtu kohta ainult siis, kui tüliküsimus on juba tekkinud. Käesolev eelnõu tahab muuta maksvat seadust selles suhtes, et Genfi protokollil alusel sõlmitud lepingust ka tulevikus tekkida võivad tüliküsimused läheksid vahekohtu lahendada, kui pooled selle kohta on kokku leppinud, kas lepingus eneses või pärastises erikokkuleppes. Lepingu klauselis või erikokkuleppes vahekohtu kohta peavad pooled ära tähendama kas vahekohtunikude nimed või selle isiku või asutuse, kellele nad õiguse annavad vahekohtunikke nimetada, kui tüliküsimus poolte vahel juba tekkinud. Viimane võimalus on pooltele kergenduseks selles mõttes, et tihti on ehk raske kohe juba lepingus eneses vahekohtunikke nimeliselt tähendada, kui ei ole veel teada, missugused tüliküsimused võiksid edaspidi lepingust tekkida. Nii leping ise kui ka selle klausel ja erikokkulepe vahekohtu kohta peavad olema kirjalikud, sest et suusõnalise vormi järgi

oleks raske vahekohtu konstrueerida ja ka suusõnalisest lepingust tekkinud tüliküsimusi vahekohtus selgitada ja lahendada.

Lisa nr. 35.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

rahvusvahelise raudteedel kaubaveo ja rahvusvahelise raudteedel reisijate- ja pagasiveo konventsioonide kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 39, veerg 323—326.)

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 36.

Sotsiaalkomisjoni

SELETUSKIRI

ühheidsanda rahvusvahelise töökonventsiooni poolt vastuvõetud meremeeste kodumaale tagasisaatmise kohta käiva konventsiooni eelnõu kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 41, veerg 331—332.)

Sotsiaalkomisjon, ühinedes Vabariigi Valitsuse eelnõu seletuskirjas toodud motiividega, esitab käesoleva seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 37.

Üldkomisjoni

ESITIS.

(Vaata III Riigikogu 7. istungjärgu protokollide lisad.)

Veneaegsete pensionäride toetusraha nõudmise tähtaja pikendamise seaduseelnõu (rkl. A. Jõeääre ettepanek — paljund. nr. 97 299 — 2. V 1928. a.) anda sotsiaalkomisjoni.

SELETUSKIRI.

Kuna käesolev eelnõu puudutab sotsiaalala, paneb üldkomisjon ette, anda seaduseelnõu sotsiaalkomisjoni.

Lisa nr. 38.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

PETSERI JA NARVATAGUSTE MAADE KINNISVARADE KINNISTAMISE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

I. Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seaduse (RT nr. 2 — 1927 a.) §§ 27, 29, 42, 50, 51, 53, 55, 85, 86 ja 88 muudetakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 27. Nimekirjad seatakse kokku hüpooteegi ringkondades: a) maal — külade, endiste mõisade ja eramaatükkide (pustuste), b) linnas ja külates — tänavate järgi; neid nimekirju parandatakse tarviduse järgi kogu komisjoni tegevuse kestel.

§ 29. Ilmumine kutse järgi on sunduslik. Juriidiliste isikute kohta käsitatakse Ts. kp. s. §§ 26 ja 27.

Esitavad omanikud oma õiguste kohta notariaalselt tõestatud lepingud, Maakorralduse seaduse alusel väljaantud plaanid, Vene talurahva seaduses ettenähtud korras väljaantud omanduseõigust tõendavad dokumendid või Maaseaduse alusel kokkuseatud maa võõrandamise ja ülevõtmise aktid, siis võidakse neid üle kuulamata jätta.

§ 42. Komisjoni osakond võib üksikuid kaasomanikke üle kuulamata jätta, kui ta teiste poolt antud ütelustega seisukorra küllalt selgitatuks peab.

§ 50. Vastav valla- või linnavalitsus seab kokku nimekirja, kuhu kantakse kuus isikut kohalolevatest kauaaegsetest kohalikkudest elanikkudest ja kui neid ei jätku, siis teistest kohalikkudest elanikkudest, kelle elukohad on nende maaüksuste ümbruses, mis tähendatud komisjoni osakonna teadaandes. Nimekirja ei kanta isikuid, kes teenivad ülevaatusele kuuluvate maaüksuste omanikkude juures, omaniku teenistuses seisvate isikute abikaasasid ja tagandamisele kuuluvaid sugulasi ning hõimlasi (Ts. kp. s. § 511 ja 373). Nimekiri esitatakse osakonnale aegsasti.

§ 51. Vastav valla- või linnavalitsus saab oma esitaja juurdluse juures olemiseks ning teatab sellest juurdlust toimetavale osakonnale või osakonna liikmele. Valla- või linnavalitsuse esitaja mitteilmumine ei takista juurdluse toimetamist.

§ 53. Omanikul või tema esitajal on õigus nimekirja kantud ümbruse elanikkudest tagandada kahte isikut põhjust nimetamata. Kui omanik või tema esitaja seda õigust ei tarvita, siis sünnib tagandamine loosi läbi. Tagandamisest ülejäänud neli ümbruse elaniku võtavad pärast vannutamist ülevaatusest osa.

§ 55. Kui omanduseõigus on tõestatud § 29. loetletud dokumentidega, eellepingutega või koduste lepingutega, mis mõlema poole poolt on õigeks võetud, siis kantakse ümbruseelanikkude nimekirja neli isikut, kelle hulgast omanikul või tema esitajal on õigus tagandada kahte isikut põhjust nimetamata. Kui omanik või tema esitaja seda õigust ei tarvita, siis sünnib tagandamine loosi läbi. Tagandamisest üle jäänud kaks ümbruseelanikku võtavad pärast vannutamist ülevaatusest osa.

Kui omaniku või tema esitaja ülekuulamisest või teistest kogutud andmetest selgub, et Eesti ajal Maakorralduse seaduse alusel väljaantud maaplaani eksplikatsioonid märgitud omanduse õiguses muudatusi ei ole sündinud ja kui kõik eksplikatsioonid tähendatud omanikud või nende esitajad on üle kuulatud, siis võib osakond nimetatud plaanides tähendatud kinnisvarade ülevaatuse ja ümbruseelanikkude ülekuulamise ära jätta.

§ 85. Kinnistuseraamatud hakkavad maksma § 83. ettenähtud kolmekuulise tähtaja möödumisel.

§ 86. Pärast kinnistuseraamatu maksma hakkamist (§ 85) annab komisjon kõikidele õigustatud isikutele nende nõudmisel vastava kinnistuseakti, mis sisaldab eneses osakonna või üldkoosoleku seadusejõusse astunud otsuse resolutsiooni.

§ 88. Eelmistes paragrahvides tähendatud komisjoni ja ta osakondade toimetused, samuti kinnistuseakti väljaandmine sünnib maksuta. Komisjonile käesoleva seaduse maksma hakkamiseni esitatud tempelmaksustamata või puudulikult tempelmaksustatud dokumendid vabastatakse tempelmaksust ja tempeltrahvist.

II. Sama seadust täiendatakse § 67¹ järgmises redaktsioonis:

§ 67¹. Tegelikult kruntidena peetavate hingemaade eraomandusena kinnisvarade registreerimiseks on küllalt, kui külakogu on otsustanud kruntidele üle minna, ära tähendades iga peremehe krundi ja kui selle otsuse vastu vaidlusi ei ole. Muud hingemaad kinnistatakse ühiseks omanduseks peremeeste nimele osades, mis viimases külakogu otsuses märgitud.

III. Sama seaduse § 80. kaotab maksuvuse.

SELETUSKIRI.

§ 27. Praegune nõue, et nimekirjad seatagu kokku spiraali järgi, ei ole läbiviidav pikerkestes valdades, Petseri linnas ja alevikkudes; ei ole ka mõtet katsudagi kinnisvaru num-

merdada kindla süsteemi järgi, kuna edaspidised kinnisvarade tükeldamised ja kokkuliitmised igasuguse süsteemi segi paiskavad.

Spiraali ülesanne oli kaasa aidata, et ükski kinnisvara ei jääks vahele, ja see on kättesaadav ka ilma spiraalita.

§ 29. II lõige. Praegune redaktsioon, samuti ka § 55 aktsepteerivad omanduseõiguse tõenduse dokumentidena ainult notariaalseid lepinguid, kuid aktsepteerida tulevad ka mitmed muud liigid dokumente kohalikkude seaduste järgi; need oleksid:

a) meie maakorralduse komisjonid on juba hulga hingemaid kruntidesse eraldanud ja välja andnud Maakorralduse seaduse põhjal maaplaanid; sama seaduse järgi kuulusid need maaplaanid kinnistamisele; täiesti asjata oleks kinnistusekomisjonil nende kinnisvarade suhtes uuesti pikki toimetusi teha;

b) Vene talurahva seaduse (IX kõite erilisa) järgi võisid külakogukonnad ka ilma maakorralduse komisjonide äraootamiseta eraomandusele üle minna; seda tehti külakogu otsusega; vastavad otsused kuulusid kinnistamisele ja võivad ka meil kuuluda;

d) meie Maaseaduse alusel on riik muutunud Petserimaal ja Narvataga paljude maade omanikuks; vastavaid dokumente on võimalik kinnistada ilma juurdluseta.

Vastupidi on Petserimaal ja Narvataga need dokumendid, mida võimaldab aktsepteerida praegune § 29. redaktsioon, nõrgemad, kuna Not. sead. § 161. põhjal sarnased lepingud pidid ühe aasta kestel esitatud saama vanemale notarile kinnistamiseks, seda aga teha ei ole võidud vanema notari puudumisel.

§ 42. Praegune redaktsioon kohustab komisjoni ülekuulamata jäänud kaasomanikkudele oma otsusest ärakirju saatma, ja see on sagedasti väga suur töö, kuna külakogukonna liikmete arv paiguti suur; §§ 49. ja 60. korras on neil kõigil õigus oma huve kaitsta, ja kui nad ülekuulamisele ei ilmu, siis on näha, et nad usaldavad ülekuulatud kaasomanikkude seletusi.

§§ 50, 51 ja 53. Praegune tunnistajate arv osutus asjata suureks; niisuuure arvu ülekuulamine ei anna olulist kasu, kuid on aegaviitev ja kulukas; peale selle on arvesse võetud ka linnavalitsus. Esindaja ilmumata jäämisel ei ole olulist tähendust, sellepärast ei võiks see olla edasilükkamise tõukeks.

§ 55. Vaata motiivid §§ 29. ja 50. juurde. Peale selle võimaldab käesolev muudatus aktsepteerida omanduseõiguse tõendusena ka eellepinguid ja koduseid lepinguid, kui pooled neid komisjoni ees uuesti kinnitavad.

Seda peab seadus selge sõnaga väljendama, kuna X kõide ei tunnusta omanduseõiguse

edasiandmist eellepingute ja koduste lepingute põhjal. Et sarnased edasiandmised seal maad on võtnud, isegi laialdaselt, seda tuleb seletada Balti Eraseaduse mõjuga ja notariaalarhiivi senise puudumisega.

§ 67¹. Vaata motiivid §§ 29. ja 55. juurde. Vene talurahva seaduse põhjal oli võimalik hingemaast kruntidele üle minna ka maakorralduse komisjonita. See seadus (IX k.) on ka praegu maksev, aga teostamine on raskendatud seepärast, et meil puudub maaülem ja maakogu (semiski natshalnik ja uesdnõi sjed) ning ei teata, kes nende funktsioone meil täitma peab. Meie maapolitika püüab hingemaa kaotamise poole, seepärast ei ole mingisugust alust neid külasid, mis on tegelikult juba kruntidele üle läinud, majad uude kohta ehitatud, ja kus terve küla on uue korraga rahul, veel hingemaaks tagasi hakata kinnistama, seda enam, et ka maakorraldus neid krunte enam ei muuda (Vene maak. sead.

§ 7). Sarnane olukord on tekkinud harilikult sellest, et nende külade kruntimiskava on maakorralduse komisjoni poolt kinnitamata väikeste tehniliste vigade pärast, mis juriidiliselt maa kinnistamiseks ei või takistuseks olla, kui neid vigu võrdleme nende nappide ja ebatäpsete andmetega, mille põhjal komisjon eramaid küll kinnistab (näit. plaanideta ja täpset suurust tähendamata).

Mis puutub hingemaade külade ja juriidiliste isikute nimele kinnistamise üldse, siis 1) on 28. juuni 1920. a. seadusega hingemaade korrapärane jagamine seisma pandud, millega on hävitatud hingemaa peatunnus, ja võib lugeda hingemaad eraomanduseks ülelänuks, kuna maakorraldus ainult fikseerib selle kujunenud olukorra;

2) kõike külamaad ei saa külakogu nimele kinnistada, sest Vene talurahva seaduse järgi on õuemaa eraomandus. Kui külamaast midagi külakogu nimele kinnistada saakski, siis peab õuemaa ikkagi iga üksiku peremehe nimele kandma;

3) paljudes külates on Vene ajal hingemaa osad peremeeste isiklikuks omanduseks kinnistatud tegelikult kasutatavate siilude järgi. Need paluvad nüüd neid maid oma nimele kinnistada. Need siilud on harilikult mitmes-kümnes kohas, ja nende piiride kirjeldamine on kinnistamisel suurte raskustega seotud;

4) Narvataga on külasid, kus järjekorralist maade ümberjagamist ei ole olnud juba maasaamise momendist alates ja mis on selletõttu Vene talurahva seaduse § 17² alusel eraomanduseks läinud.

Etteoodud pahed langevad ära hingemaa ühisomanduseks kinnistamisel peremeeste nimele.

§ 80. tuleb välja jätta komisjoni liikmete ühisel soovil — see oleks asjatu ajaraiskamine.

§ 85. Praegumaksva kinnistuseaduse alusel kinnistuseraamatud hakkavad maksuma kuulutuse avaldamise momendist. Kuid niisugusel juhul pole midagi kasu sellest 3-kuulisest edasikaebuse tähtajast, näit. see, kes on omanikuna kinnistuseregistrisse kantud, vaheajal võib kinnisvara peale obligatsiooni teha või ära müüa, ja kuigi pärast kohus mõistab kinnisvara kolmanda isiku kasuks, ei saa kolmas isik oma õigust jalule seada.

§ 86. Praeguse Not. sead. põhjal peaks kinnistuseakt sisaldama kõik kinnistusematerjaliks olnud dokumendid ja ka kõigi ülekuulatud tunnistajate ütlused, ei võiks ära jääda ka ülevaatuse protokoll.

Kõigeparem oleks, kui kinnistuseaktis loetletakse komisjoni osakonna otsus, mis tehtud § 62. põhjal, ja nimelt ainult resolutsiooni osa. § 78. põhjal peab otsus lõpuvormis kohe valmis olema, tähendab osakond peab iga kinnistamisotsuse juurde motiivid kirjutama.

Motiivide kinnistuseakti sissevõtmine ananaks kantseleile ka oma teatava osa lisatööd, kuna kinnistuseakti kasutajal iseäralikku kasu ei oleks.

§ 88. Muudatus on riiklikult soovitav, sest Petseri oludes on krundid väiksed, nende üle sõlmitud eellepingute ja koduste lepingute summad ka väiksed ja tempelmaks peaaegu tähtsusetu, nii et trahvimääruste tegemine ja tempeltrahvide sissenõudmine sagedasti ennast ei tasu; kuid elanikkude seas tekitaks see paksu verd, mis komisjoni töö edukusele kahjulikku mõju avaldaks. Siiski oleks see tempelmaksu amnestia maksev dokumentide kohta, mis esitatud käesoleva seaduse mahakkamiseni.

Lisa nr. 39.

Üldkomisjoni

ETTEPANEK

Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seaduse muutmise seaduse kohta.

Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seaduse muutmise seadus (Vabariigi Valitsuse ettepanek — paljund. nr. 119/310 — 9. V 1928.) vastu võtta muutmata Vabariigi Valitsuse ettepanekus.

SELETUSKIRI.

Üldkomisjon on käesoleva eelnõu vastu võtnud muutmata Vabariigi Valitsuse ettepanekus.

Üldkomisjon ühineb valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 40.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

TALLINNA PEDAGOOGIUMI SEADUS.

1. Tallinna õpetajate seminar moodustatakse ümber kutse- ja täienduskoollide õpetajate pedagoogiumiks, mis töötab üldiselt Riigikogu poolt 1923. a. 16. oktoobril vastuvõetud õpetajate seminari seaduse alusel eranditega, mis ette nähtud käesoleva seaduse § 2—7.

2. Pedagoogium valmistab ette õpetajaid täienduse- ja nende haridusministeeriumile alluvatele kutsekoollidele, kus õpetajailt ülikooli haridus nõutav ei ole, eeskätt järgmistel kutsealadel: naiskäsitööd, majapidamine, puu- ja metalltööd, kunsttööstus, aianus, põllumajandus, majandus, mereasjandus ja kalandus.

Õpetajate ettevalmistus teistel erialadel korraldatakse vajaduse puhul haridusministeeriumi otsusel.

3. Tallinna pedagoogiumi kursuse kestus on kaks aastat: ühes ettevalmistuse klassiga aga kolm aastat.

4. Vastavalt § 2-es tähendatud erialadele töötab pedagoogiumis ühtaegselt üks või mitu eriharju, selle järgi, missugustel aladel on õpetajaid vaja. Need harud, mille lõpetajate järele tarvidus möödunud, suletakse ajutiselt.

5. Pedagoogiumi vastavatesse eriharudesse võetakse vastu eriaineliste gümnaasiumide, kesktehnikakooli (tehnikumi) ja kunsttööstusekooli lõpetajaid ning neid tööstusekoolide, majandusekoolide ja vähemalt kaheaastase kursusega põllumajanduslikkude koolide lõpetajaid, kellel omandatud üldine keskkooli (gümnaasiumi) haridus. Need keskpõllutöökooli, kolmeaastase kursusega tööstusekoolide ja majandusekoolide lõpetajad, kellel puudub gümnaasiumi haridus, kuid kes vähemalt aasta töötanud oma kutsealal, võetakse vastu pedagoogiumi ettevalmistuseklassi. Kõik vastuvõetavad peavad vastavatel katsetel ja tervislikul järelevaatusel ilmutama pedagoogiliseks tööks tarvilikke eeldusi.

Soovikorral võivad pedagoogiumi astuda ka isikud, kellel kutseline eriharidus omandatud kõrgemas õppeasutuses.

6. Pedagoogiumi õppetöö korraldatakse nii, et gümnaasiumi ettevalmistusega lõpetajad omandavad ka oskuse ning õiguse õpe-

tust anda oma erialale lähedas ühes või kahes algkooli õppeaines algkooli vanemates klassides.

Nendele pedagoogiumi lõpetajaile, kellel täielik gümnaasiumi ja kutsekooli ettevalmistus, antakse õigus õpetada oma eriainet ka keskkoolides.

7. Pedagoogiumi õppeained, õppekavad, õppetöö pealtkuulamise ning praktikatundide korralduse, pedagoogiumi lõpetamise ja õpetaja kutsetunnistuse väljaandmise korra määrab haridusminister.

Pedagoogiumi lõpetamine ei anna ülikooli astumise õigust.

8. Tallinna õpetajate seminari pedagoogiumiks moodustamise tähtaja ja korra määrab Vabariigi Valitsus.

SELETUSKIRI.

Üldiselt on tunnustamist leidnud tõsiasi, et kasvavat noorsugu tuleb juhtida suuremal määral kui seni õppeasutustesse, kus ta omandaks kutselise hariduse.

Tööstuslike koolide ja majandusekoolide seaduste vastuvõtmisega Riigikogu poolt on kindel alus pandud nende koolide võrgu arenemisele, neile seltsivad kutsekoolid teistel aladel, merekoolid, põllumajanduslikud kutsekoolid, kutselised täiendusekoolid ja teised.

Kõigi sedaliiki vajalike koolide sisulisele arenemisele on takistuseks olnud vastava ettevalmistusega õppejõudude puudumine. On olemas küll isikuid vastava kutselise ettevalmistusega ja tuleb neid järjest juurde, kuid pedagoogilise ettevalmistuse puudumine annab nende töös end valusalt tunda.

Asja parandamiseks on tarvis avada õppeasutus, kus pedagoogilist ettevalmistust saaksid kutselise haridusega isikud mitmesugustel erialadel, kellel ei puudu pedagoogiliseks tööks eeldused. Seni on läbi aetud juhuslike koolide kursustega ja pedagoogilise ettevalmistuse andmisega kutsekoolides enestes, näiteks naiskutsekoolides ja mujal.

Kuid sarnane ettevalmistus ei saanud kuigi põhjalik olla, sest pedagoogilise ettevalmistuse andmine nõuab tervet rida vastava ettevalmistusega õppejõude, vastavaid sisseseadeid ja erilise praktika korraldamist. Kõike seda ei saa leiduda kutsekoolis, millel omad erilised ülesanded. Pealegi tuleb pedagoogilise ettevalmistuse andmine nii laialipillatult paljudesse asutustesse võrdlemisi kallim ja koormab töövõimet neil kasvandikkudel, kellest õpetajat ei tule.

Kutse- ja täiendusekoolide õpetajate pedagoogilise ettevalmistuse koondamine ühte asutusse on võimalik sellepärast, et kõigil

tuleb õppida terve rida ühiseid aineid, nagu: pedagoogika, pedagoogika ajalugu, didaktika, kooli- ja kutsetöö tervishoid, joonistamine, laulmine, võimlemine. Mitmele rühmale tuleb ühiselt korraldada metoodikaõpetus ka sarnastes ainetes, nagu looduseõpetus, tööõpetus ja matemaatika, millistes ainetes keskkooli haridusega õpilased saaksid õiguse õpetust anda ka algkooli vanemais klassides, kus klassisüsteem ja üldõpetus ei ole veel teostatav ettenähtava aja jooksul.

Viimane asjaolu on tähtis töö leidmisel täiendusekoolides, kus kutseliste ainetete täit tunninormi ei leidu, ühenduses mõne üldharidusliku ainega alg- ja täiendusekoolis on tunninormi saamine aga võimalik. Sel teel rahuldab avatav pedagoogium teatud määral ka algkooliõpetajate ettevalmistamise vajadusi.

Et ühistes õppeainetes (nagu pedagoogika j. t.) õpilaste arv liiga suur olla ei saa, siis ei saa pedagoogium ühteaegu töötada üle kahe või kolme eriharu, ei ole see ka soovitatav töö ja õpilaste ettevalmistuse mitmekesisiduse pärast; pealegi tuleb hoiduda õpetajate palju suuremal arvul ettevalmistamisest, kui on tegelik vajadus.

Et Riigikogus 5. novembril 1925 vastu võetud Õpetajate seminaride seaduse täiendamise seadusega (R. T. nr. 175/176—1925) samm on astunud Tallinna õpetajate seminari ümberkorraldamiseks, ja et kutse- ja täiendusekoolide õpetajate pedagoogium paratamatult Tallinnas tuleb avada, ja — nagu eelpool tähendatud — pedagoogium osalt täidab ka algkooliõpetajate ettevalmistuseasutuse ülesandeid, siis on kõige kohasem pedagoogium luua Tallinna seminari ümberkorraldamise teel, kuna seminari klasside sulgumisega on jõutud juba keskmiste klassideni.

Lisa nr. 41.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI

Tallinna pedagoogiumi seadusele.

Hariduskomisjon ühines motiividega, mis on nimetatud Vabariigi Valitsuse poolt seaduseelnõule juurdelisatud seletuskirjas selle kohta, et tuleb anda nõutav pedagoogiline ettevalmistus mitmesuguste erialade kutseõpetajaile erioõppeasutuses — pedagoogiumis, et võimaldada ja tõsta õppiva noorsoo kutseharidust, eriti täiendusekoolides.

Sisuliselt täiendas komisjon haridusministri nõusolekul seaduseelnõu sellega, et võttis pedagoogiumi ülesannetesse peale kutse- ja

täienduskoolide ka algkooliõpetajate ettevalmistamise (§§ 1, 2, 5). Peamotiiviks oli asjaolu, et ka gümnaasiumide lõpetajaile tuleb anda võimalus pedagoogilise kutsehariduse saamiseks erioppeasutuses, mitte ainult kuresustel, ja et 4 seminari 140 lõpetajaga (à 35) ja 1 ped. klass Kuresaares ei suuda, vähemalt lähemaid ajal, anda õpetajaid (keda on üldse umbes 4.000, nende hulgas palju naisõpetajaid) nõutaval arvul. Ka on soovitatav, et üheaastaste õpetajatekursuste asemele siin ja seal astuks kaheaastane pedagoogiline ettevalmistus kindlas õppeasutuses. Muud muudatused on rohkem redaktsioonilist laadi.

Seaduseelnõu on kiire iseloomuga, sest Tallinna seminari alamate klasside sulgemine on juba varem seaduseandlikult korraldatud, aga veel mitte kõrgemate klasside sulgemine. 1928./1929. õppeaasta alguseks peab see sündima. Siis võib haridusministeerium asuda vastavate määruste väljatöötamisele ja maksmapanemisele.

Seaduseelnõu on raamiseadus, mille vastu komisjon ei ole, et anda Vabariigi Valitsusele rohkem vabadust, rippuvuses oludest, mille üksikasju ei saa ette näha.

Lisa nr. 42.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Lõunaslaavia vahelise kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni ja selle lõpu-protokolli kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 40, veerg 327—330.)

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Eelnõu on väliskomisjoni poolt läbi arutatud ja heaks kiidetud ratifitseerimiseks.

Lisa nr. 43.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

EESTI-TÜRGI VAHELISE KAUBANDUS- JA LAEVANDUSKONVENTSIOONI JA SELLE ALLAKIRJUTAMISE PROTOKOLLI KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti-Türgi vaheline kaubandus- ja laevanduskonventsioon ja selle allakirjutamise protokoll, alla kirjutatud Angooras 12. märtsil 1928. aastal, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsiooni ja selle allakirjutamise protokollil prantsuskeelne tekst eestikeelse tõlkega avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

§ 3. Vabariigi Valitsust volitatakse käesoleva konventsiooni ratifikatsioonikirjade vahetamist ära ootamata konventsiooni ja selle allakirjutamise protokollil ajutiselt maksuma panna vastastikususe alusel.

SELETUSKIRI.

Peaegu ühel ajal Eesti-Türgi sõpruselepingu kinnitamisega Riigikogu poolt kerkis üles Eesti-Türgi kaubalepingu sõlmimise küsimus, kuna selle lepingu järele Eesti tööstuseringkonnad tarvidust tundsid. Viimaste hulgas tuleb eeskätt nimetada meie tekstiil- ja telefoniaparaatide tööstust, kes katseid on teinud Türgi turule pääsemiseks, kuid kõrgendatud tollide tagajärjel ei andnud need katsed püsivamaid tagajärgi. Peale nimetatud tööstuseharude tundis ka meie metallitööstus Türgi turu vastu teatavat huvi, lootes sinna mahutada eeskätt külmetusemasinaid, kuid liiga suur tollivahe, mis eriti sel alal end tunda annab, ei lubanud ära kasutada avanevaid võimalusi. Tarvidus ära hoida Eesti kaupade diskriminatsiooni kutsus esile soovi juba tol ajal astuda läbirääkimistesse Eesti-Türgi kaubalepingu sõlmimiseks. See võimaldus aga ainult siis, kui Türgi, peale teatavat viivitamist, algul nimetatud sõpruselepingu kinnitas ja selle ratifikatsioonikirjade vahetamine teostus. Viimane leidis aset alles 10. XII 1927.

See aeg langes ühte ajaga, mil Eestil võimaldus asuda Lõuna-Slaaviga lõplikkudele läbirääkimistele, ning kohe pärast Eesti-Lõuna-Slaavi kaubalepingu allakirjutamist ning pärast kokkuleppele jõudmist Bulgariaga asuti Angooras Eesti-Türgi kaubalepingu sõlmimise läbirääkimistele. Viimaste lõpptulemusena on käesolevale juurde lisatud leping, millele vabariigi saadik härra O. Strandman 12. märtsil 1928 alla kirjutas.

Et kergendada läbirääkimiste käiku, valiti Eesti-Türgi kaubalepingu alusena Eesti ettepanekul Soome-Türgi kaubalepingu tekst (alla kirjutatud 2. VI 26. Angooras), mis tegelikult ka otstarbekohaseks osutus. Kuid rääkimata mõnest vähemast muudatusest, mis Eesti ettepanekul ette võeti Soome-Türgi lepingu tekstis, tuli sellesse, samuti Eesti ettepanekul, sisse võtta kaubalepingu kõige tähtsam põhimõte, see on enamsoodustuse vormel sisseveotollide alal. Teatavasti puudub sarnane Soome-Türgi lepingus täies ulatuses; see käib ainult mõnede lepingus loetletud kaupade kohta.

Eesti-Türgi kaubalepingu tekst jaguneb Soome oma eeskujul kahte peassa, millest esimene käib asumise, teine kaubanduse ning laevanduse kohta. Täiesti tavalisel viisil määrab lepingu esimene artikkel kummagi lepinguosalise kodanikkude õiguse teise territooriumile sissesõidu, seal viibimise ja asumise suhtes, kuid ilma et see milleski kitsendaks lepinguosaliste õigust — keelata siserändamist või sissesõitu, või maksuma panna väljasaatmise õigust. Kõik maksud, mis seotud maal peatumisega, alluvad selle artikli viimse lõike põhjal enamsoodustuse põhimõttele.

Sama põhimõtte pannakse artikkel 2. maksma igasugu varanduse omandamise, valdamise ja võõrandamise kohta, kusjuures sellega ühenduses nõutavate maksude kohta samas artiklis kindlustatakse rahvusliku käsitluse põhimõtte. Leping art. 4-da järgi käib viimane ka kõigi teiste isiklike kui ka ärimaksude kohta.

Artikkel 3. kindlustab — kohalikkude seaduste ja määruste silmaspidamise tingimusel — õiguse, asuda igasugusele kaubanduslikule ja tööstuslikule tegevusele ning kutsetele samadel alustel, nagu see lubatud enamsoodustatud riigi kodanikkudele. See artikkel sisaldab ka eeskirja õiguse kohta, reserveerida teatavaid kutseid oma kodanikkudele, mille Türgi teiste riikide eeskujul on viimasel ajal maksuma pannud. Kuna teatavatele kutsetele andumise keeld tunneb erandeid, mis Türgi ajutiselt Lausanne'i rahulepingu põhjal pidi vastu võtma, siis on Eesti-Türgi lepingu lõpuprotokollis need erilised õigused enamsoodustuse vormeli mõjust erandatud.

Leping art. 5. näeb ette harilikult lepingutes ettetuleva vabastamise sõjaväeteenistusest ja igasugustest sundlaenudest, kuna art. 6. käsitab sundvõõrandamise kohta käivaid küsimusi. Sundvõõrandamise puhul tasumaksmise korra suhtes on eriti ette nähtud selle alluvus kohalikkudele seadustele.

Art. 7. käsitab kohtuliku kaitse küsimusi, mille alal on lubatud rahvusliku käsitluse põhimõtte, reservatsioonidega *cautio iudicatum solvi* ja puudustkannatajatele tasuta kohtuliku abiandmise asjus. Viimaste kohta ei leidnud Türgi võimalikuks võtta juba praegu lepingusse erinormi — Eesti poolt pandi ette lahendada küsimus samal viisil nagu tsiviilprotsessi kohta käivas Haagi konventsioonis — mis pärast võimalik on, et nende küsimuste lahendamise tarvidus kutsub esile tulevikus eriliste kokkulepete sõlmimise.

Aksia- ja teiste seltside tunnustamise ja tegevusele asumise küsimusele on pühenda-

tud art. 8., kus see Eesti lepingutes tarvitatava tavaliku lahenduse leiab Järelikult käsitatakse ka siin nende seltside tunnustamise küsimust lahus nende tegevusele asumise õiguse küsimusest; viimane allub täiesti kohalikkudele seadustele ja määrustele. Maksude suhtes on kokkukõlas Eestis maksva korraga kindlustatud rahvuslik käsitlus, mille lisaks art. 9. tagatise annab selles, et maksustamise objektiks võib olla ainult see kapital, mis maksustamise maal tegelikult asub, ja et tulu, mis mujal saadud, tunnustatakse maksust vabaks.

Kuna enamsoodustuse vormel võib teatavatel juhtumistel sattuda vastollu vastastikususe põhimõttega, on art. 10-das ette nähtud, et viimasele kindlustatakse asumise alal lepingu järgi prioriteet.

Lepingu teine osa, mis pühendatud kaubandusele ja laevandusele, kindlustab eeskätt enamsoodustuse põhimõtte kaupade sisse- ja väljaveo alal (art. 11 lõige 3 ja 4 ning lõpuprotokoll ad. art. 11). Mis puutub Eestisse, siis oleks ta nõus jääma ainult selle põhimõtte fikseerimise juurde, kuid Türgi on 1926. a. alates sõlminud peaaegselt tariifilisi lepinguid ja ei soovinud lepingu sõlmimisel Eestiga sellest põhimõttest loobuda. On loomulik, et Eesti ainult siis võis asuda sarnase lepingu sõlmimisele, kui samas lepingus ette nähtud, et Eestil jääb õigus loobuda lepingu tariifilisest osast niipea, kui seda peaks nõudma Eesti-Läti ühise tollitariifi maksmapanemine. Kuna Türgi selleks oma nõusoleku andis — lepingu art. 26-da kohta käib lõpuprotokollis eeskiri —, siis puudus Eestil alus keelduda tariifilist lepingut sõlmimast.

Nii võetigi lepingusse peale üldise enamsoodustuse põhimõtte tolli alal veel kaks nimekirja, millest esimene käib Türgile, teine Eestile lubatud tollisoodustuste kohta.

Kui asuda Türgile lubatud soodustuste vaatlusele — nimekiri A — siis võib konstateerida, et kuuest juhust on kolmes kindlustatud Türgile samad tollimäärad, mis Eestis enamsoodustatud riikidele juba lubatud, ja nimelt rosinad k. fr. 0,10 (Kreeka), tubak k. fr. 2,40 (Prantsusmaa) ja vaibad k. fr. 12,00 (Kreeka). Siiski, kui kõiki kolme soodustust lähemalt analüüsida, võib konstateerida, et need kas oma ulatuse või oma iseloomu poolest kaugemale ulatavad kui eelpool nimetatud riikidele antud soodustused. Nii on Kreekaga sõlmitud lepingus rosinade kohta käiv soodustus k. fr. 0,10 suurusel lubatud ainult valgetele n. n. sultaniinrosinatele, kuna lepingus Türgiga soodustuse ulatus on laiendatud kõigile rosinatele, välja arvatud suured

rosinad nagu n. n. Malaaga ja teised sarnased. See redaktsiooni laiendamine sündis Eesti enese soovil, kuna praktika näidanud, et Kreeka lepingu käsitlemine on esile kutsunud teatavaid tollitehnikasi raskusi. Praegune redaktsioon loobub definitsioonist, mil teatav diskriminatsiooni iseloom näis olevat, ja jaotab praegu rosinad kahte kergemini lahutatavasse gruppi, mille järgi saavad soodustuse osalisteks kõik pagarirosinad („Raisins dits de pâtisserie“, „Backrosinen“), kuna soodustusest jäävad ilma n. n. laua- ehk viinamarjarosinad („raisins dits de table“, „Traubenrosinen“). Nii jäävad kõrgema tolli alla ainult rosinad, mis kuuluvad õigusepärast luksusrosinate hulka.

Mis puutub vaipadesse, siis on ka nende suhtes loobutud alajaotusest — Kreeka leping näeb ette ainult vaipu silmpistetega. Et ära hoida alaväärtusliku kauba sissetoomist, on ette nähtud, et soodustatud on ainult vaibad, millel on õigustatud regioonalaal päritolu riime peale; viimase tõenduseks nõutakse eritunnistuste esitamist.

Toore tubaka kohta on alal hoitud praegu tegelikult maksev konventsionaal tollimäär, mida aga tulevikus autonoomselt ei saa kõrgendada (E.-Prantsuse lepingu järgi oli lubatud ainult protsentuaalne alandus.). Kuid arvesse võttes praegumaksva tollimäära suurust, ei saa oletada, et selle uue kõrgendamise keeld tegelikult raskusi võiks esile kutsuda.

Peale nimetatute on alandused lubatud viigimarjadelt, pähklatelt ja toorelt puuvillalt. Mis puutub viigimarjadesse, siis on nende põhitoll olnud k. fr. 0,75, mis 1924. a. kõrgendatud 30% võrra. Arvesse võttes Prantsusmaale lubatud alandust ($33\frac{1}{3}\%$), on praegu maksev enamsoodustuse toll k. fr. 0,65, kuna enne tollide tõstmist see oli ainult k. fr. 0,50. Sellele endisele määrale viib leping Türgiga maksva tolli tagasi. Samas suuruses on kindlustatud toll ka pähklatelt, välja arvatud tariifis eraldi nimetatud pähkliid, mis soodustusest ilma. Viimase soodustusena on toore puuvilla tollist vabastamine. Ühenduses sellega tuleb meelde tuletada, et Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud uue tollitariifi kavas on ette nähtud peaaegu kõigi tooresainete, seal hulgas toore puuvilla tollita sisse-laskmine, nii et käesoleval juhul Eesti-Türgi leping teostab oma konventsionaal-tariifis ainult sedasama, mis ette kavatsetud Eesti autonoom-tariifis.

Eelpool on juba mööda minnes tähendatud, et Eestile on jäetud õigus nimekirjas A. ettenähtud soodustusi üles öelda kas täies ulatuses või osaliselt, niipea kui seda peaks nõudma Eesti-Läti tollitariifi maksmapanek.

See õigus on ette nähtud lõpuprotokollis (ad. art. 26), ja seal kokkulepitud ülesütlemise aeg on kaks kuud. Türgi valitsusele on sarnase ülesütlemise teadaande kättesaamisel jäetud loomulik õigus kaaluda, kas muutunud oludel ehk tal otstarbekohasem ei ole lepingust loobuda; jaataval korral peab see art. 26-das ettenähtud korras sündima.

Mis puutub Türgi poolt antud vastusoodustustesse, siis tuleb eeskätt meelde tuletada, et Türgi valitsuse tegevusevabadus on tollipolitika alal õige piiratud n. n. Lausanne'i lepingu tagajärjel. (Kaubanduslik konventsioon ühel pool Inglismaaga, Prantsusmaaga, Itaaliaga, Jaapaniga, Kreekaga, Rumeeniaga ning Lõuna-Slaaviga ja Türgiga teisel pool, sõlmitud Lausanne'is 24. VII 1923, jõusse astunud 6. VIII 1924). Selle lepingu põhjal jääb Türgis maksvaks 1. IX 1926 tollitariif koefitsientidega, mis olid jõus 1. III 1923. Neist puudutab koefitsient 12 eraldi loetletud kaupu (133 tollitariifi positsiooni), kuna koefitsient 5 käib kõigi teiste kaupade kohta. Peale selle eraldab Lausanne'i leping 27 tollipositsiooni, mis koefitsient 12 asemel alluvad nüüd koefitsient 9-ale. 12. XII 1925 a. seaduse põhjal, mis 20. II 1926 jõusse astunud, alluvad mittelepinglaste riikide kaubad kuni 8-ni kõrgendatud koefitsiendile (5 asemel). Selle tagajärjel võib Eesti seisukohast Türgi tollitariifi jaotada kolme gruppi:

1) kaubad, mille kohta on maksev koefitsient 12 ja mille suhtes Lausanne'i leping koefitsiendi alandamist ette ei näe; 2) kaubad, mille kohta maksev koefitsient 12, kuid mis Lausanne'i lepingu järgi alandatud kuni 9-ni ja 3) kaubad, mille kohta maksev koefitsient 5 on kõrgendatud mittelepinglaste riikide suhtes 8-ni. Peale selle on Türgi terve rea riikidega sõlminud konventsionaal-tariifilised lepingud ja nimelt: Ungariga, Saksamaaga, Helveetsiaga, Tšehoslovakkia ja Soomega, kuid viimastes on ta harilikult piirdunud praegumaksvate autonoom- või Lausanne'i määrade fikseerimisega, ilma et ta tegelikult neist madalamale oleks läinud. Nii näiteks leidub Soomega sõlmitud lepingus üldiselt 6 tollipositsiooni, millest 5 juhul on fikseeritud maksvad tollid ja ainult ühes — vineerplaatide alal — on Türgis maksev toll — 80×12 — alandatud kuni 75×12 (Türgi tollimäärad käivad 100 klg. kohta ja on väljendatud kuldpiastrites).

Lepingus Ungariga on käsitatud seitse tollitariifi positsiooni. Neist kordavad 5 samu tollimääru, mis ette nähtud Lausanne'i lepingus. Viimased kaks käivad tõuhobuste ja teatavate külviseemnete kohta, mis Türgi valitsuse igakordse loaga tollita sisse tuua

lubatakse. Niisama tunneb leping Tshehoslovakkia, kus käsitatakse 20 tollipositsiooni, ainult ühe eraldi nimetamata tollialanduse juustu kohta — (480×5 asemel 420×5), kuna lepingus Helveetsiaga ei leidu ühtki positsiooni, mis ette nägemata autonoom-tariifis ehk Lausanne'i lepingus. Tegelikke tariifilisi soodustusi koefitsiendi alandamise või ärajätmise näol leidub ainult Saksa-Türgi kaubalepingus.

Eelolevale tuleb juurde lisada, et Lausanne'i lepingu kestus on piiratud viie aastaga ja et selle jõu kaotamise päevaks, s. o. 6-aks augustiks 1929, kavatakse Türgi oma uue tollitariifi väljatöötamisega lõpule jõuda, kusjuures kavatakse kõik kaugemale minevad tariifilised lepingud revideerimisele võtta. Soovides ära hoida lepingu nii peatset revideerimist, kavatakse Eesti poolt piirduda ainult enamsoodustuse klauseliga ja kindlustada tolli fikseerimist endale ainult neil aladel, kus see meile on erilise tähtsusega. Nii leidubki lepingu lisas B. Türgi-Soome lepingus ettenähtud alandatud määr vineerplaatide kohta 75×12 suuruses ja siis Tshehoslovakkia lepingus puuvillase ja villase riide kohta fikseeritud tollimääradest need, mis Eestit rohkem huvitavad. Peale selle, arvesse võttes, et vineerist toolipõhjad on Türgi tollitariifis eraldi ette nägemata, on ette nähtud, et need ei tohi alluda kõrgemale tollile kui 20% ad valorem. Mis puutub teistesse kaupadesse, millest Eesti võiks huvitatud olla, siis tuleb tähendada, et Türgis külmetusemasinate kohta maksev tollimäär on fikseeritud Türgi-Tshehoslovakkia lepingus ja et telefoniaparatuuride toll on samal viisil Türgi-Helveetsia lepingus ette nähtud. Mis puutub trükipaberisse, siis on 9. IX 1926. a. seaduse põhjal sarnase sissevedu tollivabaks kuulutatud Türgi valitsuse igakordse loa tingimisel.

Kõigi eelnimetatud kaupade kohta — välja arvatud vineerplaadid ja vineerist toolipõhjad — on seni Eesti kaupade suhtes maksev koefitsient 8, mis pärast lepingu jõusseastumist kuni 5 alaneb. Järelikult on tollialanduse suurus umbes 40%. Arvestades nende kaupade iseloomuga tuleb öelda, et sarnane vahe oli loomulikult takistuseks Türgi turule sissepääsemisel ja et selle kaotamine viimast kahtlemata soodustab.

Eelpool on juba tähendatud, et lepingu artikkel 11. näeb ette ka üldise enamsoodustuse vormeli. Sellest on art. 25-das teatavad erandid ette nähtud, millest tuleb eraldi mainida Eesti poolt Balti ja Vene klauselit ja Türgi poolt reservatsioonide nende soodustuste kohta, mis on antud või antakse Türgimaast 1923. a. lahutatud maadele.

Minnes üle kaupade sisseveo kohta käivatele üldistele artiklitele tuleb öelda, et art. 12. eeskirjad on loomulikud, arvesse võttes lepinguosaliste maade kaugust teineteisest, ning vaevalt võivad need väärnähtustele põhjust anda, kuna art. 14-da põhjal päritolutunnistuste nõue hoitakse täielikult alal. Siinjuures tuleb alla kriipsutada, et Eesti poolt tehti ettepanek, loobuda päritolutunnistuste legaliseerimise nõudmisest, kuid Türgi ei arvanud praegu veel võimalikuks seda vastu võtta.

Mis puutub art. 13-dasse, siis näeb see ette enamsoodustuse põhimõtte käsitamise kõiges, mis käib kaupade pealt võetavate sisetiste maksude kohta.

Sisse- ja väljaveo keeldude alal on art. 15. põhjal kindlustatud vastastikku enamsoodustuse põhimõtte, harilikkude sellekohta käivate eranditega.

Art. art. 16. ja 17. sisaldavad läbiveo kohta käivaid eeskirju, kuna artiklid 18.—23. on pühendatud laevanduseküsimatele. Neist tuleb eraldi mainida ainult art. 21., mille järgi laevamootkirjade vastastikuseks tunnustamiseks on ette nähtud erikokkuleppe sõlmimine, kuna peetud läbirääkimistel võimalik ei olnud seda küsimust lahendada.

Kuna lepingu teistel eeskirjadel eelpool juba peatunud, siis tuleb veel ainult tähendada, et Eesti-Türgi kaubalepingu sõlmimine oli ette võetud Eesti tööstuseringkondade erilisel soovil, kuna just praegu Türgis valitseb ülesehitamise ajajärk pakub nii mitmelgi alal ka meie tööstusele — kaugusele vaatamata — häid väljavaateid. Järelikult võiks õigusega eeldada, et käesolev leping tohiks kaasa aidata Eesti kaupadele uute turgude soetamiseks ja Eesti väljaveo suurendamiseks, millest välja minnes võiks Eesti-Türgi kaubalepingu kinnitamise seaduse vastuvõtmist soovitada.

Lisa nr. 44.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Türgi vahelise kaubanduse- ja laevandusekonventsiooni ja selle allakirjutamise protokollide kinnitamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Eelnõu on väliskomisjoni poolt läbi arutatud ja heaks kiidetud ratifitseerimiseks.

Lisa nr. 45.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisad nr.nr. 7 ja 33, veerg 49—62 ja 295—298.)

Ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadus esitati Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule 30. novembril 1927. Kui Riigikogu rahaasjanduse alamkomisjon eelnõu teisel lugemisel jõudis eelnõu esimese osa II jao § 551. juurde, tekkisid selle ümber pikemad mõttevahetused. Kaaluti küsimust, kas ettevõtte puhaskasu maksustamisel osa puhaskasust ettevõtja palgaks maha arvata või mitte. Vabariigi Valitsuse esindaja soovil jäeti tähendatud paragrahv esialgu lahtiseks, kuna valitsusel oli soov seda uuesti läbi vaadata. Muu osa võeti alamkomisjonis teisel lugemisel vastu.

Pärast pikemat vaheaega esitas Vabariigi Valitsus 14. märtsil 1928 muudatus- ja täiendus-ettepanekud ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadusele. Selles sisaldasid peale alamkomisjoni II lugemisel lahtiseks jäänud paragrahvi lahenduse ka mitmed teised muutmise- ja täiendus-ettepanekud.

Rahaasjanduse komisjonis vaadati läbi ja ühendati mõlemad ettepanekud ja tehti neis järgmised olulisemad muudatused:

Esimene osa.

I.

§ 437. esimese lõike teine lause paigutati sama paragrahvi viimseks lõikeks, kuna muu osa ühendati,

§ 453. p. 11. lühendati ja sisult muudeti selliseks, et omavalitsuste pandimajad ei kuulu riigiärimaksu alla, kui neis müüakse ainult samas pandimajas panditud asju.

§ 453. p. 34. võeti tööstuseõpilaste vanuse ülemmääraks „17. a.“ asemele „18. a.“

§ 542. muutmine algatati komisjonis ja seni maksvusel olnud teksti lõppu lisati: „ja Riigi Teatajas avaldatakse“, kuna avalikkus selles asjas võiks maksustamise korralikumaks muutmiseks positiivselt mõjuda.

§ 556. teise lõike sisu muudeti nii, et ekspertiisikulud jääksid alati riigi kanda, välja arvatud § 559. tähendatud juhud, kuna sama paragrahvi viimast lõiget täiendati sõnadega: „Kui ka ekspertide kasutamise korra“.

§ 566. võeti esitatud tähtaegade „1. septembriks“ ja „1. novembriks“ asemele vastavalt „15. septembriks“ ja „15. novembriks“,

kuna ärides ja tööstustes nendeks aegadeks rohkem vaba raha kogub.

§ 575. kustutati sõnad „samuti eestseisuse liikmed solidaarselt“, kuna komisjon ei pooldanud seisukohta, et ühingu, seltsi või klubi einelaua ärimaksuvõlgade eest eestseisuse liikmed isiklikult peavad vastutama. Isiklikku vastutust oleks raske läbi viia ka isikliku koosseisu muutumise tõttu.

II.

§ 453. p. 20. lühendati seega, et üksikasjalikult ülesloetud organisatsioonid ja asutused väljendati üldnimetustega. Sama punkti viimsest lausest kustutati sõnad „milles käsitatakse aineid, mis asutuse või ühingu tegevusalasse ei puutu, samuti“. Seega jäaksid punktis ülesloetud kirjastajate poolt väljaantavatest harilikkudest ajakirjadest ainult need ärimaksu alla, mida kirjastatakse ärilistel sihtidel.

Kuna seaduses vaba oli § 480 koht, siis viidi selle alla valitsuse ettepaneku § 480¹ ja samal põhjusel ka § 580. alla ettepaneku § 579¹.

III.

III jagu tekkis kodifikatsiooniliselt, kuna II jao § 449. lisa III p. 19. valitsuse ettepanekust paigutati p. 16. alla ja seega vabanes senine p. 19., mis siis kui liigne kaotab maksvuse.

Teine osa.

II.

§ 4. teine lõige muudeti selles mõttes, et maksuasutused ei ole ainult õigustatud, nagu oli valitsuse ettepanekus, vaid on maksja põhjendatud palvel kohustatud eelmise aasta tegevuse alusel arvutatud läbikäiku ja kasu maksustamisel vastavalt alandama. Valitsuse ettepaneku § 4¹. muudeti § 4. viimseks lõikeks kui sisuliselt sinna kuuluv.

V.

§ 13. esimesest lausest kustutati sõna „kuni“ ja seega muutub linna- ja aleviomavalitsuste piirides olevatelt ettevõtetelt nõutav lisamaks üldiselt kindlaks lisaärimaksu ühe kaheksandiku suuruses.

Kolmas osa.

Kuna seaduse vastuvõtmine viibis, siis tekkis tarvidus seaduse üksikute osade maksu- hakkamise tähtaegu nii muuta, nagu komisjon need siinjuures esitab.

Peale loetletute tehti eelnõudes rahaasjanduse komisjoni poolt mitmed sisulise tähtsusega redaktsioonilised parandused.

Lisa nr. 46.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

RIIGI 1928./1929. AASTA LISAEELARVE NR. 1 ARVEL EELKREDIITIDE MÄÄ- RAMISE SEADUS.

§ 1.

Määratakse järgmistele ministriumidele eelkrediidid:

I.

Haridusministeerium.

Erakorralised kulud.

Ptk. II. Riigi koolivalitsus.

C. Avalikud ja erakoolid.

§ 1. Toetus omavalitsustele õpetajate pal-
kade maksmiseks. . . . . kr. 403.000.—

II.

Põllutööministeerium.

Erakorralised kulud.

Ptk. I. Keskasutus.

§ 1. Kinnisvara muretsemiseks Narvas
kr. 45.000.—

§ 2.

Eelmises paragrahvis tähendatud eelkre-
diidid kaetakse riigi 1928./29. aasta lisaeel-
arve nr. 1 korras.

SELETUSKIRI.

Riigikogu poolt 1. märtsil 1928 vastu-
võetud „Avalikkude õppeasutuste ja õigus-
tega erakoolide õppejõudude tasude seaduse“
(R. T. nr. 22 — 1928) alusel on maavalitsus-
sed algkoolide õppejõudude palkadest kohus-
tatud maksma 10%. Maalasuvate algkoo-
lide aprillikuu palgalehtede järgi teeb 10%
kogu palgast 401.493 krooni aastas. Arvesse
võttes aga õppejõudude koosseisu muudatusi
aasta jooksul võib see summa tõusta kuni
403.000 kroonini. Uusi tuluallikaid maavalit-
sustel ei ole, ja selle tagajärjel ei suuda maa-
valitsused seadusega nende peale pandud
kohustusi täita ning õpetajad maa algkoolides
jäävad sellest 10%-lisest palgaosast ilma, kuna
neil õigus on seaduses ettenähtud palka saada.

Seisukorda võib lahendada sel teel, et riik
maavalitsustele appi tuleb ja summa, mida
nad tulude puudumisel maksta ei suuda,
enda kanda võtab. Summasid selle otstarve
täitmiseks eelarves ei ole ja need summad
tuleksid lisaeelarve korras nõutada. Lisaeel-
arve esitamiseni sügiseni ei või aga õpetajaid
jätta ühest osast palgast ilma.

Sellest asjaolust on tingitud eelkrediidi
nõudmine haridusministeeriumile; mis puutub
põllutööministeeriumi, siis tuleb järgmist tä-
hendada:

Põllutööministeeriumile alluvatest koha-
pealsetest asutustest asuvad Narva linnas
ma korralduse komisjoni, Narva metskonna
ja Narva ringkonna riigimaade-valitseja kant-
seleid ja maamõõtjate joonistuseruumid.

Nende kantseleide ruumide eest maksab
põllutööministeerium üürina aastas kr. 720.—

Peale kantselei üüri tuleb ministeeriumil
maksta üüri raha Narvas asuvate ametnikkude
korterite eest, kellele ei ole võimalik anda
korterit riigihoones, praeguste olude juures
aastas kr. 1.524.— Seega oleks kogukulu
üürina Narvas kr. 2.244.— aastas.

Ei saa otstarbekohaseks pidada nii suurele
ametkonnale ruumide üürimist aasta-aasta't,
kuna ümberpaigutamised kulukaks ja alalised
üürihinna kauplemised tülikaks muutuvad;
pealegi on alaline sekeldus just ametnikkude
korterite asupaiga ja vastavate kõrvalruumide
alal.

Põllutööministeerium peab tarvilikuks
omandada eeltähendatud kantseleide ja amet-
nikkude mahutamiseks Narvas maja tarvilik-
kude kõrvalruumidega, võimalikult lähemal
ajal.

Pakkumisi majade ostmiseks on saadud
mitmelt Narva majaomanikult, millest mõned
nii hinna kui ka muude tingimuste poolest
eriti vastuvõetavad on; käesolevas seaduseel-
nõus nähtakse selleks ette kr. 45.000.—

Nõutud eelkrediidid kavatsatakse katta
riigi 1928./29. aasta lisaeelarve nr. 1. korras.

Lisa nr. 47.

Eelarve- komisjoni

SELETUSKIRI

riigi 1928./29. aasta lisaeelarve nr. 1 arvel
eelkrediitide määramise seadusele.

Eelarve-komisjon ühineb Vabariigi Valit-
suse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab
käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule
vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 48.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**Paide—Järva-Jaani kitsarööpalisele raudteele maade sundvõõrandamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 26, veerg 263—264.)

Üldkomisjonis selgus, et Paide—Järva-Jaani kitsarööpalise raudtee alla võeti maa juba Vene võimude poolt. Eesti ajal on osalt muudetud raudtee sihti ja sellest tekkisid variantid, mille alla maa üle võeti hiljem.

Üldkomisjon asus seisukohale, et sundvõõrandatud maade ja nende päraldiste eest tuleb tasu maksta V. S. K. X kõite järgi ripumata sellest, missugusel ajal ja kelle korraldusel maa üle võeti.

Lisa nr. 49.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI**sisemiste veeteede korraldamise ja selleks krediidi määramise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 16, veerg 183—196.)

Rahaasjanduse komisjon ühines üldiselt Vabariigi Valitsuse ettepanekuga ja motiividega, kuid täiendas esitatud kava Kallaste sadama kordaseadmise tööga, mis valitsuse eelarve kohaselt maksma läheks 70.000 krooni.

Kava täiendamise tagajärjel pikendas komisjon kava teostamise tähtaega 5 aasta pealt 6 aasta peale, millejuures Kallaste sadama korraldamine sünniks viimasel, see on 1933./34. eelarve-aastal.

Lisa nr. 50.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**maaseadusega võõrandatud maid koormavate hüpotekaarvõlgade korraldamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 21, veerg 239—240.)

Vabariigi Valitsus esitas Maaseadusega võõrandatud maid koormavate hüpotekaarvõlgade korraldamise seaduse Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse §§ 1. ja 7. muutmiseks.

Seletuskirjas põhjendas Vabariigi Valitsus § 1. ümberredigeerimise vajadust seaduse teostamisel tekkinud laharvamistega selle kohta, kas endised maaseadusega võõrandatud maade omanikud on vabanenud vastutusest neid maid koormanud hüpotekaarvõlgade eest või mitte.

Valitsuse arvates peaks vastutust nende võlgade eest kandma ainult riik ja vastavalt on täiendatud § 1. uue lõikega, mis kindlaks määrab, et riigi kanda võetud võlgade suhtes on endised omanikud vabad igasugusest vastutusest võlausaldajate ees.

Peale selle oli valitsuse ettepanekus (§ 1. teine lõige) tähendatud, et riigi kanda võetakse ainult võlad, mis olid ingrosseeritud võõrandatud kinnisvaradele enne 25. oktoobrit 1919. a., see on enne Maaseaduse maksma hakkamist ja mis kuni 1. jaanuarini 1928. a. ei ole kustutatud kinnistuseregistrites või mille nõudedokumentid pole varustatud eelpoolnimetatud tähtjani notariaalsete kustutusepealkirjadega.

Põhjendusi seletuskirjas nende muudatuste kohta ei olnud ette toodud.

Üldkomisjon, ära kuulates valitsuse esindajate seletusi, leidis tarvilikuks sisse võtta valitsuse ettepanekust esimese tähtjaja, see on 25. oktoober 1919 a., kuna valitsuse esindajate tõenduse järgi üksikute võõrandatud maade omanikkudel ka pärast Maaseaduse maksma panemist korda on läinud võõrandatud maid koormata fiktiivsete obligatsioonidega võrdlemisi suurte summade peale, mis ei vasta maade tegelikule väärtusele. Sellepärast ei arvatud õiglaseks võtta riigi kanda sarnaseid võlgu, mis tehtud sel ajal, kui maad juba võõrandatud olid, olgugi et need võlad tasusummast maha arvatakse. Vastasel korral oleks seega juhtudel, kus maade tegelik väärtus võlgadest väiksem, avanenud võimalus üksikutele endid riigi kulul rikastada.

Mis puutub aga võlgade kustutamise tähtaega, siis selgus järgmist.

Riigi kanda võeti võõrandatud maid koormanud võlad Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadusega, mis maksma hakkas 15. juunil 1925. a.

Pärast seda tähtaega on siiski neid võlgu kinnistuseraamatutes kustutatud. Sarnast kustutamist tuleks võtta kui kingitust riigile nende isikute poolt, kes riigi kanda võetud võlad kustutanud.

Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksamise seaduse (RT nr. 26—1926) põhjal arvatakse aga riigi kanda võetud võlad endistele omanikkudele maksstavast tasusummast maha.

Seega saaks riik selle läbi, et riigi kanda võetud võlad kolmandate isikute poolt kustutatud, kasu sellevõrra, kuipalju tal maksvate seaduste põhjal vaja oleks olnud tasuda nende obligatsioonide omanikkudele, mille järgi võlg riigi kanda võetud.

Komisjoni arvates tuleks kolmandatele isikutele see summa tasuda, kuna põhjust ei ole eeldada, et viimased võlgade tasumisega riigile soovisid kingitust teha.

Selleks täiendas komisjon seaduseelnõu II osaga, mis kindlaks määrab, et riigi kanda võetud võlad, mis kustutatud kinnistuseregistrites pärast 15. juunit 1925. a. või mille nõudedokumentid varustatud notariaalsete kustutusepealkirjadega pärast 25. oktoobrit 1919. a., kuid alles kustutamata, arvatakse Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise seaduse § 5. ettenähtud korras ja alustel tasusummast maha, kuid tasutakse isikutele, kes nõudedokumentid kustutamiseks esitanud või need notariaalsete kustutusepealkirjadega esitavad, kursiga, mis maksvates seadustes ette nähtud.

Erandid on ette nähtud Vabariigi Valitsuse poolt sõlmitud kokkulepete korral.

Samuti ei võeta tasumääramisel sellest maha summasid, mis Eestimaa ja Liivimaa maade krediitseltside võlgadest neile tasatud 25. oktoobrini 1919. a. Võlga, mis kinnistuseregistrites kustutatud 15. juunini 1925. a., see on kuni võlgade riigi kanda võtmiseni, riigi kanda võtta ja tasusummast maha arvata ei ole alust, sest kuni võlgade riigi kanda võtmiseni võis nende kustutamine sündida endiste maaomanikkude arvel.

§ 7. muudatus on üldkomisjoni poolt vastuvõetavaks tunnustatud Vabariigi Valitsuse poolt esitatud kujul põhjendustel, mis valitsuse seletuskirjas ette toodud.

Lisa nr. 51.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

EESTI—N.S.V. LIIDU VAHELISE KAUBA- JA TÖÖSTUSMÄRKIDE VASTASTIKUSE KAITSE KOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti—N.S.V. Liidu vaheline kauba- ja tööstusmärkide vastastikuse kaitse kokkulepe, alla kirjutatud Tallinnas 3. märtsil 1928. a., tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Kokkuleppe printsuskeelne tekst eestikeelse tõlkega avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

SELETUSKIRI.

Teatavasti näeb maksva kaubamärkide kaitse seaduse § 127. märkus (S. K. XI k. 2. j. 1913. a. väljaanne, V peatükk ja seadus nr. 29 — R. T. nr. 39 — 1921) ette, et välismaal asuvate tööstuslike ja kaubanduslike ettevõtete kaubamärgid võetakse Eestis kaitse alla ainult siis, kui vastava riigi poolt võetakse Eesti kaubamärke vastu seaduslikuks registreerimiseks. Selle tõenduseks nõuab Eesti patendiamet vastava tunnistuse esitamist, millest selgesti näha, et Eesti kaubamärkide registreerimine on vastavas riigis lubatud takistuseta ja tingimusteta. Kuna N.S.V. Liidu kaubamärkide kohta käiv seadusandlus täiesti analoogilisi eeskirju sisaldab, siis puudus patendiametil võimalus N.S.V. Liidu ettevõtete poolt esitatavaid kaubamärke registreerimiseks vastu võtta. Selle takistuse kõrvaldamiseks osutus tarvilikuks kaubamärkide vastastikuse kaitse asjus sõlmida erikokkulepe analoogiliselt neile, mis Eesti poolt sõlmitud varem Luksemburgiga ja Taaniga.

Sarnase kokkuleppe sõlmimise läbirääkimiste tulemusena on kokkulepe Eesti ja N.S.V. Liidu vahel, millele alla kirjutati Tallinnas 3. märtsil 1928.

Mis kokkuleppe sisusse puutub, siis näeb selle artikkel 1. ette, et kummagi maa kaubanduse- ja tööstuseettevõtted kasutavad teise lepinguosalise territooriumil kaubamärgi suhtes kaitset võrdselt omamaa ettevõtetega, kusjuures, pidades silmas vastastikuse põhimõtet, selle kaitse kestus ei ole pikem kui päritolu maal. Sama eeskiri leidub ka Eesti-Luksemburgi ja Eesti-Taani vahelise kaubamärkide vastastikuse kaitse deklaratsiooni artikkel 1-ses.

Kokkuleppe artikkel 2. nõuab kaubamärgi registreerimisel vorminõuete täitmist, mis selle riigi seadustega ette nähtud, kus kaitset palutakse.

Kokkuleppe artikkel 3. esimene lõige määrab, et kokkuleppe eeskirjad on maksvad iga kaubanduse- ja tööstuseettevõtete kohta, ükskõik kas see kuulub mõnele füüsilisele või juriidilisele isikule, kas sel avalik või eraiseloom, kas tal on lubatud või mitte tegutseda riigis, kus kaitset palutakse. See eeskiri kindlustab kaubamärkide registreerimise kummas riigis tingimusteta, välja arvatud artikkel 2. ettenähtud vorminõuete täitmise tingimus.

Kuna Eestil N.S.V. Liiduga kauba- või mõni muu leping puudub, kus oleksid kindlaks määratud kummagi lepinguosalise kodanikkude õigused teise lepinguosalise kohtuis esinemise kohta, siis näeb kokkuleppe artikkel 3. teine lõige ette lepinguosaliste füüsiliste

ja juriidiliste isikute õiguse — kaitsta oma õigusi kaubamärgi suhtes teise lepinguosalise koh-tute kõigis astmeis.

Kokkuleppe artikkel 4 sisaldab tavalisi lõpueeskirju, nähes ette kokkuleppe jõusse-astumise pärast ratifikatsioonikirjade vaheta-mist ja kokkuleppe jõussejäämise 3 kuu jooksul, arvates päevast, mil see ühe lepingu-osalise poolt üles öeldakse.

Nagu ülemisest selgub, on kokkuleppe eesmärk kindlustada vastastikusust, mida mõ-leva maa seaduseandlus nõuab, ühe lepingu-osalise ettevõtete kaubamärkide registreeri-misel teise lepinguosalise territooriumil. Ar-vesse võttes, et kokkuleppe seega ühtlasi ka majanduslikke suhteid mõlema maa vahel kindlustab, loen selle kokkuleppe kinnitamise seaduseelnõu Riigikogu poolt vastuvõtmise soovitavaks.

Lisa nr. 52.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Eesti — N. S. V. Liidu vahelise kauba- ja tööstusmärkide vastastikuse kaitse kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Üldkomisjon on käesoleva eelnõu vastu võtnud muutmata Vabariigi Valitsuse ettepanekus.

Üldkomisjon ühineb valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 53.

Väliskomisjoni

SELETUSKIRI

alalise rahvusvahelise kohtu sundusliku jurisdiktsiooni tunnustamise deklaratsiooni maksvuse pikendamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 45, veerg 355—358.)

Väliskomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 54.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

KAITSEVÄEteenistuse Seaduse Rikkumise Asjus Karistuse Määruste Muutmise Seadus.

I.

Karistuse määrused kaitseväeteenistuse seaduse rikkumise asjus (R. T. nr. 100 — 1926) §§ 2, 4 ja 10 muudetakse ja pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 2. Kes oli kohustatud ennast kaitseväeteenistuse kutsealuste nimekirja kandmiseks teatama ja süüdlane on selles, et ta seda kohustust ei täitnud kuni selle aasta 20. novembrini, mille aasta jooksul tema 20-aastaseks saanud või saab, karistatakse rahatrahviga mitte üle ühesaja krooni.

§ 4. Kaitseväeteenistuse kutsealuste nimekirja kantud kodanik, kes oli kohustatud ilmuma kaitseväeteenistuse komisjoni poolt väljakuulutatud kohta ja väljakuulutatud ajal — tegelikku kaitseväeteenistusse vastuvõtmiseks või arstlikule järelkatsumisele või läbi-vaatamisele, ja süüdlane on selles, et tema ilma mõjuva põhjuseta ei ilmunud, kuid keda pärast ilmumist või tabamist kaitseväeteenistusse vastu ei võetud, karistatakse:

kui ta ilmus kuni tegelikku kaitseväeteenistusse astumiseks määratud tähtajani — ares-tiga mitte üle kolme nädala;

kui ta ilmus või tabati enne 30-aastaseks saamist — vangimajaga mitte üle ühe aasta;

kui ta ilmus või tabati pärast 30-aastaseks saamist — kinnipidamisega parandusmajas mitte üle kolme aasta.

§ 10. Kodanikku, kes süüdi on selles, et ta tegelikust kaitseväeteenistusest vabanes 7 päeva jooksul ei registreerunud, või käsutus- reserv- või maakaitseväes olles vastavale registreerimise asutusele käsutus-, reserv- ja maakaitseväe arvestamiseks ettenähtud teateid hoopis või õigel ajal ei andnud, karistatakse rahatrahviga mitte üle ühesaja krooni.

II.

Käesolev seadus hakkab maksma 1. oktoobrist 1928. a.

SELETUSKIRI.

25. märtsil 1926. a. vastuvõetud Kaitseväeteenistuse seaduse (R. T. nr. 43 — 1926) üksikud paragrahvid muudeti 16. detsembril 1927. a. (1928. a. R. T. seadus nr. 1).

Selle muutmise saadusega kaotavad 1. oktoobrist 1928. a. alates maksvuse muu seas

ka need paragrahvid, kus kutsealuste nimekirjadesse kandmise ja kaitseväeteenistusse astumise tähtpäevad olid teatud kuupäevadega kindlaks määratud.

§ 64. järgi endises redaktsioonis kutsealuste nimekirjadesse kandmise viimseks tähtpäevaks on 1. veebruar, uues redaktsioonis — 20. november. §§ 21. ja 211. järgi endises redaktsioonis kaitseväeteenistusse astumise viimseks tähtpäevaks on 16. aprill ja 16. oktoober, uues redaktsioonis jäävad need tähtpäevad sõjaministri määrata.

Vastavalt neile muudatustele tulevad muuta ka karistuse määruste paragrahvid 2 ja 4: § 2-ses on muudatusena ette nähtud „20. november“ pro „1. veebruar“ ja § 4-das — Kaitseväeteenistuse seaduse § 211. analoogial — „tegelikku kaitseväeteenistusse astumiseks määratud tähtajaks“ pro „16. aprillini või 16. oktoobrini“ j. n. e., kusjuures „tegelikku kaitseväeteenistusse astumiseks määratud tähtaja“ all tuleb mõista, eriti kevadise kutse juures, viimast pooleaasta jaoks määratud tähtaega.

Peale nende muudatuste on karistuse määruste muutmise seaduse kavas ette nähtud § 10. täiendus ütlusega „et ta (kodanik) tegelikust kaitseväeteenistusest vabanedes 7 päeva jooksul ei registreerunud“, milline muudatus on tarvilik seepärast, et maksvas seaduses sarnase mitteregistreerumise eest pole karistust ette nähtud, kuna tegelikus elus on aga ette tulnud juhtumisi, kus kaitseväeteenistusest vabanenud kodanik ei ilmu registreeruma, jättes selle kas hoopis tegemata või registreerudes mitu kuud hiljem pärast teenistusest vabanemist.

Lisa nr. 55.

Üldkomisjoni

ETTEPANEK

kaitseväeteenistuse seaduse rikkumise asjus karistusemääruste muutmise seaduse kohta.

Kaitseväeteenistuse seaduse rikkumise asjus karistuse määruste muutmise seadus (Vabariigi Valitsuse ettepanek — paljundus nr. 112/305 — 9. V 1928) vastu võtta muutmata Vabariigi Valitsuse ettepanekus.

SELETUSKIRI.

Üldkomisjon on käesoleva eelnõu vastu võtnud muutmata Vabariigi Valitsuse ettepanekus.

Üldkomisjon ühineb valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 56.

Sotsiaalkomisjoni

SELETUSKIRI

seadusele tinavalge tarvitamise kohta maalritöodes.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 44, veerg 351—354.)

Komisjon ühines Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduse seletuskirjaga ja esitab käesoleva seaduse Riigikogule vastuvõtmiseks järgmistele muudatustele:

§ 5. sõna „maalritöölistega“ asemele võtta sõna „maalritöodes“, põhjendades seda seega, et sõna „maalritöölistega“ ei haara kõiki isikuid, kes töötavad maalritöodes.

§ 6. kustutati sõna „korralliku“ kui liigne. Analoogiliselt § 5-le kustutati § 10-das sõna „tööliste“ ja võeti sõna „töötavate“ asemele sõna „töötajate“.

Lisa nr. 57.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

EESTI-BULGAARIA VAHELISE AJUTISE KAUBANDUSLIKU KOKKULEPPE KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti-Bulgaaria vaheline ajutine kaubanduslik kokkulepe, sõlmitud Sofias 11. veebruaril 1928. a. nootidevahetuse teel, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Nootide prantsuskeelne tekst eesti-keelse tõlkega avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

SELETUSKIRI.

Soovides korraldada Eesti kaubanduslikke suhteid Balkani riikidega ning Türgimaaga, saatis Vabariigi Valitsus käesoleva aasta algul sinna välja eridelegatsiooni, kes peale Riigikogule juba esitatud Eesti-Lõuna-Slaavi ja Eesti-Türgi kaubalepingu alustas ja viis lõpule Eesti-Bulgaaria kaubandusliku kokkuleppe sõlmimise läbirääkimised. Mis puutub selle kokkuleppe sõlmimisse, siis on teada, et Bulgaaria seni ei ole teinud mingit vahet lepinglaste ja mittelepinglaste kaupade vahel, nii et enamsoodustuse klauseli maksmapanemine Eesti kaupade kohta ei too käesoleval ajal kaasa uusi soodustusi. Kuid ka Bulgaarial on kavatsus asuda lähemal ajal konventsionaal-tariifiliste lepingute sõlmimisele, millele kavatsetakse lasta järgneda kõrgemate tollide maksmapanemine mittelepinglaste kaupade kohta. Käesoleva kokkuleppe sõlmimise eesmärk on seega hoida ära võimalikku tar-

vidust asuda lepingu sõlmimisele alles siis, kui eelnimetatud abinõud Bulgaaria poolt tarvitusele võetud. Ka oli võimalus nende läbirääkimiste pidamiseks soodus, sest tarvidus sõlmida lepingut Lõuna-Slaaviga ja Türgiga oli vajalikeks teinud Balkanile eridelegatsiooni saatmise, mida ka Bulgaaria suhtes ära tuli kasutada.

Mis puutub Eesti-Bulgaaria vahelisse väliskaubandusse, siis on seni Eesti sinna ainult kalevikaupa saatnud ja sealt peasjalikult tubakat ostnud. Siiski pakub Bulgaaria turg paremaid väljavaateid ja Eesti kaupade väljaveo suurenemine sinna on täiesti võimalik, ja kuigi käesolev kokkulepe, arvesse võttes Bulgaarias praegu maksvaid tollitingimusi, ei too kaasa tollimaksude alal kergendusi, võimaldab see mõlema maa vahel valitsevate vahetõrgete normaalsel arenemisel, eriti nüüd, kus pärast kokkulepete sõlmimist Lõuna-Slaaviga ja Türgiga võib oodata kaubanduslike suhete elavamaks muutumist nende Bulgaaria naabritega.

Mis puutub kokkuleppe sisusse, siis põhjendab see tavalisel enamsoodustuse vormelil reservatsioonidega Eesti poolt Balti riikide ja Nõukogude Vene kohta. See kannab täiesti ajutise kokkuleppe iseloomu, millest tagasiastumine ühekuulise etteütlemisega võimalik. Selle jõusseastumine on tingitud ainult Eesti Riigikogu kinnitamisest, sest Bulgaaria maksvate seaduste põhjal ei nõua kokkuleppe maksmapanemine selle kinnitamist Bulgaaria parlamendi poolt.

Arvestades asjaoluga, et käesoleva kokkuleppega on Eesti astunud juriidilisse vahetõrgeta veel ühe riigiga, kes asudes Lähemal Ida lävel, majanduslikult ka Eestile tähtsaks võib kujuneda, loen kokkuleppe otstarbekohaseks ja soovitan selle kinnitamise seaduse vastuvõtmist.

Lisa nr. 58.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Bulgaaria vahelise ajutise kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Eelnõu on väliskomisjoni poolt läbi arutatud ja välispoliitiliselt vastuvõetavaks tunnustatud.

Lisa nr. 59.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

RIIGI 1928./29. a. LISAEELARVE NR. 1 ARVEL EELKREDIITIDE MÄÄRAMISE SEADUS NR. 2.

§ 1. Määratakse järgmistele ministereidudele eelkrediidid:

I.

Haridusministeerium. Erakorralised kulud.

Ptk. III. Teaduse ja kunsti peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 2. Laen „Lauljate Liidule“
lauupeo korraldamiseks . kr. 40.000.—

II.

Põllutööministeerium. Erakorralised kulud.

A. Riigikeskasutuste kulud.

Ptk. II. Maakorralduse ja metsade peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 3. Maaseadusega võõrandatud maadel ingrosseeritud võlgade % ja muud kulud . . . . . kr. 100.000.—

§ 4. Maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse alusel end. omanikkudele tagasi-antavate maade eest inkasseeritud rentide tagasimaksmiseks . . . . . „ 100.000.—

§ 5. Maade ostmiseks . . . . . „ 50.000.—

§ 6. Tasumaksimiseks riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest. „ 300.000.—

B. Operatsiooni fondid.

Ptk. II. Maakorralduse ja metsade peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 2. Asunikude ehituselaen kr. 2.000.000.—

§ 2. Käesoleva seaduse § 1. nimetatud eelkrediidid kaetakse riigi 1928./29. a. lisa-eelarve nr. 1. korras.

§ 3. Käesolev seadus hakkab maksma tema avaldamisega.

SELETUSKIRI.

Lauljate Liit, kes käesoleval suvel üldise laulupeo korraldab, ei jõua sellega ühenduses olevaid kulusid oma summadega ja laulupeost saadavate tuludega katta. Et laulupeol on üldrahvuslik tähtsus, siis peab riik siin toetusesummadega kaasa aitama, kattes osa laulupeo kulusid.

Põllutöoministeeriumi 1928./29. a. eelarve arutamisel jäeti ministeeriumi ettepanekust välja need kulude summad, mis Riigikogule esitatud asundusekapitali seaduseelnõu järgi pidid kaetama asundusekapitalist. Vastavalt jäeti eelarvest välja ka tulude osa. Summade väljajätmine sündis eeldusega, et asundusekapitali seadus hakkab maksma 1. aprillil 1928. a.

Praegu on asundusekapitali seaduseelnõu arutamisel alles Riigikogu komisjonides, ja on vaevalt loota, et Riigikogu eelnõu juba lähematel päevadel suudaks vastu võtta.

Riigistatud maadele on ingrosseeritud võlgu ümmarguselt rbl. 83.500.000.— Keskmiselt tuleks võla pealt maksta aastas protsente kr. 75.150 alates 25. okt. 1919. a. Eelmistel aastatel on võla %/0 arvel tasutud kokku kr. 483.262.24, 1928./29. a. tuleks maksta kr. 230.663.76, mille tasumiseks tuleks eelkrediiti lubada kr. 100.000.—

Maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse alusel tagasiandmisele kuuluvate varanduste kasutamisest saadud tulud, mis aastate jooksul eelarve korras riigituludesse kantud, tulevad endistele omanikkudele välja maksta. Selleks otstarbeks on tarvilik lubada eelkrediiti kr. 100.000.—

Põllutöoministeeriumi poolt on võõrandatud maid, mis Maaseadusega võõrandamisele ei kuulunud või Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse (RT nr. 95/96—1925) alusel tagasiandmisele kuuluvad. Nimetatud väikekohad on põllutöoministeeriumi poolt senistele pidajatele rendilepingute alusel kasutamiseks antud, mille järgi rentnikud uusi hooneid püstitanud või olemasolevatele hoonetele kapitaalremonti teinud. Riigil tuleks tehtud tööde eest kahjutasu maksta. Ka tuleb tarvilikuks pidada, et senised kauaaegsed pidajad oma kohtadele jääksid. Senistele pidajatele, missuguseid a) Võrumaal 8, b) Pärnumaal 1, c) Harju-Läänemaal 3, ja d) Järva maal 6—pikaajalise laenu andmiseks oleks tarvis eelkrediiti kr. 50.000.—

Maaseadusega võõrandatud mõisade tasuks antud pantkirjade väljamaksmiseks oleks tarvis eelkrediiti kr. 300.000.—

Arvestades käesoleva aasta ehitusehooajaga läheks laenu andmiseks tarvis:

	Kr.	Kr.
2855 elumaja ehitam. à 500.—	1.427.500.—	
2694 lauda „ à 400.—	1.077.600.—	
58 kuivatise ehitamis. à 400.—	23.200.—	
124 elum. ümberehit. à 300.—	37.200.—	
104 lauda ümberehit. à 250.—	26.000.—	

Kokku kr. 2.591.500.— mille katmiseks tuleks eelkrediiti lubada 2.000.000 krooni.

Eelkrediitidena lubatavad kulusummad kaetakse riigi lisaeelarve nr. 1. korras, põllutöoministeeriumi alal eriti riigimaade rentidest ja muudest tuludest, mis 1928./29. a. algeelarvest välja jäeti.

Lisa nr. 60.

Eelarve-komisjoni

SELETUSKIRI

riigi 1928./29. a. lisaeelarve nr. 1 arvel eelkrediitide määramise seadus nr. 2.

Eelarve-komisjon ühines Vabariigi Valitsuse ettepanekuga ja motiividega ning esitab käesoleva seaduseelnõu üksikute redaktsiooniliste parandustega Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 61.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

RAUDTEEDE VÕRGU ARENDAMISE JA SELLEKS KREDIIDI MÄÄRAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti raudtee võrgu arendamiseks määratakse raudteede ehituskava järgmiselt:

A. Laiarööpalised raudteed rööpavahe laiusga 1524 mm.

1) Tartu-Petseri raudtee: Ehitatakse normaal laiारööpaliste raudteede tehniliste tingimuste kohaselt. Algab Tartu raudteejaamast, läheb üle Vana-Kuuste, Kauksi ja Orava, lõppedes Petseri raudteejaamas. Raudtee pikkus peateed mööda mõõdetud on 88 km; ehitamiseks lubatakse 6.400.000 kr. ja tegevuskapitaliks 220.000 kr.

2) Tartu-Pärnu raudtee: Ehitatakse kergetüübiliste laiारööpaliste raudteede tehniliste tingimuste kohaselt. Algab Tartu raudteejaamast, läheb üle Viljandi, kus nähakse ette kavatsetava laiारööpalise ja olemasoleva kitsarööpalise raudteede tarvis ühine raudteejaam, edasi läheb raudtee üle Kõpu, lõppedes Pärnu raudteejaamas. Raudtee pikkus peateed mööda mõõdetud on 138,5 km; ehitamiseks lubatakse 10.340.625 kr. ja tegevuskapitaliks 358.375 kr.

B. Kitsarööpalised raudteed rööpavahe laiusga 750 mm.

1) Viljandi-Valga raudtee: Ehitatakse normaal kitsarööpaliste raudteede tehniliste tingimuste kohaselt. Algab Viljandi raudteejaamast, läheb üle Holstre, Tarvastu, Tõrva ja lõpeb Valga raudteejaamas. Raud-

tee pikkus peateed mööda mõõdetud on 80 km; ehitamiseks lubatakse 2.864.550 kr., veereva koosseade muretsemiseks 1.056.938 kr. ja tegevuskapitaliks 120.225 kr.

2) Kohila-Virtsu raudtee: Ehitatakse kergetüübiliste kitsarööpaliste raudteede tehniliste tingimuste kohaselt. Algab Kohila raudteejaamast, läheb üle Märjamaa, Rumba, Lihula ja lõpeb Virtsu sadamas. Raudtee pikkus peateed mööda mõõdetud on 105 km; ehitamiseks lubatakse 3.290.805 kr., veereva koosseade muretsemiseks 1.384.625 kr. ja tegevuskapitaliks 157.500 kr.

3) Tapa-Järva-Jaani raudtee: Ehitatakse kergetüübiliste kitsarööpaliste raudteede tehniliste tingimuste kohaselt. Raudtee pikkus peateed mööda mõõdetud on 29 km. Ehitamiseks lubatakse 1.102.500 kr.

Märkus. Selle raudtee ehitamisega lõpetatakse riigi poolt raudtee kasutamine Järva-Jaani-Tamsalu liinil.

4) Vändra-Mustvee raudtee: Ehitatakse kergetüübiliste kitsarööpaliste raudteede tehniliste tingimuste kohaselt. Raudtee algab Vändra raudteejaamast, läheb üle Võhma, Pilistvere, Põltsamaa, Jõgeva ja lõpeb Mustvee raudteejaamas. Raudtee pikkus peateed mööda mõõdetud on 126 km; ehitamiseks lubatakse 4.440.890 kr., veereva koosseade muretsemiseks 1.661.562 kr. ja tegevuskapitaliks 189.000 kr.

D. Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamine.

Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamistööde läbiviimiseks lubatakse 2.560.000 kr.

1928/29. a.	erakorralise	lisaelarve nr. 1 järgi	Kr.	3.000.000
1929/30. a.	„	eelarve järgi	„	5.000.000
1930/31. a.	„	„	„	5.000.000
1931/32. a.	„	„	„	4.000.000
1932/33. a.	„	„	„	4.000.000
1933/34. a.	„	„	„	4.000.000
1934/35. a.	„	„	„	4.000.000
1935/36. a.	„	„	„	4.000.000
1936/37. a.	„	„	„	3.147.605

Kokku: Kr. 36.147.605

§ 4. Selles seaduses ettenähtud raudteed võetakse teedeministeeriumi korraldusel järkjärgult, vastavalt nende iseloomule, peale valmistamist kasutamisele, üldiste raudteede seaduste alusel.

§ 5. § 3-das tähendatud 1928/29. a. erakorralise lisaelarve nr. 1 arvel määratakse samas paragrahvis tähendatud otstarbeks eelkrediiti 2.000.000 krooni.

SELETUSKIRI.

Eesti vabariigi iseseisvuse ajaks oli Eesti riigis üldse 674 km laiarööpalisi raudteid röö-

§ 2. § 1-ses tähendatud tööde ehituskava teostatakse kümne aasta jooksul, alates 1928. aastast, järgmises järjekorras:

1928.—1932. a. a.

- 1) Tartu-Petseri laiarööpaline,
- 2) Kohila-Virtsu kitsarööpaline raudtee ja
- 3) Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamise esimesejärgu tööd.

1931.—1933. a. a.

- 1) Viljandi-Valga kitsarööpaline raudtee,
- 2) Võhma-Põltsamaa kitsarööpaline raudtee kui esimene osa Vändra-Mustvee raudteest,
- 3) Tapa-Järva-Jaani kitsarööpaline raudtee ja

4) Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamise teisejärgu tööd.

1932.—1935. a. a.

- 1) Tartu-Pärnu laiarööpaline raudtee.

1934.—1937. a. a.

1) Vändra-Võhma kitsarööpaline raudtee kui teine osa Vändra-Mustvee raudteest,

2) Põltsamaal-Mustvee kitsarööpaline raudtee kui kolmas osa Vändra-Mustvee raudteest ja

3) Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamise kolmandajärgu tööd.

§ 3. Käesoleva seadusega kindlaksmääratud ehituskava teostamiseks määratakse kogusummas 36.147.605 krooni, missugune summa kaetakse teedeministeeriumi erakorraliste kulude eelarvest ülaltähendatud kümnel aastal vastavalt läbiviidavatele töödele järgmiselt:

pavahelaiusega 1524 mm, ja 395 km kitsarööpalisi raudteid rööpavahelaiusega 750 mm.

Need raudteed olid Vene ajal: laiarööpaline võrk ühes Tamsalu—Paide kitsarööpalise raudteega — Põhja-Lääne r/v-se valdamisel ja kitsarööpaline võrk — Esimese juurdeveo raudtee seltsi omandus.

Eraldi võrgu moodustasid Tallinna kindluse kitsarööpalised raudteed, mis põhjaväärinna valitsuse valdamisel seisid.

Kui nimetatud raudteedevõrk Eesti riigile üle läks, siis selgus juba esimestel aastatel, et iseseisva Eesti riigi huvides see raudteevõrk

puudulik oli, sest puudus terve rida tähtsaid ühenduseid nii Põhja- kui ka Lõuna-Eesti vahel, kui ka tähtsamate linnade ja Peipsi järve ning saarestiku vahel.

Sarnase seisukorra parandamise seisukohast välja minnes algas teedeministeerium juba 1920. aastast uute raudteede projektide kokkuseadmist ja võimaluste piirides ka uusi raudteid ehitama. Nii ehitati 1921.—1928. a. a. kitsarööpalised: Laiksaare raudtee (pikkus 44 km), Valga-Koiküla raudtee (pikkus 15 km), Sonda-Mustvee raudtee (pikkus 63 km) ja viimasel ajal Lelle-Papiniidu raudtee (ühes Viluvere-Vändra haruga, pikkus 64 km, ilma Lelle-Eidapere haruteeta), nii et 1920 aastast meie kitsarööpaliste raudteede võrk suurenes 186 km võrra ja selle üldpikkus on nüüd — 581 km.

Paralleelselt nende hädalisemate raudteede ehitamisega tegi teedeministeerium ka tööd teiste uute raudteede projektide kokkuseadmiseks, et meie raudteevõrku täielikult välja ehitada kindla kava järgi, arvesse võttes rahva sooviavaldusi, majanduslikke uurimistöid ja riigikaitse nõudeid, ning lõpuks on meie raudteevõrgu väljaehitamiskava järgmistel põhimõtetel välja kujunenud.

A. Laiarööpaline raudteevõrk.

Kui vaadata meie laiarööpalist võrku, siis võib konstateerida, et see vastab oma ülesannetele ainult osalt, sest Põhja-Eestis on meie pealinn küll ühendatud nii Lääne-Euroopa kui ka Venemaaga, mis puutub aga Lõuna-Eestisse, siis seal laiarööpaline Irboska-Valga raudtee ei vasta juba enam meie riigi majandusnõuetele, ja siin olukorra parandamiseks kerkib paratamata nõue: laiarööpalise raudteevõrgu täiendamiseks.

Esiteks puudub otsekohene ühendus Tartu ja Põhja-Eesti vahel, mida tuleb esimeses järjekorras luua, ja seega seda meie riigi osa nii majanduslikult kui ka strateegiliselt meie tähtsamate linnadega siduda.

Teises järjekorras oleks Pärnu sadama olukorra tõstmise, missugune tulevikus omandab suure tähtsuse ja võib julgesti Riia sadamaga võistelda, sest selle kaugus Põhja-Venemaale tähtsamatest punktidest on lühem kui Riia sadamal. Sellest oleneb teise laiarööpalise raudtee Tartu-Pärnuni ehitamise vajadus.

Nende kahe laiarööpalise raudtee ehitamisega oleks laiarööpaliste raudteede võrgu arenemisküsimus esialgu lahendatud.

B. Kitsarööpaline raudteevõrk.

Kitsarööpalise võrgu kohta võib öelda, et praegune võrk ei vasta veel kaugeltki meie rahvamajanduse nõuetele. Kõigepealt puudub korralik ühendus pealinna ja Saaremaa

vahel, siis Kesk-Eestis puudub otsekohene ühendus tähtsamate punktide vahel, sest kõik raudteed lähevad meridionaalses sihis, mis takistab rahva ja kaupade otsekohest läbikäimist Pärnu lahe ja Peipsijärve vahel. Teatavasti jäi Läti riigile meie otsekohene Mõisaküla-Valga ühenduseraudtee, mille tõttu terve rida rahvarikkamaid kohti raudteelt eemaldati. Kohaliku tähtsusega on Järva-Jaani — Tapa raudtee ehitamise küsimus, mis tingitud kitsarööpalise võrgu paremast korraldamisest ja Tamsalu liigse sõlme kaotamisest.

D. Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamistööd.

Uute raudteede ehitamisega on tihedalt seotud ka suuremate sõlmjaamade möödapääsmatu ümberkorraldamine.

Neid raudteesõlmi, mis otsekohe uute raudteedega seotud, on meil viis, ja nimelt: Tapa, Tartu, Valga, Viljandi ja Pärnu, ja nende arendamiseks on vastavate uute raudteede eelarvetes ka tarvilikud summad ette nähtud.

Eraldi seisab Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamise ja arendamise küsimus, mis küll ei ole seotud otsekohe uute raudteede ehitamisega, kuid kaudselt, sest uute otseühenduste loomisel Tallinna ja lõppjaamade vahel võib kindlasti öelda, et Tallinna sõlme tegevus nii Tallinna Väike- kui ka Tallinna laiarööpalise jaamas suureneb nii, et tuleb sõlme arendamine ühel alusel teiste sõlmjaamadega päevakorda võtta, sest praegusel kujul see enam ei rahulda nõudmisi väiksel kaupade liikumisel ja ei vasta tarvilikule rongide liikumise julgeolekule ja korraliku ekspluaterimise nõuetele.

Praegusel ajal Tallinna-Nõmme elektrofitseeritud liini läbilaske võime ei vasta liikumise nõuetele, sest rongide liikumisgraafik on juba täis, kuna rongide liikumise tihedus näitab järjekindlat kasvamist, mille nõudeid võib rahuldada ainult teise tee ehitamisega Tallinna-Nõmme vahel, ja milleks osa töid on juba täidetud.

Kaubahoovi ebasoodsa paigutamise tõttu Vaksali puisteel puudub tarvilik julgeolek rongide hädahoovuse liikumises, sest kaubavagunite üleandmisel Kopli kaubajaamast kaubahoovile ja vastupidi tuleb igakord lõigata Ülemistest ja Nõmmelt tulevate reisirongide liikumissuuna, mis puuduse võib kaotada ainult kaubahoovi üleviimisega Koplisse.

Tallinna linna loomuliku arendamise ja tänavatel liikumise suurenemise nõuded kutsuvad välja raudteedega ühes pinnas ristlemiskohtade kaotamise, milleks algus on juba tehtud Paldiski maantee ja Rohu tänava viaduktidega. Päevakorras on veel viaduktide

ehitamine Pärnu maanteele, V.-Ameerika ja Luise tänavatele ja niinimetatud tehnilise viadukti ehitamine V. Ameerika tänava juures Ülemiste kaubatee üle reisirongide teede üelaskmiseks, et kindlustada rongide hädaohutut liikumist Tallinna jaama sissesõidul.

Päevakorras on ka laiarööpalise veduridepoo üleviimine praegusest ebasoodsast kohast Koplisse, et seda kaubajaamaga ühendada ja seega vedurite kasutatud sõidupikkust vähendada ning reisisaama pinda laiendada ja jaama ümbrust suitsust vabastada.

On selge ka, et reisirongide operatsioone oleksid tarvis ühte kohta koondada ja seks kitsarööpaline raudtee Tallinna laiarööpalisse jaama tuua. Seega jääks praegune Tallinna sadamajaam ainult kaubaoperatsioonideks.

Uute kitsarööpaliste raudteede ehitamisega on tihedalt seotud ka Tallinna Väikejaama ümberkorraldamine, kus tarvis vedurite majapidamist ümber korraldada, et see suudaks kolme peasuuna — Pärnu, Virtsu ja Valga liikumistarvidusi rahuldada. Seks tuleb Tallinna Väikejaamas uus depoo ehitada, sest praegune sisseseade on täiesti kõlbmatu. Suurenenud depoo tegevusega on seotud ka kütte tarvitamise suurenemine, seepärast osutub tarvilikuks ka vastava põlevkivikuuri ehitamine, ja viimaks, liigse põlevkivi ümberlaadimise kaotamiseks on tarvilik Ülemiste ja Tallinna Väikejaama vahel laiarööpaline põlevkivivedamise harutee ehitada.

Raudteede arendamiskava läbiviimine on teedeministeriumi poolt 10 aasta peale ette nähtud, vastavad esialgsed sihiamistööd läbi viidud, raudteede projektid ja eelarved ning majandusekavad kokku seatud, kusjuures kava teostatakse järgmises järjekorras:

1928.—1932. a. a.

- 1) Tartu-Petseri laiarööpaline raudtee,
- 2) Kohila-Virtsu kitsarööpaline raudtee ja
- 3) Tallinna raudteesõlme esimese järgu tööd.

1931.—1933. a. a.

- 1) Viljandi-Valga kitsarööpaline raudtee,
- 2) Võhna-Põltsamaa kitsarööpaline raudtee kui esimene osa Vändra-Mustvee raudteest,
- 3) Tapa-Järva-Jaani kitsarööpaline raudtee ja

- 4) Tallinna raudteesõlme teise järgu tööd.
- 1932.—1935. a. a.

- 1) Tartu-Pärnu laiarööpaline raudtee.
- 1934.—1937. a. a.

- 1) Vändra-Võhna kitsarööpaline raudtee kui teine osa Vändra-Mustvee raudteest,

- 2) Põltsamaa-Mustvee kitsarööpaline raudtee kui kolmas osa Vändra-Mustvee raudteest ja

- 3) Tallinna raudteesõlme viimase järgu tööd.

Mis puutub üksikuisse töisse, siis oleks tarvilik järgmist tähendada:

I. 1928.—1932. a. a. chitusekava.

1. Tartu-Petseri laiarööpaline raudtee, üldpikkusega 88 km. Selle raudtee esialgsed sihiamistööd tehti 1920. a., kusjuures raudtee algab Tartust, läheb üle Vana-Kuuste, Lotvina, Kauksi, Pindi, Veriora ja Orava ja lõpeb Petseri raudteejaamas.

Plaanis on ka teine niinimetatud Põlva variant näidatud, mille järgi raudtee läheks üle Vastse-Kuuste ning edasi Põlva ja Himmaste vahelt. See teine variant on umbes 3,5 km võrra lühem, kui arvestada esialgse, kaardi järgi projekteeritud sihiga; ka on võimalik, et mullatööd ja sildade avaused variandil on väiksemad, võrreldes läbiuuritud raudteesihiga, kuna „Põlva“ variandi juures kohapealseid uurimistöid ei ole läbi viidud, vaid kõik kalkulatsioonid on rajatud andmetele, mida pakub 1-verstaline kaart, siis raudteeliini täpne kindlaksmääramine on leplikkudest sihiamistöödest.

Tartu-Petseri raudtee kavatsetakse ehitada normaal tehnilistel tingimustel ja mitte üle 80⁰⁰ töusudega.

Selle liini ehitamiseks ei tule eraldi veerevat koosseadet muretseda, vaid võib ära kasutada tagavaras oleva koosseade.

Raudtee ehitusekulud on esimese variandi järgi summas 6.400.000 kr. arvestatud ja tegevusekapitaliks 220.000 kr. ette nähtud, kokku — 6.620.000 kr., mis ühe kilomeetri peate peale 75.120 kr. välja teeb.

2. Kohila-Virtsu k/r. raudtee üldpikkusega 105 km. Selle raudtee esialgsed sihiamistööd tehti 1925. a., kusjuures esialgse kava järgi pidi raudtee algama Raplas ja selle pikkus Raplast-Virtsuni oleks 94 km, kuid parema ja kiirema ühenduse Tallinna saavutamiseks ning raudtee üldise ekspluataerimise pikkuse vähendamiseks osutus nüüd paremaks raudtee Kohila jaamast Tallinna-Pärnu raudteelt eraldada.

Kohila jaamast alates läheks raudtee üle Märjamaa aleviku, siis Rumba küla — Vigala jõel, kus tulevikus, Kasari jõel laevasõidu korraldamisel, võib otsekohe kaupu vagunitest laevadele üle anda, edasi läheb raudtee Lihula alevikku ja lõpeb Virtsu sadamas.

Raudtee ehitusekulud on summas 3.290.805 kr. arvestatud, veereva koosseade hind on 1.384.635 kr. ning tegevusekapitali summa 157.500 kr., kokku 4.832.940 kr., mis ühe kilomeetri peate peale 46.028 kr. välja teeb.

3. Tallinna raudteesõlme I järgu tööd.

1) Tallinna-Nõmme teise tee ehitamine ühes liini elektrofitseerimisega 400.000 kr.,

2) Kaubahoovi üleviimine Koplisse, suure kiiruse kaubaaida ümberpaigutamine ning Kopli põlenud vagunikuuri kordaseadmine 370.000 kr.,

3) Tallinna-Nõmme ja Järve jaamades platvormide ja teede kordaseadmine (I osa töödest) 30.000 kr.,

4) Paldiski maantee viadukti laiendamine Nõmme teise tee ja kitsarööpalise jaoks 100.000 kr.

Tööd Tallinna Väikejaamas:

5) Maade võõrandamine 27.000 kr.,

6) Mullatööd 20.000 kr.,

7) Uue depoo ehitamine pöorsillaga 85.000 krooni,

8) Teede juurdeehitamine ja pöörangute mahapanemine 27.000 kr.,

9) Uue kaubaaida ja kaubahoovi sisseadete ehitamine 40.000 kr.,

10) Põlevkivikuuri ehitamine 37.500 kr.,

11) Kanalisatsiooni ja veevarustuse ümberkorraldamine 3.500 kr., kokku 1.140.000 kr.

Seega I järgu tööd lähevad maksma kr. 12.592.940.

II. 1931.—1933. a. a. ehitusekava.

1. Viljandi-Valga kitsarööpaline raudtee pikkusega 80 km. Raudtee algab Viljandi jaamast, läheb üle Holstre ja Tarvastu alevi Viljandimaal, edasi üle Leebiku, Tõrva linna, Soe ja Sooru Valgamaal ja ühineb Valga jaamas Valga-Mõniste kitsarööpalise raudteega.

Raudtee ehitusekulude summa on 2.864.550 kr., veereva koosseade muretsemiseks on tarvis 1.056.938 kr. ja tegevusekapitaliks 120.225 kr., nii et üldine nõutav summa on 4.041.713 kr., mis ühe km tee peale 50.427 kr. välja teeb.

2. Võhma-Põltsamaa kitsarööpaline raudtee kui Vändra-Mustvee raudtee esimene osa 25,6 km pikkuses.

Raudtee algab Tallinna-Viljandi raudtee Võhma jaamast ja läheb üle Pilistvere Põltsamaa linnani.

Arvestades seega, et terve Vändra-Mustvee raudtee ehitusekulude summa on 4.440.890 kr., veereva koosseade summa — 1.661.562 kr., tegevusekapitali summa 189.000 kr., ning kogusumma 6.291.452 kr. ja ühe km tee hind 49.932 kr., tuleb välja, et Võhma-Põltsamaa raudtee ehitusekulude summa on 902.276 kr., — veereva koosseade hind 337.588 kr. ning tegevusekapitali summa 38.400 kr. ja kogusumma — 1.278.264 kr.

3. Tapa—Järva-Jaani kitsarööpaline raudtee 28,8 km pikkuse. See raudtee algab Tapa jaamast ja läheb üle Ambla aleviku Järva-

maal, ühinedes Järva-Jaani olemasoleva kitsarööpalise raudteega. Selle raudtee ehitamisega on Tapa raudteesõlme ümberkorraldamise küsimus seotud, sest kitsarööpalise raudtee Tapale sisseviimine nõuab osaliselt Tapa sõlme ümberkorraldamist. Teiselt poolt raudtee ehitamisega kaotatakse Tamsalu liigne sõlm ning lõpetatakse riigi poolt raudtee kasutamine Järva-Jaani-Tamsalu liinil 21 km ulatusel.

Raudtee ehitusekulud on summas 1.102.500 kr. välja arvestatud; veerevat koosseadet ning tegevusekapitali see raudtee ei vaja. Ühe km peale tarvisminev summa teeb välja 38.281 kr.

4. Tallinna raudteesõlme II järgu tööd.

1) Raudbetoon viadukti ehitus Tallinna-Ülemiste raudtee ja Pärnu maantee ristlemiskohal ühes mullatöödega kr. 120.000;

2) Tallinna, Nõmme ja Järve jaamades platvormide ja teede kordaseadmine (II osa töödest) 120.000 kr.;

3) Tallinna 1/r. jaama depoo üleviimine Koplisse — uue depoo ehitamisega; 24 veduri aset à 12.500 kr. 300.000.—;

4) Depoo teede arendamine ja pöorsilla ümberpaigutamine kr. 30.000;

5) Kitsarööpalise raudtee Tallinna 1/rööpalise jaama toomine kr. 150.000, kokku kr. 720.000.

Seega II järgu tööd lähevad maksma kr. 7.142.477.

III. 1932.—1935. a. a. ehitusekava.

1. Tartu-Viljandi-Pärnu laiarööpaline raudtee, pikkusega 138,5 km. Raudtee algab Tartust ja läheb üle Puhja, Oiu, Viljandi linna, S. Kõpu ja Kikepere Pärnu linna. Raudtee on kergetüübilisena projekteeritud, see tähendab, et tõusud on kuni 10‰/100 lubatud. Muus osas nimetatud raudtee sarnaneb Tartu-Petseri raudteeliinile.

Raudtee ehitusekulud on summas 10.340.625 kr. ette nähtud, veerevat koosseadet muretseda ei ole tarvis, vaid võib ära kasutada tagavaras oleva koosseade, ning tegevusekapitali summa on 358.375 kr., kokku 10.699.000 kr., mis ühe kilomeetri peale 74.635 kr. välja teeb.

Sellega III järgu tööd lähevad maksma kr. 10.699.000.

IV. 1934.—1937. a. a. ehitusekava.

1. Vändra-Võhma kitsarööpaline raudtee pikkusega 31,6 km, mille ehitus läheb maksma 1.113.744 kr., veereva koosseade summa 416.712 kr. ning tegevusekapitali summa 47.400 kr., ja kogusummas 1.577.856 kr., mis ühe km peale 49.932 kr. välja teeb.

2. Põltsamaa - Mustvee kitsarööpaline raudtee pikkusega 68,8 km. Raudtee algab

Põltsamaa linnast, läheb üle Jõgeva jaama ja Torma Mustvee alevisse, ühinedes seal olemasoleva Sonda-Mustvee raudteega.

Selle raudtee ehitusekulude summa oleks 2.424.863 kr., veereva koosseade hind 907.269 kr., tegevusekapitali summa 103.200 kr., ja kogusumma — 3.435.332 kr., mis ühe km peale 49.932 kr. välja teeb.

3. Tallinna raudteesõlme III järgu tööd.

1) Luise tän. viadukti ehitamine kr. 70.000;

2) Väike-Ameerika tän. viadukti ehitamine kr. 70.000;

3) Tehnilise viadukti ehitamine Ülemiste kaubatee ülelaskmiseks 100.000 kr.;

4) Mulla- ja ballasteerimistööd viaduktide vahelisel ulatusel kr. 360.000;

5) Laiarööpalise raudteeharu ehitamine Ülemiste jaamast Tallinna Väikejaamani põlevkivi vedamiseks ja kaupade ümberlaadimiseks kr. 100.000, kokku kr. 700.000.

Seega IV järgu tööd lähevad maksma kr. 5.713.188.

Ülaltähendatud raudteede ehitamisega suureneb meie laiarööpaliste raudteede võrk 226 km võrra ja kitsarööpaliste — 340 km võrra ning kõik sõlmjaamad seatakse korda. Kogu raudteevõrgu pikkus, pärast nimetatud raudteede väljaehitamist oleks $674 + 226 = 900$ km laiarööpalisi raudteid, ja $581 + 340 - 21 = 900$ km kitsarööpalisi raudteid, kokku 1800 km raudteid. Terve eeskava läbiviimiseks nõutav ehitusekulude kogusumma on 36.147.605 kr. ühes veereva koosseade ja tegevusekapitaliga.

Tulud uute raudteede ehitusekulude katteks on arvatud saada sissetulekutest kavandatava tikumonopoli maksmapanekul ja raudteede ehitamiseks tehtavatest laenudest.

Kavatsatud raudteede plaanid, elarvete kokkuvõtted, andmed veosuuruse kohta ning eksploateerimise tulude ja kulude kokkuvõtted leiduvad juurdelisatud kaustades.

Lisa nr. 62.

Eelarve-komisjoni

SELETUSKIRI

raudteedevõrgu arendamise ja selleks eelkrediidi määramise seadusele.

Eelarve-komisjon, läbi arutades raudteedevõrgu arendamise ja selleks eelkrediidi määramise seaduseelnõu, esitab selle seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks järgmiste muudatustega:

1. § 1. A osa. Laiarööpaliste teede kava on vastu võetud suuremate muudatusteta,

ainult kõikide raudteede kavadest on seaduseelnõus välja jäetud pikkus. Põhjendus: ühegi raudtee kava kohta ei ole veel tehtud lõplik sihijamine, ja seepärast ei ole ka võimalik täpselt määrata kavandatava raudtee pikkust.

2. § 1. B osa. Rapla-Virtsu raudtee on tõstetud esimeseks kui esimeses järjekorras ehitatav tee. Tee algpunktiks on ette nähtud Kohila asemel Rapla. Põhjused: ehitatav teesa saaks lühem ja maksaks vähem kui Kohila variandi juures, ja seejuures läheks tee Rapla variandi juures Rapla-Märjamaa vahel läbi jõukamate ja majanduslikult rohkem arenenud maakohtade kui Kohila variandi juures.

Kohila variant oleks andnud küll lühema ühendustee Virtsu-Tallinna vahel kui Rapla variant, aga seejuures oleks tee Kohila-Märjamaa vahel läinud Keila-Haapsalu raudtee tõmberaiooni.

Viljandi-Valga raudteele lisas komisjon juurde harutee Tõrvast Mõisakülani või Abjani. Põhjendused: anda Valga-Tõrva raioonile otseühendus Pärnuga läbi oma riigi territooriumi ja võimaldada parem raudteeühendus Tõrva-Abja vahelisele metsarikkale ja jõukale maa-alale. Avaldati arvamist, et see teeharu aitaks ka osalt Valga raiooni vabaneda Riia impordi mõju alt ja oleks ka riigikaitse seisukohalt meile kasulik.

§ 1. C osa. Komisjon arvas võimalikuks üles jätta Tallinna sõlme ümberkorraldamise tööd ainult kõige tarvilikumad tööd esimesejärgu kavast, ja nimelt:

1) Tallinna-Nõmme teise tee ehitamine ühes liini elektrifitseerimisega kr. 400.000.—;

2) Tallinna-Nõmme ja Järve jaamades platvormide ja teede kordaseadmine (I osa tööd) kr. 30.000.—.

3) Paldiski maantee viadukti laiendamine Nõmme teise tee ja kitsarööpalise jaoks kr. 100.000.—;

Tööd Tallinna Väikejaamas:

4) Maade võõrandamine kr. 77.000.—;

5) uue depoo ehitamine pöorsillaga kr. 85.000.—; jättes välja ülejäänud osa esimesejärgu töid ja kõik teise- ja kolmandajärgu tööd, põhjendades oma otsust seega, et Tallinna sõlme ümberkorraldamise kava nõuab pikemat ja põhjalikumalt läbikaalumist, mis praeguse istungjärgu lõpul võimata teha. Pealegi avaldati arvamist, et Vabariigi Valitsuse kavas on üles võetud mõned ümberkorraldused ja ehitused, mille tarvidus ülepea veel küsitav.

§ 2. muudatused on tehtud vastavalt § 1. otsustatud muudatustele.

§ 3. Vabariigi Valitsuse poolt esitatud raudteede finantskava ei leidnud komisjon võimalikuks kinnitada, arvates, et praegune Riigikogu võiks lõplikult otsustada ainult nende raudteede ehitamise ja selle ehituse finantseerimise kava, mis on ette nähtud § 2. lit. A all, see on, Riigikogu otsustab käesoleva seadusega lõplikult Tartu-Petseri ja Rapla-Virtsu raudtee ehitamise ja ehituse finantseerimise ja kõige tarvilikumad tööd Tallinna raudteesõlmes, jättes lahti samas § 2. lit. B, C ja D all ettenähtud raudteede ehitamise kulude finantseerimise küsimuse.

Vastavalt sellele on muudetud ka § 5, kus lubatakse eelkrediiti ainult § 2. lit. a all tähendatud töödeks.

Komisjon põhjendas oma seisukohta seega, et käesoleval ajal võib Vabariigi Valitsus uute raudteede ehitamise kulude katteks ette näha ainult tikustrustilt saadavaid summasid, see on, ühekordse maksuna 3.000.000 krooni ja laenu näol 7.000.000 krooni. Kuna aga juba § 2. lit. A all ettenähtud tööd üle 11.800.000 krooni maksma lähevad, siis ei leidnud ka eelarve-komisjon võimaliku olevat lõplikult otsustada § 2. lit. B, C ja D all ettenähtud uute raudteede ehitamise finantseerimise küsimusi, arvates õigemaks jätta need tulevaste Riigikogude otsustada.

Lisa nr. 63.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

RAUDTEEDE EHTAMISEKS NING TALLINNA RAUDTEE SÕLME ÜMBERKORRALDAMISEKS MAADE JA EHTUSTE SUNDVÕORANDAMISE SEADUS.

§ 1. Tartu-Petseri, Tartu-Viljandi-Pärnu, Kohila-Virtsu, Viljandi-Valga, Tapa-Järva-Jaani ja Vändra-Põltsamaa-Mustvee raudteede ehitamiseks ning Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamiseks võõrandatakse tarvisminev maa-ala ühes päraldustega teedeministri poolt kinnitatavate plaanide järgi alamaltähendatud kogupinnaga:

Tartu-Petseri raudtee alla — Tartu, Võru ja Petseri maakondades ja Tartu linna piirides kuni 480 ha;

Tartu-Viljandi-Pärnu raudtee alla — Tartu, Viljandi ja Pärnu maakondades ja Tartu, Viljandi ja Pärnu linnade piirides 660 ha;

Kohila-Virtsu raudtee alla — Harju ja Lääne maakondades 320 ha;

Viljandi-Valga raudtee alla — Viljandi ja Valga maakondades ja Viljandi, Tõrva ja Valga linnade piirides 240 ha;

Tapa-Järva-Jaani raudtee alla — Järva maakonnas ja Tapa linna piirides 90 ha;

Vändra-Põltsamaa-Mustvee raudtee alla — Pärnu, Järva, Viljandi ja Tartu maakondades ja Põltsamaa linna piirides 370 ha;

Tallinna raudteesõlme alla — Tallinna linna piirides 15 ha.

§ 2. Võõrandatud maade, ehituste ja päralduste eest makstakse senistele omanikkudele teedeministeriumi poolt tasu uute raudteede ehituse summadest maksvate seaduste järgi.

§ 3. Teedeministeriumile antakse õigus kohe pärast käesoleva seaduse maksamahakkamist asuda võõrandatavate maa-alade ülevõtmisele.

SELETUSKIRI.

Kavatsetud raudteede ehitamiseks ning Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamistööde läbiviimiseks on tarvis maa-alasid võõrandada, kusjuures vastavate eelprojektide järgi tuleb maavõõrandamisi läbi viia Harju, Lääne, Järva, Pärnu, Võru, Tartu, Valga ja Petseri maakondades ning Tallinna, Tartu, Pärnu, Viljandi, Valga, Tõrva, Tapa ja Põltsamaa linnades üldpinnaga kuni 2175 ha.

Kuna võõrandatavate maa-alade täpne ülemõõtmine, plaanide kokkuseadmine, omanikkudega läbirääkimised ja maade kinnistamine nõuab palju aega, teiselt poolt aga raudteede ehitusetööd peavad takistamata minema, siis õsutub tarvilikuks, et seaduse maksamahakkamisel antaks teedeministeriumile õigus üle võtta võõrandatavad maa-alad oma valdamisele.

Lisa nr. 64.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

raudteede ehitamiseks ning Tallinna raudteesõlme ümberkorraldamiseks maade ja ehituste sundvõõrandamise seadusele.

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega.

Üldkomisjon on käesoleva eelnõu kokkõlastanud eelarve-komisjoni poolt tehtud parandustega raudteedevõrgu arendamise ja selleks eelkrediidi määramise seaduseelnõus.

Üldkomisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 65.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

TOLLI PÕHITARIIFIDE MUUTMISE JA TÄIENDAMISE SEADUS.

1. Senimaksvad tolli põhitariifid muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

I. Sisseveotariif.

A. Sisseveoks lubatud kaubad.

Tariifi		Kaupade nimetus.	Tollimäärad.	
§§	Pkt.		Alus	Kuldfr.
6.	2.	Apelsinid, mandariinid, pomerantsid ja banaanid	Muutmata.	1,00
„	3.	Sidrunid	Muutmata.	0,30
51.	3.	Muutmata	Muutmata.	Muutmata.
	Märkus:	Degras, ka teiste ainetega segatult, tööstuse otstarbeks kaubandus-tööstusministeeriumi tunnistuse järele	Muutmata	0,04
58.	2.	Muutmata	—	Tollita.
	Märkus:	(Kaob ära).		
„	3.	Igasugune puu plaatides ja tahvlites (vineer), mille paksus mitte üle ½ sm	—	Tollita.
	Märkus:	(endise asemel) Selle § pkt. pkt. 1., 2. ja 3. nimetatud puu hõõveldatult tollitakse: a) pkt. 1. nimetatud puuliikidest — § 59 pkt. 1. järele; b) eraldi nimetamata puuliikidest — § 61. pkt. 1. järele.		
61.	1.	Muutmata	Muutmata.	Muutmata.
	Märkus:	(Kaotatakse ära).		
87.	4.	Muutmata	Muutmata.	Muutmata.
	Märkus:	Selles pkt. nimetatud ained tööstuse otstar- beks kaubandus-tööstusministeeriumi tun- nistuse järele	—	Tollita.
124.	3.	Muutmata	Muutmata.	Muutmata.
	Märkus:	Selle punkti järele tollitakse ka igasugused, tariifis eraldi nimetamata, keemiaained ja segud, mis nahaparkimise juures tarvita- takse, kaubandus-tööstusministeeriumi tun- nistuse järele.		

II. Väljaveotariif.

Väljaveoks lubatud kaubad.

Tariifi		Kaupade nimetus	Tollimäärad	
§§	Pkt.		Alus	Kuldfr.
3.	3.	Muutmata	—	Tollita.
	4.	Muutmata	—	Tollita.

2. Käesolev seadus hakkab maksma tema vastuvõtmisega.

SELETUSKIRI.

Otsusega 18. märtsist 1927 esitas Vabariigi Valitsus Riigikogule uued tollitariifid (sisseveotariifi osas). Esitatud tollitariifides oli arvestatud nii Riigikogu kui ka seltskondlike organisatsioonide soovivaldustega ning püütud neid rahuldada nii palju, kui seda ühelt poolt riigikassa ja teiselt poolt rahvamajanduse huvid lubasid, ning sel eesmärgil oli ette nähtud tollimaksu alandamine väga paljudelt ainetelt, esijoones just tooresainetelt, milliseid vajab meie tööstus. Riigikogu ei ole aga tänini veel suutnud esitatud tariife läbi vaadata ega maksta panna; teiselt poolt on aga ajajooksul üles kerkinud rida küsimusi, mille lahendamist võimata edasi lükata ning millised mõningaid parandusi ja täiendusi maksvates tolli põhitariifides nõuavad. Seepärast on hädavajaline esitatud seaduseelnõus ettenähtud muudatusi ja täiendusi maksta panna.

Teatavatel aastaaegadel on meil tunda suurt puudust värsket puuvilja järele, mida meie tootluseoludes, eriti laste juures, aga hädasti vaja. Arstide ja taimetoitlaste ühingute arvates osutub värsket puuvilja, eriti aga apelsinid, banaanid ja sidrunid tootluseolluste rohkuse poolest väga tarvilikeks ja asetamatuteks toiduaineteks ning arstimisvahenditeks nii lastele kui ka haigetele, eriti aga neile, kes kannatavad seedimisorganite nõrgenemise ja rikete all.

Praegu meil maksev toll nimetatud ainetelt oli ligi 2—3 korda kallim kauba väärtusest ja ei võimalda meie rahva laiematele hulkadele nende tarvitamist, olgugi ehk arstimisvahenditena. Rootsis näiteks võetakse tolli apelsinidelt ja sidrunidelt 0,10 krooni kg, kuna banaanid on tollita; Soomes — apelsinid 0,75 Smk. ja banaanid 0,50 Smk. kg; Saksa maal — banaanid ja sidrunid on lepingulise tariifi järgi tollita, apelsinidelt võetakse tolli 0,22 kr. per kg.

Kuna meil eeltähendatud toll osutub keelutolliks, on tarvis seda alandada. Seks on seaduseelnõus ette nähtud toll apelsinidelt ja banaanidelt 1 k. fr. ja sidrunidelt 0,30 k. fr. per kg.

Toll kiiret alandamist nõuab ka see asjaolu, et meil käesoleva aasta suvel on oodata laulupeole suuremal arvul välismaalasi, kes harjunud on tarvitama nimetatud aineid rohkem kui meie. Väliskülaste harjumustele tähendatud alal mitte vastu tulla oleks aga täiesti põhjendamata ja võiks huvireisijate vähenemist esile kutsuda.

Maksva tolli põhitariifide § 51. pkt. 3. täiendamine märkusega, sama ka § 124. pkt. 3. märkuse muutmine on tingitud vaja-

dusest, võimaldada meie nahatööstusele tarvitamisele võtta ja tarvitada nahaparkimisel mitmesuguseid keemiaaineid ja segusid, missugused välismaa tööstuses tarvitamisel ning milliste tarvitamine võimaldab kodumaa nahaparkimistööstusele jääda võistlusvõimeliseks välismaaga. Peab juurde lisama, et tolli põhitariifide § 124. pkt. 3. juurde 1926. a. maksmapandud märkus praegusel kujul küllalt täielik ei ole ning seda eesmärki ei taba, mida selle maksmapanekul taheti, vaid väga paljud nahaparkimistööstuses tarvitavad ained kõnealoleva puuduliku redaktsiooni tõttu tolli põhitariifi § 112. alla kuuluvad ning sellekohaselt tollitakse ja sellepärast nende tarvitamine nahaparkimistööstuses võimatu on.

Toll põhitariifides §§ 58., 61. ja 87. esitatud muutmised ja täiendused on ette võetud kodumaa mööblitööstuse ja vineeri, sama ka mööbliekspordi elustamise eesmärgil. Seks on maksta pandud küll määrus sisseveotoll tagasimaksmise kohta välismaa kaseiini ja albumiini eest (Riigi Teataja nr. 3 — 1928, lhk. 19); kuid peab tähendama, et see kord on vaid hädabinõu ning toob raskusi ja vähekasulikke tööd nii ametiasutustele kui ka eksportööridele. Pealegi on mööbli mood väga muutlik, ning vähemalt 2 korda aastas tulevad mööblimudelid uuendamisele; see aga omakorda nõuab, et tagasimaksutabelid ja -normid samapalju kordi muuta tulevad, viimane töö aga nõuab kontrollkatseid, mitmesuguseid arvestusi ja proovitöid, mis kõik aegaviitev, tülikas ning kuludega ühenduses. Et meie ainuke vineerivabrik välismaa võistlust ei karda, teiselt poolt aga head vineeri-, tamme- ja teisi kallimaid puid kodumaalt väga vähe saada ja välismaalt tammepuu- ja teiste kallimate puude pakkude muretsemine vineerilõikamiseks end ei tasu, sest et veokulu ja kadu lõikamise juures vineeri kalliks ajavad, siis ollakse sunnitud sisse vedama mööblivalmistamiseks tamme- ja muu kallima puu vineeri. See on aga maksvate tollitariifide juures võimatu; sest mööbli omahind läheb niivõrt kalliks, et selle müük välisurule enam võimalik pole. Samuti tuleb sisseveotoll kaotada ka kaseiinilt ja albumiinilt, kui need ained tööstusele määratud, et seega meie mööblitööstusele võimaldada oma tooteid välisurule saata ning tööliste töö anda. Peab juurde lisama, et Soomes, millise maa vineeri- ja mööblitööstus meie omale üheks tugevamaks ja ägedamaks võistlejaks ilmaturul, käesoleva aasta 1. jaanuaril sisseveotoll kaseiinilt ja albumiinilt kaotati, pärast seda, kui seal kolm aastat varem tolli tagasimaksu toimetati määruse põhjal, milline sarnane meil maksva määrusega, kuid millise

süsteem ja viis Soomes liiga keeruliseks ja kulukaks tunnistati ning kaotati.

Väljaveotariifi osas on vaja § 3. pkt. pkt. 3. ja 4. ettenähtud väljaveotoll loomasoolikatelt ja vasikamagudelt kaotada; sest väljaveotoll on takistuseks meie soolikatepuhastamise tööstusele ja soolikate ning vasikamagude ekspordile. Loomakasvatuse ja lihaekspordi arenmisel tärkas meil 1924. a. soolikatepuhastamise tööstus ellu ja tänapäev annab see kuni 50 töölisele tööd. Seni ei olnud soolikate ja vasikamagude ekspordi alal suuri raskusi, sest välisturu nõuded olid kindlad ja hinnad rahuloldavad. Alates läinud aasta esimesest veerandist halvenesid aga välisturul olud, ja alanesid hinnad, ning välismaa soolikaid ilmus suuremal arvul meie turule, samal ajal langes aga kodumaa soolikate väljavedu 88.680 klgr. (1926. a.) 62.906 klgr-le (1927. a.). Soolikate sissevedu on meil tollivaba ja see soodustab nende sissevedu välismaalt; kodumaa soolikatepuhastamise tööstus peab aga väljaveotoll maksma, niisama võetakse välismaal veel sisseveotollimaksu (näiteks Soomes 3 Soome mrk. klgr.). Et võimaldada kodumaa soolikatepuhastamise tööstusele areneda ja oma tooteid eksporteerida, tuleb väljaveotoll loomasoolikatelt ja vasikamagudelt kaotada.

Lisa nr. 66.

Tollitariifide komisjoni

SELETUSKIRI

tolli põhitariifide muutmise ja täiendamise seadusele.

Tollitariifide komisjon tunnustas Vabariigi Valitsuse eelnõu vastuvõetavaks järgmiste muudatustega:

1) Silmas pidades, et vitamiinirikaste puuviljade sissevedu rahvatervishoidlikult mõõdapäsematu on, alandas tollitariifide komisjon tollitariifi § 6. p. 2. ettenähtud puuviljade tolli 0,75 kuldfrangile.

2) Komisjon ei pooldanud valitsuse ettepanekus ettenähtud hõõveldatud vineeri tolli tõstmist ja määras viimase tolli kindlaks 0,10 kuldfrangile.

3) Seaduse maksmahakkamise asjas otsustas komisjon tähtajaks võtta avaldamise Riigi Teatajas.

Parandustega olid valitsuse esindajad nõus.

Lisa nr. 67.

Maakomisjoni

SELETUSKIRI

kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide lisad“, lisa nr. 42, veerg 335—344.)

Maakomisjon võttis Vabariigi Valitsuse poolt esitatud kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seaduses ette järgmised tähtsamad muudatused:

Peale Vabariigi Valitsuse poolt kuni 8. septembrini 1927 selle seaduse alt eraldatud maade pidas komisjon tarvilikuks välja jätta maa-ala Viljandi järve ääres, Viiratsi pool järve kaldal, mis Vabariigi Valitsuse otsusega 23. septembrist 1927 on arvatud Viljandi linna suvitusepiirkonda.

Osa komisjoni liikmeid arvas tarvilikuks, et seaduse alt jäetaks välja ka Vao mõisast eraldatud Tallinna linna rendikrundid nr. nr. 6, 7, 11 ja Keli heinamaa, mis asuvad väljaspool Vabariigi Valitsuse poolt tõmmatud punast joont. Neil kruntidel puuduvad hooned peale ühe, millel väikesed hooned peal, ning nende põllumajanduslik väärtus ei ole suur. Ilusal Pirita jõe kaldal võib nende väärtus tulevikus suvitusekohana suurem olla kui põllumajandusliku maana, mis pärast loomulik ei ole linnaomavalitsust sundida neid võõrandama. Komisjonis läksid selle ettepaneku kohta hääled pooleks, sest teine osa arvas, et linnal kasvamiseks maid muidugi küllalt, mis pärast ettepanek esitatakse varandina vastuvõetud eelnõu juurde.

§§ 2. ja 3. juures otsustas komisjon eriliselt soodustada neid väikekohapidajaid, kelle koht saadud päranduse teel peakoha küljest. Sarnaste kohtade suhtes leiti võimalikuks mitte kinni pidada § 2. ettenähtud maa-ala suuruse normidest ega lugeda maksvaks § 3. ettenähtud kitsendusi. Teiselt poolt leidis komisjon, et tööstusekohad käesoleva seaduse alla ei peaks kuuluma, vaid nende juures vahakordade lahendamine võiks sündida vaba kokkuleppe alusel.

§ 20¹. juures kustutati nõudmine, et juurdelõigete andmine riigi maadest väikemaapidamistele maakorralduse komisjoni otsusel sündida võib ainult põllutööministeeriumi nõusolekul. Ministeeriumi nõusoleku nõutamine raskendaks tunduvalt maakorralduse komisjoni tööd.

Valitsuse eelnõus oli ette nähtud, et riik ainult sellel juhul ostusumma maa omanikkudele välja maksab, kui pooled kokku-

lepet ei saa, kuna kokkuleppe korral riik ennast üldse vahele ei sega ja poolte eneste asjaks jääb otsustada, kuidas nad ostusumмага hakkama saavad. See seisukoht tundus komisjonile ebaõiglasena, sest riik peab just kokkuleppijaid soodustama. Sellepärast otsustas komisjon, et riik ostuhinna igal juhul välja maksab, kuid mitte suuremal määral, kui see käesoleva seaduse § 22. ette nähtud.

Et maapanka mitte koormata väikeste tasusummade vastuvõtmisega, mis asjaajamise kulusid ei tasu, otsustas komisjon eelnõusse viia samasuguse kitsenduse, nagu riiklikkude põllumajanduslikkude laenu seaduses ette nähtud, et aastane maks võlasumma ja protsentide kustutamiseks ei või olla alla 10 krooni.

Kuna paljudel juhtudel isikud, kellel õigus oleks olnud oma maade korraldamist nõuda Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel, sellekohase palve kas teadmatuse pärast või mõnel muul põhjusel esitamata jätsid, kuna mõningate asjade läbivaatamine komisjonides vormilistel põhjustel ära jäi, ning kuna käesoleva seaduseelnõu põhjal mõnedel isikutel uued õigused tekiavad, mida neil senise seaduse järgi ei olnud, otsustas komisjon sarnasteks juhtudeks palvete esitamise tähtaega uuendada ja seda lubada 6 kuu kestel, käesoleva seaduse jõusseastumise päevast arvates. Palved esitatakse otse maakorralduse komisjonile ja vaadatakse selle komisjoni poolt läbi.

Vabariigi Valitsuse eelnõus kordasid §§ 6. ja 18. sõnasõnalt praegumaksva seaduse vastavaid paragrahve, misjuures § 6.-le uudisena juurde oli lisatud teine lõige ja § 18.-le märkus. Et kohalikud korraldusekomisjonid juba oma töö lõpetanud, ei pidanud komisjon soovitavaks nende paragrahvide uuesti toomist eelnõus, vaid kustutas need ja võttis valitsuse poolt esitatud § 6. uue lõike ning § 18. märkuse iseseisvate paragrahvidena § 20³. ja 20⁴. all eelnõusse.

Lõpuks pidas komisjon tarvilikuks ka täriminoloogias kindlama korra maksma panna. Vabariigi Valitsuse eelnõus oli tärimin „käesolev seadus“ tarvitatud kord arutamiseloleva muutmise seaduse kohta (näiteks § 20²), kord maksva seaduse kohta (näiteks § 6). See võis sünnitada segadust eriti tähtaegade väljaarvamisel, mida loetakse „käesoleva seaduse“ jõusseastumise päevast. Et arusaamatusi ära hoida, tarvitab komisjon täriminit „käesolev seadus“ ainult arutamiseloleva kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seaduse kohta, kuna seni maksvusel olnud Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise sea-

duse nimetamise juures on tarvitatud täriminit „selle seaduse“.

Komisjon esitab seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 68.

Rkl-te O. Kase ja O. Liigand'i ettepanek.

KOGUKONNA-, ASUTUSTE- JA ERARENDIMAADE KORRALDAMISE SEADUSE MUUTMISE JA TÄIENDAMISE SEADUS.

Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse (Riigi Teataja nr. 16—26. II 1926. a.) §§ 2, 3, 20, 21, 22, 23 ja 25 muudetakse ja pannakse maksma järgmisel kujul:

§ 2. Paragrahv esimeses nimetatud maade korraldamist käesoleva seaduse alusel võib nõuda:

a) maaomanik;

b) kogukonna- või asutustemaade kasutaja, kui ta kasutuses olev maa kogusuuruses ei ulatu üle 50 ha;

c) eramaade kasutaja, kui ta kasutuses olev põllu-, õue- ja aiamaa kogusuuruses ei ulatu üle 5 ha: 1) kui tal korraldatava maa peal on oma eluhoone või 2) kui tema või ta eelkäijad, kellelt ta maakasutamise õiguse kas omandanud või pärinud, on üles harinud uudismaana vähemalt poole kasutadaolevast põllumaast;

d) punkt c ettenähtud maakasutaja, kui ta vastu oma tahtmist lahkuma oli sunnitud kasutada olnud maakohalt kasutamislepingu lõppemisel 1925. a. kevadel, olgugi et ta oli täitnud kohustused maaomaniku vastu.

§ 3. Seda korralduse nõudmise õigust ei ole maakasutajal:

1) kui: a) tal endal on või riik või maaomanik talle kindlustab mujal maad, mis oma põllumajandusliku väärtuse ja otstarbe poolest üldiselt vastab tema käes praegu kasutada olevale maakohale või kui tema käes kasutada oleva maakoha eraldamine rikub peakoha maa-ala ühtlust sedavõrt, et selle edaspidine kasutamine põllumajanduslikult tunduvalt raskeneb ja kui sealjuures peakoht, millest eraldamine sünnib, on vähem kui 20 ha; on peakoht alla 20 ha, on maakasutajal õigus nõuda peakohast eluasemeks hooneluse ja õuema eraldamist, kuid mitte üle $\frac{1}{3}$ ha;

b) kui maakasutaja kohtuotsuse alusel on kaotanud kasutamiseõiguse lepingutingimuste täitmatajätmise pärast;

c) kui maakasutaja kohtu poolt süüdi mõistetud ja karistatud: 1) kas kõigi õiguste

või 2) kõigi iseäralikkude õiguste kaotamisega, kui nende karistuste kandmine ei ole lõppenud enne 1920. a. 1. jaanuari; 3) varguses R. Tr. S. §§ 169., 170., 170¹. ja 180. põhjal, kui nende süütegude eest karistuse kandmine ei ole lõppenud enne 1926. a. 1. jaanuari;

2) kui kasutatav maa on palgamaa või kogukonna päralt olev tööstuse, tegutseva kooli või metsavahikoht.

Märkus. Käesoleva paragrahvi punkt a nimetatud uue maa kättesaamiseni on kasutajal õigus senist maakohta edasi kasutada käesoleva seaduse § 31. kindlustatud alustel, kusjuures § 2. p. 4. ettenähtud kasutaja astub neisse õigustesse järgmise majanduseaasta algusest, kus uue maa saamise kindlustus antud.

§ 20. Korraldamisele määratud maad eraldatakse senise kasutamise suuruses võimalikult ühes tarvilikkude majapidamise hoonetega ning käesoleva seaduse § 1. p. p. b ja c ettenähtud maad mitte üle 5 ha põllu-, õue- ja aiamaaga.

Need ülemmäärad ei ole maksvad käesoleva seaduse § 1. p. p. b ja c ettenähtud päranduse alusel kasutatavate maade kohta.

Väikemaapidamistele Saare maakonnas, mille omanikud või kasutajad (§ 1. p. p. b, c ja märkus 2) „Maaseaduse“ põhjal ei ole maad saanud, või kellel mujal ei ole üle 5 ha kõlblikku maad omanduseks või põliseks tarvitamiseks, planeeritakse maad juurde omaniku või kasutaja soovil külakonna- või läheduses olevatest era-, kogukonna-, asutuste- või riigimaadest maakorralduse seaduses ettenähtud korras järgmisel määral: kui korraldusepiirkonna talude suurus 25—50 ha — kuni 5 ha, sealhulgas vähemalt 2 ha kõlblikku heinamaad, kui aga talude suurus üle 50 ha — kuni 8 ha, seal hulgas vähemalt 3 ha kõlblikku heinamaad.

§ 21. Käesoleva seaduse alusel korraldatud koht läheb selle kasutaja soovil talle omanduseks väljaostu teel, kui selle koha edaspidise kasutamise viisi kohta poolte vahel teisiti ei ole kokku lepitud (§ 18).

Ei ole eraldatud koha pidajal pärijaid esimeses ega teises suguluse- või hõimluseastmes, võib rendimaade korraldusekomisjon maaomaniku nõudel kohta väljaostu asemel ka rendi alusel kasutamisele määrata kuni pidaja surmani või kohalt lahkumiseni.

Koha rendiks arvatakse 4% koha käesoleva seaduse § 22. alusel määratud hinnast, kuna teised renditingimused määrab rendimaade korraldusekomisjon vastavalt riigimaade kohta maksvatele renditingimustele.

§ 22. Kui maaomanik ja eraldatava maa koha kasutaja omavahel kokku ei lepi maa-

koha, hoonete ja pärdaluste hinna kohta, määrab selle korraldusekomisjon riigimaade põlise tarvitamise seaduses (Riigi Teataja nr. 109/110 — 1925.) vastava väärtusega maa kohta ettenähtud alustel ja suuruses, maha arvates sealjuures seda väärtust, mis koha kasutaja või ta eelkäija viimase 20 aasta jooksul maa ülesharimise, maaparanduse või mõnel muul teel ta käes kasutada olnud maa esialgsele väärtusele juurde lisanud ja mis praegugi koha väärtust endisega võrreldes tõstab, kui maaomaniku sarnaste tööde eest ei ole tasu saanud olgu rahas, materjalides, rendivaba oleku näol, rendikergenduse või mõnel muul teel.

Käesoleva paragrahvi alusel arvatakse maa hind kogukonna-, ja asutuste päralt olevate rendikohtade kohta kuni 10 ha. Maahinda eraldatava maa kohta üle 10 ha määrab korraldusekomisjon keskmiste kohalikkude hindade alusel.

Ostuhinda tasutakse kas korraga või osade kaupa pooleaasta maksudena.

§ 23. Vabadikukoha omanikule tasub korraldusekomisjoni poolt määratud ostuhinna riik kolme aasta jooksul, seejuures $\frac{1}{3}$ esimese aasta vältusel. Võlgujäänud ostusumma pealt maksab riik maaomanikule seadusliku protsendi. Vabadik maksab ostuhinnana riigile $\frac{2}{3}$ viimase poolt maaomanikule makstud ostuhinnast. Nimetatud summa pealt maksab vabadik riigile seadusliku intressi ühes kustutuseprotsendiga 1% aastas. Vabadikul on õigus ka kiiremas korras tasuda oma ostuvõlga või maksta seda korraga sellekohaste Vabariigi Valitsuse poolt väljaantavate määruste alusel.

§ 25. Kohaostmisel võlgujäänud summa kindlustatakse kinnistuseraamatus esimese obligatsiooniga. Korraldusekomisjoni poolt määratud kogukondade ja asutuste maadest eraldatud rendimaade ostuhinna tasub omanikule riik viie aasta jooksul ühesuuruste aastaosadega. Võlgujäänud ostusumma pealt maksab riik maaomanikule seadusliku protsendi. Kogukondade ja asutustemaadest eraldatud rendimaade võlg (ostuhind) tasutakse riigile ühesuurustes osades hiljemalt 36 aasta jooksul pooleaasta maksudena. Võlgnikul on õigus tasuda tervelt või osalt võlga enne kindlaksmääratud tähtaega. Võlguleva osa pealt maksab võlgnik riigile seadusliku protsendi ja kustutuseprotsendi vastavalt kustutuseaja vältusele.

Käesolev muudatus- ja täiendusseadus astub jõusse tema vastuvõtmisega.

SELETUSKIRI.

Riigikogu poolt 11. veebruaril s. a. vastu võetud Kogukonna-, asutuste- ja erarendi-

maade korraldamise seadus on praegu elluviimisel.

Seaduse õn kogukonna- ja asutustemaade kohta mitmed puudused ja vead sisse sattunud, mis kogukondi teravalt puudutavad, viimastele suuremat ainelist kahju sünnitades. Käesolev muutmise seadus kõrvaldab osaliselt puudused, seab õiglasema lahenduseviisi kogukonna- ja asutustemaade kohta.

Muudatused ja täiendused puudutavad seaduse 7 paragrahvi.

§ 2. p. b juurde on lisatud sõnad: „kui ta kasutuses olev maa kogusuurus ei ulatu üle 50 hektaari“. Seega eraldatakse korraldamise seaduse alt rendikohad üle 50 hektaari. Need on kogukondade päralt olevad suured talud, mille kasutamise või väljaostmise üle rentnik ja omanik vaba kokkuleppe teel vahekorra lahendavad.

§ 3. on ära jäetud sõnad: „eramaadel asuva“. Seega pannakse paragrahv maksma eraldamata kõigi maakasutajate kohta. Ei ole õiglane kogukondi halvemasse seisukorda panna kui eraomanikke. Juurde lisatud on lause: „2) kui kasutatav maa on palgamaa või kogukonna päralt olev tööstuse, tegutseva kooli või metsavahikoht“. See lisandus on tarvilik, sest vastasel korral võivad ajutised ja juhuslikud maakasutajad kogukondadelt hädatarvilikke rendiüksusi omandada. Samuti on eriliiki tööstuskohad, näiteks veskid, mis ei võiks kuuluda käesoleva seaduse alla.

§ 20. on välja jäetud esimesest lõikest sõnad „kuid rendikohad mitte üle 50 hektaari“ § 2. p. b täiendamise tõttu.

§ 21. on kustutatud viimne lõige, mis vastolus seaduse § 1. märkus 1-ga ja liigne.

§ 22. on juurde lisatud uus teine lõige, mille järgi ostuhinnaks kogukonna-, asutuste- ja rendikohtadele kuni 10 hektaarini on arvatud käesoleva seaduse järgi riigimaade hind, kuna üle 10 hektaari maa hind määratakse keskmiste kohalikkude hindade järgi, see on turuhinna järgi.

See on tähtsam ja olulisem muudatus. Kui vabadikkudele on arvatud riigimaade hinnaga kuni 5 hektaari, siis oleks küllalt õiglane, kui sama hind määratakse rendikoha kohta kuni 10 ha, mis üle selle, oleks turuhind. Kogukonnad on oma maad aastasadade jooksul omandanud või kingitusena saanud, mille sissetulek hariduse ja heakorra ülesannete täitmiseks määratud. Neid üksikute kasuks võõrandada sarnase hinnaga, mille järeldusel kogukonnad, eriti linnad, suuri kahje saavad, paneb meie kogukonnad äärmiselt

raskesse ja kõikuvasse seisukorda. Kogukondade varandus on rahva varandus, on suure osa riigikodanikkude ühine omandus. Selle arvel ei tohiks üksikuid rikastada, ega neile teenimata kingitusi teha.

§ 23. on esimese lause tekst muudetud ja kustutatud sõnad: „ei ole vabadikukoha omanik kogukond ega asutus“. Sellega on kogukonna- ja asutustemaa peal olevad vabadikud omaniku suhtes ühele alusele seatud eraomanikkudega.

§ 25. on muudetud ja § 23-ga rohkem ühtlasele alusele viidud. Riik tasub kogukondadele ja asutustele eraldatud rendikohtade hinna 5 aasta jooksul ning saab võlgnikkudele selle 36 aasta jooksul. Selle järgi korraldaksid kogukonna ja asutuste rentnikud oma vahekorra riigiga samuti kui vabadikud. See on lihtsam; 5 aasta väljaks ei võiks riigile raskusi teha, kogukondadele oleks see aga suureks kergenduseks.

Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse elluviimiseks on kohatud korraldusekomisjonid tööle asumis ja osalt asunud. Esimeses järjekorras võetakse korraldamisele vabadikukohad.

Kuna kogukonnamaad ka lähemal ajal korraldamisele tulevad, on käesolev muudatus ja täiendamise seaduseelnõu kiire iseloomuga.

Oleks loomulik, et vastavad valitsuseasutused kogukondade maade suhtes Riigikogu seisukohavõtmise sisseantud seaduseelnõu kohta ära ootavad.

Lisa nr. 69.

Maakomisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

„Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise ja täiendamise seadus“ (Riigikogu liikmete O. Kase ja O. Liigand'i ettepanek — paljund. nr. 435/94 — 12. XI 1926. a.) arutamisel ära võtta.

SELETUSKIRI.

Rkl-te O. Kase ja O. Liigand'i poolt esitatud kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise ja täiendamise seaduses käsitatud küsimused on lahendatud Vabariigi Valitsuse poolt esitatud ja maakomisjoni poolt 15. mail s. a. vastuvõetud Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadusega.

Maakomisjon esitab seaduseelnõu arutamisel äravõtmiseks.

